

ORHAN KEMAL

GURBET KUŞLARI

roman

SPARTACUS

VARLIK YAYINLARI

Eserin Türkiye'de yayın hakkı Orhan Kemal'in
Türkiye temsilcisi ONK Copyright Ajansından satın
alınmıştır.

ORHAN KEMAL

GURBET KUŞLARI

r o m a n

üçüncü basılış

V A R L I K Y A Y I N E V İ
Ankara Caddesi, istanbul
SPARTACUS

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI: 39

Bu kitabın ilk baskısı nisan 1962'de,
ikinci baskısı ocak 1970'te yapılmıştır.

Varlık Yayınları, sayı: 1744
istanbul'da Dilek Matbaasında basılmıştır.
Nisan 1973

Lütfü Ö. Akad'a
O. K.

1.

Taa Kurtalan'dan kalkıp, yolu üzerindeki irili ufaklı istasyonlardan topladığı çeşitli yolcularla tıka basa dolu «Kuşluk treni» Haydarpaşa garına çılgık çılgığa girdi. Ağırlaştı. Sonra da ıslak fışkıltılarla rayların üzerine upuzun serildi kaldı.

Koşanlar, koşuşanlar.. Koşan, koşuşanlar arasında istasyon görevlilerinden başka gar hamalları, yolcularını karşılamağa gelmiş fötr şapkalılar, mantolu, tayyörlüler. İlk şaşkınlık, ilk heyecandan sonra her şey durur gibi oldu. Vagonlardan, bavul, sepet, heybeleriyle inenler, öteberilerini vagon pancerelelerinden hamallara uzatanlar...

«Gurbet kuşları» katarın en arka vagonlarından iniyorlardı, kara kara, kuru kuru. Ne karşılamağa gelenler vardı, ne de çoğunun bavullarıyla sepeti, hattâ yorganı. Yorganı olanlar, yorganlarını birer er kaputu gibi dürmüş, kınnapla çeke çeke bağlamışlardı. Bir beş, on değil, yirmi, otuz, kırk, elli belki de daha çoktular. Anadolu içlerinden kopup gelen her tren, her «Kuşluk treni», her gelişinde gurbet kuşlarını toparlayıp getiriyordu İstanbul'a. Yol, yıkım, yapım üzerine çok iş vardı istanbul'da. Karın-

lar doyuyor, sılaya para bile salınıyordu. Köy yerinde şunun şunun tarlasında üç gün iş, beş gün duvar diplerinde barbut atacaklarına, bir tren parası denkleştirip istanbul'un yolu tutulmalıydı. Ne yapıp yapıp gidenler, birkaç ay sonra değişmiş dönüyorlardı. Taralı saçları, kopçalı sarı kalemleri, karton kaplı cep defterleri, arkaları çıplak kadın resimli cep aynaları, Tahtakale'den uydurulmuş üst başlarıyla köy yerinde dolanıyor, köy kahvelerinde, delikanlı meclislerinde istanbul'u dillerinden düşürüyorlardı. İstanbul da bir istanbul'du. Dil ile tarifi mümkünsüz. O taksiler, o dolmuşlar, o tramvaylar, otobüsler, vapurlar...

«Papur ne ki laan?» diye sorulsa, bıyık altından gülünüveriyor, «Dilinen tarifi gayri mümkün-süz!» denilip geçiliyordu.

Sonra, karılar vardı istanbul'da. Dudakları kırmızı kırmızı, saçları kıvrır kıvrır karılar. Gülüverince yanaklarında güller açan, kolları bacakları çıplak kadınlar. Her önüne gelene gülüveriyor, her işmar edenin ardına takılıveriyorlardı. Üstün başın kirli, yırtık pırtık olsun isterse. Yeter ki delikanlı ol. Delikanlı olmak vardı istanbul'da. Delikanlı oldun mu, yaşadın! ,

Onlar da gelmişlerdi işte. Trenden inmişlerdi. Karşıya geçecek, daha önce gelip iyi kötü birer köşebaşı, yosun tutmuş hemşerilerini Küçükpazar, Unkapanı kahvelerinde bulacak, «Geldik!» diyeceklerdi. «Biz de geldik encâm. Hani gülüverince yüzlerinde güller açan avratlar? Hani tramvaylar, taksiler, dolmuşlar, otobüsler?»

Çevrelerine yenik, şaşkın, mahçup, korkak bakışları, yeşil, sarı, mor, kırmızıları kirli çorapları, kirli tırnaklarıyla etlerini hart hart kaşıyışlarıyla garın geniş betonuna bir sığır ılıkılığıyla yayılmış, kalabalıkla, kalabalığın arasında ağır ağır sürükleniyorlardı garın giriş kapısına.

— Ayılara hele ayılara!

— Şerefsizim sürü!

— Her gün bu, her gün bu. Köylerinden ne diye ürkütürler bu hayvanları bilmem ki?

?

Duymuyor, duysalar bile kime, niçin dendiğini anlamıyorlardı. Anlasalar bile.. Kızmak, karşılık vermek, yurttaşlık, geziesenliği üzerine sözler etmek, artık eksik konuşanlara susturucu karşılıklar vermekten uzak, hep o sürü ılıkılığıyla çıkış kapısını buldular. Dışarda göz alabildiğine hırçın bir deniz vardı; kül renkli bir deniz. Sabahın sert ayazıyla donmuş taş merdivenleri ağır ağır indiler. Kalabalıkla, kalabalığın arasında vapur bilet gişesinin önünde durdular.

— Şu rezalete bakın Allahaşkına!

— Rezalet, sefalet..

— Bu sefaletlerini köylerinde saklayıp da İstanbul'da yabancılara teşhir etmeseler olmaz mı?

— Hükümet efendim, suç hükümette. Yasak et, bitti. Hükümet gevşek olmasa, bunlar köylerinden kımıldaya mı bilirler?

— Ne yapsın yani, kanun mu çıkarsın hükümet?

— Çıkarsın efendim!

Biletler nasıl alındı? Kıyıya ıssıllacık yanaşan vapura nasıl binildi? Vapur nasıl, ne zaman yürüdü?

Yadırgı bakışların ağırlığından ikinci'nin henüz iyice tenhaliğinde kurtulunca ferahladılar. Üzerinden hiç sarsılmadan, yağ gibi akıp geçtikleri mavi deniz, uzaklarda taa uzaklarda ne idikleri belirsiz ağaçlıklı yapılar. Konuşmuyor, konuşamıyorlardı. Bakıyorlardı sadece. Vapur, Galata köprüsüne yanaştığı sıra, dilleri tutulmuştu sanki. Kalabalıkla birlikte vapurdan suçlu suçlu çıktılar. Köprünün koşuşan insan seli içinde güneş görmüş kar gibi eriyiverdiler.

Yalnız o. Ablak yüzünde şaşkınlık, tahta bavulıyla Galata köprüsünün boyuna çarpan, çarptıkları halde de homurdanıp sık sık küfreden kalabalığı içinde dikilekalmıştı.

— Kazık gib'i dikilmesene be!

Sağa çekilecek oldu.

— Yarma.!

— Ayıya bak ayıya!

Ne sağ, ne sol.

— Yabani!

Yarma mı? Avı mı? Yabani mi? Bir elinde tahta bavul, öbür elinde kırış kırık bir mektup, köylüsü Topsakal'm Gafur ağasından gelen mektup. Bu değil, giden değil, daha giden yıl gelmişti. Daha giden yıldan önceki yıl da kendi gelmişti Gafur ağası. Şehirli biçimi siyah paltosu, mavi pantolonu, sarı kun-

duraları, sarı ağızlığı, kutu kutu şehir cigaraları... Köy kahvesine kurula kurula girmiş, köylüyü «Merhaba ağalar!» diye selâmlamıştı. Babası da oradaydı o sıra, kahvede. Yanına sokulmuş, İstanbul'dan konuşmuşlardı. Babası her yıl Çukurova'ya iniyordu. İstanbul'a hiç siftahı yoktu. Gafur ağası, «İstanbul,» demişti, «İstanbul gibi var mı? İnsan gurbete düşünce İstanbul'a düşmeli. Çukurova heye, zengin melmeket, epmeği bol melmeket ya, kulağasma. Yazın Çukurova'nın zenginleri bile İstanbul'a gelirler. Niye? Isıccak!»

Babası, «Doğru,» diye başını sallamıştı. «Emmim derdi ki, İstanbul dediğin dilinen tarifi gayrî mümkünsüz, derdi. İstanbul bir belde, beldelerin de şâhı!»

— Yolu tıkamasa be haşal!

Bavulu da teknil meşindi Gafur ağasının. Len-ger şapkası vardı, sarı atkısı, sarı tarağı, kopçalı sarı kopya kalemi.

— Ne dikiliyorsun burda?

Bir polis. Çatık siyah kaşlarında terli bir öfke. Ürktü polisten.

— Ben mi?

— Hayır, baban!

— Bubam mı? İflâhsızın Yusuf dirler, köyde kaldı. Anam sizlere ömür de, kardaşlarımın yanında kaldı. Bu yıl da ben çıktım gurbete..

Alaycı bir kalabalık, bir şehirli kalabalığı çevreleyivermişti:

— Yaa, başın sağ olsun!

Saf saf döndü:

— Diline sağlık.

Çatık siyah kaşlarındaki ıslak öfkeyle güldü polis:

— Yeni mi geldin istanbul'a?

Başını salladı:

— iyi bildin efendiğa, yeni geldim.

— Niye geldin?

— Ben mi?

Alaycı bir başkası:

— Hayır, baban!

— Bubam köyde. îflâhsızım Yusuf dirler hani.

Her yıl Çukurova'ya inerdi. Esasta zorlu duvar ustası ya, anam sizlere ömür olduğundan...

Çevrenin kahkahalarını görevine yakıştıramıyan polis, kolundan çekti:

— Arkadaşların yok mu? Buraya kime diye geldin?

— Buraya mı? Aha edrese. Topsakalm Gafur dirler, anamın azbuçuk hısımlı olur...

Polis dinlemiyordu. Kırış kırış mektubu aldı. Çok güç okunur, çirkin bir yazıydı. Söktü sonunda:

— Topsakalm Gafur. Sebze hali... Sen bak şimdi bana: Caddeyi karşıya geç, merdiven in, vapura bin, Yemiş'te in. Sebze halini kime sorsan gösterirler. Haydi, dikilme burda!

Tahta bavulu, yorganı, kırış kırış mektubuyla, köprü üzerinden renk renk gelip geçen taksi, dolmuş, tramvaylara yem olmadan, ardında kalabalık şehirli kahkahaları bırakıp, karşıya geçti. Polis, «Merdiveni in!» demişti, inecekti inmeye ya, yukarı çıkanlardan sıra yoktu ki! Kimseye zarar vermediğini sana-

rak ağır ağır indiği halde, gene de homurdanıyor, arada, «Çüüş!» diyorlardı. Babası selâmetlerken, «Sen sen ol, şehir adamına dalaşma!» demişti. «Şehir adamı cin, bir cün!»

Köprüyle Eyüp arasındaki iskelelere uğraya uğraya işleyen vapurlara binmek için, tel örgü ardında bekleyen omuz omuza kalabalığın arasına katıldı. Tel örgülerin ötesinde kirli bir deniz. Buranın denizi Haydarpaşa'nın denizine benzemiyordu. Pisti, Pisti ya, nesine gerekti pis, temiz. Deniz pis olmuş, temiz olmuş. Pislik, temizlik karın doyurmazdı. Birazdan Gafur ağasını bulup da yanma girdi miydi, eh!

Sevinçle iç çekti.

Girecek, Allah ne verdiyse için beşin yoluna bakacaktı. Köy yerine döndüğünde ya? Kahveye varacak, «Merhaba ağalar!» diye girecek, köylüsüne şehir sigarası dağıtacaktır; Gafur ağası gibi!

Burnunu koluna siliverdi.

Koca köyde kendinden başka kim vardı İstanbul'u gören? Bir Gafur ağası. Gafur ağasının da köye pek uğradığı yoktu. Kahvede İstanbul'u anlatırken herkes Gafur ağasını dinler gibi dinleyecek, şaşacaklardı. Şehir biçimi siyah bir palto, sarı boyun atkısı, sarı kunduralar, kopçalı sarı kalem, gümüş ağızlı. Ah fıkara anası sağ olsa da görseydi onu öyle. Ağlardı mücerret! Sağ olsa, ona da -Babasının Çukurova'dan getirdiği gibi- başörtüsü, basma musma götürse, duasını alsaydı. Anası sağ olsa İstanbul gurbetine salmazlardı ki. Babası her yılki gibi malasıyla şakulunu omuzlar, tutardı Çukurova'nın yolunu. Allahın gücüne gitmesin, günah yazmasın

amma, anasının ölümü... iyi olmuştu bir yandan da. Bakalım Gafur ağası duyunca ne diyecekti anasının ölümüne. Hısım olurlardı. Lâkin babası... Babasının Çukurova'ya inmesi değil miydi fıkara'yı öldüren? Gurbete diye çıkar gider, uzun uzun gelmez, gelse bile pek pek bir ay, iki ay sonra gene giderdi.

Birden vapur göründü. Sıkışık kalabalıkta bir kımultı, bir kaynaşma. Fötr şapkaları, terli bıyıkları kaşlarıyla ters ters bakanlar. Aldırmadı. İyi ama, polisin dediği yer burası mıydı? Sağa sola baktı, soracak yumuşak birini aradı. Kendine benzer biri gözüne çarpınca, kalabalığı yarıp, bavuluyla yanına gitti.

— Pis pis kokuyor lânet!

— Hem de nasıl!

— İstanbul bunlarla dolu...

— Ee, İstanbul'un taşı toprağı altın malûm ya!

— »

—

Duymadı, duydu aldırmadı. Yanma gitti kendine benzeyen delikanlının.

— öyle mi hemşerim. dedi. Yemiş'e burdan mı gidilir?

Delikanlı Unkapanı'ındaki kömür deposunda hamaldı. Yemiş'e nerden gidileceğini bilmeyen delikanlıya küçümseyerek baktı:

— Nirden olursun sen?

Güldü:

• — Ben mi? Suvazın köylüğünden.

— Buraya niye geldin?

- Ben mi? Gafur ağam var da, onun yanma...
- Ne iş dutar?
- Gafur ağam mı? Kabzımal dirlermiş, sebze halı varmış...
- Var. Yemiş'te, doğru. Dimek kabzımal?
- Kabzımal. Bak hele, kabzımallar dişli olur öyle ya?

Kömür hamalı:

- Kabzımalına göre, dedi.
- Gafur ağam dişlidir mücerret. Gafur ağam gibi var mı? Köy yerinde ŞOKun şunun çiftine çubuğuna giderdi, barbut atardı şonnan şonnan, karıya kancığa dolanırdı... Karı kancık deyince, bu İstanbul'da da amma karı kancık var ha!

— Soruyon mu? dedi kömür hamalı. İstanbul bu, kahpe şehir. Burdaki karı kancık dünyada yok!

İflâhsızını Memed duymuyordu. Gafur ağasını düşünüyordu o. Gafur ağası kimbilir ne türlü avratlarla... Lâkin köy yerinde Gafur ağasının huyunu hiç kimse sevmeydi. Birinde Uzunların Haydar iyi bir pusu kurmuştu ya, gene de Allah yüzüne bakmıştı. İnsan olan bir insan harama uçkur çözmeliydi. Boyalısakal hoca, «Nikâhlı avrada dolanmak pek günah!» derdi. «Nikâhlı avrada dolanan, uçkur çözen, yarın rûzu mahşerde kızgın sacda namaz kılacak, sonra da kıllı topuzla zebaniler vur ha vur!»

— Bilât aldın mı?

Kömür hamalına baktı:

— Bilât mı?

— Bilât ya.

- Ne bilâtı?
- Vapur bilâtı.
- Almadım.
- Get al şordan!

Babasının eskisi şayak kilot pantolonunun cebinden çıkardığı gümüş bir tek liralıkla koştu. Gışede kimseler yoktu. Delikten parayı memura uzattı:

- Bi bilât ver efendiğa.

Memur güldü:

- Nereye?
- Gafur ağamın orya!
- Gafur ağam da kim?

Yılıştı:

- Gafur ağam mı? Anamın hısıımı olur. Lâkin Gafur ağam gibisi...

Memurun kaşları çatıldı:

- Deli misin sen be?
- Ben mi?
- Baban!
- Bubam köyde kaldı da...
- Gafur ağamın bulunduğu yere mi gedeceksin?
- İyi bildin, tamam..
- Nerde oturur Gafur ağam?
- Gafur ağam mı?
- Ulan vapur kalkacak, çabuk ol! Ne iş tutar bu hırt?

- Kabzımal.

Biletçi bileti uzattı:

- Yemiş. Bundan sonraki vapuru bekle.
- Elinde bilet, uzaklaşırken biletçinin sinirli sesi:
- Paranın üstünü al! SPARTACUS

Dönüp aldı. Yolcular tekmi binmişlerdi vapura, tel örgülü kapılar kapanmıştı. Bir kenardaki tahta sıraya oturdu. Babasının dediği gibi, akıl sır ermezdi şu şehir adamlarının işine. «Bu değil, bundan sonrakiki!»

Burun deliğinden birini tıkayıp ötekinden yere hıhladı.

Bu vapur olsa ne vardı sanki? Koca vapur, gidiyordu işte. Gafur ağasının oraya da uğrasa...

Başını kaldırdı. Mavi etekleri savrula savrula bir kadın iniyordu merdiveni. Savrulan etekler altında görünüp yiten bacaklar aklındaki şehir adamın; da, şehir adamlarının işlerini de silip götürdü. Avrat da avrattı hani. Haydarpaşa'dan beri görüp durduğu.. Birbirinden güzel, çalımları birbirinden ziyade avratlar. Tümü de avrat değildi tabî, kızlar da vardı. Abdullah, Emişin oğlu kara Abdullah öyle derdi yazıda, analarından gizli cigara içerlerken, «Seveceğin avrat kızıoğlan kız olmalı!»

Gülüverdi. Abdullah da gelseydi.. Anası salmamıştı. Dayısının tarlası vardı, Abdullah ekin biçecek, düven sürececek, dağdan odun getirecek. Lâkin boynu bükük kalmıştı köyde. Eyi oğlandı, has oğlandı. Cılız Hasan gibi yalancı değil!

Abdullah, Cılız Hasan, Eğri Ali, Ağzıkara'nın Durdu, Veli'nin Gömleksiz...

İflâhsızın Memed'in içinde köy yeri, köylüsü, sonra kardeşleri. Bacısı Ümmü iki oğlandan kendi küçüğü Hasan kendini kurtardı sayılırdı. Onun küçüğü Kılıç oğlan, Ali Kılıç...

içini çekti. Babası, «Ustam benim» diye severdi.

Çukurova'ya ilk indikleri sıra, duvarcılığı ondan öğrenmişti, Kılıç ustadan. Dilinden düşürmezdi. İyi adammış, has adammış, üçü beşi esirgemez, zenaatını çabucak belletiverirmiş.

Merdivenden inmeğe başlayan yeni bir etek, etekler altında görünüp yiten yeni bacaklar aklından köyü, kardeşlerini, babasını, arkadaşlarını filân siliverdi.

Bu avradın bacakları, bundan öncekinden de güzeldi. Kar gibi, beyaz beyaz. Adam yatınca bu bacakların arasında yatmalıydı ki! Tam da Gafur ağasının köy kahvesinde anlattığı. Demek Gafur ağası böyle avratlarla... Böyle avratlarda din, iman olmazdı mücerret. Tümü de cehennemlik. Cehennemlik ya, erleri var mıydı ola? Varsa, ne işin başmdaydılar? Kazançları? Kazançları bol olmalıydı. «Olmasa, avratlarının giydiği ipeklere para mı dayanır?»

Merdivende yeni bir avrat, ardından bir yenisi daha. Sonra kalın bir herif, bir ihtiyar, iki avrat daha. Vapurun gelip yanaştığı tel örgülü kapının ardı gene kalabalıklaşıyordu. İstanbul buydu demek? Lâkin İstanbulluların tümü de varlık değildi. İçlerinde çoğu «senin, benim gibi»ydi. Senin benim gibi olanlarsa, herhalde dışardan gelmişlerdi. Taşralı. Yadırgı. Öyle ya, gurbete düşen bir o muydu?

Tel örgülü kapıların ardları gittikçe kalabalıklaşıyordu. Hımbıl hımbıl oturmaynan olmazdı. Tahta bavulu, yorganıyla kalktı, gitti, en önde durdu. Biletçinin, «Bundan sonraki» dediği vapur geldiği sıra kalabalığın en önündeydi. Tel örgülü kapının

ardında. Vapur boşaldı. Gene karılar, kızlar, lenger şapkalı, kasketliler, çocuklar... Kapılar sürülüp açıldı. Tahta bavulu, yorganıyla o da koştu. Ardından ittiler mi, ona mı öyle geldi? Sendeledi:

— Ne itiyonuz be, ne itiyonuz?

Kendini vapura attı. Az kalsın kapaklanacaktı:

— Yuuuuh!

Dedi biri. Bir başkası:

— Ormanını yakanın gözü kör olsun! dedi.

Daha bir başkası bir kahkaha attı:

— Gidişe bak gidişe!

— Oh, birinciye giriyor...

— Ayı!

Hiçbirini duymadan, birinciye itildi. Sağa sola bakındı, sonra başkalarının yaptığı gibi, yumuşak sıralardan birine oturdu. Yüreği kötülemişti, çarpıyordu. Lâkin oturduğu yer.. Beğenmedi. Kalktı. Dudakları kırmızı kırmızı avratların oraya gitti, tam karşılardaki sıraya oturdu. «Genç»ti, «Ergen»di. Gafur ağasının dediği gibi, burcu burcu da kokuyorlardı. Kokuyorlardı ya, bakmaya da korkuyordu. Koktukları koku ne kokuşuydu acep? Adam köy yerine bu kokudan götürmeliydi ki.. Gafur ağası da böyle kokuyordu. Tıpkısı değil, bir başka koku. Amma iyiydi, burcuydu, bir hoş oluyordu adam. Babası Çukurova'dan ilkin gazocağı getirmişti, sabun getirmişti, sonraları tencere, sahan, cıncık tabak getir-

mişti de bu kokudan getirmeyi akıl etmemişti. Allah izm verirse, götürecek. Bir şişe dolusu götürecek ki, köy teknil burcu burcu koksun. «İflâhsızın Memed, istanbul'dan bir koku getirmiş bacım, dilinen tarifi gayrî rnümkünsüz. Köy teknil burcu burcu kokuyor!» denirdi. Densin ki, kızlar, avratlar... Amma töbe töbe... Boyalısakal hoca... «Nikâhlı avrada dolanmak da pek günah!» der dururdu. «Nikâhlı avradın ardında dolanan, uçkur çözen, yarın rûzu mahşerde kızgın sacda namaz ktlacak, sonra da kıllı topuzla, zebaniler, vur ha vur!»

Ürktü. Bakışları karşısındaki kırmızı dudaklı kadınlara ilişti. Ufacık, bembeyaz elleriyle ağızlarını gizliye gizliye konuşuyorlardı. Birinin elinde pembe bir mendil vardı, dörde katlı. Kenarı işlemeli. Güllüverince altın dişi parlıyordu. Üçünün de tırnakları boyalı, kırmızı kırmızı. Birinin tırnağının kırmızısı az soluk ötekilerden. Lâkin yüzü... Yüzü kime benziyordu.

Aklı köye gitti. Damları kuru ot örtülü, kerpiç evler, gübre yığınları. Gübreliklerde eşelenen tavuklar, horozlar, yalmayaklı kızlar, oğlanlar, kışın savrulan karlar altında göz alabildiğince beyazlık, bembeyazlık, baharda ökü, camız böğürtüleri, eşek anırtıları, dere. Dere boyunda Abdullah, Cılız Hasan, Eğri Ali. Lâkin Ali hapisteydi şimdi. Kara'nın Durdu şahitlik etmişti mahkemede. Şahitlik etmese mapısa atmazlardı demişti Hidayetin Cafer ağası.

Az önce birisine benzettiği kadına gözü tekrar ilişince, köy silindi kafasından. Essahtan da, kime benziyordu? Aklı gene köye gitti. Köyde kızlar. Kız-

lardan birine benziyor dese... Düşündü, uzun uzun düşündü. Benziyordu canım, iyi tanıdığı birine benziyordu ya, kime?

Bakışları vapurun geniş penceresinden dışarlara kaydı. Parçalanmış kirli bulutların ardında yanıp sönen, uzaklardaki pencere camlarında yansıyan güneş. Güneşin işittiği damlar, çatılar, sislere gömülü minareler, cami kubbeleri. Görmüyordu. Bakıyordu oysa. Baktığı halde görmüyor, şu karşısındaki avradın kime benzediğini bulmağa çalışıyordu. Benziyordu işte, köy yerinde birine benziyordu, ille de gülüverince. Gülüverince, köydeki... Zalha dese, değil, Meryem? değil. Anşa?

Durdu. Dikkatle bakıyordu kadına. Kadın, farkında bile değildi, dudakları, acı kırmızıyla boyalı haşarı kadının anlattıklarına gülüverince buldu: Emine'ye be! Rahmetli Köse Hasan emmisinin kızı Emine'ye... Tuuuuh... Emine'ye ya, bakışı, gülüşü, sakınışı... Uzunların Haydar'a söz kesildi demediler miydi? Söz kesildi dediler de, Uzunların Haydar'ı istemiyormuş Emine diye lâf çıkarmadılar mıydı?

Rahatlamıştı, yerine yerleşti.

Emine, Uzunların Haydar'ı istemiyor diye anası saçlarını eline dolayıp... Hattâ Boyalısakal hoca, Rifat efendi araya girip, Haydar'dan yana şöyle zengin, böyle zengin diye az mı öğütlemişlerdi? Lâkin tevâtür güzeldi hani. Köse Hasan emmisini pek hatırlamıyor, şöyle bir. O zaman dört, beş yaşında var, yokmuş. Babası, Köse Hasan emmisi, bir de Pehlivan Ali emmisi. Pehlivan Ali emmisinin güleştğini hatırlıyor. Dere boyundaki çayırda. Lâkin zorlu gü-

leştği köy yerinde hâlâ söyleniyor. Nerde bu İstanbul'da öyle babayiğit? Anası, «Dağ gibiydi!» derdi. «Fıkaraya gurbet yaramadı!»

Bir de Köse Hasan emmisine yaramamıştı gurbet. Gurbetin yaramamasını babasından bilmişti köylü ya, babasına ne? Babası alıp götürmüş de öldürmemişti ya! Boyalısakal hocanın dediği gibi, «Her bir şey Allaha'dır. Cenabıallah bacağını harman makinesine kaptırdıysa kaptırdı. Cenabıallah bu. Babasına ne? Bacağı makinesinde kasığından koparan. Köse Hasan emmisine ısıtmayı veren, ısıtmayan alıp götüren, hep Cenabıallah. Babası da onlar gibi bir adarn, bir kul, bir köylü meselâ. İster mi öldüklerini? Hiç kimse kimsenin öldüğünü istemez. Ölmeyi itler bile istemez. Topraktaki solcanlar, bit, pireler, baykuşlar, dağdaki canavarlar bile, «... Ölüm gibi kötü var mı? Mezar, toprağın altı. Adamın etlerini yılan, çıyan, karıncalar... Ölü'nün canı yanar mı yenirken acep? Niye yansın? Can tenden çıktıktan sonra... Amma kim ne derse desin, öte dünya var? Boyalısakal hoca mescitte... Bu dünya yalancı bir dünya dedi. Asıl öbür dünya. Öbür dünyasını kazanmalı adam. Öbür dünyasını kazanmadı mı... Boyalısakal hoca kazanmıştır tabi. Boyalısakal hoca gibi bilmeli insan ki... Boyalısakal hocanın bildiğini kim bilebilir. Sarı yapraklı, kocca kitabı var. O kitabı çalmalı insan bir gece. Eğri Ali domuzu... Çalalım dedi. Töbe. Boyalısakal bilir. Boyalısakal malı çalınır mı? Çalmsa bile, Boyalısakaldan başkası okuyamaz ki! Okusa bile anlayamaz, anlasa bile anlatamaz. Bu sebepten, Boyalısakal en başta girer

Cennete. Ardından ? Mıhtar. Mıhtarm ardından Rifat efendi. Rifat efendinin ardından?»

Vapurun yürüdüğünü anlamadı. Alt alta, üst üste damları, kubbe, minareleriyle İstanbul, vapurun geniş penceresinin ötesinde kayıyordu. Yanıp sönen güneşin şavkı birden gözlerini alınca kendine gelir gibi olduysa da, gene de daldı. Yalnız bir ara, Köse Hasan emmisinin kızı Emine'ye benzeyen kadın gülüverince, «Temam canım» dedi. «...İmne, dinime imanıma İmne. Bu giyim, bu kuşam, bu çalımını imne'ye ver, gör. İmne bunun az cılızı. Yeyim, giyim olsun da bak!»

Emine'nin babası Köse Hasan emmisinin ısıtmadan kurtulmayıp Çukurova'da kaldığı yıl döndünde mi, beşinde miydi neydi ya, aklında, babası Emine'ye mavi taşlı küpeler salmıştı. Ne zaman Emine'yi düşünse, kulağında hep mavi taşlı küpeler. Çeşmeden su taşır, duvara tezek vururken hep hep. ille de güneşte bir parlardı ki. Mavi mavi. Dere boyu, dib-i çajullı su.. Suyu girerlerdi. Dolu oğlan, kız. Suları şapur şupur saça saça, her bir yanları ıslana ıslana. Lâkin sonraları, kızlar palazlanıp da anaları gözlerini ağarta ağarta huylandıkları sıralar...

— Bilet!

Öyle dalmıştı ki, ürktü. Sanki biletçi, avratlara baktığını görmüş, «Ne bakıyon elin avratlarına, ayı?» demişti. Kızardı, bozardı, hiç lüzum yokken gülüverdi.

Biletçi sabırsızdı:

— Bilet diyorum gülüyorsun be oğlum, versene biletini!

Davrandı. Yanakları al al, arandı. Bilât, heye bilât amma, nereye koymuştu? Ayağa kalktı, ceplerini araştırdı, buldu birden:

— Aha burda efendiağa. Cibimin astarına girmiş de..

Kadınlar acıyarak bakıyorlardı.

Biletçi, bileti görünce büsbütün huylandı:

— Al biletini, geç ikinciye!

Biletini aldı ya, anlamadı. Biletçiye pel pel bakıyordu. Biletçiye onunla uğraşacak değildi. Ne kalmıştı şurda tekaütlüğüne? Üstelik kızı da kocasından ayrılıp yanma gelmişti. Kambur kambur üstüne. Dönüp de, ikinciye gitmesini söylediği adamın hâlâ dikildiğini görünce, tepesi daha da attı:

— Sana ikinciye geç dedim, ne dikiliyorsun hâlâ?

Kadınlardan biri ağzından kaçırırverdi:

— Zavallı..

Biletçi sertçe döndü:

— Zavallı ha? Zavallı o değil, bizleriz, şehir-liler! Bunca yıllık tahsilimize, şehirliliğimize rağmen, ikinci biletiyle birincide seyahat etmeyi düşünemeyiz!

Kadınlardan, Emine'ye benzeyeni:

— Düşünemeyiz değil, düşünmeyiz! dedi.

Biletçi hâlâ hırslı, bavulu, yorganıyla kapıya ilerlemekte olan delikanlıya nefretle baktıktan sonra, hınçla başını salladı:

— Düşünmeyiz, düşünemeyiz... hepsi bir kapıya çıkar. Tenezzül etmeyiz deyin şuna. Ama onlar, şu ayılar var ya, şu ayılar? Her şeye tenezzül eder-

ler. Sorarım size, apartman kapıcıları bunlardan başkası mı?

Büyük bir hikmet savurmuşçasına öteki sıralardakilerin biletlerine gitti.

Kadınlar ardından gülererek baktılar. Dudakları acı kıızıla boyalı olan:

— Biletçi bey bugün çok öfkeli, dedi.

Yanındaki, elini salladı:

— Çaptan düşmüş adamın öfkesinden ne çıkar?

— Hiç, dedi Emine'ye benzeyen.

— Ellisini aşkın galiba?

— Herhalde.

— Amca bey!

Bütün bunlardan habersiz, biletçi işini bitirip de dışarı çıkınca, az önce kızdığı «Ayı»yı bavulu, yorganiyle kapı önünde dikilir gördü, yeniden tepesi attı:

— Ne dikiliyorsun burda?

îflâhsızın Memed:

— Ben mi? dedi.

— Hayır, baban!

— Bubam iflâhsızın Yusuf dirler, köyde kaldı...

— Başlarım şimdi babanın suratından. Geç ikinciye!

iyi ama «ikinci» nereydi? Bavulunu yerden tam almıştı, gene biletçi omuzundan yakaladı:

— Bavulun bileti nerde?

Pelpelbaktı: -SPARTACUS

— Bavulun bilâdı mı?

— Bilâdı değil, bileti. Evet, bavulun bileti nerede?

Açık kapıdan birinciye kaydı gözleri. Deminki kırmızı dudaklı kadınlar taa içerdeydi.

— Yok mu ? Almadın mı ?

— Virmediler.

— Virmedilermiş. İstemezsen virmezler tabi. Pis, şivesi bozuk. Geç ikinciye haydi, bir daha bavula bilet almadan binme, marş!

Bavulu, dürülü yörganıyla yekindi. Yekindi ya nereye? «ikinci» neydi? Neredeydi?

— Daha duruyor musun?

Tekme yemiş gibi karşıya geçti, durdu. Biletçi görünmüyordu. Helânın yanıydı burası. Kül renkli rüzgâr bir yandan bir yana esiyordu. Aldırdığı yoktu. Hoşuna bile gidiyordu. Lâkin biletçinin «ikinci» dediği yer... Gene yanlış bir iş yaparsa azarlanacaktı. Azarlanırsa azarlansın. Avratlar yoktu ya. Döğsünlerdi isterse, tekmelesinler. Avratların önünde döğölmek, tekmelenmek... Avratların önünde olmadı mı, kulak asma. Bu yıl değil, gelecek yıl askerdi. Şehir yerinde okuma yazma bellerse onbaşı, çavuş olurdu. Onbaşı, çavuş oldu mu da mangaya, takıma kumanda eder, maaş alırdı. Biletçi subaya benziyordu. Askerde subay mıydı ki? Subay olmasa kumanda mı edebilirdi. Askere Abdullah, Cılız Hasan, Eğri Ali, Ağzıkaranın Durdu, Velinin Gömleksiz birlikte gideceklerdi. Eğri Ali mapisti, gidemezdi. Gitmesin. Eli uzundu pisin. Eli uzun olandan her bir zarar gelirdi insana. O, bu değil ya, şu İstanbul'-

da okuma yazma belledi de, asker ocağında onbaşı, çavuşluk kazandı mı, eh. Arkadaş markadaş, mazife bir sırasında arkadaşlık markadaşlık. Abdullah, heye, him dim komşuydular amma, komşusu, arkadaş diye kumandarmdan azar mı işitecekti?

Burnunun bir deliğini tıkayıp ötekinden süm-kürdü denize.

Subay babasıgili karşısına dizmiş, «Okuması yazması olan ayrılısın!» demiş, babası ayrılmamış okuma yazması olmadığından ya, gene de kursa göndermişler, terfiye takmış. Terfiyesi evde durur, rafta. Onbaşı terfiyesi. Onbaşı terfiyesiyle çekili resmi de. Resim duvarda asılı. Anası asmıştı. Ölmeden. Fıkara. Kurda kuşa yem mi olmuştu şimdiye? Kurda kuşa değil de, solucana molucana. Fıkarayı görmediydi ölümünde, Hacmin tarlasında ekin biçiyordu. Anlatıyorlar da, «Memmet Memmet!» diye diye.. Bilse, anasının ruhunu teslim ettiğini, ah bilseydi! Değil Hacı, kumandarın tarlası olsun isterse. Ana bu, ana ne demek? Bir ana bir ata demek. Gafuf ağasına birazdan tekmil anlatacak. Bir iki de ağladı mı, Gafur sağlama imana gelir, imana gelip de... Mektubu var elinde. Babasına yazmış: «Memmedi sal gelsin. Burada yıkım, yapım üstüne tevatür iş var. Yıkım yapıma ne hacet? Ben neciyim? Koskoca kabızimal dükkânı meselâ. Bana da Memmet gibi adam ilâzım...

— ikinciye geçip oturmadın inadından değil mi?

, Korkuyla baktı: O. Bilâtçı!

— Nereye gidecektin?

— Ben rni? Gafur ağamın orya!
 — Nerde bulunuyor?
 — Gafur ağam mı? Sebze halinde.
 — Yemiş'te ineceksin öyleyse. Biletin nerde?
 — Aha, elimde.
 — Kaybetme. Bak, vapur yanaşıyor, iner, bile-tini memura verirsin. Bir daha bavuluna da bilet al-mayı unutma.

— Olur evendi, unutmam. Sağ ol!
 — Başını sallama çok, torbayı düşürürsün!

Duydu, anlamadı. Torbayı duymuştu, aklında torba. Kıl torba, ahır, hayvanın yemliği. Hayvanın yemliğindeydi kıl torba. Gülüverdi. Köse Hasan emmisinin kızı Emine'yi bir gün... Amma çocukken, ahıra sokmuştu. Geceydi. Fışkılarının üstüne uzanmış-lardı, yanyana. Sonra çırayla anası gelmişti, birden. Lâkin Emine de Emine'ydi. Kınalı elleri vardı. Boyu az kısaca amma, cilveli. Uzunların Haydar'a amma cilve yapardı ha. Uzunlar da lıani varlıklı insanlar. Sırt mırt alırlar Emine'ye, boynuna beşibirlik. Uzun-ların Haydar, tezek kardırmaz Emine'ye, inek sağar bes. tyi ya, bu İstanbul'un inekleri nerde? Yaylıma hangi yoldan giderler? Yaylıma giderken taksi mak-si çarpmaz mı? Sürü dağılmaz mı?

— Yemiş!

Kendine geldi. Vapur iskeleye ağır ağır yanaş-mıştı. İskeledeki demir babalara geçirilen halatlar... Bu vapur dedikleri de beygir gibi, canlı. Beygiri na-sıl yularından bağlarsa, vapuru da bağlıyorlardı.

Vapurdan kalabalıkla birlikte yürüdü. Daracık, eğri büğrü sokaklardan geçti. Sağı solu yıkık dar

yollardan güneş dolu caddeye çıktı. Havanın soğuşu kırılmıştı. Vapurdan çıkan kalabalık, caddede dağılıvermişti. Kalakaldı. Burası neresiydi? Yemiş olurıya Yemiş'ti ya, sebze hali nerdeydi? Kadere kırk beş, soracaktı. Gafur ağasını kime sorsa bilirlerdi herhalde. Koskoca kabzımal!

Kılık kıyafetleri kendisine benziyen adamlar çoktu burada. Sırtlarında sandıklar, küfelerle karşıdan karşıya geçiyor, bir kenarda güleşiyorlardı. Sıra sıra camekânlar, cemaânlarda tatlılar, pilâvlar... Bir pilâvcının camekânı çevresinde pilâv yiyenlere daldı. Pilâv da pilâvdi. Sıcak sıcak. Tüysüz bir oğlana sokuldu:

— Boğaz ola!

Tüysüz oğlan şöyle bir baktı, işine koyulurken:

— Buyur, dedi.

— Yi âfiyet olsun, âfiyet olsun ya, sana birini soracaktım. Bilin mi?

Ağzı pilâv dolu tüysüz hamal, isteksizlikle:

— Kim?

— Gafur. Köy yerinde Topsakalın Gafur dirler. Burda kabzımallık ediyormuş...

Ağzındaki pilâvları çabuk çabuk çiğneyip yutan tüysüz:

— Kabzımallık ediyorsa sebze haline bakacan, dedi.

— Sebze hali nirde?

— Burdan doğru git. Gittin mi?

— Gettim.

— Sağda kamyonlar mamyonlar durur...

— Durur..

— Küfeler miifeler, sandıklar munduklar...
 — Temam, sandıklar munduklar...
 — Ora işte. Sebze hali nere diye kime sorsan de-yiverir.

— Sağ ol kardaş.
 — Sen de sağ ol!

Sırtlarında fasulye, nohut, mercimek çuvalları taşıyan hamallar. Hamallardan biri, az önce konuştuğu delikanlıyı kolundan çekti, yanyana uzaklaştılar.

İflâhsızın Memed gene yalnız kalmıştı. Kalmıştı ya, babasının dediği gibi «Şehir yerinde hımbıl olmayacan, delinmedik kabağa girecen!»

Caddeyi tuttu. Bir zaman yürüdü. Tüysüz oğlanın dediği yere geldi. Kamyonlarla arabalar başlı kışkılı duruyorlardı. Sebze küfeleri, meyva sandıkları, gürültü. Elinde tahta bavulu, omuzunda yorgani, sokuldu. Taa yanlarına gelip uzun uzun dikildiği halde kimse dönüp de ne istediğini sormadı. Patırtılı bir kalabalık, bir gidip geliş. Sormaktan da korkuyordu. Herkeste dumanı üstünde bir öfke. Sorsa, soru-verse azarlayıverirlerdi belki de. Azarlamıyacak birini gözüne kestirmeliydi. Birden kestirdi. Güler yüz-lü, kurumsak bir adam. Köse. Gitti yanma. Cigara içiyordu adam yanıp sönen güneşe karşı. Rahat.

— Öyle mi efendiğa?

Adamın kara gözleri tatlılıkla baktı:

— Neyle mi?

— Gafur ağamı bilin mi sen?

— Sarı çizmeli Memet ağa oğlum. Ne iş tutar?

— Gafur ağam mı? Kabzımal!

- Senin adın ne?
- Benim mi? Memmet.
- Nerden olursun?
- Ben mi? Suvaz'ın köylüğünden.
- iyi. Ben de Divriği'den olurum. Beni dinle şimdi Memmet: Şu büyük kapı var ya?
- Var efendiğa.
- Gir. Girdin mi?
- Girdim efendiğa.
- Sıra sıra kabzımallar. Sor. önüne kim çıkar-sa sor. Kocca sebze hali. Arayan mevlâsını da bulur, belâsını da!

II.

Kösenin dediği gibi, tahta bavulu, yorganıyla halin büyük kapısından girdi. Lâkin hal dedikleri yer de bir tevatürdü. Yüksek, çok yüksek bir tavan, tavanda buzlu camlar, karmakarışık kollar, demir kollar. Demir kolları, tavanı, meyva sandıkları, sebze küfeleri, karıncalar gibi kaynaşan uğultulu kalabalığıyla hâl, başını döndürüyordu.

Demek Gafur ağası buradan çıkarıyordu ekmeğini?

— Dikilme lan, dikilme!

Yekindi. Bir boy gitti. Dönüşte sora sora geldi. Hâldi bu. Sarı çizmeli Memed ağa. Git gidebildiğin kadar, ha sor, de sor. Arada küfredenler, ters ters bakanlar...

Aldırmıyordu. Bulacaktı, mümkünü yok. Gafur ağası diye gelmişti. Ümidi, demidi Gafur ağasıydı. Bulamadan, iyi kötü bir işin başına geçip üçün beşin yoluna bakarnadan sılasına döndü mü, babasını, babasından geçtim, Abdullah, Cılız Hasan, Ağzıkara'nın Durdu, Veli'nin Gömleksizi dinle gayri, ille de babası. Açık gözlükte, delinmedik kabağa girmişlikte bir kendivardı!

Koca hâlin insan kaynaşan kalabalığı içinde Gafur ağasını saatlerce aradı. Yorulmuş, sıkıntıdan ter boşanmıştı gövdesinden. Boşanmıştı ya, boşansm var-sın. Bulacaktı, mümkünü yok, bulacak. Yanında iyi kötü yosun tutacak, para kazanıp üstünü başını düzecekti.

Dolan ha dolan, sor ha sor. Hiç ummadığı bir sıra, sarı toplu bir kantarın başında buldu Gafur ağasını. Hemen sokulmadı. Geriden, gülerek bakıyordu, istiyordu ki, Gafur ağası başını kantardan kaldırsın, görsün, şaşsın, işi mişi bırakıp köye geldiği sıra yaptığı gibi, «Vay, Memmet!» desin, «Geldin ha?»

Kantara birtakım sandıklar, küfeler konuyor, tartılıyor, hamallar hızla sırtlayıp uzaklaşıyorlar, yeniler konuyordu, içleri sebze dolu küfeler, meyve sandıkları her tartılıştan sonra müşterilere teslim ediliyordu. Gafur ağası ufacık, kırış kırış kâtibinin tepesine dikilmiş, yazılanlara bakıyor, müşteriden para alıyordu. Lâkin iyi semizlemişti Gafur ağası da hani, Köye geldiği sıra da semizdi ya, bu kadar değil. Ee, tabii., yeyim, giyim, kuşam... Yeyim, giyim kuşam gibi var mıydı? insanı insan eden, semirten, yeyim,

giyim, kuşamdı. Babası bile. Askere gitmeden önce nasıldı ?

«Eferim!» diye geçirdi içinden Gafur ağasına.

Gafur'un başı hafifler gibi olunca sokuldu. Etli yüzü terlemişti. Ellerini ardına koyup düşünceli düşünceli bekledi. Gafur'un gözü dünyayı görmüyordu. Birinde baktı, gördü gibi geldi Memede ya, görmemişti.

İflâhsızın Memed gençirisi, az daha sokuldu. Kantarın yanında durdu. Gafur gene görmeyince, elini kantarın sarı lopuzuna dostça koydu. Gafur ağasının şakayı köy yerinde sevip istanbul'da sevmediğini nereden bilecek?

Gafur, söğüp sayacak kadar hırslı, döndü. Dükân komşularından sulu biri sanmıştı. Karşısındaki hemşerisi değil de yadırgı biri olsaydı tamamdı. Ana avrat dümdüz gider, tekme bile atardı. Lâkin hemşerisiydi, İflâhsızın Memed!

isteksizlikle :

— Sen miydin? dedi.

İflâhsızın Memed karşılanışını soğuk bulduysa da bozmadı :

— Ben'im ya Gafur ağa. Kim bellediydin?

— Bırak... Hoş geldin.

— Hoş bulduk. Bu kantar, teknil bu öteberiler senin mi?

— Eh işte.

— işleri büyötmüşsün maşallah...

Terli, kalın, simsiyah kaşlarını elinin tersiyle silen Gafur :

— Allahın sayesinde, dedi. Demek geldin?

— Geldim Gafur ağa, seni deyi geldim!

Gafur'un canı sıkıldı :

— Beni deyi mi?

— Seni deyi ya Gafur ağa. Gel dediydin ya...

Aha nektüp...

Gafur mektuba yan gözle baktı. Ellerini beline dayadı, bakışlarını hâl kapısına kaldırdı :

— O zamandan bu zamana üç yıl geçti.

— Doğru Gafur ağa, doğrusun ya, kısmet şimdymiş. Anam bu yaz sen sağ ol...

En güçlü silâhını kullanmıştı. Gafur'un birden değişip, «Ya! Demek anan, anacığın öldü? Vay benim öksüz Memmedim... Niye öldü? Nasıl öldü?» demesini bekledi. Demedi. Bes :

— Başın sağ olsun, dedi.

îflâhsızın Memed bozuldu. Niye? Niye yanmamıştı? Uzaktan da olsa hısıımıydı!

Gafur :

— Vallaha Memmed, dedi. Şimdi vakıtlar o vakıflar değil!

Memed soğuk soğuk :

— Ne gibi yâni?

— Şu gibi ki, işler durgun, kesat senin anlıyacağın. Yazdığım sıra gelseydin iş vardı. Şimdi...

— Şimdi yok mu?

— Yok değil, bulunur a, çeti. istanbul'a ırgat, maraba akıyor. Akın akın geliyorlar. İstanbul'luktan çıktı. İstanbul'u pisletiyorlar, kirletiyorlar tekmi... O vakit gelseydin, şimdiye sen de benim gibi... Bak bu dükkâna! Ben bu dükkânı ele geçirip bu hale koyana kadar...

Memed gülmeğe çalıştı : ,

— Canım Gafur ağa, sen başka ben başka...

Gafur koltuktan almıştı. Bakışları yumuşadı. Bunu anılayan İflâhsız Memed, babasını hatırladı: «Köprüyü geçene kadar ayıya dayı di, sakala göre darak fur!»

— ... sendeki akıl kimde var? Benimki, sayende, boğazı tokluğuna bir iş. Ben sennen sidik mi yarıştırabilirim ?

Gafur memnun, çalımlı çalımlı öksürdü. Bir cigara yaktı. Köy yerinde, «Kabızimal dükkânı benim!» demişti. Aslında onun değildi. O da işçiydi ya, İflâhsızın Memede doğrusunu söyleyip piyasasını ne diye düşürecek? Oğlan yarın kalkar, köye varırsa, «Gafur ağam var ya Gafur ağam? Gittim, gördüm. Tevatür bir dükkânı var ki, dilinen tarifi gayri mümkünsüz!» gibilerden adını yüceltirdi. Onun için, dükkânı gördüğü, Gafur'un sandığı yeterdi. Buradan umudunu kesmeli, basıp gitmeliydi. İstanbul'du burası. Yapım, yıkım üstüne iş mi yoktu? Varsın, gitsin, arasın, bulsun. Bulurken iyi bir terlesin ki, anlasın Gafur ağasının ne adam olduğunu. Gafur geldiğinde kim arka çıktıydı? Kim kayırdıydı? Kim iş bulduydı? İş bulmak kolay değildi öyle... Köyden kalk, bin trene, gel İstanbul'a, düş Gafur'un yanma. Gafur yanma alsın. Üçün beşin yoluna bak, giyin kuşan, karı kız ardında dolan. Sonra da deste deste fotoğraflarla köy yerine var, İstanbul'da şöyle yaşadım, böyle yaşadım de, beni işe alan Gafur

ağamdı deme, Gafur ağanın da el kapısında bir işçi olduğunu söyle, burda size fort atmış, yalan. Kabzımal mabzımal değil, o da bir işçi diye köylüyü güldür...

— Burda, bu halde sana göre iş yok, dedi. Olsa bile, az buçuk okuma yazma bilmek lâzım. Okuma yazma bilsen, kâtibin yanma yardımcı verirdim seni. Lâkin okuma yazman olmayınca...

Memed:

— Doğru, dedi.

Gafur kopçalı sarı kopya kalemini çıkardı, bir kenardaki beyaz ambalâj kâğıtlarının üstüne rasgele imzasını atmağa başladı. Bir, beş, on... Okuma yazma bildiği üzerine köylüsüne fikir verecekti. Köye varınca: «Gafur ağam gibi yok!» demeliydi îflâhsızın Memed. «... koca İstanbul'un kocca hâlinde dükkân sahibi olduktan başka, okuma yazma bile bellemiş anam avradım olsun!»

Bir ara başını imzalar attığı kâğıttan kaldırdı:

— İşte böyle Memmed, dedi. İstanbul büyük şehir. Okuma yazma bilmek lâzım. Okuma yazma bilmeyene ekmek virmezler burda. Burda ekmek yiye-bilmek için...

Memed'in ağzından kaçıverdi:

— Sen nasıl belledin?

Kızdı:

— Bana bakıyon? Benim aklım başka, fikrim başka. Kendini bennen bir mi tutuyon?

Sırtını döndü. Köylüsüne olan öfkesini, dükkân-da şakalaşan hamallardan aldı:

— N'oluyorsunuz lan ayılar, n'oluyorsunuz? iş-yeri mi bura, güleş yeri mi?

Memed'i bırakıp iki dükkân aşağıdaki komşusuna gitti.

Memed, ardından uzun uzun baktı. Kızdırmıştı Gafur ağasını. Kızdırmasa iyiydi ya, olmuştu bir sefer. Tuuu... «Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demeli, sakala gore darak furlalı»ydı. Ne diye unutuvermişti!

Az önce Gafur ağasının azarladığı hamallara kulak verdi.

— Ayılarınmış..

— Ayı kendi!

— Kendini kabzımal belliyor.

— Düne kadar sen de bizim gibi hambaldın, aç it!

— Aç it ki aç it...

— Yağcı be...

İflâhsız Memed her şeyi anlamıştı. Demek Gafur ağası ne kabzımalıdı, ne de bu dükkânın sahibi? Bu dükkânın asıl şahabının yanında işçi. Demek ford atıyordu?

Şöyle bir düşündü, babası aklına geldi:

«Köprüyü geçene kadar ayıya dayı di, sakala gore de darak fur!»

— Doğru, dedi içinden. Neme gerek Gafur'un üçü beşi?

«Sakala göre tarak» vurmalıydı. Gurbetti bunun burası. Dükkân Gafur'un olsun, başkasının ol-

sun, ona ne? Köprüyü geçene kadar ayıya dayı demedi, sakala göre tarak vurmadı mı, yandı. Gurbette insan düşman değil dost kazanmalıydı. Gafur ağasıya düşman değil, dosttu. Ne de olsa anasının hısımlı. Dükkân onun, onun değil, okuma yazma bilmez, fort atar atmaz... Yanına varsa, eline sarılsa, «Ağam, ağam, Gafur ağam. Küçükten kusur, büyükten af. Ben ettim sen etme!» dese?

Birden aklına yattı. Tam iki dükkân aşağıdaki Gafur ağasının yanına gidecekti ki, yanında biri. Döndü: Az önce dükkânın ardından güleşip, Gafur ağasından azar işiten hamallardan kısa boylu, mavi gözlü, kalını:

— Gafur'un köylüsü mü olursun?

Başını salladı:

— Köylüsü olurum.

— Ne diye geldin yanına?

— Heç. Öyle...

— İş için mi?

— İş için.

— Kendin mi geldin, o mu çağırdı?

— Ne sayarsan say. Yarı o çağırdı, yarı kendim geldim. Geldim a, beni kodu getti o dükkâna. Kızdırdık herhal...

Sebze halinin büyük kapısına baktı. Koyu gri bir nemlilikle serin hâlin öbür başındaki kapı, günlük güneşlik bir dünyaya açılıyordu. Günlük güneşlik dünyanın caddesinde taksiler, dolmuşlar, yüklü kamyonlar gelip gidiyordu.

Mavi gözlü hamal:

— Ne diyor şimdi?

Gözlerini kapının öbür yanındaki güneşli dünyadan hamala çevirdi:

— Kim?

— Gafur.

— Gafur ağam mı?

— Ağalığı kim yitirmiş de o bulmuş?

Bayağı zoruna gitmişti. İki dükkân öteki Gafur'a baktı. Sonra sinirli sinirli:

— Hiç, dedi.

— İş miş için bir şey demiyor mu?

— Demiyor.

— Nerde yatıp kalkıyon?

Sahi, bu dert de vardı. Yolda tren arkadaşları içindeki kıranta biri, kahve mahve, bekâr odaları mekâr odaları demişti ya, nerdeydi bunlar? Bulabilir miydi, bulamaz mıydı?

— Hı? Nerde?

— Ben mi?

— Sen.

— Ne bileyim kardeş, belli değil daha. Bu sabah trenden indik. Arkadaşlar vardı, vardı ya, Gafur ağam deydi Bilsem onlardan ayrılmazdım.

— Demek yatacak yerin yok?

— Yok kardeş.

— Yoksa, bizim orda bir kişilik yer var...

Memed için önemli değildi henüz. Gafur ağasını deyip gelmişti. Bir ses çıkar mıydı ola?

— Ne düşündün? Ben senin için diyorum. Otelde yatsan en azından iki buçuk, üç lira. Burada elli kuruş meselâ...

İflâhsızın Memed döndü, Gafur ağasından yana tekrar baktı.

Kısa, kalın hamal anladı:

— Elini yu (yık)a ondan. Beni dinlersen yu. Ona Gafur demişler, dırnaksız. Gafur. Yaralı bar-nağa işemez Allahıma...

Duymadı. Duydu, duymadı. Kısa kalın hamal değil de, Gafur ağası... İş Gafur ağasındaydı. Ne de olsa anasının hısıımı, köylüsü. Yanına varsa, elleri-ne sarılıp öpse, küçükten kusur, büyükten af diye bir iki yağcılık etse... Babası, sık sık: «El öpmeynen ağız kirlenmez!» derdi. Doğruydu, kirlenmezdi. Gafur ağası gâvur değildi ya!

Tam gidecekti, Gafur, kahkahayla, ağır ağır döndü. Memed umutlandı. Gülüyordu Gafur ağası demek kızgınlığı geçmiş, yumuşamıştı?

Lâkin öyle olmadı. Köylüsünü görünce, gülmesi silindi, yüzü asıldı, karardı hattâ. Ne demiye bekliyordu? Bırakıp yürümüştü işte. «Gafur ağa seni de-yi geldim!» Niye geliyor? Gafur hâcet kapısı mı? Aş ocağı mı kaynatıyor? Beylik ahır mı işletiyor yoksa? İstanbul'du bunun burası. Köye vardığında «Gel!» dediyse, hemen bavulunu, yorganını omuzlayıp gelmesi mi lâzımdı? Heye, mektup da yazdığı doğruydu, doğruydu ya, iki yıllık mesele. Ne diye atlayıp geliyor? Hepsini bırak, okumayı nerden belle-diği... Ambalâj kâğıtlarının üstüne yığınla imza at-tığını görmüştü. Gördüğü halde, «Nirden belledin?» Derken «Nasıl belledin?», yüz göz olunca da, «Gafur ağa be, köye, babama iki satır nektüp yazıverin mi?»

Ambalaj kâğıtlarına tekrar bir iki imza attı.

«Yazmam desem, niye diye sorar. Sonra canım, yarın asıl mal şahabı gelir melir, neme lâzım? O zaman temelli piyasamız bozulur. En iyisi, boşver, git-sin. Kocca İstanbul bunun burası. Ariyan mevlâsını da bulur belâsını da. Yarın köye varır, babasına böyle böyle, Gafur ağam beni yanında eyleştirmede derse desin. Anası da ölmüş hazır. Ölmeşe bile, benim neyim? Anamın, bacısının hısıımı. Dış kapının mandalı hesabı...»

Köylüsünün yüzüne bile bakmadan dükkâna girdi. Unutmuş gibiydi. Memed'se, elinde tahta bavul, yorgan, dükkânın önündeki sarı toplu kantarın yanında dikilip duruyordu. Şaşırmıştı. Yutkundu. İki yanma bakındı. Mavi gözlü hamal gözüne çarptı. Onu da unutmuştu. Hamal gülümsüyordu. Bir ara başıyla, «Konuşsana!» demek isteyen bir işaret yaptı. Konuşacaktı, konuşacaktı konuşmaya ya, deminki giilmesi uçup gitmişti Gafur ağasının. Ufacık, kırış kırış kâtibin tepesine dikilmiş, yazdıklarına bakıyordu kara kara. Yanma varsa, elini alıp öpse. «Gafur ağam, ben ettim sen etme Gafur ağam. Kurbanın olam Gafur ağam. Büyükten af güççükten kusur Gafur ağam...» dese, kızarmıydı ola?

Tekrar baktı. Sonra: «Kızarsa kızsın bel!» diye geçirdi. «... kovarsa kovsun. Kadere kırk beş!»

Dükkâna yaklaştı:

— Öyle mi Gafur ağa?

Gafur hırsla başını kaldırdı:

— Neyle mi?

— Seni deyi geldiydim de...

Gafur'un esmer yüzü birden mosmor kesildi:

Beni deyi niye geliyorsun oğlum?

— Bir iş miş...

— Ne işi?

— Eyi kötü bir iş işte...

— Ne işi oğlum? Okuman yazman var mı?

— Yok.

— Başka ne iş gelir elinden?

— Hamballık, mumballık...

— Burası hambal yeri mi? Hâcet kapısı mı?

Ben sana ta ne zaman gel diye yazdım. O zaman gelseydin iş vardı. Şimdi yok. Başkasını çıkarıp yerine seni mi alayım? Allah, kitap razı olur mu?

İflâhsızım Memed, sebze halinin yüksek tavanına gözlerini kaldırdı. Sonra bakışlarını koca halin içinde şöyle bir dolaştırdı, daha sonra gene Gafur ağasına döndü:

— Koca bir hâl meselâ... Senin yanında olmasa da, bir bildiğinin yanında bi iş uyduraman mola?

Gafur kesti attı:

— Uyduramam. İş yok!

İçini çekti:

— Seni deyi geldiydim Gafur ağa...

— Ben senin anan mıyım, baban mı? Bana niye güveniyorsun?

— Gel didiydin, iş miş bol didiydin, nektüp saldıydım...

— Saldıysam iki yıllık bir salıntı. İki yıldır aklın nerdeydi? O zaman iş vardı. O zamandan bu zamana iş seni bekler mi? Babanın uşağı mı iş? Mem-

med olmazsa Ehmed olur, Ehmed olmazsa Hasan, Hasan olmazsa Hüseyin. İş babanın uşağı değil. İstanbul bura. Burda herkes herkesin gözünü oyar. Kardaş kardaşynan düşman olur. Bura İstanbul...

Dükkândan çıktı gitti.

Memed ağlıyacak gibi bakakaldı ardından. «Vay Gafur, vay Gafur ağam vay. Dimek buydu ideceğin encâm? Dimek köylüne, hem de anası hısımin köylüne dişini çekip atacağdın böyle? Köy yerinde ağzından yağ bal akan Gafur ağam...»

Islak kirpikli gözlerini çevrede dolaştırdı. Bu büyük, bu çok büyük, çok kalabalık, hiç tanımadığı şehirde sahipsiz, yersiz yurtsuz kala mı kalmıştı? Demek kardaş kardaşman kanlı kinli, kardaş kardaşınan düşmandı? Bu, kardaşların kardaşları düşman idiği şehirde nasıl barınacak, düşmanlardan kendini nasıl koruyacaktı? Ne diye gelmişti sanki? Babası gitme demişti. Ne diye dinlememişti babasını? Geri dönemez, babasının yanına varamaz, burda kalsa kalmak güç. Yer bilmez, yurt bilmez, kimseyi tanımaz. Bilse, tanışsa bile herkes yadırgı. Uç buçuk kurusu var, kardaşına düşman olan kardaşların arasında onu da kaptırınca...

— Düşünme aslanım, sıkma canını. Allah büyük. Cenabıallah bir kapıyı kaparsa bir başkasını açar!

Denize düşenin yılana sarıldığı gibi, hamala yağ yağ baktı. Gafur ağasını sevmediği belliydi. Yakınlık gösteriyordu ama, yürekten mi? Diliyle yakınlık gösteriyor da, yüreğinden hayinlik geçiyorsa?

Yan yana, hâl kapısına doğru ağır ağır yürüdüler.

III.

Gafur, onları on beş, yirmi dükkân aşağıdaki bir ahabap dükkânının üst üste yığılı meyve sandıkları ardından gözetliyordu. Demek kendisinin boşverip başından attığı köylüsünü o Veli denilen hergele arkalamıştı? Peki, bu Veli ne demek istiyordu? Sidi mi yarıştırtıyor, yerine göz mü dikiyordu?

Dükkâna öfkeyle geldi:

— O Veli ne konuştu o oğlanla?

Ufak tefek, kırış kırış kâtip, önündeki defterden başını kaldırıp baktı:

— Hangi oğlanla?

— O oğlan işte, bizim köylü.

Hamal Veliyle boğuşurken Gafur'un azarladığı hamal omuz silkti:

— Ne bilelim? Yanlarında değildik ki.

Tepesi attı:

— Ne biçim lâf o lan?

— Bayağı lâf Gafur ağa. Yanlarında mıydık?

— insan âmirinin, mâmürünün, kumandarınm karşısında böyle mi konuşur?

— Sen bizim kumandarımız mısın?

— Âmiriniz değil miyim? inkârdan mı geliyon?

Hıı- Cuvap virsene, âmiriniz değil miyim?

Hamal kâtibe baktı. Kâtip başını gene defterine indirmişti.

Gafur:

— Terbiyesiz, dedi hamala.

Hamalın karşılık vermesini bekledi. Vermeyince, hâl kapısına sinirli sinirli yürüdü. Ulan ne pis heriflerdi be. Bir şey değil, o eşşoğlu eşek Veli, okuma yazma bilmediğini, dükkânın Hüseyin efendinin olduğunu da söyler, bir çuval inciri berbat ederdi. Ederdi, mücerret ederdi. Bu hayvanoğlu hayvanları, dükkândan sepetlemeliydi. Başta Veli, ellerinden gelse bir kaşık suda boğabilirlerdi. ille de Veli. Gözü çakır değil mi? Bırak. Göğ gözlülerden hayır gelmezdi. Evet, bu dükkânın asıl sahibi o değildi, Hüseyin efendiydi, kendi de onun yanında bir hamal meselâ, ama, Veli'den mülüden daha gözde. Gözde olmasa ağanın köşkünde yatar kalkar mıydı? Herif bugüne bugün dükkânı hemen hemen ona bırakmış, «Aman Gafur, sen benim sağ kolumsun. Ben öteki işlerden baş alamıyorum, gözünü seveyim!» diyordu. Demek ki dükkân ha Hüseyin efendinin, ha kendinin. Ayrı gayrı yoktu. Yoktu amma, o Veli iti Memmede, «O Gafur var ya Gafur?» derdi. «Biz ona dırnaksız Gafur deriz. Tatavacının biridir. Ne okuması yazması var, ne de dükkân kendinin!»

Hâl'in büyük kapısında durdu, güneş dolu caddeye sinirli sinirli baktı. Sağda, solda tozu dumana katarak Balıkpazarı'nın eski, köhne yapılarına tosloyp yıkan istimplâkin dev makinelerini görmüyordu. Birden taa karşıda, yıkıntıların arasından karşıya geçmekte olan köylüsüyle hamal Veli'ye gözü ilişti. Gidiyorlardı, yan yana. Gidiyorlardı ya, îflâhsızın Memed büyük bir kusur işlemişlerin tasası içindey-

di. istanbul'a ayak bastığı andan beri her şeyi gören gözleri, sağda, solda kocaman kocaman yapılara toslayan dev makineleri görmüyordu. Demek bu büyük, çok büyük, kalabalık, yadırgı şehirde.. «Vay Gafur ağam, bizi böyle it eniği gibi mi azıtacağdın⁰ Köydeki atıp tutmaların neydi ya? Gel didiydin, delânı adamsın mücerret gel didiydin. Encam bu muydu yapacağın? Bu gurbet ilerde norecem ben şincik? Bubama ne cevap virecem? Gafur ağam beni it eniği gibi azıttı disem, bir terbiyesizlik etmesen ne diye azıtsın dir? Okumayı sen nasıl belledin demek günah mıydı Gafur ağa? Başka ne didim? Tavuğuna mı kış didim, horozuna mı? Sen benim-, bö-yüğümün meselâ. Böyükten af, küçükten... Beni bı kenara çekip iki şaplak fursan niye furdun mu dirdim? Ah Gafur ağa, vah Gafur ağa. Bileydim bövls geri duracağını, o değilden geleceğini, yazının îst*r.-bulu'nda ne işim vardı Çukurova dururken?»

— Düşünme kardaş, düşünme!

— Ben düşünmeyim de kim düşünsün kardaş?

— Devasız yaraya merhem neylesin? Kötü kötü düşünmek adamı hasta eder. Koca İstanbul burası...

— Babam dedi ki, bırak İstanbul'u dedi, var git Çukurova'ya, orda bildik, tanıdık çok dedi. Dinlemedim. Bilir miydim Gafur ağamın dırnaksızlık edeceğini? Dimek o dükkân onun değel?

— Kim yitirmiş de o bulmuş?

— Okuma yazma bildiği ya?

Hamal Veli durakladı:

— Ne okuması? Ne yazması? İmzasını karaladığına ne bakıyon? İşi gücü tatavacılık!

Yıkılmış yapıların arasından Küçükpazar'm Osmanlı Ortaçağ'ından kalma bozuk parkeli, çamur sokasının bir Orta Anadolu kasabası çarşısını hatırlatan kalabalığı içinde ağır ağır yürümeğe başladılar.

— Bizim uşaklar ona dırnaksız Gafur dirler. İş bulmak şöyle dursun, adamı yanıldır da olacak Lâş ni bile bozar!

İyi amma, nereye gidiyorlardı böyle? «Bizim orda bir kişilik yer var. Geceliği elli kuruş.» demişti ya. nasıl bir yerdi? İş bulamazsa, her gece elli, her gece elli... Başa mı çıkılırdı? Sonra bu Veli. Gözleri de çakırdı. Çakır gözü pek bir makbul saymazlardı köyde. Heye, arka çıkmış, elinden tutmuştu ya, hırslı mıydı, hırsız mıydı? Şehir adamı olmya şehir adamı değildi, o da kendi gibi köylüydü ya, gene de şehir yerinde gözü açılmamış mıydı bakalım?

Sordu:

— Sen her yıl gelir misin bu İstanbul'a?

— Ben mi? Gelirim.

— Hangi köyden olursun?

— Divriği'nin köylüğünden. Bu İstanbul'da bizim hemşeriler çok. Unkapanı'nda eyleşirler çokluk. Kayfe var orda bizim hemşerilerin. Pehlivanın kayfesi. Kayfenin ardında yatardım ben ya, bakma.

Memed duymuyor, duysa bile üzerinde durmuyordu. Oğlan İstanbul'a her yıl gele gele, kimbilir? Tanımadığı, yadırgı insanın gıyabında konuşmak günahtı. Günahtı ya, gene de kendine mukayyet ol-

malıydı. «Şehir adamı cin, bir cin!» demişti babası. «Şehirliye yem oldun mu yandın!»

Doğruydu. Pehlivan Ali emmisiyle Köse Hasan emmisi meydandaydı işte. Babası niye onlar gibi yem olmadı da, duvarcılık zenaatını belledi? Gözü açıklığından. Madem öyle gözü açık bir babanın oğlu, o da gözünü açar, delinmedik kabağa girer' Girer ya, ne fayda. Şu Gafur, dırnaksız Gafur... Adam olan bir adam, köylüsüne böyle...

— Aha bizim ev!

Dükkânların üstündeki yüksek ama harap kâr-gir eve baktı.

— Burda mı oturuyunuz?

— Burda oturuyoruz, dedi hamal Veli. Gel ar-dımdan!

Tahta bavulu, dürülü yorganıyla ardından yürüdü. Kapısı sokak içindeydi evin. Hamal Veli girdi, îflâhsızın Memed durdu. Girse miydi? Ne olacaktı girdiğinde? Her gece elli kuruş, her gece elli kuruş. Bir baltaya sap olmadan...

— Ne demiye girmiyon?

Yutkundu. Bir şey söyleyecek oldu. Gözlerini Ve • li'den boyuna kaçırıyordu Veli kolundan çekti:

— Geceliği elli kuruş hemşerim. Otelde yatsan iki buçuk, üç lira...

— Doğru, doğru olmalıya doğru ya...

— Ee?

— Hani diyeceğim o ki, insan bir baltaya sap olmadan...

— İlâha ocağın yana. Baltaya sap olsan da olmasan da bir yere başını soka can a hey. Dışarda mı-

şarda kalınır mı? Hem dur bakalım, Allah bu. Aliih diyen neden geri kalmış?

— Doğru.

— Akşam pek eğlenceli olur bizim bura. Ustalar muştalar, ameliyeler mameliyeler gelir. Ustalar-dan biriynen görüşür sana iyiden kötüden bir iş de uydururuk belki!

Ferahladı. Madem iyiden kötüden bir iş uyduracaktı, iyi. Koynundaki harçlığı tükenmez, geceden geceye elli kuruşa da kıyabilirdi.

Evden içeri besmeleyle adımını attı. İçerisi çok pis kokuyordu. Karanlık altevde ya kedi, ya da it ölüsü olmalıydı.

— Abarruuuuuh, dedi. Pek pis kokuyor!

— Aldırma. Bunun burası gurbet. Bir varnnş bir yokmuş hesabı. Yarın iş bulur çıkar gidersen ne koku kalır ne bir şey.

Altevinin karanlığı bol alacasında basamakları çamur içinde bir merdiven. Basıldıkça gıcırdayan çamurlu merdiveni ağır ağır çıktılar. Sofada durdular. Geniş bir sofaydı. Memed yüksek tavana baktı. Oy-malı tahtalarında yağlı boyaları iyice solmuş uçan melek tasvirleriyle bu konak bilmem hangi Abdülhamit paşasının kızlarından birine düğün hediyesi olarak özenile bezenile yapılmış, temeline besili kurbanların kanı akmış, yanık sesli hafızların ramaazn larda çeşitli dualar, mevlûtleriyle gümbür gümbür gümbürdemiş bir konaktı. Yıllar yılı çeşitli değişimlerle elden ele geçiş, elden ele geçerken de hoyratça hırpalanışlarla canlı cenaze haline gelen konağı şim-

dilerde Anadolu'dan İstanbul'a iş için gelmiş, Anadolu'lu gurbet kuşları dolduruyordu.

Hamal Veli'nin ittiği kapıdan geniş bir odaya girdiler. Geniş, yüksek tavanlı bir odaydı. Duvarların tek mil sıvaları dökülmüş, kurşun kalemle acemi-ce ayıp resimler, dalgalı denizler, dalgalı denizlerde vapuru, yelkenliyi hatırlatan resimler yapılmağa çalışılmıştı. Taa dipteki ufacık, kambur bir ihtiyardan başka kimse yoktu odada. Önündeki işine eğilmişti. Ne yaptığı belli olmuyor, dönüp de bakmıyordu gelenlere.

— Selâmünaleyküm, dedi hamal Veli.

Ufacık ihtiyar başını salladı:

— Aleyküm selâm.

— Nörüyon hacı emmi?

Hacı emmi başını şöyle bir çevirip baktı:

— Nörüm bire Veli, içliğimi yıkıyom.

Veli'nin yanındaki yabancıyla gözlerini dikti bir süre. Sonra sordu:

— Kim bu delânı, hemşerin mi?

Yanına gidip, içliğini yıkamağa çalıştığı, ortasından kesik gazyağı tenekesinin başına çömeldüer.

— Değil, dedi Veli. Hemşerim değil a, eyi oğlan.

— Burda mı eyleşecek?

— iznin olursa eyleşsin, garip.

Hacı emmi sordu:

— Nirden oluyon sen?

İflâhsızım Memed yutkundu:

— Ben mi? Suvazın köylüğünden...

Hamal Veli, üst yanma kısaca anlattı. Hacı emmi de gurbetçiydi. Hem de taa Mustafa Kemal paşa

uın Yunanı bozduğundan beri. O da tıpkı Memmed gibi, hemşerisinin yanma deyi gelmiş, hemşerisi sa hap çıkmamıştı.

— Hemşeri mümşeriye kulak asma, dedi. Bura istanbul. Taşı toprağı altın dinime imanıma, insan buraya gelip de epmeğini yidi, suyunu içti mi, tamam. Epmeği bereketlidir istanbul'un. Suyunda zezem abuhayatı vardır. Ben senin gibi nicelerini bilirim. Gurbete siftah mı düşünüyon?

İflahsız Memmed «Bunca yıl istanbul'da, bu da şehirlerden sayılır. Amman fendine gelmiyek...» diye düşündüğünden, anlamadı. Kaçı emmi tekrar sirdu:

— Gurbete siftah mı düşünüyon?

Başını salladı:

— Siftah hacı emmi.

— Aldırma. Madem geldin, sık dişini. Anan, baban var mı?

— Anam sen sağ ol. Babam var!

Babasını uzun uzun anlattı: Babası da yıllar yılı Çukurova gurbetine düşerdi. Lâkin açığızdü. Çukurova'da Kılıç ustadan duvarcılığı bellemişti adam gurbete düştü de eli ekmeğe değdi mi, kulağasma, yerini yurdunu unutuyordu bayağı. Babası gurbete deyi malasını, şakulünü alıp alıp gitmese, anası onun kahrından ne diye ölsündü?

— Sen evli misin, ergen mi?

— Ergenim şükür Hacı emmi.

— Oooh, bey de sen, paşa da. Burda iş çok oğlum. Bura işin harman olduğu yer...

Hamal Veli, Hacı'nın sözünü kesti:

— Gafur diyeymiş ki, okuman yazman olmadı mı, burada epmek yiyemen diyeymiş...

Hacı emmi Memed'e baktı:

— Kendi bilir miymiş?

— Fort atmış buna, dedi Veli. Bu kabzımal dükkânı da benim, demiş.

— Benim demiş hı?

— Benim demiş, yazının uğrusu, vacibisi. Öte gün de söyledim ya Hacı emmi, hırsızlık onda, yalan dolan onda, ırza namusa dolanmak onda. Gidende ağa didi ki: Veli, oğlum didi, benim gözüm heç su içmiyor bu Gafur'dan didi. Benim has adamım sensin. Aman oğlum, ben yokken dükkâna göz kulak ol!

Hacı kıs kıs güldü:

— Öteğün de söyledim sana Veli, tavşana kaç, tazıya tut hesabıdır onların lâfı. Kulağasma. Hı, mı di, lâkin sıdk ile bağlanma. Niye dersen, taa Mustafa Kemal Paşanın Yunan'ı bozduğundan beri buradayım ben, gurbet kuşuyum. Öyle nice nice Hüseyin efendiler gördüm. Şehir adamı mı, isterse dili dişi senin benim gibi olsun, inanmıyacaksın!

îflâhsızın Memed çok hoşlanmıştı bu Hacı emmi-den:

— Şehir uşağı cin, dedi, bir cin!

Hacı emmi sertçe baktı:

— Sen nirden biliyon şehir adamının çimdigi-ni?

— Babamdan.

— Hele öyle di. Dün bir, bugün iki gurbet«.' dü-

şeli. Doğrudur, şehir adamı cindir, bir cin. Fendine akıl sır ermez.

— Babam dirdi ki, sen ol oğlum, şehrinin dolabına girme, dirdi.

Hacı emmi önündeki yarım tenekede bir si'ire içliğini yıkadı. Sonra doğruldu:

— Adam bile bile lâdes hesabı, düşer. Hem de aha tongasına basıyom şehrinin, ulan aman bastım gitti diye diye basar. Daha toysun sen, aklının ermesine birkaç fırın epmek ister!

Veli'ye:

— Dimek burda yatacak?

Veli başını salladı:

— İznin olursa yatsın.

— Yatsın. Bana göre hava hoş. İş, miş uydurc-madın mı?

Memed içini çekti:

— Gafur'u deyi geldiydim...

Veli ayağa kalktı çömeldiği yerden:

— Gafur'u batsın bire herif, dedi. Gafur, Gafur...

Hacı:

— Gafur'dan nefsi anasına, babasına fayda olmaz. Gafur gibi firaun var mı? Ne yapacan Gafur'u? Hökumatımız şükür ver ediyor bina, apartu-man yıkıyor. Bu kadar yıkım, yapım işi var. Koca İstanbul'un toz toprak yapımı yıkımına sen mi çok gelecek? Burda yatar kalkarsın, iş ekiplerinde adama çok ihtiyaç olur, girer çalışırsın.

Memed çömeldiği yerde kımıldandı:

— Sağ ol Hacı emmi.

— Sen de sağ ol. Ben senin gibi nice nice gurbet uşağına iş buldum, paralar kazandırdım da sonunda beni unuttu virdiler. Var sen de unut. İnsanoğlu çiğ süt emmiştir aslanım...

— Ben onlardan değilim emmi.

— Senin Gafur var ya Gafur? Onu o çalıştığı kabzımalın yanına ben soktu ydum. Geldiğinde sende betedi, dökülüyordu da acındım, karnını murnunu doyurdum. Şimdi adam oldu. (Veli'ye) Dimek sennen uğraşılıyor?

— Boşvir Hacı emmi. Onun uğraştığından ne olur? Kabzımal bennen. Kabzımal bennen olduktan sonra...

Ayağa kalktı:

— Ben gidiyorum.

— Get, dedi Hacı Emmi.

— Memmet sana emanet!

— Sen heç kaygı çekme aslanım. Memmet gibi nicelerini gördüm ben. Yarın o da alıştır, koyu para görür, saç maç uzatır, elinden ayna tarak düşmez olur, karı kancık ardında dolanmıya başlar...

Memed gülüverdi. Vapur beklerken merdiveni inen kadınların sivrulan etekleri altındaki bacaklarını, sonra da vapurda, bileççi gelinceye kadar karşılarından oturup gizliden gizliye seyrettiği burcu burcu kokan kırmızı dudaklı kadınları hatırlamıştı.

— Haydi ısmarladık! dedi Veli.

Uğur dilediler. Veli çıktı. O da İflâhsızın Memed gibi, anası ölünce, kardaşlarını ihtiyar babasına bırakıp gurbete düşmüştü. Düşüş o düşüş. Sırtı sıra beş yıl, beş koca yıldır silasını unutmuş, ama kardeş-

leriyle ihtiyar babasını unutmamıştı. Beş kazansa, ikisini yer, üçünü köyüne yollardı.

Sokağa çıktı. Sabahın saat on güneşi istanbul'u kavramıştı. Balıkpazarı'nı yıkan dev makinalarm kaldırdığı toz bulutu, zaman zaman güneşi kapatıyor, sonra güneş gene her zaman parmağıyla İstanbul'u kavurmaya başlıyordu. Ama güvenilmezdi İstanbul'un Mart'ma, Nisan'ına. Şurda günlük güneşlik, şurda bir bakarsın kara bulutlar dolanmaya başlar. O bu değil ya, demek bu Gafur iti... «Amma da fort atmış! Okuma yazmayı kim yitirdi de sen buldun ac it ? Ya kabzımal ben'im demesi ? Sana gösteririm kabzımalın sen olduğunu! Ağa bi duysa, tozunu atar onun. Diyecem, anam avradım olsun diyecem!»

Üç tekerlekli, cemekânlı arabasında sıcak sıcak pilâv satan Hamdi'nin başı gene arı kovanı gibiydi. Pilâv, zerde, pilâv, hoşaf... Ağzı sulanarak durdu:

— Davşanın ayağı kaç Hamdi ?

Hamdi sövdü:

— Onu senin Kızılbaş baban bilir, git ona sor!

Bir başkası:

— Erkeksen cuvap vir, dedi.

Sağdan soldan her karışan, ateşin alevine atılmış çalı demetleri gibi, pilâvcının çevresindeki yarenlik kahkahalarını arttırıyordu. Veli sıcak pilâvı bir kâse zerdeyle kaşıklarken gülüyor, güneşin vurduğu mavisi bol çakır gözleri hazdan yumulup açılıyordu.

Birden zarif, bej bir Opel araba gözüne ilişerek ciddileşti. Ağasının hanımefendisinin de böyle bir Opel'i vardı. Ara sıra sebze haline gelirler, sonra ge-

ne giderlerdi. Dikkat etti, direksiyonda kart bir herif. Demek bu Opel hanımefendinin değil, bir başkasının.

Pilâvıyla zerdesini çabucak kaşıklayıp, boşları uzattı:

— Al bakalım pilâvcı!

Pilâvcı boşları aldı:

— Mangırlar unutulmasın, dedi. Hem hadi bakalım fazla kalabalık ettiniz. Kayıntısını yapan alsın voltasını!

Veli bayılıyordu bu su katılmamış istanbul çocuğunun şakalarına. Gülerек parayı uzattı, sonra tuttu hâl'in yolunu.

Gafur ordaydı. Dükkânın önüne iskemlesini atmış, parmaklarının arasında cigara, bacak bacak üstünde... Veli'nin tepesi attı, «îpne» diye geçirdi. «Gören de dükkânın şahabı bel'er. Ac it. Okuma yazma bilirmiş de, dükkân kendiniymiş. Fıkara Memmedi sepetlediğin değil. Ağa sorsun da bak!»

Yanma yaklaşınca, Gafur:

— Eyi bi yere yerleştireydin bâri... dedi.

Veli sinirli sinirli:

— Vaktiyle senin yerleştğin Hacı emminin yanına yerleştirdim, dedi.

— Ne demek istedin yâni?

— Ne demek istiyecem? Demek istediğim meydana. Yarın o da senin gibi okuma yazma beller, kabzımallık kazanır!

Gafur, her şeyi anlamıştı. Uzatmanın faydası yoktu, kısa kesmek için:

— Yaa! dedi.

SPARTACUS

Veli aldırış etmedi. Kâtibe:

— Ben iskeleye iniyom!

Kâtibin başı defterden kalkmadı:

— İyi ya.

Gafur, Veli'nin ardından hınçla baktı. Kendisine değil de, mızımız kâtibe haber veriyordu gideceği yeri. Demek İflâhsızın Memmede de anlatmıştı? Kimbilir. belki de «Ona dırnaksızın Gafur dirler» de demişti. «Asıl dırnaksız sensin, ac it. Boyun kıssa, lâkin enli olmasan bilirim sana yapacağımı ya, enlisin. Eşşek gibi de kuvatlı. Güç mü yeter? Seni burdan attırmazsam, sen beni attıracan, aklım kesti gayri, iyice kesti!»

Cugarasmdan duman aldı.

Hüseyin bey dükkâna geldi mi, tatavacılığı artardı hamal Veli'nin. «Göze girmek için elinden geleni ardına komaz. Vacibi. Ağa, ağa. Ulan ağa ağa diye dolansan ne ütecen? Belle ki istemeden çay, kayfe söyledin, ağa anlar mı öyle şeyden? Beni çıkarıp yerime seni mi kor? Akıl işte. Veli akıllı, it akıllı!»

Kâtibin kocaman siyah kaplı defteri gürültüyle kapamasına döndü. Adam ufacık, sıska mı sıska, lâkin içinden pazarlıklı, mızımızın biriydi. Defterlerden birini kapamış, öbürünü açmış, çokluk olduğu gibi, başını gene defterine indirmişti. Bu mızımıza da kızmıyor değildi hani. Elinden gelse yalnız Veli'yi değil, bunu da dükkândan attırır, yerine yenisini, daha açıkçası onu sayacak, ondan çekinecek, avantasına ortak edebileceği birini getirirdi. Lâkin olmazdı. Mal sahibi öyle bağlanmıştı ki, bir değil birkaç Gafur bir araya gelse yerinden oynatamazlardı. Çün-

kü yıllar yılı kabzımal kâtipliklerinde piştiği için, istanbul yakınlarıyla, Adana, Mersin'den gelen turfandaların hesaba geçirilişlerinde kabzımal çıkarma nasıl çalışacağını gayet iyi biliyordu.

Çift defter tutuyordu. Sağdan soldan gelen malları ilk önce eski harflerle kocaman bir deftere doğru, dosdoğru geçiriyor, borçlanılacaklara dükkânı gerçeklere uygun biçimde borçlandırıyor, mal satılıp da faturaların ödenmesine sıra gelince, ırzı namusu torbaya koyup çalışıyordu satırı. Posta posta gelen malların hiçbirisi sağlam değildi her şeyden önce. Taze bamyalar çokluk kapalı vagonlarda yanıyor, sonra da denize dökülüyordu. Turfandalar Beyoğlu, Harbiye, Nişantaşı, Maçka, Şişli, Adalar'da ateş pahasına satıldığı halde, deftere «Çürümüştür. Belediye emriyle denize döküldü!» diye kayıt düşülüyordu. Anadolu'lu komisyoncu ne kadar kızarsa kızsın, postayı kesemez, «Madem Belediye emriyle denize döküldü, nerde tanzim edilen zabıt varakası?» diye mezdi. Derse, kabzımala karşı olan güvensizliğini açığa vurmuş olurdu ki, bunu büyük bir hakaret sayan kabzımal, bütün hesabın üstüne yatıverirdi. Sonunda mahkeme, muhakeme... Vızgelirdi. Dâva aylarca uzar, sonunda komisyoncu kazansa bile, üç sefer temiz hakkı, ondan sonra da Allah kerimdi. Zaten çoğu sefer komisyoncu posta posta gönderdiği mallara bağlı parasının kabzımalda takılıp kalması yüzünden sıfırı tüketir, iflâs eder, dâva açmak için gerekli harçlarla avukat masrafını karşılayamayacağı için, dâva bile açamazdı.

işte, bu ufak tefek, bu içinden pazarlıklı, bu mız-

mız kâtip yıllar yılı bu işlerin kurdu olmuştı. Mal sahibi dükkâna gelen malları hemen hemen hiç bilmezdi. Ne gelir, İstanbul esnafına ne satılır, kaçtan satılır hep kâtibin bildiği, bileceği işlerdi. Hele kabzımal Hüseyin efendilikten çıkıp Müteahhit Hüseyin beyefendi olalıberi, dükkânla ipi büsbütün koparmış, öte yandan da mavi boncuklarını Gafur'a, kâtibe, hamal Veli'ye dağıtmıştı: «Mavi boncuğum kimdeyse gönlüm onda!»

Gafur, o sıra oradan geçmekte olan kahveci çırağına :

— Bize iki çay getir, dedi.

Maksadı kâtiple konuşmaktı. Konuşmaktı ama, Veli'yle boğuşan hamal, dükkânın gerisinde, elinde kurşun kalemi, ambalâj kâğıtlarının üzerine bir şeyler karalayıp duruyordu. Bu sarı benizli, solucan yapılı oğlanın Veli'nin adamı olduğunu bildiğinden, hiç sevmezdi.

— Git Veli ağanın yanında dur, dedi.

Hamalın canına minnet, dükkândan çıktı, gitti.

Yalnız kalmışlardı kâtiple. Kalmışlardı ya, lâfa neresinden başlasaydı acaba?

Bir ara:

— Ne dedin şu Veli'nin dırnaksızlığma? dedi.

Kâtip Hilmi efendi hiçbir şeyin farkında değilmiş de kendini işine kaptırmışların dalgınlığıyla başını defterden kaldırdı:

— Ne oldu?

— Daha ne olacak Hilmi efendi? Benim baştan attığım birini o tutuyor. Olur mu? İnsan gelir, sorar, Gafur ağa der, madem köylün, niye başından attın?

Ben de adam adam derim ki, böyle böyle böyle! Öyle değil mi amma Hilmi efendi?

Kâtip Hilmi başını kaldırmadan sordu:

— Böyle böyle de ne yâni?

— Ne olacak, hırhız!

— Hırsız de şuna bire Gafur efendi..

— Hırhız, hırsız hepsi bir. Gözleri çıksın, dükkâna alıp da adamı mı soyduruyum?

— Mektup yazmışsın, gel demişsin ya?

Kızdı:

— Canım, dediysem hemen de kalkıp gelmek mi ilâzım? İnsan dir. Ne bakıyon didiğime?

— Neyin olur senin bu?

— Benim mi? Hiç bir şeyim. Anası uzaktan hışımım olurdu, o da sizlere ömür.. Öküz öldü ortaklık ayrıldı hesabı. Buraya kalkıp geleceğine babası gibi Çukurova'ya varaydı. İstanbul'un daşı toprağı altın belliyorlar. Dilenci doldu İstanbul'un sokakları, meydanları tüm!

Özbe öz İstanbul'lu olduğunu bildiği kâtip üzerinde sözlerinin etkisini anlamak için uzun uzun baktı. Lâkin boştu, hiçbir etki yapmamıştı. Yapsa bile belli etmezdi ki. Yılların tecrübesiyle pişmişti. Gafur da, köylüsü de, hamal Veli de, hattâ, hattâ kabızmal Hüseyin efendi veya Müteahhit Hüseyin beyefendi bile vızgelirdi. Ne Hüseyin efendiler, nice nice Hüseyin beyler, beyefendiler biliyordu o. Sonra, pek o kadar uzaklara gitmeğe de lüzum yoktu. Yedi sekiz yıl önceye gelinceye kadar o da Gafur'dan farksız bir işçiydi. Gafur gibi, tıpkı tıpkısına Gafur gibi, o da bu dükkânın ilk sahibinin gözüne girmiş, ihti-

yar kabzımalı avucunun içine almıştı. Aksırıklı, öksürüklü ihtiyar, Hüseyin der, bir daha demezdi. Yediğinden yedirir, evinde yatırır kaldırırdı. Adamın ekmeğini yeyip, evinde yatıp kalktığı halde, ekmek su hatırı saymamış, kısır karısıyla mercimeği fırına vermiş, adam ölünce de yalnız karıya değil, dükkâna da konmuştu.

Çayları gelmişti. Gafur kendi eliyle ikram etti kâtibe. Ama kâtip gene de tava gelmedi. Bir zamanlar Hüseyin efendinin tuttuğu yolu tutmağa çalıştığını biliyordu Gafur'un. Biliyordu ya, Hüseyin efendi gençti henüz, eli ayağı tutuyordu. Karısına gelince, otomobil kullanan, şeytana pabucunu ters giydiren bir «Orospu çocuğu»ydu. Değil Gafur, Gafur gibi, Hüseyin efendi gibi nice nicelerini suya götürür de su içirmeden getirirdi!

Kafasından hanımefendinin kullandığı bej Opel hızla geçti.

Gafur'un:

— Öyle değil mi amma?

Demesini duydu, ne için «Öyle değil mi amma?» dediğinin üstünde durmadı:

— Doğru, dedi.

Doğru, eğri... Nesiydi Gafur? Kabzımalı Hüseyin efendi nesiydi? Hamal Veli? Hiç. Yaşı elliyi aşmıştı. Bundan sonra at olup kuyruk sallayacak değildi. Patronu ister Hüseyin efendi, ister Gafur, hattâ isterse Veli olsun. Evet evet Veli, şu çakır gözlü, güçlü kuvvetli, yakışıklı Veli. Dalgasına bakardı o. El adamıydı. Şeytanın bile akıl erdiremeyeceği yollardan gemisini yürütür, bal tutan parmağını yalar-

dı. Ayda aldığı üçyüz lira aylıkla dehşetli bir geçim sıkıntısı içinde kıvranıyormuş gibi görünmesi, zaman zaman sağa sola dert yanıp, inmeli karısı, hasta çocuklarından söz açması, avans istemesi, mal sahibine «Namusu hakkında fikir» vermek içindi. Hoş ister öyle ister böyle, mal sahibi taşralı sebze komisyoncularının hakkını yerken namusa filân aldırıyor muydu?

IV.

Gafur, oturduğu yerden hızla kalktı:

— Ağa geliyor!

Geliyordu gerçekten de. Geniş omuzlu, uzun boylu, kırka yakın.

Kâtip Hilmi, küçücük masasında ayağa kalktı. Ağanın yanına koşan Gâfur'dan ötürü, «Yağcı!» diye geçirdi. «Hamal Veli'yi gammazlamaya koştun değil mi? Belki de boş sebze sandıklarını filân Veli'nin sattığını söyleyeceksin. Sen o paralardan beni görme de bak. Çarıklı. Sen giderken ben geliyordum!»

Gafur, genç irisi ağasının hafifçe sol gerisinden yürüyordu. Saygıda zerrece kusur etmiyen, ağası için gözünü budaktan sakınmayan bir işçi, ağasının fakiri, gibi davranıyordu ama ağasının aldırıldığı yoktu. Farkında bile değildi aslında. Sırtında ingiliz kupon kumaşından kahverengi bir kostüm. Bu kostümler aynı kumaştan, başka başka renklerde tamam altı takımdı ki, karısı istemişti böyle olmasını.

Yeleğinin iki cebi arasına gerili gümüş saat kösteğiyle oynayarak durdu:

— Kim? Veli mi?

— İnanmazsan Kâtip beye sor!

Kabızılal Hüseyin efendi üzerinde durmadı. Sandık, sepet, haşa, çuval, teliz... satılmış, satılmamış, hesaba geçmiş, geçmemiş. Ama gene de umurundaymış, pek umurundaymış gibi davranması gerektiğine inanıyordu:

— Kâtip beye mi soruyum? Ayıp ettin. Ben sana inanmayıp da yazının İstanbullu kâtibine mi inanaçım ?

— Sağ ol ağa. Ben senin de, kapının da itiyim. Sağol!

— Estağfurullah Gafur, it ne kelime?

Dükkâna geldiler. Aslında hiç umursamıyan kâtip, lâf olsun diye:

Gafur:

— Çay, kayfe bi şey emreder misiniz? dedi.

Ağa durucu, uzun uzun oturucu değildi:

— İstemem. Hanım kapıda, arabayla bekliyor!

— Hoş geldiniz, dedi.

— Hoş bulduk.

Gafur koşmak, hanımın bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sormak, ihtiyacı varsa hemen yerine getirmek, getirilemeyecek kadar zorsa kendini feda edecekmiş gibi davranmak... ama hiçbir zaman etmemek !

Gafur enay değildi. Bu dünyaya kendini feda edivermek için gelmemişti. Sakala göre tarak vurup, dümenini çıkarınca kullanmak! Öz çıkarının nerede

olduğunu henüz bilmiyordu. Patronunun karısı hiç-bir zaman ona göre olmamıştı. Koyu kırmızı rujlu dudakları, rujunun kızılından ojeli tırnakları, hemen her zaman tepeden bakışlarıyla Hüseyin efendiye göre de değildi. Değildi ama, herhalde onun kalbinde de biri, ya da birileri yatıyordu.

— Ablama bir şey ilâzım mı ağa?

Kabzımal omuz silkti:

— Bilmem... Git sor...

Gafur dükkândan fırlayıp çıktı.

Hüseyin efendi, kâtibine usulacık sordu:

— Ne var ne yok?

Ufacık, kırıış kırıış kâtip ellerini iki yana açtı:

— Sağlığınız ağa..

— Bu Gafur'a göz kulak oluyon değil mi?

— Elbette.

— Sattığı öteberilerin hesabını veriyor mu?

— O günden sonra tamamı temamma veriyor.

— Hammal Veli'den şikâyetçi oluşuna ne diyon?

Küçücük kâtip, yeşil yeşil güldü:

— Aldırmayın.

— Veli zararsız oğlan bellersem?

— Dedim ya, aldırmayın!

Konuşmayı burada kesmek zorunda kaldılar. Karşı, bitişik dükkânların sahipleri, partili kâtipler filân birer ikişer gelmiş, Hüseyin efendinin çevresini almışlardı.

— Hoş geldin Hüseyin bey!

— Hüseyin bey hoş geldin!

— Hoş geldin ağa!

Oturduğu iskemlede yayıla yayıla:

— Hoş bulduk, dedi.

Eli, saatinin gümüş kösteğinde, altın dişleriyle memnun, gülümsüyordu. Bu gülümseyiş yalnız malca, mülkçe, paraca rahat olmanın değil, parti ileri gelenleriyle şerefe kadeh kaldırarak, onların muhalefet, yapım, yıkım üzerine gizli gizli konuştuklarını dinleyecek kadar onlara yakınlığının bilinmesini sanmaktan gelen gururlu, hâkim bir gülümseyişti.

Sağdan soldan çeşitli sorular sorulmağa başlanınca memnurluğu daha da arttı. Falan yerin istimlâki için hükümet, daha çok da Başvekil ne düşünüyordu? Hani sevgili Başvekillerinin aklına gelen her şey en doğru, yaptığı şeyler de en yerinde, millet ve memleket için en hayırlı, en uğurluydu, buna şüpheleri yoktu ama, halk, cahil halk vardı ortada. Kuyruklarda sabahlardan akşamlara kadar beklesen, zaman zaman homurdanan, kavga eden, ya da dünyadaki tek dayanağı dededen kalma harap evinin de başka evler gibi tepeden inme bir emirle istimlâke gidip gitmeyeceğini öğrenmek isteyen halk!

Kabzımal Hüseyin de bilmiyor değildi bütün bunları ama, sevgili Başbakanın yarın uyanınca ne yapacağını kendisi bile biliyor muydu? Kanun oydu, nizam oydu, proje, plan oydu. Çevresindekiler baştan başa ona kul, köle olmuş insanlar. O, ne derse keramet bilmeye, parmak kaldırmaya, gözlerini kapayarak parmaklarını kaldırmaya hazır insanlar kalabalığı.

Nesine gerekti bütün bunlar kabzımal Hüseyin'in?

— Her şey düzelecek, dedi. Muhalefetin menfi propagandalarına kanmayın arkadaşlar. Bu kuyruklar yok mu bu kuyruklar? Refah alâmeti, nurlu ufukların müjdecisi. Eskiden bir avuç insan yer içer, millet onlara bakardı. Şimdi herkes yiyor, içiyor da ondan mal kalmıyor ortada. Kuyrukların sebebi bu! Geçen gün bizim hanım bir mencilisteydi... Bizim hanım dedim de hani, biliyonuz ya, kendisi doktor kızıdır, İngilizce, Fransızca Rumca bilir. Öğünmek gibi olmasın, hangi mencilise gitse, lâfı sözü en üst olur. İşte o dedi ki...

Hanımefendiyse, zarif, pırıl pırıl Opel'inin direksiyonunda sıkılmağa başlamıştı Gafur'a sertçe baktı:

— Oturdu mu, açtı mı gene çenesini?

Gafur, hanımefendisinin adını bilmediği kokuyla mest:

— Bilmiyorum, dedi. Lâkin onu kolay kolay bırakmazlar ordan.

— Niye?

— Esnaf bizim ağayı çok seviyor. Malûm ya, parti ileri gelenlerinin yakını da...

Parti ileri gelenlerinin yakınıymış. Nerden yakını? Demek adamlarına filân böyle söylüyor, böyle öğünüyordu? Parti ileri gelenlerinden hangisiyle dost? Hangisiyle ahbap? Kendisi olmasa kim onu adam yerine kor?

— Git söyle, çeneyi bırakıp çabuk gelsin! dedi. Gafur, tekme yemiş köpek gibi koşarak hâlden

içeri girdi. Dükkâna geldiği zaman, patronunu muhabbeti sardırmış buldu.

— Evel Allah, sonra başımızdakiler bu memleketi...

Gıcık tuttu birden. Öksürdü bir süre. Aslında gıcık tutmamıştı. Başımızdakilerin bu memleketi ne yapacaklarını unutmuş, lâfın ardını getiremeyince, gıcık tutmuşçasma öksürmeğe başlamıştı ama, bu sefer de gıcık sahiden tutmuştu.

Gafur, Opel'i içinde sabırsızlıkla bekleyen hanımının emrini filân unutarak ağasının yardımına koştu. Kabzımal Hüseyin efendinin öksürüğüyle ilgilenip yanma, yardımına koşan yalnız o değildi. Arada göze çarpan muhaliflerin inadına, dükkânın hemen hemen bütün komşuları, partili meslekdaşlar. Meslek rekabeti yüzünden «Geber deyyus» diye geçirseler bile, sevgili Başvekil ve öteki partili büyüklerin irşadlarına uyarak «Parti tesanüdü» noktasından su, ekmek parçalarıyla koşuyor, hâin muhalifler gibi, partili arkadaşlarının gırtlığına sarılan gıcıkta onu kurtarmağa savaşıyorlardı.

«Geber deyyus!» diye geçirenler, düne kadar kendilerinden farksız, herhangi bir kabzımal olan bu adamın partide birdenbire artmış görünen nüfuzundan rahatsız oluyorlardı. Çekemiyorlardı da. Herif, üst üste alıp, dolgun kârlarla devrettiği taahhüt işleriyle birdenbire kalmaştıktan başka, parti büyüklerinin ziyafetlerine bile çağırılıyordu. İstanbul'un denizi, havası, yeşiliyle ünlü sayfiyelerinden birinde

yükselttiği köşkten başka, Şişli, Osmanbey'de iki de apartman satın almıştı.

Nihayet gıcık dindi. Oflıya puflıya doğruldu. Gözlerinin akları kızarmış, alnı terden yaş yaş parlıyordu.

Sağdan soldan başladılar:

— Neyse, geçmiş olsun.

— Geçmiş olsun ağa..

— Büyük geçmiş olsun!

Gafur yerinde duramıyordu. İğne üstündeymiş gibi kıvranıyor, öfkesini gayet iyi bildiği hanımefendinin hırsla gelip hem ağayı, hem de kendisini rezil etmesinden korkuyordu.

Canını dişine takarak sokuldu, kulağına:

— Ağa, dedi, Hanım sizi acele istedi!

Hüseyin efendi karısının beklediğini unutmuştu. Çevresindekilerin içten ilgisi coşturmuştu. «Hanım» sözü, aklını başına getirmeğe yetti. İskemlesinden kalktı:

— Bana müsaade..

Müsaade ama, ayrılmak pek de kolay olmayacaktı. İstanbul'un Haliç kıyıları bucak başkanlarından birine fena halde içerlemekte olan komşu kabzımalardan biri koluna girmiş, kenara çekmişti:

— Hanımı manimi bırak da, dinle beni. İş bildiğin gibi değil. Partimizin terakki ve tealisi bakımından çok mühim. O herif var ya o boynuzlu?

— Var.

— CHP. lilerle temasta olduğu söyleniyor!

Kabzımal Hüseyin'in gözleri büyüdü:

— Yaa!

— Evet.

— Peki ne yapmalı?

— Ne yapacaksın? Durumu İl Başkanına bildir. Elin uzun, kolun uzun. Lâfın sözün dinlenir. Ben bildirsem başka, sen bildirsen başka. Senin bildirmeni daha ehemmiyetli dikkate alırlar. Benim bildirmiyse...

Kabzımal Hüseyin'in koltukları kabardı. Aslında İl Başkanına filân yakınlığı yoktu. Ne varsa karısında, ama, kerametın kendinden bilinmesi hoşuna gidiyor, gururunu okşuyordu.

Adam sözünün ardını getirdi:

— ... pek öyle mühümsemezler!

Parti büyüklerinden birine, pek beğendiği birine öykünerek:

•— A tabî, dedi.

Kaçmak, kurtulmak, karısının yanına bir an önce gitmek.

Beriki bırakmıyordu ki:

— Muhtarlığın CHP liere kaptırılmasında tek sebep o düzrü. Unutma. O düzrü Bucak Başkanlığından defedilmeli. Edilmezse, senin sözünün de geçmediğini anlayacağım!

Hâl kapısına doğru ağır ağır yürüdüler.

— Merak etme, dedi kabzımal Hüseyin. Hiç merak etme!

— Hüseyin efendi bunu senden bekliyoruz!

— Bekle bekle...

— Arkadaşlara söyleyim mi? Böyle böyle dedi deyim mi?

Kapıya yaklaşıp da Opel'in direksiyonundaki karısının siyah Astragan mantolu hayalini görünce her şeyi unutup adımlarını açtı:

— Hadi hoşça kal!

— Güle güle. Dediğimi unutma Hüseyin efendi!

Duymadı bile. Opel'in yanma suçlu suçlu geldi. Kadın, mantosunun kumaşından, kalpak biçimli, ona dehşetli yakışan şapkasıyla gerçekten bir içim su, sert sert bakıyordu.

Kabızmal Hüseyin yılışmağa çalışarak:

— Beklettim mi? dedi, çok beklettim mi?

Kadın boşandı:

— Bir de soruyorsun değil mi? Hayır bir şey bekleyen «Ayak takımı» yüzünden duraklayışına, sağ-ı solu yıkılmış bu harap çarşıya, İstanbul'u eskilikten, pislikten, gerilikten, modern olamamaktan alı koymağa çalışan, istimlâkin hayırlı hamlelerine karşı koyan muhalefete sedef dişlerini gıcırdatıyordu.

«Atatürk'ten sonra en büyük Türk» iş başındaydı. Yıllar yılı gazeteler İstanbul'un dar sokaklarından, trafiği aksatan bol dönemeçli, eğri büğrü caddelerinden yakınmıyor, karikatürler yapmıyorlar mıydı? İşte «Atatürk'ten sonra en büyük Türk»ün nurlu eli İstanbul'u taş taş üstünde koymamacasına yıkıp, yeniden yapmak için harekete geçmiş, dev makineler, hayırlı istimlâkin dev makineleri tarihsel kocaman kocaman yapıları toslamağa başlamıştı.

Kuvvetli bir frenle durmasa, çıplak ayaklarında takunyalarıyla karşıdan karşıya geçen küçük bir kı-

zı ezecekti. Elinde küçük bir gazyağı şişesi bulunan kızdaydı suç. Arabanın geldiğini gördüğü halde geçmesini beklememiş, bir parça da mahalle çocuklarının o, tehlike yakınlarında dolaşmak, bundan zevklenmek ihtiyacıyla, kendini arabanın önüne atmış, tam zamanında da kaçıp kurtulmuştu ama, direksiyonunda zarif bir genç kadının bulunduğu Opel araba, kuyrukta saatlardır gaz, ya da şeker bekliyen farkır fıkaranın zaten gergin, varlıklılara esasen hınçlılıklarını alevlendirmiş, çığlıklar yükselmişti:

— Ay, ay çocuğu ezecekti!

— Allah kahretsin seni de arabanı da!!

Sağdan kalın, şehvetli, kupkuru bir ses parladı:

— Yavaş ulan Opel, başlarım tekerleğinden ha!

Öteki ses ve çığlıkları bastırıvermişti. Genç kadın tam zamanında durduğu halde neden böylesine yaygarayı basmışlardı? Başını dışarı çıkardı, oradakilere sertçe, daha çok da onları küçümser, onlara hakaret edercesine gelen bir sesle:

— Kim o? dedi.

Zeytinyağı kuyruğunun ortasında, eli Ayvalık zeytinyağı tenekeli iriyarı bir delikanlı:

— Ben, dedi.

Genç kadın hınçla baktı. Ona gerçekten çok yakışan çatık kaşlarıyla canlı bir taş bebek kadar renkli ve güzeldi:

— Ne demek istiyorsun?

— Ne demek istiyeceğim ulan, çocuğu ezeceksin, dikkat etsene!

— Ağzını bozma, terbiyeli konuş. It!

— Nee? It mi? Ulan senin Allahını kitabını varını yoğunu...

Opel'in üstüne geldi. Omuzunda siyah gocuğuyla heybetliydi. Kocaman kocaman yumrukları, kaim siyah kaşları, eski mintanın açık göğsünden fışkırmış isyankâr simsiyah kılları...

Genç kadın kolay kolay ürküp yılacıklardan olmadığı için, zarif iskarpinleriyle arabadan inmiş, delikanlının karşısına dikilmişti:

— Terbiyesiz! diye bağırdı. Karşında bir kadın olduğunu unutuyor musun? Hiç mi âile terbiyen yok?

— Yok!

— Belli.

— Belli, belsiz. Nolacak yâni?

— Bilmem nolaacağını. Son pişmanlık fayda vermez!

Genç adam ifrit oldu. Unkapanı'nın Eminönü yakasındaki evleri yıkılıp, kış ortasında sokakta kalıp, karların savrulduğu gecelerde Başvekile de, istimplâkine de, hattâ anasıyla kız kardeşinin sızlanmalarına dayanamıyarak onu yaratan, milletin başına Başvekil yapana da silme kantar gittiği için karakolda nice nice dayaklar yemiş biriydi. Bu yüzden İstanbul'un bütün yıkılmamış evlerine, apartmanlarına, evleri ya da apartmanlarında rahat rahat yaşayan, duraklarda saatlarca dolmuş, otobüs bekleyenlerin inadına gibi, hususilerinin içinde püfür püfür insanlara dehşetli kin besliyordu.

— Vermesin, dedi. Fayda verip de nolacak?

— Beni tanıyor musun?

— Tanısam nolur tanımasam nolur be? Altta-
rafı zilli değil misin?

Kahkahalar yükseldi. Genç kadının yanakları al
al, öfkeden deliye dönerek bağırmağa başladı:

— Poliiis, polis yok mu, poliiiiiis!!!

Çok geçmeden birkaç polisle bekçi koşarak gel-
diler. Ne vardı? Ne oluyordu?

Genç kadın al, al, polisleri kenara çekti. Manto-
sunun cebinden maroken kaplı kimliğini çıkardı,
gösterdi. Polisler anlamışlardı. Genç kadını tanıımı-
yorlardı ama, kimliğine göre saygıdeğer, saygıdeğ-
mesi gereken önemli biriydi.

Polisler selâm durdular:

— Emredersiniz efendim!

— Alın bu terbiyesizi, dedi.

Polislerden yaşlısı:

— Dâvacı değilsiniz değil mi efendim?

— Hayır hayır. Resmiyete dökmeden...

— Terbiyesini veririz.

— Teşekkür ederim.

İki polis, sonradan koşarak gelen öteki polisler-
le bekçilerin yardımıyla, âsi gencin kollarına girdiler,
yaka paça, karakola sürüklemeye başladılar.

Genç adam çırpınıyor, bas bas bağırıyordu:

— Ne hakkınız var arkadaş? Suçum ne? Hak-
kımda şikâyetçi varsa gelsin. Hükümet yok mu? Ka-
nun yok mu? Allah yok mu???

Şık, zarif, pırıl pırıl Opel bütün bunları ardında
bırakıp, hep o çalımlı, aşırı sinirli haliyle uzaklaştı.
Az sonra Unkapıı. Sağa saptı. Köprü. Önü açtı.
Sağda, Halicin kirli suları üzerinde kara kara kımıl-

danan mavnalara, duman duman geçen sarı bacalı vapura, güneşin zaman zaman sulara göz alarak yansırışma, taa Galata köprüsüne kadar uzanan hafifçe mavi sis içindeki yağlı boyaların ölü cümbüşüne bakmadan geçti.

Şişhane yokuşunun başlangıcındaki trafik polisinin kalkan eli. Kuvvetli bir frenle durdu. Genç kadın o zarif Astragan şapkasını sol kaşına az daha yıkarak, arkadaki kocasına hafifçe döndü:

— Küstah! dedi.

Adam, saatinin gümüş kösteğiyle oynuyordu. Kendine sanarak:

— Kim?

Trafik polisi yol vermişti. Opel yokuşa hızla vurdu. Kabzımal Hüseyin «... gene ne yaptım da küstah dedi?» diye düşünüyordu. Gerçekten de, hâlde birazcık bekletmekten başka bir şey yapmamıştı. O da lâzımdı. Parti, Partilerinin gelişmesi. Haliç kıyısındaki o mahallede muhtar seçimlerini CHP. ye kaptırmalarının sebebi demek...

Genç kadın vites değiştirerek Şişhanedeki trafik polisinin noktası çevresini dönüp düze çıktıktan sonra rahatlamıştı. «Küstah»m açıklamasını yaptı:

— Sana değil tabi. Balıkpazarındaki adama söyledim.

Kabzımal Hüseyin ferahladı:

— Hele öyle de..

— Sana mı söylediğimi sandın?

— Öyle bellediydim.

— Öyle bellediydim değil, öyle sandıydım. Fakat

hüviyetimi görünce polisler nasıl selâm durdular.. Ha?

Dikiz aynasındaki kocasının memnun, yağlı yüzüne baktı.

Memnun, yağlı yüz keleş keleş güldü:

—Tabi duracaklar şekerim. Bugüne bugün sen, partimizin...

— Bir şey değil, o kadar halkın önünde...

— İyi sabrettin. Az kalsın ben girişeceğdim!

— Şahsi prestij meselesi değil, vallahi değil. Bana sövmüş, saymış... Fakat kuyruktaki halkın önünde... Dikkat ediyorum, bizim halkta hususilere apartmanlara, köşklere, varlığa, refaha karşı tuhaf bir sinirlilik başladı. Niçin? Ne hakları var başkalarının varlığını kıskanmağa? Açsınlar gözlerini onlar da mal mülk edinsinler efendim. Öyle değil mi?

— Öyle tabi karıcığım.

— Acaba îzam mı ediyorum diye çok düşündüm. Fakat hayır. Geçenlerde Rânalarda bu mesele söz konusu olmuştu, onlar da aynı kanaatta!

Çok kuvvetli, âni bir frenle zınk diye durunca, Kabzımal Hüseyin arkadan öndeki karısına çarptı. Kadın aldırmadı. Birden önüne çıkıverip duran külüstür dolmuşu sollayıp geçerken öfkeyle bağırdı:

— O biçim durulmaz sersem!

Şoförün ne karışılık verdiğini duymadı. Belki de Balıkpazarındaki gibi okkalı bir küfür sallardı. Üzerinde durmadı. Taksi, dolmuş şoförlerinin hususilere içerleyişleri de umurunda değildi.

Zarif Opel İngiliz sarayının ardından Tarlabasına doğru kayarken, az önce tatlı bir eğriyle solun-

da kalan sisler içindeki Halici, Halicin iki kıyısında-ki alt alta, üst üste yapıları, daha yukarlardaki minareler kalabalığını görmemişti bile. İstanbul'du orası. Halk yığınlarının besin ve yakacak maddeleri için kuyruklar yaptığı, başkalarının refahına hasetle, kinle bakılan, en küçük fırsatlarda söğülüp sayılan yerler. Opel'se Taksime gidiyordu. Garaja girecek, Astragan manto, Astragan şapkalı tatlı hanımının kimbilir kaç saat sonra örselenmiş, yorgun dönmesini hasretle bekliyecekti.

Garajın önünde arabadan indiler.

— Buyurun efendim.

Elâ gözlü, genç irisi usta. Genç kadın:

— Buyurduk, dedi.

— Revizyon lâzım mı?

— Zannetmem ama, alın anahtarı. Belki yağlarsınız..

Adam anahtarı aldı:

— Emredersiniz efendim.

— Haydi eyvallah.

— Güle güle.

Gözleri -kadının ufacık ayaklarıyla dolgun bacaklarında. Bitiyordu. «... ulan açılmadım gitti karıya, ama, nasıl açılmalı? Olgun kadın. Ya bozarsa? Kocasını kavalın biri ya, sıkı herif. Kocasına söyler, iş uzar. Bakışları zaten tuhaf...»

Karısının hafifçe sol gerisinden gitmekte olan adama nefretle baktı, yüzü buruştu. Köşeyi dönüp gözden kaybolmuşlardı. Kahverengi İngiliz kupon kumaşından elbisesi içinde Niğde köylerinden birinin her an esneyip gerinmeğe can atan, hart hart

kaşınmayı, altıkollu iskambil oynamayı havyarla viski içmeğe hemencik değişivermeğe hazır bu, parti ve lüksün bozduğu Anadolulu, hayatından memnun muydu? Mal, mülk, para, kendinden aşağılar yanında önemli kişi sayılmak, -şu bu, o rahat rahat esneme, gerinme, hart hart kaşınmaların yerini tutamıyordu. Şimdi Taksim, Talimhane apartmanlarının koyu gölgeli ağır başlılığı içinde değil de, Niğde yakınındaki köyünün şırıltılarla akan dere boyunda, ulu cevizlerin koyu yeşili altında, yanüstü uzanmış, eli apış arasında, tatlı bir uyku kestirseydi!

— Bana bak!

Şırıltıyla akan dere boyundaki ulu cevizin altından, bir eski doktor kızı olan karısının çatık kaşları önüne geldi:

— Buyur karıcığım.

— Söyle hanımcığım, de.

— Söyle hanımcığım.

— Şimdi gideceğimiz yerde çok dikkatli ol, beni utandırma. Hanımların eli şap diye öpülmez. Hafifçe eğilir, eli hafifçe, zarifçe tutar, tırnakların üzerine...

— Ben öyle yapmıyor muyum?

Kızdı:

— Yapmıyorsun ya. Haminnenin elini öper gibi, şap! Ya o öptükten sonra eli alnına koymak ne oluyor?

Ağır demir kapısı, buzlu camlarıyla son derece zarif bir kapı önünde durdular. Genç kadın zile bastı. İçerde, derinlerdeki hafif bir vınıltıdan sonra otomatik kilit şak diye açıldı.

Girmeden önce:

— Sonra, dedi, beyefendiyi görünce ayaklarına kapanacakmışgibi, heyecanla koş. Bilirsin bunlar dinamik insanlar. Heyecanlı jestleri severler. Anladın mı?

Kocasının vereceği karşılığı beklemeden, hafifçe nemli, serin antreye girdi. Kocası da ardında. Asansör uyukluyordu. Kapısını açıp içine girilince uyanı. Portakal renkli bir ışık. Kapı kapandı. Genç kadının bembeyaz, zarif parmağı düğmeye bastı. Asansör obur bir iştahla yükselmeğe başladı.

— Beyefendiden Ankara için bir kartını rica edeceğim. Kartı alır almaz hemen ilk uçakla Ankara'ya atlarsın. Bayındırlık, Uuuuf, şu pis terminoloji de... Nafia vekâleti yâni, gidersin, müsteşar beyi görürsün.

Kabızmal Hüseyin, Müteahhit Hüseyin beyefendi:

— Söz vermemiş miydi? diye sordu.

— Vermişti ama, belli olmaz. Bir içki meclisinde, koskoca bir Vekilin verdiği söz...

Asansör dördüncü katta durdu, çıktılar.

— Dediğimi unutma: Hanımefendinin elini kirbarca tutar, tırnaklarının uçlarına zarif bir buse. Köyde değilsin, kabızmal Hüseyin efendi de değil, koskocaman Müteahhit Hüseyin beyefendisin. Göze girdin mi, bir dahaki devrede mebus, unutma!

— Peki karıcığım.

Kapıya yaklaşmışlardı. Genç kadın gene durdu, iriyarı, güçlü kuvvetli kocasını çabucak gözden geçirdikten sonra ekledi:

— Beyefendiyi görünce aşırı saygı ve heyecanla ayaklarına kapanacakmışım gibi... anlıyorsun ya?

Kabzımal Hüseyin başını salladı, iyice heyecanlıydı. Sonu mebusluğa varacak olduktan sonra, ayaklarına kapanıp öpse ne lâzımgelirdi?

Genç kadın zile bastı, içerde derin derin yansıyan zil sesi. Az sonra, kapının ceviz tahtasından tek bir göz gibi bakan yuvarlak camda bulantı. Demek içerden kimin geldiği kontrol ediliyordu.

Kapı açıldı. Beyaz kar gibi beyaz önlüğüyle uzun bacaklı, zarif hizmetçi kız:

- Buyurun efendim!
- Beyefendi çıkmadılar ya?
- Çıkmadılar, efendim.
- Hanfendi?
- Hanfendi henüz uyandılar. Buyurun!

Müteahhit Hüseyin beyefendinin gözleri hizmetçi kızın bir az fazlaca şişkin göğsünde, karısının ardından girdi, içerde koyu bir cami sükûnu. Bembe- yaz duvarlar, serin gölgelerin sessizliği. Taa derinlerde tramvay gıcırtiları, otobüs homurtuları halinde yansıyan, ama bu dördüncü kat sessizliğini bozamı- yan gürültü, İstanbulun gürültüsü.

Önde hizmetçi kızın zarif gölgesi, ardında hanfendininki, daha arkada da Kabzımal, Müteahhidin ingiliz kupon kumaşı giydirilmiş Anadoluluğu. Karısının zarif hanımlar meclislerinde zaman zaman sözünü ettiği kocaman ayakkaplarıyla çekingendi. Dar bir koridor sessizce geçildi. Tül perdeleri yer yer kaldırılmış pencerelerden vuran bol bir güneşin

taban halıları, muhteşem ceviz büfe içindeki billûrlarda sessiz, aydınlık şakırtısıyla kırmızı, mavi, siyah koltuklu, modern koltuklu kocaman bir salona birdenbire girdiler. Kimsecikler yoktu. Yüksek tavan, zarif desenlerden ibaret birkaç soyut tablo, sarı topuzları pırıl pırıl kapılar...

Kabzımal Müteahhit Hüseyin bey, ceketinin düğmelerini ilikliyerek, «Saygıdeğer koltuklar»dan birine kışının ucuyla ilişmiş, hanımefendiden çok beyefendiye heyecanla koşacağı ânı beklemenin tedirginliği içindeydi. El öpmeye ağız kirlenmezdi. Az sonra karşılaşacağı adam koskoca bir Vekildi. Büyük beyefendiye sözü geçeceklerden. Karısının dediği gibi, Büyük beyefendi ilimden, âlimden nefret ederdi. Çevresindekilerden ona kayıtsız şartsız bağlanmalarını ister, Atatürk'ten bu yana en büyük Türk olabilmek için yalnız İstanbul'a değil, bütün Türkiye'ye, hattâ bütün Dünyaya damgasını vurmak isterdi. «Tek lider, tek şef»likti amacı. Şimdilik «Atatürk'ten sonra en büyük Türk», ondan sonra da «Atatürk de dahil, en büyük Türk!» olacaktı. Çevresindekiler buna hazırlıyorlardı zaten. Mâdem böyle istiyordu, o halde, o da, yâni Kabzımal, Müteahhit Hüseyin bey de zekâsını kullanıp daha ileri neden gitmesindi? Gerekirse el, ayak öper, «Atatürk'ten daha büyük Türk» ne demek? «Dünyaya gelmiş geçmiş herkesten daha büyük Türk» der çıkardı. Bağışlamakla deniz tükenmezdi ki. Karısı, «Dünyaya bir defa geliyor insan» demişti. «Hayat bir merdiven. İnmeyi düşünmiyeceksin. Çıkmak için

her şey mubah, her şey meşru. Bunun içmse kafayı çalıştırmak yeter!»

Duvarlardaki soyut tablolara bakmakta olan karısına gözlerini yavaşça kaldırdı. Hey gidi dünya hey! Kim derdi, kim bilirdi ki Niğde köylerinden birinde, hem de galiba en fakirinde doğacak, anasını babasını küçük yaşta yitirecek, dayısıyla İstanbul'a gelecek, dayısını da yitirecek, Unkapanı, Küçükpazar kahvelerinin ardlarındaki bekâr odalarında barınacak, hattâ kahvelerden birinin biraz yaşlı ama genç çocuklara düşkün ocakçısının okşamalarına katlanacak; katlanmak ne kelime? Bir sabah, sabahın çok erken saati, daha camlar bile ışımadan ocakçının...

İçini çekerek doğruldu oturduğu yerde.

Bu ne zaman aklına gelse yüzü asılırdı. Gene öyle. Düşünceleri buralardan çabucak atladı.

Allah «Yürü ya kulum!» demişti sonraları. Bu şimdi sahibi olduğu sebze halindeki dükkâna işçisi Gafur gibi hamal olmuş, zamanla ihtiyar ağasının gözüne girmiş, daha sonraları da adamın evine yerleşmişti. On yıl önce. Kocaman yumrukları, geniş omuzu, sağlam bilekli kollarıyla kütür kütür, ağasının kısır ama genç, bir kısırak kadar da iş-tahlı karısıyla mercimeği fırına... Vermişti ama, suç kendisinde değildi. Gece, geceler... Ağasının Sultanselim taraflarındaki konağının alt kat odalarından birinde yatıp kalkıyordu. Bir gece, tuvalete gitmişti. Dışarda kış kıyamet. Belki de karlar savruluyordu soğuk geceye. Birden hanımı. Kapının yanında sessiz, bembeyaz bir gölge gibi, bakıyordu.

Ürkmüştü. Geri kaçmak istemiş, kaçmıştı da. Kadının kısık ama istekli kısırak sesiyle öyle şeyler söylemişti ki, çaresiz, girmiş odaya, kendini kadına bırakmıştı. Gençti, toydu, o işlerden pek anladığı yoktu. Kadınsa alev alev, bileğinden tutmuş, yatağa çekmiş, erkek kendisiymiş gibi... O zaman şimdiki gibi değil, yüreğinde Allah korkusu, içinde ağasına saygı, sevgi, daha kötüsü, «Yediği çanağa sıçmak» gibi gelen ekmeksizlik, sütsüzlük düşüncesi. Kadınsa «Hadi hadi» demişti. «Er olup da beni şuna buna muhtaç etmesin. Sen olmazsan başkası olacak. Hem bana bak, Hazreti Yusuf kıssasını bilin mi? Vallaha dirim ki, Hüsüyün bana böyle böyle didi dirim, tozunu tozağını attırırım senin!»

Hiç sebep ve hiç lüzum yokken hafifçe öksürdü. Sonra kendini topladı. Neresiydi burası? Koskoca bir vekil, vükelâ evi. Öksürülür mü?

Karısına yeniden baktı. O hâlâ duvarlardaki soyut tabloların önünde. Öksürdüğünü duymamış mıydı? Ya duymamıştı, ya da koskoca Vekil vükelâ evinde öksürmek ayıp, saygısızlık filân değildi. Rahatladı. Canım zaten bu kadın olmasa, böyle kibar salonlarını nerede görecekti? Sinirli, hopyaydı ama, Kabzımal Hüseyin'likten Muteahhit Hüseyin bey, hattâ birçoklarının yanındaki Hüseyin Beyefendiliğe nasıl ulaşacaktı?

Oturmakta olduğu koltukta yan değiştirdi. Kışının ortası kocaman gövdesini taşımaktan yorulmuştu, öbür ucuyla ilişti.

Bu kadın, bu cin gibi kadın olmasa, evvelki yıl

köyüne sepetlediği yaşlı, kart karısının kahrını çekip duracaktı. Lâkin o karı da epeyce kurnazdı hani. «Sen heç meraklanma Hüsüyüü. Ben o pisin canını cehenneme yollarım. Lâkin di bana: O ölünce beni alacan mı? Hökümat nikâhı istemem. Hoca nikâhı olsun. Di, alacan mı?»

Dükkânı, Sultanselim'deki konağı üzerine yapmak şartıyla:

«Senden eyisini mi alacam giz?» demişti.

«Mâdem öyle, sen heç gaygu çekme. Ben onu evelâllah tahtalı köye yolcu iderim!»

Etmişti de. Nasıl? Bunu Hüseyin hiçbir zaman öğrenemedi. Kadına kalırsa, «Cenabıallah öyle istemiş öyle olmuş»tu ya, vardı bir bit yeniği gene de. Nesine gerekti işçi Hüseyin'in. Kaymak gibi karıya, koca konağa, dükkâna sahip olmuştu ya!

Burnunu elinin tersiyle sildi. Saatinin gümüş kösteğiyle oynadı.

Lâkin kart mart, karı bu şimdiki karısından daha ateşli, daha cilveliydi doğrucası. Komşular «Cilveli Nesibe» derlerdi. Köyden gelen haberlere bakılırsa, şu sıralar alını secdeden kalkmıyormuş, tarikata marikata girmiş. «Armudu elmayı taşıladı, illâllaha başladı!» hesabı. Bu karısının dediği gibi, dindar görünüp gemini yürütmeğe bakacasın. Öte dünyaya gidip de gelen yoktu ya!

Karısının bir sözünü hatırlıyarak kadına tekrar baktı.

Beyefendiler beyefendisi, Atatürk'ten dahf

büyük Türk, karısının da bulunduğu bir mecliste bir gece kafayı çekip çekip: «Arkadaşlar, her ne pahasına olursa olsun, iktidardan düşmiyeceğiz. Hak, hukuk, adalet, demokrasi boş lâflar. Muhalefetin ak dediğine kara, kara dediğine ak diyeceğiz. Muhalefet bâtil mı dedi? İrticâ mı dedi? Biz onların burunladığı her şey gibi bunlara da dört elle sarılıp, halkın hoşuna gitmekten çekinmeyeceğiz. Bizi biz yapan halktır, muhalefet değil, iktidar onların eline yeniden geçse, vallahi tozumuzu attırır. Onun için, bizden olmıyan herkesi kendimize can düşmanı bileceğiz, vuracağız, kıracağız, yakıp yıkacağız. Taa ki akıllarını başlarına alıp ya bizimle birleşirler, ya da mahvolup giderler. Başka çaremiz yok. Vaktiyle onların bize kullandıkları silâhı şimdi biz onlara karşı, onlardan da ileri giderek, zerrece acımadan, gözümüzü kırpmadan kullanacağız!»

Gene karısının anlattığına göre, Beyefendiler beyefendisinin sözünü kesen bir başka beyefendi:

«Halkımıza kahve verme, şeker verme, gaz verme, hattâ ekmek verme zarar yok. Yeter ki ibadethanelerini onar, radyolarında mevlüdünü, ardından da gümrah sesli duahanlarının kalpleri dalgalandıran seslerini eksik etme!»

Eski Kabzımal, yeni Müteahhit milyonerlerimizden Hüseyin Korkmaz, beyefendiler, beyefendisinin radyolarda, Partide, şurda burda çok dinlediği bitmez tükenmez, ateşli mi ateşli konuşmalarını yeniden hatırladı. Elma kadar sımsıkı, pırıl pırıl Beyefendiler beyefendisi, coştukça coşuyor,

açıldıkça açılıyordu. Huyu buydu. Karısından işitiğine göre, Avrupa'dan mı, Amerika'dan mı ne, coşturucu haplar, iğneler getirtir, gerektilikçe damarına vurdurur, iğnenin tesiriyle coşarmış. Yalnız karısının değil, bütün Partili, hattâ memleketini seven herkesin inandığı gibi, gerçekten de «Atatürk'ten sonra en büyük Türk»tü. Mâdem İnönü'ye kızıyor, istemiyordu onu, İzmir Belediye Reisinin dediği gibi, memleketten sürüp çıkarmalıydı. Çıkmıyor mu? Yüzmeliydi derisini, içine saman doldurmalıydı. Dahası var, İl Başkanlığında toplanan Bucak başkanlarından birinin dediği gibi, bu adam neden «Atatürk'ten de büyük Türk» olmasmdı? Atatürk devrini de biliyorlardı bu devri de. O devirde, her mahallede yedi sekiz milyoner nerdeydi? En biri kendisi! Kabzımal bile değildi. İnönü devrinde karısının mallarına konup Kabzımallığa yükselmişti ya, kulağasma, işler kaptırın kuyruğu, ne uzamış ne de kısalmıştı. Şimdiki gibi sermaye sahiplerine hak tanılsa, sermaye sahibi başıboş bırakılsaydı, daha o zamandan milyoner olması işten miydi?

Sanki karısı aklından geçenleri duymuş da azarlamak için dönmüş gibi ürktü. Evet, bu karısı olmasa milyoner Müteahhit Hüseyin beyefendi olmazdı, doğru.

Karısı bunun için değil, bu yandaki duvarda asılı tabloları bakmak için dönmüştü ki, bir duvar ötede bir erkek kahkahası patladı birden. Genç kadın bu yandaki duvarın soyut tablolarına gitmekten vazgeçerek, kocasına sertçe baktı, kaşısıyla gö-

zülle birtakım işaretler yaptı. Hüseyin bey anlamadıysa da, oturduğu yerden kalktı, ceketini eteğinden yanlara çekip alesta bekledi. Çok geçmeden kısa boylu, ufaktefek bir adam, ard ayakları üzerine kalkmış küçük bir şempanzeyi hatırlatarak salona girdi. İnce çerçeveli gözlüğü elindeydi.

Müteahhit Hüseyin beyefendinin kafasmdakiler uçup gitmişti. Karısının sıkı sıkı tenbihlediği üzere,-koştı. Ard ayakları üzerine kalkmış şempanzenin ellerine sarıldı. Öptü. Öperken de sağ dizinin yere konması tenbihini hatırlıyarak, çöktü.

Şempanze yumuş gözleriyle memnun:

— Nasılsın? dedi.

Kabzımal Müteahhit'in kulakları vınlıyordu:

— Canıyın sağlığına duacıyım beyefendi hazretleri!

Astragan mantosunun kumaşından şapkası sol kaşına çapkınca yıkık genç kadının yanaklarından bir kızarma geçti. Bin defa, bin defa söylemişti. «Canıyın» değil, «Canının» demesini. Ama neye yarardı? Eşşekti, eşşoğlu eşşekti hem de!

O sıra Şempanze dönüp gülümseyince fırsatı kaçırmadı:

— Hüseyin hemen Ankara'ya gitmek istiyor beyefendi...

Şempanze'nin bir topatan kavununu hatırlatan kafası ıvır zıvırla öyle doluydu ki, zaten yumuk gözlerini bir parça daha yumarak düşündü. «Hüseyin. Kocası herhalde. Ankara'ya ister hemen, isterse bir hafta sonra gitsin. Bana ne? Yoksa kimbilir hangi mecliste verilmiş bir sözüm mü vardı?

Olabilir. Olabilir ama, söz verdimse senet vermedim ya!»

Genç kadına döndü.

Genç kadın:

— Bir kart vermeyi vaad buyurmuştunuz, dedi.

— Ne zaman?

— Hani- Beyefendinin himayelerindeki baloda...

Birden hatırlar gibi oldu:

— Ha, evet. Şu taahhüt işi için değil mi?

— Evet efendim.

Kabzımal, müteahhide döndü:

— Ne zaman gideceksin?

Genç kadın:

— Kartı alır almaz, dedi. Hattâ hemen şimdi!

Bunu, pek çok şeyler vaad eden, çapkın bir bakışla söylemişti. Şempanze anladı. Anladı ama, öyle yorgundu ki!

Beyaz önlüklü hizmetçiye:

— Bana bir kart'la stillomu getir! dedi.

Sonra kabzımal müteahhide döndü:

— Parti çalışmalarınız nasıl gidiyor?

Kabzımal müteahhit kızardı, bozardı, karısına baktı. Genç kadın:

— Şu, CHP. nin kazandığı muhtarlık meselesini anlatsana! dedi.

Kabzımal Müteahhit Hüseyin bey, düğmesine basılmışçasma, Haliç kıyısındaki o semt muhtarlığının CHP. ilere neden, niçin, kimlerin yüzünden kaptırıldığını anlattı. O semtin Bucak Başkanında

iş yoktu. Beyefendiler beyefendisinin «Atatürk'ten sonra en büyük Türk» olduğuyla, seçimlere hile karıştırılması, bir de radyolardaki aşırı mevlût ve duaların doğru olmadığını ileri sürüyordu.

Şempanze birden şahlandı:

— Yaa, dedi. Demek partimizin umumî politikasını beğenmiyor? Demek koynumuzda yılan besliyormuşuz da haberimiz yok? Alçak! Ben ona gösteririm. Kızım, getir bana cep defterimi!

Kabzımal Müteahhide döndü:

— ihbarınızdan dolayı teşekkür ederim. Bize işte böyle, sizin gibi uyanık Partililer lâzım!

Çapkın kadın fırsatı kaçırmadı:

— Hüseyin'i zamanla daha yakından, çok daha iyi tanıyacaksınız beyefendi!

Şempanze kendi havasındaydı:

— Radyolardaki aşırı mevlût ve dualardan da memnun değil demek? Ne biçim Partili bu be?

— işte o biçim Partili beyim. Milletimizi bilmez değelsiniz a. Epmek virme, su virme, gaz, şeker, giyim kuşam virme, yeter ki dinlerinden diyanetlerinden geri koma. Lâkin bu CHP. liler temelli mikrop beyim. Partimizin terakki ve teatisini istiyorsak, siz höyüklerimizden recamız, bu tezevir yuvasını kapatmak, başları olacak o inönü'yü yurt dışına atmaktır!

Beyefendinin kartı, stillosu, cep defteri gelmişti. Aldı:

— Neydi o Bucak Başkanının adı?

Kabzımal Müteahhit heyecanla söyledi. Şempanze eski harflerle not ettikten sonra, bu fevka-

lâde gözü açık, bu Parti için son derece elverişli, fedakâr arkadaşın işine bakmasını, kart yazdığı zattan rica etti. .Yazısı işlek ama çirkindi.

Uzattı.

Beriki, kocaman ayakları, uzun boyu, geniş omuzlarıyla, yerlere kadar eğilerek kartı aldı. Beyefendi, kartla ötekiler gelmeden Kabzımal Müteahhidin gammazladığı Bucak Başkanının sözlerini cevapladı:

— Sayın Partili arkadaşlarımıza tebşir et ki, o hain Bucak Başkanımız gibi düşünenler partimizden defedilecekleri gibi, çok yakın bir gelecekte de o fesat yuvası CHP. kapatılacaktır. Partimiz halkla beraber, halk için ve halkın arzularınca çalışmalarına devam edecektir. Demokrasi, çoğunluğun arzusu demektir. Halk din istiyorsa, bizim vazifemiz ona dinini vermektir!

— Çok doğru beyim, dedi Kabzımal Müteahhit.

— Halkımızın Allahı, dini, imanı ve ibadetlerine hiç kimse engel olamayacaktır. Biz, bu millete dinini nasıl iade ettikse, komünistlerle CHP. lilerin işbirliğini de gerekirse kanla ortadan kaldıracğıız. Bu, namusuna sınımsız bağlı millet, din istiyor, iman istiyor. Tekrar ediyorum; demokrasi halk çoğunluğunun arzularını yerine getirmektir. Bir muhtarlık, beş muhtarlıkla yıkılmayız biz. Gerekirse o seçimleri iptal eder, yeniden seçim yapar ve kaybettiklerimizi kazanırız!

Bir an sustu. Alnında biriken ter tomurcuklarını ipek mendiliyle sildikten sonra:

— İgte böyle, dedi. Müsterih ol, müsterih olun. Bu memleket bundan sonra CHP. nin eski sakim devrine dönmiyecektir. Radyolarda mevlût okunacaktır. İcaderse yirmi dört saatin yirmi dördünü mevlût ye Kur'an'a ayıracağız. Ne sanıyorlar? 19 Mayıs günlerinde, memleketin namusu demek olan kız evlâtlarını nâmahremlere hayâsızca baldır bacak teşhir ettikleri gibi mi yapalım?

Sözlerini âdeta hınçla bağladı:

— Din, iman ve elbette ki namus devrini yaşıyoruz ıııııııııı!

Kabzımal Müteahit mest olmuştu. Parti ve hükümet ileri gelenlerinden birinin altın, elmas, pırlanta değerindeki sözlerini yalnız, evet yalnız kendisi dinliyordu. Ah şu sıra, hâldeki partili arkadaşları da olsa, beyefendinin ona söylediklerini dinleselerdi! Karısı, hizmetçisi de dinliyorlardı ya, onlar faal partili değillerdi. Ankara'dan şu taahhüt işini koparıp döndü mü, partili arkadaşlarına durumu tebşir edecekti. Demek hükümet, yirmi dört saatin yirmi dördünde de mevlût, Kur'an okutmayı kuruyordu gerekirse?

Tanıdığı partili ihtiyarların yüzleri kafasından hızla geçti. Karısı, «Haydi. Hiç vakit geçirme Hüseyin!» demeseydi, kara sakallı Tatar hocayı düşünecekti.

Beyefendinin küt parmaklı, kıllı kocaman elini tekrar üstün saygılarıyla öpüp, hızla salondan çıktı. Hizmetçi de yol göstermek bahanesiyle savuştuktan sonra yalnız kaldılar. Yalnız kalmak, bu

çok eski ahbablara az önceki resmî tavır ve sözler kalabalığının büyüsunü bozdurmuştu.

Genç kadın yaklaştı, Şempanzenin kocaman burnunun ucunu parmağıyla bastırarak:

— İş yok, dedi.

Şempanze, suçlu suçlu güldü.

Kadın kızdı:

— Gülüyor bir de.. Kimle yattın akşam?

— Hiç, vallahi hiç kimseyle.

— İnanmam. Burası neresi be? Sen buraya gelirsin de hiç kimseyle yatmazsın ha?

— Vallahi yatmadım şekerim!

— Ulan senin vallahinin, billâhinin ne kıymeti var benim yanımda? Ben Müteahhit Hüseyin bey miyim?

Şempanze katıla katıla gülmeğe başladı. Salon üzerindeki sarı, pırıl pırıl topuzlu kapılardan biri açıldı. Kırk beşin üstünde, hâlâ bingıl bingıl, ama artık ununu elemiş eleğini asmışlardan ev sahibi kadın, yarıdan çoğu ağarmış saçlarıyla göründü. Memnun, gülüyordu:

— Allah muhabetinizi arttırsın kız. Beyefendiye gene ne sıkıştırıyorsun?

Astragan şapkası sol kaşına çapkınca yıkık kadın, 961 den önceki İstanbul ahlâk polisinin himayesindeki ev sahibi kadının yanma şımarık şımarık gitti:

— Haksız mıyım ablacığım, bana sözü vardı bugün için, akşam başkasıyla yatmış!

Ev sahibi kadın, Şempanzeyle yatmağa pek de

can atmadığını bildiği genç kadını sözde yatıştırmak için:

— Yoo, dedi. Vallahi iki elim yanıma gelecek şekerim. Hiç kimseyle yatmadı!

— inanayım mı?

— İnan bir tanem. Ben yalan söyler miyim?

Odasına geçen Şempanzeyi gözüyle işaret etti, fısıltıyla:

— ifadesini alıver!

Genç kadın, rugan iskarpinleriyle odaya girdi, kapıyı yavaşça kapadı. Astragan şapkasını, sonra mantosunu çıkarırken:

— Büyük mevkilere geleliberi bakıyorum muaseret âdabını iyice unutmuşsun, dedi.

Şempanze, elinde gözlüğü, soyunan genç kadına yorgun, tükenmiş, bitkin, hattâ yılgın, bakıyordu. Sanki, «Evet, bir zamanlar senin için yanar tutuşurdum ama, bir zamanlar! Şimdi neredeee? Bende, seninle başa çıkacak kudret mi kaldı?» demek istiyordu.

Şempanze yüzündeki tebessüm birden uçup gitti.

— Nermin, dedi. Nerminciğim, yavrum!

— Ha şöyle...

— Hayır, çok meşgulüm, biliyorsun. Bu muhalifler bizi lüzumundan çok fazla uğraştırıyorlar. Bütün gece çalıştım. Aktedron almıştım, sabaha kadar uyuyamadım...

Genç kadın işi anlıyordu, önemli de değildi üstelik ama, ne de olsa koskoca bir Vekildi, kendisine en yakın. Belki de tek dayanağı. Bir zamanlar CHP. ileri gelenlerinden birinin hoppala hanımı iken deliye

çevirdiği şu Şempanze o zaman bilmem hangi Vekâlette solda sıfır bir daire müdürüydü. O zamanlar koklatmamıştı. Şimdiyse... Vekildi, Vekil!

Bilmem hangi tetkik heyetinin Amerika'dan getirdiği naylon mu, reyon mu, orlon mu ne, zarif, pembe kombinezonu içinde harikulâdeydi. Kocasına içerdigi zamanlar yaptığı gibi, ufacık bembeyaz yumruklarını beline dayayıp sordu:

— Yâni?

Şempanze, elinde tuttuğu gözlüğü komodinin üzerine koydu:

— Hiç. Çok yorgunum da..

— Bir zamanlar deli divane olurdun benim için ama?

Derin bir iç geçirdi:

— Bir zamanlar, evet bir zamanlar Nermin...

Genç kadın, burnuna hafifçe vurdu:

— Demek bu kadar boşaldın?

— Yıllar boşalttı.

— Patronunuzun maşallahı var ama?

Tam cevap verecekti, telefon çalmağa başladı. Genç, ateşli, aşk oyunlarında belki de lüzumundan çok yırtıcı kadından bir süre kurtulmuştu. Kulaklığı aldı:

— Aloo... ha, zâtîâliniz misiniz Beyefendi?

Saygıyla eğildi.

— ... nerde? Vilâyette mi buyurdunuz? Emredersiniz, emredersiniz efendimiz!

Öbür taraf kapamıştı telefonu. Kapandığını anladığı için, sırf genç kadından kurtulmak maksadıyla:

— Hemen geliyorum, dedi. Hemen beyefendi!

Kulaklığı yerine bıraktı. Yüzü birdenbire ciddileşmişti. Bir dakika bile geçiremezdi. Vilâyette toplantı vardı lâf değil. Hemen gitmeliydi. Gitmezse müthiş, ama müthiş şeyler olabilirdi. Sonra Başvekilin başkanlığındaki toplantıda bulunmayışı...

Çabuk çabuk giyinirken:

— Efendim, dedi. Huyunu bilirsin. Sen yabancı değilsin nasıl olsa, şu döviz meselesi var ya döviz meselesi?

Zekî kadın, numarayı yemedi:

— Döviz meselesini bırakda bana bak! dedi.

Sinirli :

— Neyine bakayım senin?

— Beni böyle bırakıp mı gideceksin?

— Ne yapayım şekerim? Başka zaman artık...

— O olsa bırakır mıydı?

— O başka, ben başkayım. Haa, kocan o işi koparır. Koptuğu andan itibaren, yüzde otuzu benim Anladın mı?

Genç kadın, kadınca hiçbir istek duymadığı bu eski âşığının önünde hırslı hırslı giyinirken, gözüne telefon ilişti. Birden Balıkpazarı'ndaki delikanlıyı hatırlayarak gitti, numaraları sinirli sinirli çevirdi :

— Alooo, neresi? Ha, tamam. Ne oldu o küfreden delikanlı? Öyle mi? Çok teşekkür ederim, çok çok teşekkür ederim.

Kulaklığı yerine hırsla koydu. Sonra göz ucuyla baktı, Şempanzeye. Güldü içinden. Sanki onunla yatmağa can attığından... «Çürümüş, kof herifler!» diye geçirdi. Sonra patronlarını hayalledi. İçlerinde bir

oydu galiba kadından anlıyan. Yatmamıştı, yatanlardan duymuştu. Çeşitli vitaminler, tahrik edici iğneler; yüzünü kanlı göstereceğini diye boynunu sıkarak dar kolalı yaka, dar pantolon, dar ceket...

Dargınmışlar gibi, birbirlerine arkalarını dönerek giyindiler. Basamak olarak kullandığı, "Koca" yerine, kor görüldüğü adamın yanında hiçbir metrelik etmezdi ama, köprüyü geçinceye kadar...

Şempanze giyinmişti. Elini uzattı :

— Şekerim, başka sefere olmaz mı? Haydi orövvar!

Elini isteksizlikle uzattı :

— Bilmem orövvar'a lüzum var mı?

— Niçin?

— Tekrar buluşmaktan ne çıkacak? Demek artık seni tahrik edecek cazibeyi kaybetmişim?

— Değil şekerim, suç sende değil. Kendine iftira etme!

— Suç kimde ya? Hangimizde?

— Bende. Bende de değil, aktedronda!

— Kullanma efendim. Madem zararı dokunuyor...

Şempanze birden kontrolünü yitirerek, gerçeği konuştu :

— Ne yapayım şekerim? Yalnız benden değil, hepimizden, herkesten, bütün partililerden, hattâ bütün Türk milletinden canlılık, dinamizm istiyor. Ona ayak uydurabilmek için...

— Beni öpmeden mi gideceksin?

isteksizlikle, angaryaya tutmuşlar gibi yaklaştı.

GURBET KUŞLARI94

Kaim, etli dudaklarını genç kadının sabit kırmızı rujlu, bir kiraz kadar ateşli, iştah verici dudaklarına yapıştırdı, çekti :

— Oldu mu?

Genç kadın :

— Eh işte, dedi.

V.

İflâhsızın Memed, sırtüstü uzandığı yerden tavana bakıyordu. Camı boydan boya çatlak beş numara gaz lâmbasının sarı ışığında soluk soluk uçuşan kanatlı melek tasvirlerini görmüyordu. Bakıyordu oysa. Bakıyor, görmüyor, odayı dolduran usta, amele, işsiz bir alay insanın cigara dumanı yüklü uğultusunu da duyuyor, anlamıyordu. işli, işsiz bir alay insan ikindiden beri birer, ikişer, üçer, dörder gelmiş, ekme, karazeytin, helva, ekmek, kaynamış yumurta peynir ekmek, ya da Küçükpazar çarşısındaki balıkçılardan satın aldıkları kara kara kızarmış palamut dilimleriyle karınlarını doyurmuş, şimdi de üçer beşer kişilik topluluklar halinde zarla barbuta başlamışlardı.

— Eyi salla zarı Koçisarlı!

— Yiyemiyon mu?

— Ben erkek adamım arkadaş...

— Al, iki bir! Zarına söyleme arkadaş...

İflâhsızın Memed içini çekti. Uçan melek tasvirlerinden köye gitmişti aklı ki, hamal Veli'nin kaim, hırslı sesi :

— Düşeş.. Ver arkadaş manda gözlerini!

— Arabım gülüyor Memmet kardaş. Bu gece şunları iyi bi temizleyim, yarın kızlara bendesin!

Gülerek başını salladı ya, Memed sevmiyordu Veli'nin bu huyunu. Sevmiş sevmemiş. Oynasın, oynamasın, ütsün ütölsün... O oynamazdı. Bilmediğinden değil, sevmediğinden. Köy yerinde oğlanlar oynarlardı da- o katılmazdı. Babasından nasihatliydi esasta. Babasından nasihatli olduğundan oynamıyor da değil. Sevmiyordu. Onun derdi zoru kumar değil, iş'ti iş!

Gözlerini yeniden tavandaki uçan meleklerle kaldırdı.

Babası, kardaşları köyde ondan haber bekliyorlardı. İlle de babası. "Mıhtar salma oğlunu diyor Memmet. Ne diyon? Gafur mafur... Gafur eski Gafur değil oğlum. Gafur da şehir adamı oldu. Şehir adamı bir cin, asırlı cin. Adamı çarpar. Mıhtar emin didi ki, Memmet güççük daha didi. Hemi de parlak. O yaşta bir oğlan çocuğu kızdan kıymatlıdır. Yusuf. Nörüyon didi. Beni dinnersen salma. O burda kalsın, sen var git Çukurova'ya. Memmet kardaşlarının başında kalır. Memmet akıllı, Memmet gibi var mı?» Dinlememişti. Dinlememesi mıhtardandı. Kötü bakıyor, yüzünü müzünü okşuyordu. Abdullah demişti ki birinde, senin Eğri Ali var ya Eğri Ali... Mıhtarm odasına pek bir girip çıkıyor. Nörüyorlar

acep? Meraklanmıştı. Gözetliye demmişti. Gözetlemişlerdi. Lâkin mıhtar lâmbayı kısıncı...

- Oğlum Memmet. yarın bendesin!
- Kafasındakiler uçtu. Döndü :
- Ütüyon mu?
- Ütüyom Allahıma...

Mıhtar lâmbayı kısıncı görememişlerdi ne yaptığını, Amma anlamışlardı. Abdullah, "Varak imam emmmiye söyleyecek, bastırarak..." demişti ya, Memed yanaşmamıştı. Nesine gerekti elâlemin ne yaptığı? Hem koskoca mılıtardı, kimse inanmazdı ki...

Sağında birden bir bağlama tımbırtısı, İstimlâkin yıkım işinde amelelik eden Bayburtlu Hasan. Veli tanıştırmıştı ama, oğlunda hiç hacı yüzü yoktu. Saçları sıkı sıkı taralı, kara kaş, kara gözlü bir oğlan. Kucağındaki bağlamaya yumulmuş tezhanayı tellere ver ediyordu.

- Yaşa Bayburtlu, yaşaaa!
- Yaşa da gor temaşa!

Hacı emmi, kumarın başında gülüyordu. Memed,, yeni yeni anlıyordu hacı emmiyi. Ev sahibinin gecelik elli kuruşlarını amelelerle ustalardan peşin alıyor, kendi kontuna kumar oynatıyor, sökükle dikilerini dikiyor, çamaşırlarını yıkıyordu. Fayızcılık da yaptığını söylemişti hamma Veli. Fayızcılık ama tutu bırakacak değerli öteberisi olana. Değerli öteberin olmadı mı, yandın. Yaralı parmağa işemiyordu Hacı emmi!

- Eyi salla zarı!
- Sallıyok ya...
- O yok.
- Ohooo...
- Oho ya .Allahına kadar ütüldük aslanım!
- Paran datlıysa oynama!
- Salla zarını, salla!

?

Hacı emminin yaralı parmağa işeyip işememesi de vızgelirdi, İflâhsız Memede. Hacı emmiden fayıznan para alacak değildi ya. Birgün, iki gün bakar, oldu oldu. olmadı mı, haydi Allahaısmarladık. Lâkin olacağını söylemişti herkes. Ustalar, ameleler. Omuzlarında ceketleriyle yorgun argın ama, çoğunun da saçları sıkı sıkı taralı gelmişlerdi işten. Zaten dikkat ediyordu, çoğunun elinde ayna, tarak, dillerinde karı kancık adı... Gafur ağasının dediği gibi, karı kancık essahtan da boldu bu istanbul'da. Hacı emmi de öyle demişti ya. Delânı ol, ergen ol yeter. Delânı, bir de ergen oldun mu at da sana, avrat da. Şimdi iş, iş'ti derdi zoru. Yarın, bugün işi sağlamladı da babasına mektup saldı mı...

Babasını hatırladı. Trene yolcu ederken: «Aman oğlum," demişti, "yüzümü kara çıkarma. Babayın oğlu olduğunu göster şu millete, ille de mıhtara. Benim oğlumsan sırtın yere gelmez. Heye istanbul gurbeti çetin, istanbullunun cin'den de beter olduğunu söylerdi emmim ya, kulağasma. Var git, sağlıcağnan,

eyi kötü bir işin başına geç, bize mektûp sal. Ondan sonrasına karışma. Ben hepsinin yuvasını yaparım!"

içini çekti.

Odada kumar kızıymış, gaz lâmbasının sarı ışığında çırılçıplak küfürler şimşek gibi çakmağa başlamıştı. Duymuyor, duysa da anlamıyordu. Yapım, ya da yıkım işinde bir iş bulduğunu tasarlıyordu. Günde beş altı liralık bir iş. Babasına hemen mektup: «Baba, müjde. İstanbul'da iş buldum iş. Hem de Gafur ağanın dırnaksızlığı kendine kalsın. Sen haklıymışsın. Okuma yazma bilip bilmediğini, nerden öğrendiğini sordum, rengi bozardı herifin. Okuma yazmayı nasıl belledin demek suç mu?»

Öyle daldı ki, sanki karşısındaki babası, konuşmaya başladılar :

«Ben sana dimemiş miydin oğlum. Gafur'da iş yok. Gafur dırnaksızım biri. Töbe iş yok Gafur'da diye?»

«Doğruymuşsun baba. Lâkin ona değil, hiç kimseye mudaram olmadan iş buldum. Hammal Veli diye bir oğlan vardı, eyi uşak. O beni arkaladı. Yatacak yer uydurdu. Geceliği elli kuruş. Hacı emmi de bana iş buluverdi!»

Gözleri Hacı emmiyi arandı. Kumardan mano alıyordu o sıra. Ufacık, kırış kırış. Bulursa o bulurdu. Bulsun da mano alsın, döğsün isterse, akli kesi-yordu iş bulacağına.

— Ulan ne talih be. Bugünkü kazancımız tüm getti!

— Kalbini serin dut Beyşehirli...

Dağ gibi bir delikanlı, bir ıslık öttürerek odadan çıktı.

İflâhsızın Memed, bütün bunları duydu, gördü ya anlamadı. O sıra elinde Gafur ağasının gibi bir tahta bavul, sırtında Gafur ağasının lâciverdinden palto, boynunda atkı, cebinde kopçalı sarı kalem... köy kahvesinden içeri giriyor:

«Selâm!»

Tıpkı tıpkısına Gafur ağası. Herkes bakıyor, tanıyamıyorlar ilkin. Sonra farkına varıyorlar: «Vay Memmet, bizim İflâhsızın Memmet gelmiş. Ulan bu ne hal oğlum? Ne halı olacak geldik işte, köyümüz değil mi? Babayın habarı var mı lan? Yok. Niye yok? Vakit olmadı. Dimek İstanbul'da iş tevatür? Soruyunuz mu? Biz de gelip çalışsak?»

Gafur ağasının hâldeki dükkânda onu karşılayışını hatırladı: Asık yüzü. Elinde kopçalı sarı kalem. İstanbul'da okuman yazman olmadı mı epmek yiye-men! Amma o köylülerine Gafur gibi yapmıyacak, dırnaksız değil o. Var diyecek. İstanbul'un taşı top-rağı altın aslanım. Yıkım, yapım tevatür. Bir Hacı emmi vardı dirdi ki, Allah hükümatımıza zeval virmesin, millete iş çıksın diye yık ha yık ediyor. Herkes, bütün işçiler böyle diyorlar. İstese yıkmaz amma, yıkıyor. Niye? Millete iş çıksın, millet çalışıp para kazansın diye. Gelin, tümünüz, bütün köy gelin. Ne varsa İstanbul'da var. Ayılar muyular dirler a, kulak asmayın. Gelin. Yıkım, yapım...

Bağlama durup durup çalışıyordu.

... gene yıkım, gene yapım. İstanbul gibi var mı? İstanbul di, orda dur. Bi avratlar, dilinen tarifi mümkün-süz. Bir Veli vardı, bizim dırnaksız Gafur'un sevmediği; o oğlanla gettik kızlara. Veli aslan. Veli gibi yok. Adamın Veli gibi arkadaşı oldu mu, korkma. İstanbul değil nire olursa olsun!

Veli kaşınarak geldi, düşüncelerini dağıttı :

, — Üttük üttük bir zarda...

Memed döndü :

— Ütüzdün mü?

— Ütüzdük teknil. Kazandığımda kalksam iyiydi ya, kalkamadık işte. Neyse canım, sağlık olsun. Sen yatacan mı?

— Yatacam Veli ağa, nörüyüm?

— Yorganını ser, burda yat. Benim yerim de bilyon, burası...

Yanyana yatacaklardı. Yatacaklardı ya, oğlan-dan birden huylanmıştı. Kumarda kaybetmiş, belki de meteliksiz kalmıştı. Hem niye istiyordu yatmasını? Belki de yattıktan sonra parasına mürasma el atmak için. Niye olmasın? Şehirdi bunun burası, hem ke kocca İstanbul şehri. Veli doğma büyüme şehirli olmasın. İstanbul'da eyleşiyordu ya!

— Ne diye yatmıyon?

Kuşkusu büsbütün arttı :

— Yatarım.

— Parayı virdin mi Hacı emmiye?

— Elli kuruşu? Virdim.

— İşmiş için şöyle böyle dir, sonra da haraç ister. Kendine mukayyet ol. Haraç muraç virme emi ?

— Ne haracı?

— Sana iş buldum, beni görmezsen işi elinden alırsın, başkasına viririm, der.

Kalktı, odadan çıktı. İflâhsızın Memed yanüstü uzanmıştı. Gaz lâmbasının sarı ışığında kumar postaları ağır ağır eriyor, yutulan öfkeyle kalkıp yatağına dönüyordu. Küfürler, yüz eğrileri, hart hart kaşınmalar, öte yanda da Âşık Hasan'm bir hayli acemi bağlaması.

İflâhsızın Memfed bütün bunların dışında, kendi dünyasındaydı. Veli, «Kendine mukayyet ol. Haraç muraç virme!» demişti ya, virmezse iş bulamilir miydi? Bulamazdı. Balsa bile, Hacı emmi zıt düşer, işini bozardı.

— Memmet!

Sesin geldiği yana baktı: Hacı emmi, el ediyor-du. Davranıp kalktı, yanına gitti :

— Buyur Hacı emmi.

Hacı emminin yanında kalın yapılı, kıpkırmızı bir adam, sertçe gözden geçiriyordu Memedi. Hacı emmi :

— Tam da yıkıma göre adam, dedi.

Kalın yapılı, sordu :

— Burda, Balıkpazarı'nın yıkımında çalışacan benim ekiple...

Sevinçten uçarak :

— Çalışak efendi ağa, dedi. Ne zaman?

— Yarın şafaknan.

— Olur, çalışak.

— Ver cüzdanını.

SPARTACUS

Memed az önceki yerine sevinçle geldi, tahta bavulundan nüfus cüzdanını alıp götürdü. Adam aldı, baktı. Sonra bir defter çıkardı cebinden, bir şeyler yazdı, geri verdi :

- Hadi git yat, yarın erkenden kalkacaksın!
- Olur efendi, sağol. Erken kalkarım...

Tam ayrılırken, odaya Veli girdi, gördü. Yerlerine yanyana yürüdüler. Otururken Veli usullacık sordu :

- Ne o?
- Heç, öyle...
- Kafa kâadını niye götürdün ?
- Hacı emmi istedi.
- İş mi bulmuş?

Saklıyamadı :

- İş bulmuş.
- O adamın yanında mı?
- Heye.
- Yevmiye kaçtan ?
- Bilmem, dimediler.
- Dimediler olur mu be? Sormadın mı?
- Sormadım.

Veli, bir onlara baktı, bir Memede. Sonra Memedin elinden nüfus kâadını aldı, açtı kapağını. Okuma yazma biliyormuş gibi evirdi, çevirdi, geri verdi :

— O adama yıkıcı Bekir derler. Hacı emminin adamı. Kendini kolla.

- Ne gibi yâni?
- Oyun iderler sana.

Çeyrek saat içinde gaz lâmbası sönmüş, pençe-

relerin kirli camlarından vuran ayak kokulu alaca karanlıkta horlamalar başlamıştı. îflâhsızın Memed de yorganını sermiş, arasına girmişti. Uyuyamıyor, korkuyordu. Ya paralarını çaldırırsa? Hacı emminin iş bulduğuna yerinen Veli'den korkuyordu en çok. Kumarda ütüzmüştü. üstünü başını o değilden arar, ceplerinde bulamayınca apış aralarına el atar, orda bulurdu.

Bacaklarını az daha sıktı.

Bu Veli'yle tanışmasa iyiydi ya, tanışmıştı bir sefer. Gafur ağası, ah Gafur ağası. Dırnaksızlık etmese de yanında iş verseydi bunların hiçbiri olmazdı. O, bu değil, Veli kumarda ütüzmesine hadi neyse. Kumarda ütüzmüştü. Babasının oğlu değildi ya!

Küçük kardeşini hatırladı. Hasan'ı. Hasan olsaydı şimdi. Lâkin fıkara... ısıtmadan göz açtığı mı vardı? Isıtma sarılık... Anasının sağlığında ölüp ölüp gitmişti de, anası imama koşmuş, okutup üfletmiş... İmam değil de kuru karının nefesi iyi gelmiş derlerdi.

Yanıbaşındaki Veli'nin kalın öksürüğü, kardeşi Hasan'ı kuru karıyı filân sildi. Eli apış arasına gitti. Para çıkım ordaydı. Veli aklına şu işi taksa, her yanını arasa, bulamasa, apış arasını akledebilir miydi? «İder» diye geçirdi. «îder anam avradım olsun. Parasız adam, aç adam aç kurda benzer dirdi babam. Doğru. Veli bir aç kurt şimdi. İş bulduk, işimize karıştı. Beni buraya getirdiyse ne olmuş? Hacı emmi. Hacı emmiyi bana Allah rastgetirdi. Allahu... Allahutaalâmımız... O şimdi bizi görüyor öyle ya. Niye

görmesin ? Boyalısakal gözü yok dirdi Allahın. Allahın gözü olma mı? Adamların, cümle kurdun kuşun var da Allahın... Töbe, Allahımız görür. Hemi de görür. Bu Veli'nin dediğini de duyar. Kulağı olmadığına ne bakıyon? Allah o, ben, sen mi? Allahımız ben, sen değil. Allahımız gibi var mı? Gâvırların Allahı olsa... Gâvırların Allahı göremez, kulağı olsa bile bizim Allahımız gibi duyamaz. Koy yerinde, Abdullah mabaullah... Şimdi Abdullah olmalı. Abdullah olsa töbe korkmam Veli'den. Veli gibi iki denesi gelse de gene fos. Abdullah güleşçi. Abdullahda bi bilek var, benim bileğimin ikisi. Abdullah olsa yatar uyurdum. Heç korkmazdım. Abdullah değel de Eğri olsa... Eğri'nde din iman ne gezer? Eğri'nin eli uzun. Eğri, Mıhtarnan böyle böyle. Abdullah girek, varak yanlarına didiydi. Girsek ne olurdu? Mıhtar böyle böyle böyle bile olsa, üste çıkardı. Amaaan...»

Gözleri karanlık odanın pencere camlarına gitti. Kirli camlar dışardan vuran elektriklerin sarısıyla aydınlıktı. Saat kaçtı acaba? Geceyarımı? Olsun. Nesine gerekti geceyarısı, akşam, ikindi? Yarın işe gidecek. Yevmiyesinin kaç olduğundan Veli'ye ne? Bekir usta yanında çalıştıracak. Bekir usta baba adam, Baba deyince, babasını adam eden de Kılıç ustaymış. Bekir usta, Kılıç usta, ustalar. Ustalar çıraqları adam eder, çirak usta olur, usta olan çıraqlar kendilerine yeni çıraqlar bulurlar, ustalar çıraqları... mârifet usta olmakta. Usta oldun da zenaatı bileğine taktın mı, bırak. Ustalık gibi yok. Babası duvar ustası olduydu. Çukurova'dan kaptıydı ustalığı. O, istanbul'dan kapacak. İstanbul, kocca şehir. İstanbul gibi yok. Çu-

kurova ne ki istanbul'un yanında? Vızırtı. Bir de Suvaz. Babası Suvazı beğenirmiş ya, Çukurova'nın yanında vızırtı derdi. Çukurova da istanbul'un yanında vızırtı. istanbul gibi şehir...

Karanlık odanın derinlerinde ilkin ağırdan bir horultu. Memed duymadı. Horultu gittikçe artmağa başlamıştı. Bir ara biri sayıkladı. Memed duydu bunu, anlamağa çalıştı, anlıyamadı. Üzerinde durmadı. İş'ti onun akli fikri. Ne gündelik verirlerdi acep? iki buçuk lira verseler... iki buçuk lira verseler, ellisini odanın geceliği, kalırdı iki lirası. Bir somun alır, pendir alır, kara zeytin alır, havla alır... «Amma hepsini birden almam. Böön pendirnen epmek mi aldım? Yarın epmekten kara zeytin. Birgün havla epmek. Günde epmek, pendir, havla, epmek, pendir, havla olmaz. Buraya niye geldin? Çalışıp üçün beşin yoluna bakıyım diye. Epmek, pendir, havla, kara zeytin, epmek, pendir, havla, kara zeytin... başa mı çıkılır? Adam Gurguroğlunun torunu olmalı ki...»

Güldü. Babasından çok duymuştu bu Gurguroğlunu. Babası da Çukurova'da, yapı işinde mi ne. Kızdı mı, ben Gurguroğlunun torunu değilim, derdi.

«... anam, irahmetli, Çukurova'dan sabm getir herif dirdi de kızardı babam. Anam, öldü getti fukara heye amma, her dâim sabm, her dâim sabin... Adam Gurguroğlu değel de Mihtar bile olsa gene her dâim sabm bulamaz. Her dâim sabma can mı dayanır, kazanç mı? iki buçuk lira gündelik, iyidir. Virmezler a, söz temsili, virdiler... Ellisini odaya virdim, bir somun bana bir gün yeter. Yirmi beş kuruşluk da kara zeytin, ne gider? Gitsin gitsin bir manda gözü,

Bana kalır bi manda gözü. Bi ayda? Otuz manda gözü. Param da para, bellediğim zenaat da zenaat!»

Bir yandan bir yana döndü.

«... zenaatım ilerledi de, usta oldum mu, beş lira, on lira olur yevmiyem. On lira! Ayda otuz dene kırımızı onnuk. Yi yi tükenmez. Adamın ayda otuz dene onnuğu oldu mu sırtı yere mi gelir? Babamdan bile çok param olur. Bir mektüp, çocukları al, gelin. Gelirler. Hacı emmiye ellışerden yüzelli, elli de benim için, iki manda gozii. Geriye kalır sekiz lira. Ohooo, sekiz lira!»

Veli yanında kuvvetli yellendi. Memed, elinde olmıyarak :

— Dert! dedi.

Dedi ya, ürkütü. Nesine gerekti el âlemin osuruğu? Karanlık odanın inleme, horultu yüklü havasını dinledi. Değişen hiçbir şey yoktu.

«... duymadığı iyi oldu. Neme lâzım Veli'nin osuruğundan? Sekiz lirama bakarım ben. Sekiz liranın ikisini yisek, yinmez a, yidik belle, ne kalır? Altı lira. Beş kalsın. Beş kalsın ya, babam kocca usta, duvar ustası. Elini kolunu sallıya sallıya gezip dolaşacak değil ya! Ona da bi iş uydururuz. Yıkımın yanında yapım işleri de var. Benim yıktığım duvarları babam yapar. Oh ne gozel. Kardaşlarım da çalışır. Biri kız, kulağasma, kız kısmı çalışmamalı. Kız kısmının babası, ağası, sağsa töbe çalışmamalı...»

Birden dehşetle kalkp oturdu. Her yanı buz ke-silivermişti. Yüreği öyle çarpıyordu ki. Bir ayak birden üstüne pat diye düşmüştü. Elini uzattı, tamam, bir ayak. Bacak yâni. Eliyle yokladı, bacak, tamam.

Bacaktı ya, kimin bacağı? Sağında Veli yatıyordu. Velin'nin olacaktı. İtti bacağı. Kısa, kalın, sıcak. Kimbilir, belki de sınıyordu uyuyup uyumadığını. Bacağı-nı o değilden üstüne atmış olacaktı, uyuyup uyumadığını anlamak için. Keşke itmeseydi. İtmeseydi de uyuyor belleseydi Veli. Uyuyor belleyince, parasını arar, bulamaz, apış arasını akleder... eder miydi acaba?

Aydınlık pencereden vuran külrengi karışık hafif sarı ışıqla aydınlanmağa çalışan sıra sıra insan yüzleri. Yüzler insan yüzleri ama, hangi yüzün kimin yüzü olduğu belli değil. Yanındaki Veli'ye döndü. Onun yüzü de belli değildi, belli olmasa da görüyordu. Hattâ çakır gözlerini de. Çakır gözler iyi değildi, köy yerinde iyi saymazlardı çakır gözü. Cin, şeytan böyle gözlerden çıkarmış. Kuru karının gözleri de çakırdı da, büyücü derlerdi köyde. Büyücü, afsuncu Geceleri herkes yattıktan sonra köyün mezarlığına gidermiş. Mezardan çıkan ölülerle... Mezarlardan çıkan ölülerin tümü de ecinni değil tabi, sağlıklarında cinlik, şeytanlık yapmış olanlar, harama uçkur çözenler, fayıza para verenler; dul, yetim hakkı yiyenler. En çok da orospuluk eden avratlar. Onun için orospuluk pek kötüydü. Hem eden, hem ettiren. Öte dünyada, cehennem. Cehenemde zebaniler, kızgın sac. Kızgın sacda namaz kılacaklardı günahkârlar!

Yerine usullacık yattı, yorganın yarısı altında, öbür yarısını üstüne çekti. Uyku tutmuyordu. Cehennem, zebaniler, kızgın sac, Veli, Veli'nin bacağı. Sınaması. Sınamışsa uyumadığını anlamış olacaktı. Bir zaman sonra gene atardı niyeti kötüyse. Uyumuş,

uykuya geçmiş görünmeliydi. Bir süre sonra hafiften horlamağa başladı. Veli uyuduğunu sanacak, niyeti kötüyse belli edecekti.

Pencereden içeri dökülen kirli aydınlık, birden daha da kısıldı. Dışardaki dükkân, sinemadan dönenlere de satacağını satmıştı, kapanacaktı.

Camlardan vuran kirli ışığın portakal rengi de kaybolunca, ışık daha kirlendi, ama oda, odadakiler hemen hemen zifir karanlığına gömüldüler. İflâhsızın Memed hafiften hafiften horluyor, Veli'nin elini bekliyordu. El, Veli'nin eli, Velinin hırsız eli çalacağı parayı bekliyecek miydi bakalım?

Belki de vazgeçmişti. Vazgeçmesi, bir başka gece, daha uygun bulacağı zamanda bu işi tekrarlama-
ması için sebep miydi? Değildi elbette. Bu gece değilse yarın gece, yarın gece değilse öbürgün gece...

Bir ara düşüncelerinin şeridi koptu. Sayıklamadan başka bir ses, kalın, boğuk bir ses:

— Recep! dedi.

İflâhsızın Memed kulak kesildi :

Ses yeniden fısıldadı :

— Recep, Recep lan, hey Recep!

Uykulu genç bir ses homurdandı :

— Hıh.

— Beri bak hele, beri bak...

— Ne diyon?

— Dışarı gediyoum ben, gel emi?

— Amaaan Bekir usta sen de, uykum var!

— Uykuna sokarım ha, dedi. Bekliyoum!

Memed usullaeik baktı, iri yarı bir adam karanlıkta daha karanlık bir insan karaltısı halinde, don

paça, dışarı çıktı. Az sonra da gene bir insan karaltısı ama, bir genç çocuk olduğunu belirten bir insan karaltısı halinde ardından çıktı. îflâhsızım Memed, elinde olmıyarak köydeki Eğri Ali'yi hatırladı. Nesi-ne gerekti elin keçisi, koyunundan? Düşünmek bile istemediği halde, elinde olmıyarak, aklında ayıp ayıp şeyler... Eğli Ali, Muhtar. Kimse bir şey demezdi açıktan açığa ya, Eğri Ali'ye aykırı bakılırdı. İdibıdığil'in kahvesine gelse arada, ocakçı ne çay yapardı ne kahve. Birinde kovmuştu hattâ :

«Get ulan kayfeden, ipne!»

Yalnız orospular değil, ipneler'in de cehennemlik olduklarına şüphesi yoktu. Onları da orospular gibi, zebaniler dögecekti ateşten topuzlarla. Ateşten to puzlarla dögecekler, kızarmış ateşten saclarda namaz kıldıracaklardı.

Dışarı çıkanlar geri dönüp yerlerine yatıncaya kadar cehennemi, zebanileri, kızgın sacı, dışarı çıkan adam olarak köydeki muhtarı, ötekinin yerine de Eğri Ali'yi düşündü. Sonra gözleri ağır ağır kirlenmeğe, uyku bastırmağa başladı. Bir ara daldı gitti hattâ. Kapısında kıllı topuzlarıyla zebaniler, alev alev cehennem, Muhtar, Eğri Ali Zebaniler ilkin ikisinin de üstünü aradılar. Sonra zebanilerden birinin eli kendi üzerini aramağa başladı. Korktu. Ona neydi? Eğri Ali değildi ki o. «... ben Eğri Ali değilim, vallaha, billâha, Eğri Ali değilim ben!»

Zebani başını hırslı hırslı salladı :

«Baoin Ümmü yunarken bakmadın mı?»

«Gözüm kaydı, vallaha gözüm kaydı!»

«Kaydı maydı. Baktın ya! Gördün ya!»

«Vallaha billâha bilemedim. Ben İstanbul'a geldiydim, bura nire? Yattıydım, sabahınan Bekir usta beni işe götürecekti. Dimek ben öldüm ? Vay başıma gelenler...»

Birden ardından itildi. Alev alev cehenneme uçarken uyandı. Biri ardından itiyordu, döndürmek için. Telâşlandı: Veli!

— Ne o? Ne itiyon?

— Heç öyle.

Apış arasına el attı, duruyordu yerinde.

— Essah niye yittin be?

— Benim yerime yuvarlanmıştın.

Pencerede sabahın çok erken saatlerinin kirli, çiğ ışığı. Herkes uyuyordu gene. Gördüğü düşün korkusu içindeydi hâlâ.

— Bir ürya gördüm Veli kardaş, dedi.

Veli uykulu uykulu :

— Hayırdır işallah, dedi.

— Cehennemî gördüm teknil. Aboo, alaflar minare boyu uzanıyor. Lâkin bırak, bu ipnelernen orospular...

Aklına zebaninin dedikleri geldi.

Veli :

— Nolmuş orospularnan ipnelere? diye sordu.

— Cehennemlik değeller mi teknil?

— Cehennemlik ama, boşver.

— Niye?

— Sennen giderik. Bak, gor... Orosplar gibi var mı?

— Töbe di-

— Boşviiiir...

Demek şehir adamı gibi, şehirde uzun zaman eyleşen köylülerin de dini, imanı kısa oluyordu. Yoksa bu şehir kısmının Allahı başka mıydı?

Aklına zebaninin lâfı geldi.

— Bizim orda bi Eğri Ali var, pek namızsız, Mıhtarnan adı çıktıydı ya, bacısı var ya nefsi bacısı?

— Ee?

— Yunarken geriden seyrine bakmış!

Veli gene şaşmadı. Elini sallıyarak :

— O da bi şey mi? dedi. Bizim köyde kızınan karı koca olan baba var. Lâkin bırak, uykum var...

Arkasını dönüp yorganını tepesine çekti.

îflâhsızın Memed de duymuştu ama, inanamamıştı. Günahktı be, pek günahktı. «... aboo, adam kızınan. .. Şimdi de söz temsili babam, bacım Ümmüyle yatsa... Töbe töbe... Yatmaz be, olur mu? Mümkünü gayri kabil. Kardaşlarım vurur onu. Babam, töbe töbe...»

Aklından babasının kuru yüzü geçti. Sonra bacısı Ummü'nün sarı, ince yüzüyle kara gözleri. Anasına benziyordu. Anasının körpesi tabi. Şu kadarken ordan oraya koşar, tezek karar, duvara yapıştırır, evin ardındaki ocakta sac ekmeği pişirir, çeşmeden su taşırdı.

Hacı emminin boğula boğula öksürmesi köyü, bacısı Ümmü'yü, babasını filân silip götürdü. Pencereden vuran sabah aydınlığı Hacı emminin kırış kırış yüzünü aydınlatıyordu. Bir ara kaim bir ses, akşamki sesi hatırlatarak :

— Hacı emmi be, dedi.

Hacı emmi sesin geldiği yana baktı :

— Hı?

— Bir teneke su ısıtıversene...

Hacı emmi sesli sesli güldü :

— ilâha Bekir, gene mi su ıktıza etti?

— Ne yapayım Hacı? Şeytanı lâin...

îflâhsızım Memed kendi kendine bıyık altından güldü, sonra ciddileşti. Demek akşam çocukla dışarı çıkan bu ustaydı? Bekir usta!

— Olur ağa, ısıtak...

Kalktı, odadan usullacık çıktı.

Su ısınıp da Bekir usta yıkanınaaya kadar oda halkı uyanmış, su dökmeğe, el yüz yıkamağa çıkıyorlardı.

Veli de uyandı, el yüz yıkayıp geldi. Camlardan birinin kirli aynasında saçlarını sıkı sıkı taradı. Sonra :

— Öyle mi Memmet? dedi.

Memed soruyu beğenmedi :

— Ne?

— Harçlığın var mıydı?

Memed'in aklı gitti.

— Nörecen?

— İlâzım. Haftaya para alınca fayıznan veririm...

— Niye Hacı emmiden almıyon?

— Boşver.

— Benim harçlığım var olmağa var ya, bana gore vallaha Veli kardaş. Sen en eyisi Hacı emmiden al!

Veli tokat atacak kadar içerlemişti. Ulan Gafur dırnaksızdı ya, demek bu da... Zaten bu dünyada

kimseye iyilik yapmıyacaksın. Ortada kalmasın dedik, odamıza getirdik. Akşam Hacı emmi, Bekir'in yanında iş buldu diye...

Sertçe döndü :

— O Bekir'e müküre güvenme, dedi. Biliyon mu sen o Bekir'i?

Ağzından kaçıırıverdi :

— Biliyom, bilmem mi?

— Seni niye işe alacağını da biliyon mu?

— Biimiyom.

— Kendine mukayyet ol!

Aklından akşamki geçti Memed'in.

— Ben mi?

— Sen tabî.

Tam bu sırada, Bekir usta odaya ıslak saçlarıyla girdi. Kırklık, kalın kemikli, kısa boylu, iri yarı bir adamdı. Yatağına gelip çöktü. Yanıbaşmdaki yorganına bürünmüş kız yüzlü delikanlının saçlarını okşadı :

— Recep, yavrum, Recep...

Memed sordu :

— Kim o çocuk?

— Hemşerisi, dedi Veli. Hemşerisi ya, o biçim işte!

Memed ağzını sıkı tuttu, akşam gördüklerinden söz açmadı. Nesine gerekti?

Veli :

— Dimek ikibuçuk vermiyecen?

Memed'in gözleri Bekir ustayla çocuk Recep'te, lâf karıştırmak için yeniden sordu :

— Dimek o İrecep, Bekir ustanın köylüsü?

— Köylüsü, dedi Veli. Köylüsü ya, bırak. İkibu-
çuğa bak sen. Para günü üç verrim!

Memed omuz silkti :

— Harçlığım zâti kıssa Veli kardaş, tükenirse
ortalarda kalırım...

— Kalman, korkma. Ben varım.

— Bana ne yevmiye virir bu Bekir usta dirsin?

— On, on ikibuçuk, on beş...

inanmadı :

— Ne? On, on ikibuçuk, on beş mi?

— Ne belledin ya?

— Bennen eğleniyon Veli kardaş. On, on ikibu-
çuk, on beeeş!

Veli eliyle odadaki işçileri gösterdi :

— Şonnara sor da bak.

— Dimek bana on on ikibuçuk, on beş virirler?

— Virirler tâbi.

Hiç beklemediği, ummadığı, inanılmaz bir sevin-
cin pırıl pırıl rüzgârı içinden hızla geçti. Geçmekle
kalmadı, sevincin, mutluluğun aydınlığı sıkıntıyı
defetti, ıslıl ıslıl yıkadı. On, on ikibuçuk, on beş? Vay
anam vay! Ulan Veli, essahsa al gözümde Veli. Veli
sen bennen eğlenmiyon, biliyom. iki buçuk mu iste-
din? Al ulan. Canma karim olsun. Olsun ya, dur,
burda olmaz. Paramın yerini beller. On, on ikibuçuk,
on beş! Babama mektüp salarım, heç beklemesin,
kardaşlarımı toplasın, hemen gelsinler, Aboo...

El yüz yıkamağa diye çıkacak, helâya girecek,
apış arasındaki parasından ikibuçuğunu ayırıp Ve-
li'ye verecekti. Verecekti ya, bakalım dediği doğru

muydu? En iyisi, ikibuçuğu hemen vermemek. İşi sağlama bağlamalı, dediği essahsa vermeliydi.

— Elimi yüzümü yıkayım bi yol...

Veli duymadı. Ardından nefretle baktı. Demek Gafur gibi bu da dırnaksızdı? Yaramazdı canım, böylelerine iyilik etmek yaramazdı. Alttarafı ikibuçuk lira!

Kasketini aldı, toz içindeydi, rengini yitirmiş, açık grileşmişti. Avucunun içine hırsla vurdu. Kasket tozuduysa da Veli görmedi. Görse bile, toz. Allahın tozu. O, bu değil ya, şu dırnaksız oğlan. Ne diye getirmişti sanki? Ortada kaldı diye elinden tutmuştu. İnsan ikibuçuk lirayı esirger mi?

Bekir ustayla Recep'ten yana baktı. Biliyordu dalgalarını. Yarın bu Memed'i de ardına katar... ama belki de katmaz. Memed kart. Yüzü de Recep gibi kız yüzü değil.

Kapıya döndü, Memed yeni yıkanmış yaş eli yüzüyle içeri giriyordu. Veli küskünlükle tekrar Bekir ustayla Recep'ten yana döndü. Bekir usta saçını tarıyordu Recep'in. Herkes kendi dalgasında. Giyinen çıkıyor, işbaşı saatları daha geç olanlarsa yatıyorlardı.

Memed yanına geldi :

— Aboo, dedi Ustaya hele...

Veli sertçe döndü :

— Ne var ustada?

— Görmüyon mu?

— Görüyom. Saçını tarıyor Recep'in.

— Recep kız mı ki?

— Ne ya?

Memed gülüverdi :

- Doğru.
- Kızdan gönüllü değil mi?
- Doğru Veli kardaş. Gece...

Veli meraklandı :

- Gördün mü?
 - Neyi?
 - Gece... (Göz kırptı) Ha?
 - Görmedim, amma, dışarı çıktıklarını gördüm.
- Hacı emmi, Memed'e seslenince yanına gitti :
- Buyur Hacı emmi.
 - Bekir'in yanında sana iş buluviren ben'im.
 - Biliyom Hacı emmi, eksik olma.
 - Ben seni kolladım, sen de bizi kollarsın gay-ri değil mi?

îflâhsızın Memed'in içine kurt düştü. Babasını hatırladı. Çukurova'da, bilmem ne pâlikesine (fabrikasına) girdiklerinde, amele çavuşu da tıpkı bu Hacı emmi gibi avanta istemiş de babası, «Olur ağa, olur» demiş. Sonraları, tırnağı yer tutunca, bildiğini okumuş!

Hacı emmi tilki gibi bakıyor, cevap bekliyordu.

îflâhsızın Memed'in gözleri odada dolaştıktan sonra Hacı emminin sarısı bol elâ gözlerinde durdu.

Hacı emmi üsteledi :

- Ne düşündün?

Memed omuz silkti :

- Heç. Öyle...

— Ben ihtiyar bir adamım Memmed. Sen gençsin. Elin kolun sağlam. Görüycn, benimki de bir lok-

ma epmek derdi. Senden beş, ondan on, ötekinden ikibuçuk...

— Benim yevmiyem kaçtan?

— Eesas on ya, ben Bekir ustaynan konuştum, on ikibuçuktan sayacak, onunu sen alırsın, ikibuçuğunu bana. Oldu mu?

Demek Veli aldatmamıştı? Ulan aman ne işti bu be! «Vay İstanbul, vay senin taşma toprağına kurban oluyum İstanbul! Ben ne demiye bunca yıl koy- yerinde boy gezdirdim de gelmedim İstanbul'a?»

— Olur Hacı emmi, dedi. Top gibi olur hem de..

Ve sevinçten coştı :

— Sen de benim bir babamsın, dedemsin. Var sende sebeplen bir iki. İkibuçukluk ne ki? Sırtımı murtumu yıkarsın, bavuluma mavuluma şahap olursun.

Hacı emmi de coşmuştu :

— Sen heç kaygu çekme bavulundan mavulundan. Evel Allahın izniynen sırtını da yurum, bavulunu mavulunu da gözlerim. İşim ne?

Hacı emmi günde ikibuçuktan on günde yirmi beş lira alacağını hesapladı. Zaten alıp alacağı bundan ibaret olabilirdi. Oğlan şimdi hamdı, gözü açılmadık sığircık yavrusu, ne desen verir. Lâkin el adamı, gözleri çıksın, gözünü açarlar, kaburgası kalınlaşır, ikibuçuk değil, meteliği kurban ederdi. Hem canım İstanbul'un yıkım yapım üzerine alabildiğine tozduğu şu günlerde bir yıkım amelesinin on ikibuçuk liraya çalıştığı da yoktu. Menderes para saçıyordu para! Ah genç olsaydı... Genç olsaydı da, yevmiyesi yirmi, yirmi beş, hattâ otuz liralık kalfalıklar mı bul-

mazdı? Duvarcılık mı? Bekir ustanın taşeronu gibi taşeronluk mu?

Memed, babasından kalma şayak caketiyile pantolonunu giydi. Karmakarışık, ama kuvvetli, siyah saçlarını eliyle şöyle bir düzeltip kasketini başına geçirdi. Bekir ustanın işçileri birer ikişer çıkıyorlardı odadan. O da aralarına karıştı. Alacakaranlık merdiveni indiler. Pis koku, o kedi ölüsü mü, köpek mi neyse, onun kokusu, Dayanılacak gibi değildi. Burnunu parmağıyla tıkayıp merdiveni gücün indi. Dışarı adımını besmeleyle attı. Babasından öğütlüydü. Sabahleyin uyandı mı, her şeyden önce besmele çekmeliydi. Solunda yatıyorsa, sağına dönmeli, sağından kalkmalıydı. Giyinirken, ilkin sağ çorabını, caketinin sağ kolunu, yemeği yerken de kaşığı mücerret sağ eliyle tutmalıydı. Bütün bunları yalnız babasından değil, Boyalısakal imamdan, anasından, komşulardan, arkadaşlarından duya duya bellemiş, düşünmeden gereğince yapıyordu.

İlkin sağ ayağını atarak sokağa çıktı. Yedi, sekiz yadırgı uşak, ona pel pel bakıyorlardı. Utandı. Tekrar bakiştılar. Gözler gözleri yokladı. Yumuşacık bakışlardı. Güldü. Çocuksu, usuladan, kara kaş karagözlü bir gülüş.

içlerinden biri sordu :

— Sen de bizim ustanın postasından mısın?

Memed anlamadı :

— Sizin usta kim?

— Bekir usta.

Başını salladı :

— iyi bildin.

Yumuşak, dost bakışlar çevreleyivermişti :

— Yevmiyeni kesiştin mi?

— Ben mi?

— Sen.

— Ben kesişmedim.

— Hacı emmi mi kesişti?

— Bilmem. Herhal...

Güldü, güldüler, gülüştüler. Memed bir şeyler sezererek şaşkın, bakıyordu.

— Hacı emmi ne didi?

— Ne gibi yâni ?

Bir başkası :

— On ikibuçuğun ikibuçuğu benim mi didi?

Memed şaştı :

— Ne biliyonuz?

Her biri bir yandan tamamliyerek anlattılar: Ona Hacı emmi dirlerdi. Tilkiden kurnaz. Yeni gelen uşakları arkalar, onlara iş bulur sözde. Halbuki ne işi? İş sokaklardan akıp duruyor. İstanbul'un dağı, taşı, her yanı iş. İş adamın ayağına dolanıyor. Bekir usta olmazsa Hasan usta olsun, Hasan usta olmazsa Cemal usta. İş'ten çok ne var? Sonra yevmiyeler... On ikibuçuğa ameliye mi var bugün?

— Siz kaç çalışıyonuz?

— Yirmi, dedi yuvarlak çeneli, mavi mintanlı delikanlı.

İflâhsızın Memed sevinçten çıldıracaktı :

— Bana ne diye on ikibuçuk didiler?

— Biz de yeni girdiğimizde on ikibuçuktan hesap gördülerdi...

— Hacı emmiye avanta virдинiz miydi?

— O Allahın emri.

— Virmezsem ?

— Canıyın bülbülü bilir aslanım. Gözünü aç, virme. Hemi de di ki Bekir ustaya, ben on ikibuçuğa çalışmam di. İş çetin, çok çetin. On ikibuçuğa dayanılmaz. Toz, toprak... Tozdan topraktan geçtim, duvarların muvarların üstü. Elinde kazma. Duvar sallanır. Minare boyundan ha yıkıldı, ha yıkılacak. İş çetin...

Çok geçmeden Bekir usta, yanında Recep oğlan, geldiler.

— Haydi, tamam mıyız?

Yıkım amelelerinden bir grup :

— Temamık usta, tamamık! dedi.

işyerinin yolu tutuldu.

Sabahın taze güneşi. Küçükpazar'ın bozuk parkelerinde parlıyordu. Caddeye çıktılar, sonra da yıkıntı halindeki Balıkpazarı'na saptılar. Masmavi göğün altında derinden derine buldozer uğultuları. İflâhsız Memed, istimplâkin dev makinelerine yeni dikkat ediyordu, «...vay anasını! Makineye hele makineye... Abooo... Duvarlara tosluyor. Lâkin ne akıl ya! Babamın dediği doğru, insan gezmeli, görmeli, delinmedik kabağa girmeli dirdi, doğru. Lâkin on ikibuçuk... Di lan Memmed uzun etme gayri sen de. İki buçuk verirler mi acep diyordun kendi kendine. On ikibuçuk viriyorlar. On ikibuçuk be. Yaşasın hükümetimizin kumandar paşası!..»

Şantiyenin önünde durdular. Kazmalarla kürekler dağıldı. İflâhsız Memed de kazma aldı. Be-

yaz dikişli mavi kovboy pantolonlu, mavi gömlekli delikanlı :

— Kürek al, dedi.

— Neye?

— Dedigimi dinle, zarar etmezsin!

Memed kazmayı bir kenara bırakırken, şantiyenin montgomerili, sarı suratlı, sinir kâtibi gördü, ispierto gibi parladı :

— Bırak lan o küreği, ibne!

Kıçına bir tekme.

— Tatlısu, kurnazları. Hepiniz küreğe sarılıyorsunuz. Al kazmayı bakalım, yallah!

Mavi pantolonlu gülüyordu. îflâhsızın Memed kızdıysa da aldırmadı. On ikibuçuğun hatırı vardı. Bir tekme, beş tekme, isterse anasına avradına söğsün. Anası toprak altındaydı, avradıysa... yoktu ki-

— Hadi bakalım, sallanmayın, marş marş!

Bekir usta, Recep, mavi pantolonlu, ötekilerle Memed de adımlarını açtı. işyerine geldiler. Sağda solda yıkıntı halinde kaim bedenli duvarlar, karanlık pencereleriyle aksi aksi bakan yapılar, taa Bizans-tan kalma kemerler, duvarlar, gene duvarlar, mahzenler.

Delme, yıkma, toslama makinelerinin kulakları yırtan uğultusu, vınıltısı, gıcırtısı. Ortalık toz du-man içindeydi. Havaya yükselen tozlar zaman zaman güneşi kapatıyor, kara bulutlar geçmiş gibi, güneş bir an sönüyor, sonra tekrar yanıyordu.

Mavi pantolonlu delikanlıyla yanyana çalışıyorlardı.

— Adın ne senin? diye sordu mavi pantolonlu.

- Benim mi? Memmed.
- Nirden olursun?
- Ben mi? Suvazın köylüğünden. Sen?
- Ben Karadenizliyim.

Bilirmiş gibi sordu :

- Niresinden?
- Kastamonu'dan.
- İçinden mi?
- Yok canım, köylüğünden. Köylüğünden ya, köyde çok kalmadım.

Amele çavuşunun kalın, hırslı sesi:

- Lan Kastamonulu. Kastomonuluu!!

Bakmadı bile, avuçlarına tükürüp küreğinin sapına yapıştı. Yıkılmış duvarların kiremit, kireç, kuru harç kalabalığını sarı kamyonlara kürekle atıyor, çokluk dalga geçiyordu. Şehir uşağıydı o. Köyde doğmuş, sekiz on yaşma kadar köyde büyümüş, hattâ köy okulunda da iki yıl okuyup okuma yazma belledikten sonra, anasının dostuyla kaçması üzerine babasıyla istanbul'a gelmişti. Babası, sapasağlamdı, turp gibi. Kadıköy'den öte, şu hâldeki Gafur vardı ya, onun ağasının köşkü karşısındaki yapıda duvar ustalığı yapıyordu.

«Gafur» sözü İflâhsızım Memed'i ilgilendirdi:

- Nirden biliyon sen Gafur ağamı?
- Veli her şeyi anlattı.
- Bana iş virmediğini de anlattı öyleyse...

— Anlattı. Biz ona Dırnaksız Gafur deriz. Bir, iki ay evveline kadar o da burda, bizim odada yatar kalkardı. Şimdi adam oldu. Ağası köşküne aldı...

— Bize mayetinde bir iş virseydi iyiydi ya, virmedi.

— Baban, anan yok mu senin?

— Benim mi? Anam sen sağ ol. Senin?

«Dostuyla kaçtı!» demeyi kendine yetiremediği için :

— Benim anam da öldü, dedi. Baban ne iş tutuyor?

— Köyde, kardaşlarımın yanında. Zenaatı duvarcı, duvar ustası!

— Duvar ustası da daha ne? Kardaşlarını alıp gelsin. O da çalışır, sen de. Sırt sırta verdiniz mi, dünyanın parasını kazanırsınız.

Ulan ne işti bu be! Dün bir, bugün iki... Gerçekten de, taşı toprağı altındı bu İstanbul'un!

— Onun gözü Çukurova'da açıldı esas... Açıldı ya, sen ne diye babanın yanında çalışmıyon da burada çalışıyon?

Kastamonulu küreğine dayanıp doğruldu :

— Bakma. Babamın dalgası ayrı, benim dalgam ayrı. Ne babamın bana muhtaçlığı var, ne de benim babama, iki el bir baş için. Akşam işten paydos olduk mu, elimi yüzümü yıkar, haydi Vezir bahçesine..

— Vezir bahçesi de nere ki?

— Bilmiyor musun?

— Heç bi yerini bilmiyom istanbul'un ben.

— Kolay. Yarın sen de öğrenirsin. Vezir bahçesi Sirkeci'de. Tramvay yolu var ya?

Biliyormuş gibi :

— Var, dedi.

— Sola sap. Zaten Sirkeci'ye geldin mi, çalgı

sesi seni kendine çeker. Çalgı, kızlar, içki. Bi şişe bira açtırdın da ufaktan ufaktan kafayı buldun mu, bırak...

— Bira ne?

— Beyaz köpüklü gazoz gibi, sarı. Katır sidiğine benzer, ya, değil tabi...

— Kaça şişesi?

— Dışarda, bakkalda yâni, şişeyi bakkala verdin mi altmış kuruş. Vezir bahçesinde yüzelli!

îflâhsız Memed bir hayret ıslığı çaldı :

— Yüzelli guruuuş???

— Çok mu?

— Değel mi?

— Öyle avratlar var ki, yüzellinin, ikiyüz ellinin sözü mü olur?

— Dudakları boyalı öyle ya?

— Dudakları, tırnakları...

Memed vapurdaki kadınların tırnaklarını hatırlamıştı :

— Biliyom, dedi. Burcu burcu da kokuyorlar değel mi?

— Yatmadım, herhalde kokarlar.

— Bi tarihte, papır var ya papır?

— Papır değil, vapur.

— Vapur işte, Gafur ağamın yanma geliyor-dum, bu avratlaman...

— Dalga mı geçtin?

— Gececektim, bilâtçı.

— Ne dedi?

— Ne diyebilir? İkinciye didi.

— Birincide mi oturuyordun?

— Birincide, ikinci nere ki?

— Yâni, ikinci mevki. O da salon, salon ya, sıraları tahtadan. Birincinin sıraları minderli, yumuşacık. Ne dedi sonra biletçi?

Gerçeği olduğu gibi anlatmakta ne vardı?

— Heç. Ne diyebilir? ikinci ikinci... Kalktım yörüdüm.

— Adam amma da bozum olur karıların yanında ha! Arkandan gülmediler mi?

— Yok canım.

— Gülerler halbuki. Bu istanbul'un karıları gibi var mı? Allah kimseyi tırnaklarına düşürmesin. Adamnan matrak geçerler!

— Matrak ne?

— Alay ederler yâni. Lâkin bırak, haklarını da yemiyelim. Yürekleri çok yufkaları da var. Bi tarihte Kadıköy'de, babamla çalışıyorduk...

Sarı kamyonun ardından birdenbire çıkıveren amele çavuşu top gibi patladı :

— Eşşoğlu eşşekler! Burası iş yeri mi, çene yeri mi?

Bir tokat ona, bir tokat ötekine.

— Sen zati mikrobun birisin, ipne. Geç bu yana!

Küreği müreği bir yana giderek, Kastamonuluyu aldı taa öbür başa götürdü.. îflâhsızın Memed'in kasketi molozların üzerine düşmüşü. Amele çavuşunun ardından korkuyla baktıktan sonra kasketini aldı, başına geçirdi, yapıştı kazmasına. Bir tokat, beş tokat... Lâkin Kastamonuluyu sevmişti pek. Oğlan okuma yazma biliyordu mâdem, arkadaşlığı ilerletir,

okuma yazma beller, lâkin kızlara mızlara gitmez, rakı muku içmezdi.

— Ulan bana bak! işe gireli bir saat olmadı daha dalgaya başladın, anam avradım olsun kolundan tutar atarım!

— —
Birden içinde babası, «El öpmeynen ağız kirlenmez. Köprüyü geçene kadar gâvıra dayı denir!»

Doğruldu :

— Yok efendi, huylanma. Sayende bi epmek yiyeceğim şurda. Bir daha dalga mülga geçmem...

Amele çavuşunun gurura okşanmıştı. Savuşup gitti.

Memed'in gözü taa karşıdaki Bekir ustaya ilişti bir an. Sırtı dönüktü. Kocaman bir duvarı deliyordu burgu makinesiyle.

Nesine gerekti o, bu. Kazmasına kuvvetle yapıştı. Önündeki yarı yıkık duvara güçlü güçlü indirip kaldırmağa başladı. Kazma her indikçe duvardan bir parça düşüyor, parçaların düşmesi çoğaldıkça da sert duvarda gedikler açılıyordu.

VI.

Kabzımal Müteaahit Hüseyin bey bir haftadır Ankara'da, Bakanlıklar'da taban tepiyordu. Hava yollarının kocaman bir Vaykayıt uçağıyla Ankara'ya umut dolu gelmişti ama, anlıyordu, gayet iyi anlıyordu boyuna atlatıldığını.

Uçaktan inmiş, pırıl pırıl bir taksiyle otele gelmiş, soyunmuş, banyosunu almış, çamaşır değişip

vurmuştu kafayı. Ertesi gün friksiyonlu mriksiyonlu bir traştan sonra, Kupon kumaşından elbiselerinin lâciverdini giymiş, karısının her zamanki tenbihine uyararak kravatın acı kırmızısını değil, hafif, daha daha doğrusu çürük kırmızıdan olanını bağlamıştı. «... acı kırmızı Komünistlerin kullandığı renktir. Lâcivert elbisenle mavi de bağliyabilirsin ama, kırmızı insanı daha çok açar, daha çok dinamik gösterir. Onun için Ankarada çürük kırmızıyı tercih et!»

Şempanzenin tavsiye kartı, CHP. lilerin deyimiyle Bayındırlık, DP. lilerin deyimiyle de Nafia Vekâleti Müsteşarına yazılmıştı ama, ihale edilmek üzere olan iş, Nafia'da değil, olsa olsa bir başka Vekâletleydi. Böyle olunca, Nafia Vekâleti Müsteşarına yazılmış kartı başka herhangi bir Vekâlet Müsteşarına veremezdi. Demek ki, bu kart hiçbir işe yaramıyacak, ihale işinin koparılabilmesinde işlemiyecekti.

Peki, ne yapacaktı?

Ankara'nın en pahalı, en temiz, en lüks otelindeki odasında başını avuçlarına alıp uzun uzun düşünmüştü. Karısının dediği gibi, gerçekten de elinden iş gelmez, uyuşuğun biri miydi? «Herhal öyle...» diye geçirdi. «Elimde koskoca Vekilin kartı var. Bu bağ olmazsa şu bağ hesabı, var git, ara, sor, delinmedik kabağa gir a Hüsüün!»

Bütün gece düşünmüş, çok az uyumuştı. Aklında, aklının ortasında karısı. Sanki nerden çıkagelmiş, karşısına dikilmiş, ellerini beline dayayıp başlamıştı: «Sen adam olmayacak mısın ulan hırt? Elinde koskocaman bir Vekilin kartı, sırtında ingiliz kupon

kumaşından elbise, boynunda çürük de olsa kırmızı kravat, ihale işi Nafia'da değilse Ziraat'tadır. Ziraat'ta değilse, Dahiliyede, Dahiliyede değilse bilmem ne Allahın belâsında. Aç gözünü, gemini yüzdürmenin kolayını bul. Bulamazsan aç bana telefonu.»

O geceyi de bu türlü kuruntularla geçirdikten sonra, sabahleyin dokuzda, yeni banyo, friksiyonlu yeni bir traştan sonra Bakanlıkların yolunu tuttu. Tuttu ya, ne kadar erken giderse gitsin boştu. Kendinden önce gelenler illâki bulunuyor, Bakanlıklar'ın önleri, mermer sütunlu salonlar dolu oluyordu. Şaşıyordu bu işe. Yoksa bütün bu erkenciler geceyi buralarda mı geçiriyorlardı?

Bakanlıklar'dan birinin «Kalem-i Mahsus» müdürünün kapısını fazlaca kalabalık bularak, sokuldu. Ohooo... Çeşitli ingiliz kupon, ya da en azından Sümerbank, İpekiş kumaşından elbiseleriyle taşralı taşralı bakışıp, taşralı taşralı dolaşan insanlar ikili, üçlü, beşli topluluklar halinde fısıldaşıyor, yanlarına yaklaşanlara şüpheyle bakıyorlardı. Hepsi de taşralı, hepsinin yüzünde de tokluğun, carî hesaplarındaki kabarıklığın, eskilerin deyimiyle. «Endişe-i ferdâ»dan uzaklığın semirmişliği.

Tıpkı tıpkısına Kabzımal Müteaahit Hüseyin bey gibi!

Eski Kabzımal, bir zamanların Kabzımal işçiliğinde edindiği güçlü sezgiyle anladı ki, göğüsleri DP. rozetli bütün bu insanlar bal alacak bir çiçeğin çevresinde sinirli bir sabırla beklemektedirler.

Aralarına çekinerek girdi. Herkes kendi havasındaydı. Fısıll fısıll konuşanların bile gözleri masası

başında «Kalem-i Mahsus» müdüründe. Hiç çaktırmamağa bilhassa dikkat ederek, sağa sola kulak misafiri oldu. Yarım, kırık tümcelerin kulağına çarpmasından anlıyordu ki, karısının taa İstanbuldan kokusunu aldığı büyük yapı işi buradaydı ve bütün bu insanlar bu işi koparabilmek için üstü örtülü bir yarış halindedirler!

İçeriye az daha sokuldu. Vekilin yanına girebilmek için sıra bekleyenler, odanın mabet sessizliği içinde aksırıp öksürmek, en azından kaşınmaktan çekinircesine oturuyor, çağırılacakları mutlu ânı bekliyorlardı.

Ne olacaktı çağırılınca?

Ne olmayacaktı ki! Partilerinin kudretli Vekiliyle yüz be yüz gelecek, mübarek elini, bırakırsa ayağını öpecek, Vekil beyefendinin, «Ee, ne var ne yok bakalım? Nasılsın? Memleketinde partimizin vaziyeti nasıl? Muhalefetin hakkında gelebiliyor musunuz? Bir şikâyetiniz var mı? İcraatımızı nasıl buluyorsunuz?» gibi sorularına, Vekil, dolayısıyla Başvekil beyefendileri sevindirecek karşılıklar yakıştıracak, sonra da memleketine dönüp,, habbeyi kubbe yapılarak, Vekil beyefendinin - Ona, sırf ona - dediklerini, Vekil beyefendiyi görmemiş, hiçbir zaman da görmek şerefine ulaşamayacak olanlara büyük bir çalım, ondan da büyük bir gururla anlatacaktı.

Telefon çaldı. Bütün başlar aynı zamanda düğmelerine basılmışçasma Kalem-i Mahsus müdürüne döndü. Ağır ceviz masası başında sert, ama aslında yumuşacık bir adam, kulaklığı aldı :

F. 9

— Buyrun Beyefendi. Emredersiniz efendim.

Kulaklığı yerine koydu. Önündeki listeden bir ismi fısıltıyla okudu. Kocaman kulaklı, iri başlı bir değirmenci eskisi, lâcivert elbisesiyle kalktı. Kalem-i Mahsus Müdürünün ardından odadan çıktı.

Kabzımal Müteahhit Hüseyin beyin içinden karısı emretti: «Ne duruyorsun aptal. Boşalan yere geçip otursana!»

Davrandı. Tam zamanında davranıp gitmişti. Biraz gecikse, yerini kaptırabilirdi. Nitekim beş altı kişi ardından hınçla baktılar. Hele Güneyli bir eski manifaturacı, «Allahma kitabına» sövdü içinden. «İbne!» dedi. Görgüsüz. Marş marşnan getti. Sura-ta bak. Halis kereste. Lan ben sana o yeri kaptırmaz dım amma, görgüsüzlüğüne dua et!»

Bütün bunlardan habersiz Kabzımal Müteahhit çevresindekilerin neler düşünebileceklerini sezmişçesine gözlerini kaldırıp bakamıyor, boşalan yeri marş marşla kaptı, başkasına kaptırmadı diye bir saygısızlıkta dulunup bulunmadığını kestiremiyordu. Neden sonra, bir parça da içindeki karısının «Aldırma!» demesiyle ferahladı, çevresine bakındı. Burada her şey saygıdeğerdi. Yerdeki taban halısı, sıra sıra koltuklar, duvarlar, tavan, tavandaki avize, Kalem-i Mahsus Müdürünün ceviz masası, telefon, sumen, çifte stillo, sigara tablası, şu bu...

Arada bir baştan bir başa uçan karasinekler bile saygıdeğerdi burda!

Bir ara gözlerini yerdeki halının kırmızı, yeşil, mavi, sarılar cümbüşünden duvara kaldırdı. Duvarde elektrikle işleyen simsiyah bir saat. Akrep, yelko-

van. Saniyeyi gösteren incecik çubuğun habire dönüşü. Birden saatin on biri geçtiğini farkederek huzursuzluğu arttı. Bir hafta olmuştu istanbul'dan çıkmalı. Bu bir hafta içinde karısına bir kerecik olsun telefon edememişti. Edecek olmuş, ne zaman santral-
dan istanbul'u istemişse, Başbakanlığın istanbul'la konuşur olduğunu öğrenmiş, saatlerce beklemekten vazgeçmişti. Hem sonra ne diyecekti karısına? «iş kopardım karıcığım!» mı? Koparamamıştı ki. Koparamayınca karısını ne yüzle arıyacaktı? Taa istanbul'daki köşkten zılgıt yemek için mi?

En iyisi, iş kopardığı müjdesini vereceği zamanı beklemektir!

Yanıbaşmdaki siyah elbiseli, iriyarı adam fısıldadı :

—Vekil beyle ne işiniz var?

Adama çekinerek baktı: Ablak beyaz yüzü, bıyığı sünneti şerif üzere kırpık, kırılmış saçları bıyığı gibi kırpılmış, iriyarı bir adam. Başvekilin kısa zamanda yarattığı her mahalledeki beş on zıpçıktı milyonerdan biri: Enflasyon parası milyoneri!

Başvekilin «Bırak yapsın!» politikasından cesaret alarak, derme çatma fırının yanındaki dul kadının arsasını ufacık arsasına katıp, parti ileri gelenlerinin de yardımıyla bankalardan aldığı krediyle fırının yerine «Modern ekmek fabrikası» kurmuştu. Kurmuştu ya, yetmezdi bu. Başvekil, işsahiplerine sonsuz krediler verilmesini istiyordu. CHP. nin yıllar yılı milletin dışından tırnağından arttırarak biriktirdiği altınlar hep bu dinamik politika uğrunda eriyip gidiyor, buna karşılık DP. li - Daha çok DP. li - mil-

yonerler sevgili şeflerinin sayesinde mahallelere sığmaz oluyorlardı.

Bu eski fırın, şimdiki «Modern ekmek fabrikası» sahibi de, ulaştığı aşamayı yeter bulmamış, fırını damadına bırakıp, taahhüt işlerine başlamış, milyonlar milyonları kovalamış, şimdi de memlekete bir basma fabrikası kazandırmak için gerekli âletlerle makinelerin Avrupa'dan getirilmesine yarıyacak döviz iznini koparmağa çalışıyordu.

Bütün bunları bilmiyen Kabzımal Müteaahhit, sordu :

- Benim mi?
- Senin.
- Ne yapacaksın?

Kırpık bıyıklı eski fırıncı, yeni modern ekmek fabrikası sahibi ve geleceğin basma fabrikatörü, öyle kolay kolay bozulacaklardan değildi. CHP. devrinde şapkasını eğenlere ana avrat söğüşüyle, şuna buna parmak atışıyla milleti kahkahadan kırıp geçiren bu adam son zamanlarda bir hayli çeki düzen vermişti kendine ama, gene de çokluk kantarın topunu kaçırır eski günlerin «Lan fırıncı, deyyus fırıncı!» sı oluverirdi.

- Hiç dedi. Bir partili değil miyiz?
- Hangi partidensin sen?

Kabzımal Müteaahhit, ceketinin yakasındaki DP. rozetini unutmuştu. Baktı. Sonra da gözleri, kırpık bıyıklı adamın yakasında aynı rozeti aradı. Bunu anlayan fırıncı yakasını çevirdi, içteki rozeti gösterdi.

- Kabzımal Müteaahhit :
- Niye dışa takmıyon? dedi.

- Hangi partiden olduğum anlaşılsın diye.
- Anlaşıldığında ne var ki?
- Şu var ki, CHP. liler bâzan artık eksik konuşuyorlar. Akıllarının dibini öğrenmek için benim DP. li olduğumu bilmemeliler!

Kabzımal Müteahhit başını salladı :

- Doğru.

Tıpkı karısı gibiydi demek. O da CHP. lilerin yanında CHP. li, MP. lilerin yanında MP. li hattâ Komünistlerin yanında Komünist görünür, ama bildiğini okurdu ki, Vekil vükelânın yanındaki değeri de buradan geliyordu.

- Doğru tabi, dedi fırıncı. Bu memlekette bundan böyle muhaliflere hakkı hayat tanımıyacağız!

- Ya toptan DP. li olurlar...

- Ya da defolup giderler bu mübarek topraklardan!

Heyecanla sordu :

- Sen hangi yıl Demirkıratın?

Kabzımal Hüseyin bu inceliğin farkında değil:

- Dokuz yüz elli, dedi.

Geleceğin basma fabrikatörü hınçlı bir fısıltıyla yumruğunu göğsüne vurdu :

- Ben kırkaltı Demirkıratıym kırkaltı! Damarımı kessen kan yerine Demirkıratlık akar. Senin?

Karısı içinden başını sallayınca :

- Benim de, dedi.

— Mâdem öyle, ne diye /kırkaltı Demirkıratı değilsin?

- Benim hanımla elliye doğru tanışmıştık da...

— Kim senin hanım?

— Tanımazsın.

— Mebus mubus mu?

— Değil.

— Mebus, Vekil bacısı, yahut baldızı malduzu olmasın ?

— Değil, değil amma, Demirkıratlık için CHP. den ayrıldı!

— Yaa, demek CHP. liydi?

— Kendinden çok kocası CHP. liymiş. Şimdi bütün bu Vekiller, mebuslar ne, ahababı?

Eski fırıncı bıyık bükerek umursamadığını belirtti :

— Geç bir kalem...

— Niye?

— Arkan Başvekil olmadı mı hava. Meclis reisinin, hattâ Reisicumhurun bile başı ona bağlı. ÜE sinin, hattâ hattâ Reisicumhurun bile başı ona bağlı. Kimden tavsiye kartın?

Kabzımal Müteahhidin canı sıkılmıştı :

— Seninki kimden? dedi.

— Benimkine kulak asma, seninki?

— Benimki Vekilden.

Fırıncı pek de önem vermemekle beraber, gene de şöyle bir düşündü... Yirmi gündür buralardaydı. Bu kocaman kocaman yapıların insana ürküntülü saygılar verdiği yüksek sütunlar, zarif koridorlarda çok şey öğrenmişti. Mebus vardı, mebuscuk vardı. Mebuslar, Kalem-i Mahsus, malemi mahsus dinlemeden Vekiller, hattâ Başvekilin odalarına giriveriyorlardı. Mebuscularsa, öteki iş sahiplerinden hemen

hemen farksız, girip girmemekte çekimser, işlerini çokluk odacıların yardımıyla gördürmeğe bakıyorlardı. Böyleleri saygılı birer gölge, yâni «Mebuscuk»lardı. Vekiller, ya da Başvekil gelip geçerken, iş sahipleri gibi, yerlere kadar saygıyla eğilerek selâm duruyor, kazara göze ilişip de, «Nasılsın bakayım?» diye sorulmayı iltifatların en büyüğü sayıyorlardı ama, memleketlerine döndükleri zaman, en çok da şehrin en büyük içkili lokantasında kafayı bulunca, «Adnan'a dedim ki...» «Samed'e dedim ki...» lerle mangalda kül bırakmıyorlardı.

Kabızimal Müteahhidin, «Benimki Vekilden» demesi eski fırıncı, yeni basma fabrikatörü adayını gene de pek ilgilendirmemişti.

— Hangi Vekilden?

Kabızimal Müteahhit, Şempanze'nin adını verdi.
Beriki :

— Haa, dedi. O şu sıralar sözü geçenlerden. Ver bakım kartını!

Kabızimal Müteahhit, Şempanze'nin kartını ceketinin cebinden çıkarıp uzattı. Basma fabrikatör adayı gümüş çerçeveli gözlüğünü taktı, kartı heceliye heceliye okudu. Sonra :

— İyi ama, dedi. Bu kart, Nafia Vekâleti Müsteşarına yazılmış!

— Benim hanım inşaatı Nafia'da biliyordu da...

— Olmadı. Nafia'da böyle bir iş vardı, vardı ya, Trabzonlu'lar aldılar. Beni dinlersen sen hiç vakit geçirmeden hemen kartı değiştir!

Kabızimal Müteahhit şaşaladı. Şuraya geleli kocaman bir hafta olmuştu. Bu kocaman haftada değil

işi koparıp almak, işin hangi Vekâlet'te olduğunu bile yeni öğrenmişti. Karısı demez miydi ki, «A budala, sen ne zaman adam olacaksın? Kocca bir haftada bu kadarcığımı mı becerebildin?»

— Ne düşündün? dedi fırıncı.

İçini çekti. Dalgın dalgın :

— Heç, öyle.

— Vakit geçirme. Evinizde telefon var değil mi?

— Var.

— Aç telefonu karma, Vekili, Müsteşarı da bırak, Umum Müdüre bir yeni kart yazdırın...

Durdu, sonra kesinlikle :

— En iyisi, atlasın kendi gelsin. Ha?

— Doğru.

— O daha iyi tabî. Demir tavında döğülür. Hem sana bir şey söyleyim mi? Böyle işleri karılar daha iyi becerir. O aksi heriften kartı nasıl aldı?

— Karım mı? Aldı işte. Eskiden tanırmış, aile dostu senin anlıyacağın...

Fırıncı müteahhit, ensesini alaylı alaylı kaşındıktan sonra :

— Şimdi oldu, dedi.

«O aksi herif» dediği Şempanze'nin kadınlara düşkünlüğünü işitmişti.

Kabzımal müteahhitse, adamın ense kasıyışı, hafifçe gülümseyişinden ne demek istediğini sezmişti, ama, anlamazlıktan geldi. Eski bir doktor kızı, CHP. devrinin pek öyle yüze gelmemiş, milletçe tanınmamış, perde arkası büyüklerinden birinin eşiyken, dillere düşecek kadar gemi azıya aldığı için boşanmış, uzun bir süre şendulluk etmiş, iktidar değişip de DP.

iş başına gelince, «Gadre uğramış, CHP. ye isyan etmiş mağdur bir yurttaş, bir hürriyet âşığı» kılığına bürünerek yeni parti saflarına katılmıştı. Henüz gençti, güzeldi. Hiç ummadıkları anda, hiç ummadıkları bir iktidara geliverenlerin toz duman telâşesi içinde yeni iktidarın yatak odalarında, yeni kahramanlara heyecanlı dakikalar yaşatmak zor olmamıştı. Başbakan gibi birkaçı ayrı tutulursa, mebuslar, hattâ Vekillerden pek çoğu, çeşitli memurlukların az maaşlı görgüsüzlüklerinden gelmiş, eli yüzü düzgün kadına hasret, utangaç, hayâlî insanlardı. Yıllar geçip de millet kesesinden birbirini kovalıyan havyarlı, viskili, şampanyalı ziyafetlere, böyle ziyafetlerin bayıltacak kadar güzel kadınlarının iltifatlarından şımartılmağa başlanınca, iş değişmişti. İşte Şendulun sebze hâlindeki kaba saba kabzımallı aşna fişnası, daha doğrusu bu yontulmamış adama düşüşü bundandı.

İlk zamanlar Vekillerden başlayıp, mebuslara kadar derece derece düşen bu kadın, sonraları Umum Müdürler, daha sonraları da Müdürlerde karar kılacaktı ama, olmuyordu. Hem sonra ne vardı müdürlerin, muhasebecilerin elinde? O alelâde bir fâhişe olmak de istemiyordu. Çünkü onca hayat ne sade para, ne de sadece şehvetti. Belki her ikisi. Ya da her ikisinin bulunduğu bir üçüncü: Mevki!

Bu «Mevki»i siyasîler katında bulamayacağını, şansını o katlarda yitirdiğini anlayınca, başka dallar düşündü. Hattâ düşündü de değil, tesadüf bir gün hiç ummadığı biçimde hayatını değiştiriverdi: Bir gece, gönül eğlendirdiği bir alıbabıyla Tepebaşı Gazi-

nosuna gitmişti. Bu kabzımal Hüseyin Korkmaz'ı, kendinden epeyce yaşlı kart karısını orada tanıdı. Çünkü gazinoya birlikte gittiği ahabıyla tanışıyor-
du bu kabzımal Hüseyin. Masaları yanyana. «Dost-
larımızın dostları dostlarımızdır!» kaidesine uyula-
rak masalar birleşti. Dereden tepeden, hoşbeşten
sonra, içkinin de verdiği içtenlik, dostluğu arttırdı.
Arttırdı ya, kabzımalın siyah başörtülü kart karısı
bu artan dostluğa nedense yahancı kalıyor, sarhoş
şarkıcı kadınların en dekolte şarkılarını bu yıldız
dolu, bu sıcak geceye dökerek halkı eğlendirmeye ça-
lışmaları belki de yalnız bu geçkin kadını etkilemi-
yordu.

Şendulun gözünden kaçmadı bu. Kabzımal genç-
ti, kadın yaşlı, çirkin, alelade, üstelik de posası çıkmış.
Öte yandan kabzımalda, silinmiş, tertemiz, kü-
tür kütür. Ele alınır, yontulursa tam olmasa bile, işe
yarıyabilir, iktidarın pek öyle vefasız sayılamıyacak
mevki sahibi dostlarının himmetiyle, kabzımal Hü-
seyin efendi kısa zamanda Müteahhit Hüseyin bey,
hattâ Hüseyin beyefendi olabilirdi. Zemin, zaman da
alabildiğine uygundu hazır. Çünkü «Dinamik ziraat»,
«Dinamik sanayi», «Dinamik ticaret» edebiyatı almış
yürümüştü. Batı ile aramızdaki bir iki yüzyıllık
ara ancak her alandaki «Dinamizm»le kapatılabile-
cekti. Neden kapatılmasın? CHP. nin kıskanç bir ti-
tizlikle yıllar yılı âdeta küflendirdiği altınlar iş alan-
larına yatırılır, bütün Türkiye toprakları «Dinamik
ziraat» ve «Dinamik sanayi»nin fayrap edilmesi, fab-
rika, toprak ürünlerinin iç, daha çok da geri kalmış
dış memleketler pazarlarında satılmak suretiyle elde
edilecek dövizlerle altınlar yeniden, hem de Türk ve

Osmanlı hazinelerinin görmediği kertede yerine konurdu.

Şendul hiç vakit geçirmemiş Kabzımal Hüseyin efendiyi ele almıştı. Sanatının ustasıydı. Hangi cins erkekler, hangi yollardan elde edilir? Bakışlar, gülüşler, karşısındakilere anlayışları ölçüsünde umut vermeler, aldıkları umutlara göre erkeği yeni yeni çitler, duvarlardan atlatmalar...

Kabzımal Hüseyin daha ilk gecede bu kurnaz, bu anasının gözü kadının ağzında Hüseyin bey oluvermişti. Bakışlar, gülüşler, masa altından adamın kırkaltı numaralı kocaman ayaklarına basışlar, sanki birdenbire âşık oluvermiş de onsuz yaşıyamıyacakmış gibi bakmalar, baldırına şimdik atmalar...

Sonraları her şey umduğundan da kolay gelişivermişti. Hâldeki dükkânı ziyaret. Naz, cilve, numara. Dul bir kadındı. Üstelik çok da yüksek bir aileden. Duyulur, görülür, dile düşerse yazık olur. Yazık olmaktan geçtim, kendine kıyıverirdi. Şerefsiz yaşamaktansa ölmek elbette evlâydı!

Kabzımal Hüseyin üstüne titriyordu kadının. Evde kart karısı, yıllarca öncenin Genelevlerindeki kadınlardan başkasını pek tanımadığı için, Şendul, onun için ufkuna doğmuş bir çoban yıldızı, bir ay, güneşti.

Boğazda otomobil gezintileri, birlikte eşin dostun Maçka, Şişli, Nişantaşı partilerine gitmeler. DP. nin içkili toplantılarında görünmeler.

Şendul, adamı çok yakışıklı buluyordu. Çok yakışıklı, çok güçlü, çok kibar, gizli kalmış pek çok meziyetin sahibi. Şimdiye kadar bütün bu üstünlükle-

rin belirmesine, lâıyk olduğu kata ulaşamamasına tek sebep siyah başörtülü yabanî, görgüsüz kadındı elbette. Şendul, bunu açık açık söylemiyordu, ama, anlıyordu Hüseyin bey. Bir erkeği yeniden yaratıp yükselten karısıydı. Kadın cahil, pısırik, geri kafalıysa, erkek istediğı kadar kabiliyetli olsun. Kabzımal Hüseyin bey örneğın... Dehşetli kabiliyetleri kendinde toplamıştı ama neye yarar? Kadın kadın değildi. Oysa, Hüseyin bey, işbilir bir kadının elinde... evet, evet, çok, ama çok yükselebilirdi. Çünkü Hüseyin bey sıradan bir kabzımal olarak kalamazdı, kal-mamalıydı. Para her şey değildi. Paranın yanında mevki de lâızımdı. Öyle bir mevki ki, her davranışta, pis kabzımallıktan kazanılan birkaç katı, hiç terlemeden kazanılıverilmeliydi. Devir, istemesini bilen devriydi. Tahsil mi? Diploma mı? İlmü irfan mı? Hadi canım, bütün bunlar birer kuruntudan ibaretti. Dünyanın en zengin, en akıllı insanları diplomasızlar, hayatları dehşetli mücadelelerle geçmiş kaba saba insanlardı. Mihveri paraydı bu dünyanın, para! «Para» kazanıldıktan sonra her şey gibi ilmü irfan da satın alınabilir, ilim irfan sahipleri huzurda elpençe divan durdurulabilirdi. Nasıl mı? İşte Başbakan! Bir süre kolejde okumuş, sonra Ankara Hukukundan, Atatürk devrindeki mebuslardan pek çoğı gibi, diplomalandırılmıştı. Memlekette onu ilmü irfanca cebinden çıkaracak bu kadar Üniversite profesörü, doçenti, hattâ asistanı varken, neden onlardan biri Başbakan olamamıştı da, bu olmuştu? Demek mesele diplomada, ilmü irfanda değil, yaratılışta, yaratılışın verdiği cerbezede, beceriklikte, açıkgözlülüktey-

di. Hüseyin bey de Başbakan gibi üstün yaratılışlı bir insan olduğuna göre, Başbakan olamasa bile, ticaret alanında neden yükselmesin? Niçin hattâ günün birinde memleket ticareti ufuklarında bir yıldız gibi parlamasın ?

Kabzımal'ın aklına yatmıştı. Kadın doğru söylüyordu. Gençti, yakışıklıydı, gün ışığına çıkarılmamış üstün kabiliyetlere sahipti. Ne diyordu kadın? « ... ah Hüseyin bey, her bakımdan üstün insansınız. Tam erkek, tam iş adamı. Ben sizin kadmininiz olmaydım ki.»

Birden uyanmıştı. Yoksa onunla evlenmek mi istiyordu.

«Vahit geçti mi şimdi?»

«Geçmedi ama, siz evlisiniz!»

«Evliysem ayrılması zor mu?»

«Değil ama, bilmem ki...»

«Bilmem ki'si milmem ki'si yoh. Benim avrat yaşlı, kart, çirkin, ahılsız da üstelik...»

«Güzel ama, ayrılmak isteyecek mi bakalım?»

«Hökümat nikâhı yoh ya aramızda, hoca nikâhı!»

Düşünmüş, uzun uzun düşünmüştü güya. Yuva yıkmaktan çekinir, beddua almaktan kaçınır gibi.»

«Ne düşündün?»

«Hiç.»

«Söyle Allasen, ne düşündün?»

Gözlerinde yalandan bir yaş :

«Benim yüzümden yuvan yıkılacak. Karın kimbilir ne kadar üzülecek...»

Kesti attı :

«Üzülürse üzölsün. Tohumuna para mı virdim?»

Doğru söylüyordu. Tohumuna para vermemişti. Böyle genç, güzel, iktidar büyüklerinden pek çoğunu tanıyan, akli fikri, tahsili yerinde bir kadın, Kabzımal Hüseyin'de üstönlük görmese ne diye hâldeki dükkânına kadar gelsin? O kadar yüksek bir âileden olduğu, dile düşmekten korktuğu halde ne için Boğaz'da otomobil gezintilerine çıksın? İstanbul'un zengin, kıbar toplantılarına alıp götürsün?

İlk fırsatta kaba saba karısını köyüne defetti. Gerçekten de resmî nikâhları yoktu. Üstelik kocasından kalan bütün mallarını Kabzımal Hüseyin'in üstüne yapmıştı.

Şendul'la evlendiler.

Kadın kolları çemirlemiş. Kabzımal Hüseyin'e bitmez tükenmez dersler veriyordu: Çatal bıçak tutmadan, bayanların ellerini öpmeye; hangi renk elbiselerle ne renk kravatlar bağlanacağından, bilgiç insanlar meclisinde, lâfa söze karışmadan nasıl bilgiç görüneceğine kadar. Kalın kafalı olduğundan, kavrıyamıyordu ama, hanımefendinin aldıracağı yoktu. Kavrıyamadığı daha iyiydi. Böylelikle karısının yüzünde yüz etkisi altında kalıyor, ondan korkuyor, çekiniyordu. Zaman zamansa şurda burda: «Benim karım mı? Benim karım gibi avrat mı var? Tohtur kızı olduğundan geçtim, bugüne bugün İngilizce, Fransızca'yı su gibi bilir. Öyle bir İngilizce konuşuyor ki, heç kimse onun gibi konuşamaz şerefsizim!» diyordu.

Bunları eski fırıncıya da tekrarlayınca, adam başını salladı :

— Tamam canım. Sen hiç vakit geçirme, karını hemen getirt. Adamın böyle karısı olduktan sonra sırtı yere mi gelir?

Kabızimal Müteahhit, şehirlerarası telefona nefes nefese koştı. Numarayı verdi. Yarım saat sonra: ,

— Aloo... Neresi?

Telefonun öbür uçundaki hizmetçi kızın sesi :

— Burası mı? İstanbul. Müteahhit Hüseyin be-
lin köşkü.

— Sen misin Anşa?

— Benim beyefendi.

— Hanım orda mı?

— Yok.

— Nirde ya?

— Hanıpı mı?

Kocaman elleri, kocaman ayakları, ablak yüzüyle kadından çok erkeğe benzeyen hizmetçi Ayşe, hemen karşılık veremedi. Beyden habersiz, eve zaman zaman gelip hanımefendinin odasına hırsız gibi giren, çokluk da hanımefendinin Opel'inin direksiyonuna geçip hanımı yanma alarak giden sarı kaytan bıyıklı, ince uzun Erol beyle çıktıklarını mı söylesindi? Söyleyemezdi. Sıkı tenbihi vardı hanımın. Olmasa bile gene de söylememesi ser verip sır vermemesi gerektiğini biliyordu. Garip bir gurbet kuşuydu o. Anadolu bozkırının uçsuz bucaksızlığında yitmiş saz damlı, kerpiç evleriyle unutulmuş köylerinden birinden, on yıl önce el kapılarına getirilmişti. Ne anası vardı, ne babası. Köse bir dayısı vardı, o da aylar, hattâ yıllardır görünmüyor, yeğenini arayıp sormuyordu.

Nesine gerekti hanımının gizli kapaklı işlerini ortaya dökmek? Her koyun kendi bacağından asılır-
dı, herkesin günahı kendineydi.

Kafadan attı :

— Bir bayan arkadaşı geldi, çarşıya gittiler!

— Gelince unutma, işler sarpa sardı. Yarın ilk
uçaknan atlayıp Angara'ya gelsin he mi?

Hizmetçi Ayşe usullacık güldü. Hanım olsaydı,
«He mi?» denmez kaba adam. «E mi de» derdi!

— Olur bey, dirim.

— Unutma ha, işimiz pek möhüm. Mücerret
söyle!

— Söylerim, söylerim, mücerret söylerim.

— Gelsin ki şu işi koparak evelâllah. Bir haf-
tadır anamdan emdiğim burnumdan geldi. Unutma!

— Unutmam!

— Uçaktan inmiş, doğru Bakanlıklara getmiş
dirsın. Kalabalık bildiği gibi deşel. Bunu da di he mi?

Hizmetçi gene güldü :

— Peki.

— Orda ne var ne yok başka?

— Ne olsun, sağlığın...

— Gafur nörüyor?

— Bildiğin gibi bey. Zabah gidiyor, akşam ge-
liyor.

— Dükkânı yalnız komasın. Kâtibe mukaat ol-
sun. Dürzünün gözü goz deel. Amanı biliyon mu An-
şa?

Başını salladı :

— Biliyom bey, biliyom.

— Haydi ısmarladık. Didiklerimi hanıma, Gafur'a bi güzel ağnat oldu mu?

— Oldu bey.

Telefon kapandıktan sonra da Ayşe, kulaklığı bir zaman kulağına tuttu. Birtakım mırıltılar, konuşmalar geliyordu ya anlamıyordu. Aklında hanımefendi. O ince, sarı kaytan bıyıklı oğlanla şimdi kimbilir nerelerde, ne yapıyordu. Hanımının her huyunu seviyordu da bu huyunu... Allah mal vermiş, mülk vermiş, yediği önünde, yemediği ardında, bir giydiğini bir daha giymez. Böyle olduğu halde ne vardı o kaytan bıyıklı, irin suratlı oğlanda? Allah kocanın da güçlü kuvvetlisini vermiş hazır... Dayısının çokluk «Buldukça bunamak» dediğ ibu olmalıydı. «Senin erin o kaytan bıyıklı gibi bi kaç dene ider postal!»

Hatçe ablası, Zeytinburnu'ndaki gecekondusunda bir gün :

«Disene ki avrat uruspu?» demişti.

Kulaklığı yerine koydu. Eli kulaklıkta, aklında kırmızı dudaklı hanımı. Hanım sanki karşısındaydı da, Hatçe ablasının, «Disene ki avrat uruspu?» dediğini duymuş. «Orospu senin o Hatçe aban!» demişti. Kaşları kara kara, kalın kalın çatıldı. «... yoo, Hatçe abama uruspu diyemezsin hanım. Hatçe abam gibi var mı? Eteğini beline sokup herifini önüne katıp, sırt sırta vermiyeydiler, Zeytinburnu'ndaki o gecekonduyu kura mı bilirlerdi? Hatçe abama uruspuluk sürsen bulaşmaz. Hatçe abam akıllı avrattır, terli tertipli. Onun döktüğü şehriyeyi, kestiği erişte, ma-

karnayı kim kesebilir? Lâkin eri, Rıza ağam... Rıza ağam ne didiydi? Avradım gibi yok dedi. Hatça olmasa benim iki yakam bir araya mı gelirdi? Doğru, Allah insana kocamın Rıza ağam gibisini vormeli. Gençliğine genç değil a, avradının sözünden çıkmaz. Bir erkeğin bu huyu dünya malı değer. Allah bana da Rıza ağam gibi bir...»

Yüzü birden nefretle buruştu. Aklına Gafur gelmişti. Beyin hâldeki dükkânının bekçisi Gafur. Hemen her gün takılır, asılır, benden iyisine mi varacan kız, derdi. İstemiyordu. Gafur'un ne anasının gözü olduğunu biliyor, güvenemiyordu. İçkicilik onda, karıya kıza dolanmak onda. Semt bakkalının yirmilik, kız yüzlü çırağıyla çoğu akşamları kafaları çekip ağaçlardan evlerin yatak odalarını gözetlediklerini Pervin'den duymuştu. Pervin deyince... Yüzü güneşli bir su gibi yumuşadı. Neler anlatıyordu beyefendiye, küçük beylere dair aboo. O kadar kapı dolaşmıştı, hiçbir kapıda beyin sarkıntılık ettiğini hatırlamaz. Pervin, «Sen asık yüzlüsün şekerim!» demişti. Biliyordu, asık yüzlüydü evet, hem de asık yüzlü, Elin yabancı erkeklerine ne diye yüz vermeli? Hatça abası, «Kendine mukayet ol Ayşe» demişti. Demişti ne, her zaman, ne zaman Zeytinburnu'ndaki gecekondularına gitse, derdi: «Amman Ayşe kendine mukayet ol bacım! Sonnan şunnan zevklenmekten hayn gelmez. Vakti saati gelince Cenabıallah kısmetini yoluna çıkarır. Marifet şonnan şunnan zevklenmek değil, eyi kötü yurt yuva şahabı olmak. Söz temsili biz... Ben olmasam, Rıza ağanın iki yakası bir araya mı gelebilirdi?»

Kocaman elini telefonun üzerindeki kulaklıktan çekti. «Doğru» diye geçirdi. «Hatça abam olmasa... Hatçam gibi var mı?-Ben de senin gibi... Senin gibi bir Rıza bulsam da, benim de yurdum yuvam olsa...»

İçini çekti. Zeytinburnu, gecekondular kalabalığı. Bir yaz akşamının devrilmiş güneş altındaki gecekondular kalabalığı geçti içinden. Basamaklarına kadar insan dolu trenin çılgık çılgılığa gelişi. Elllerinde somunlar, sebze meyve dolu ya da birtakım paketlerle yuvalarına dönen yorgun erkekler. Böyle erkeklerden biri de kendinin erkeği olsa. Genç, yakışıklı değil, otuzluk, hattâ otuzu da aşkın olabilir. Koltuğunda evinin somunları, elinde sebze dolu file, yorgun argın eve gelse. Ayşe gecekonduların daracık sokağında, Hatça abası gibi, koşsa erkeğinin elinden somunlarla fileyi alsın. Sonra eve gelseler. Çocuklara... Bir kız iki oğlan. Hatça abasının çocukları gibi. Çeviriversele babalarının çevresini. Her biri bir lâf, bir gevezelikle güldürseler babalarını. O da fırsattan faydalanarak koşsa, gitse, bakraçla su, bir de leğeni getirse. Ayakkaplarını çıkarsa adamın. Kocaman kocaman ayaklar. Terden iyice şişmiş, yer yer pamuklamış. Rıza ağasminkiler gibi leş gibi koksunlar isterse. Soğuk suya soksa onları. Kızarmış, pişmiş, pamuklamış ayakların leğendeki soğuk suda yanyana, uslu iki güvercin gibi yatışı. Yatsalar. Alsın onları avucuna, okşasın, öpsün hattâ. Hatça abası gibi. «Ne demiye öğrenememişim? Erkeğim benim. Erkeğimin yorgun ayakları. Koksun kız, ne var koktuğunda? Onların kokusu bana levanta, kolonyadan daha burcu gelir!»

İçinde, içinin derinliklerinde devrilmiş güneşle-

rin yaz akşamlarında Hatça abalarla Rıza ustaların sıcak tadı, mutfağa doğru yürüdü. Kapıda durdu. Mutfakın fayans musluğu altında sıcak sıcak tüten bulaşık suyu. Yemek düdüklü tencerede pişer, irili ufaklı tabaklarda yenirdi. İsteddiği kadar çok olsun, çabucak yıkanırverirdi. Bundan önceki evlerin, bakır, ya da çinko kaplarının oğ oğ çıkmayan zifiri nerde, buradaki tabakların sıcak suya sokuverince yağı eriyip akışı nerde!

Tam bulaşığa tekrar başlayacaktı ki, kafasından her şey silindi: Köşkün bahçe kapısında gene karşı yapıdaki amelelerden biri, elinde testi, sorup danışmadan, izin mizin almadan kapıyı açmağa çalışıyordu. Açtı. Girdi Bahçenin kırmızı kum yolunda, babasının evinde gibi, musluğa gelmeğe başladı.

Ayşe, dehşetli bir öfkeyle ellerini sıcak sudan çekti, önündeki beyaz önlükte kurulayarak mutfaktan, salondan çıktı. Taş merdivenin başında durdu, sert sert :

— Ne o ? dedi. Ne o gene ?

Karşı yapının eli testili amelesi durdu:

— İznin olursa su dolduracam abla!

— İznim olursaymış... Babanızın evi gibi, açıp giriyor, dolduruyorsunuz. Kapıda durulur, hanımefendi izniniz olursa su dolduracam denir, izin verilirse girilir. Her bir şeyin bir yolu yordamı var. Ne biçim insanlarsınız siz? Bin kere söyledik...

Kara, kuru amele, İflâhsızın Küçükpazar'daki bekâr odasında yatıp kalkan gurbet kuşlarındandı. Divriliğili. Bu aksi avrattan çekinen öteki ameleler bu sefer de bunu göndermişlerdi suya.

Geri döndü, çıkıp gidecekti, Ayşe:

— Doldur haydi doldur, dedi. Bir daha, hanımefendi izniniz varmı diye sor, izin al, öyle doldur!

Adam anlaşılmayan bir şeyler mırıldandı, boyun kırdı filân, sonra musluğa gitti. Tam açacaktı, Ayşe merdiveni koşarak indi:

— Elini sürme musluğa, dur!

Zifirli ellerini önlüğüne tekrar sildikten sonra :

— Getir testini, dedi.

Adam testiği musluğun altına yerleştirdi. Ayşe musluğu çevirdi. Basınçlı berrak bir su, testiğe bembeyaz köpükler içinde kuvvetle dolmağa başladı.

— Sağ ol bacı, su gibi aziz ol!

Musluğu sonuna kadar açtı. Beyaz beyaz, köpüklü köpüklü fişkırان sular testiği çabucak doldurdu. Musluk kapandı :

— Hadi bakalım.

— Sağ ol abla.

Adam su dolu testisini damlata damlata kırmızı kumlu yoldan geçip kapıya gidinceye kadar ardından baktı.

— Kapıyı eyice çek!

Çekti, karşı yapının sıvasız kırmızı kiremit duvarları arasında kayboldu. Ayşe döndü, dönünce de komşu köşkün hizmetçisi Pervin'le karşılaştı.

— Ne o kız?

Dolaştığı çeşitli kapılarda on yaşından beri Edirnekapı'daki mahallesinin bakkalı, manavı, palazlanmış mahalle çocukları tarafından mmıcıklana mıcıklana büyümüş, sütyenle sarmaktan- kurtarılmış yüklü memeleri, dizlerinin üstünde, küçük hanımdan

iyettiği siyah poplin etekliğiyle usullacık gelmişti. Çok seviyordu bu kendini beğenmiş, görgüsüz kızı. En çok da Hatça abasına sözü getirip, onu göklere çıkardıktan sonra, günün birinde kendinin de öyle bir koca, öyle bir gecekondü, öyle çocuklara sahip olacağından iştahla bahsetmesini.

— Bakıyorum, amelelerle kırıştırıyorsun?

Kaim siyah kaşları öfkeyle çatıldı :

— Get kız get!

Pervin kahkahalarla gülererek boynuna sarıldı.

— Niye be?

— Ben sen miyim ?

— Ne var bende şekerim?

— Önüne gelennen...

Pervin, istanbul kenar mahalle kızlarını hatırlatan bir baş hareketiyle alnındaki saçı geriye atarken;

— Canım sağ olsun, dedi.

Musluğa gitti, açtı. Fıskıran suyla hiç lüzum yokken yüzünü deli deli yıkayıp tekrar Ayşenin karşısına dikildi :

— Canım sağ olsun, canım sağ olsun... Hanım gelmedi mi hâlâ?

— Gelmedi.

— Evde yalnızsın yâni?

— Yalnızım. Sen?

— Ben de.

— Nirye gittiler?

— Ne bileyim ben? İçerenköyündeki ahabplarına mı ne... Boşver de bir şeyler getir yiyelim!

Ayşenin aklından mutfaktaki büyük buzdolabı geçti. Beyin sebze halinde dükkânı olduğundan, hiz-

metkârı Gafur akşam gelirken fileler dolusu muz, portakal, elma armut getirirdi.

— Haydi yukarı çıkak!

Taş merdiveni Ayşe ağır, uslu çıkarken, Pervin hoplıya zıplıya deli deli çıkıyordu.

— Muz var mı muz?

— Var.

— Elma?

— Elma da var.

— Elma da getir muz da. Sana neler anlatacağım.

Gözüne hanımefendinin yatak odası ilişmişti. Kapı açıldı. Odanın dipteki pencerelerinin iyice kapatılmamış panjurlarından vuran güneş, serin loşluğu ılık ılık bölmüştü. Ayşe meyve getirmek üzere mutfaka giderken. Pervin yatak odasının kapısına geldi, durdu. Sarı pirinç demirlerinde panjurlardan çizgi çizgi vuran güneşin yansıdığı süslü karyola karma-karışık. Pembe ipek yüzlü yorgan, devetüyü, tiftik battaniye yere sarkıyordu. Pervin bunları gördü aldırmadı. Onu tuvalet masasıyla ayna, masa üzerindeki çeşitli, pahalı rujlar, kalemler, irili ufaklı kolonya, esans şişeleri ilgilendirmişti. Herşey bir Beyoğlu perfümerisinin vitrini kadar bol ve çeşitliydi. Ne iyiydi Ayşe'nin hanımı! Kendi hanımı kuru bamya, yatak odasına kendinden habersiz kocasını bile sokmazdı.

Güldü. Adımını, içeri attı. Döndü mutfaktan yana baktı. Ayşe buzdolabının açılı beyaz kapısı ardında kaybolmuştu.

Bej renkli, yürek biçimi möbleli aynanın karşı-

sına geçti. Böyle bir tuvalet masası isterdi ama, nerede? Babası kamyon altında kalıp ölmüştü. Annesi ,o daha dokuz on yaşlarındayken birini sevip ortalar-dan silinmişti. İhtiyar teyzesiye «Ziyan zebil olma-sın» diye tutmuş zengin kapılardan birine evlâtlık vermişti. «Ziyan zebil olmasın!» El kapısıydı bu. Yüzde yüzü değilse bile, yüzde yetmiş, sekseni bak-mıyordu insanın gözünün yaşma. Ayşe «Ben mi? Ben kendimi elledir miyim? Töbee. İnsan senin gibi kurt-lu olmalı ki el adamına orasını burasını sıktırsın!» diyordu ama, belki de şurasını burasını sıkmağa he-veslenen olmamasından. Penan gibi daha on yaşın-dayken erkeklerin gözünü dolduran cinsten olsundu da görelim!

Böyle bir tuvalet masası, renk renk, boy, boy, cins cins rujları, kalemleri, ojeleri olmayacaktı. Ha-nımının, kuru hanımmınkileri ancak, indirilmiş tül perdeler gerisinden hayal meyâl görüyordu. Kadın kuru, kupkuru kollarıyla odasına kapanıp, tuvalet masasının böyle yürek biçimi değil, yuvarlak aynası karşısında saatlarca boyanırken Pervin, pencerenin tül perdesi ardından, içi yana yana seyretmişti.

Ayşe'nin hanımının iskemlesine oturdu. Öyle yakışıyordu ki! Beyefendi, ihtiyar kurt., kaç sefer «Pervin» demişti. «Pervinciğim, yavrum, bir tanem, Sen bir yanasm dünya bir yana!»

Sevildiğini biliyordu. Kırk beş, elli, hattâ altmış-lıkların nasıl tutulup, nasıl sevildiklerini yeni öğren-miyordu ya! Ellerinden bir şey gelmese bile, sevmek okşamak, dizlerine kapanıp genç bir mektepli gibi ağ-lamak, sadakat yeminleri ettirmek. Aldatıldıklarını

anlayınca da çılgına dönüp varlarını yoklarını feda etmeğe kalkmak, bütün bunlardan sonra da terk edileceklerine akılları yatınca, ne koparırlarsa kâr gibilerden, boynuz takmağa bile razı olmak...

Adamı baştan çıkarmıştı ya, yetmezdi bu. Çılgına çevirecek, İstanbul tarafında iki odalı, bir hollü, küçük, zarif bir apartman katı satın aldırıp, olmazsa kirayla tutturup döşetmek, aydan aya da dolgunca bir parayla geçimini sağlama bağlatacaktı. Söz de vermişti dün akşam. Haftada iki, üç, o da öğleleri gelecek, birlikte yemek yiyecekler, yarım saat, bir saat yatacaklar, ondan sonra...

Ondan sonraki saatler kendisinin olacaktı. Bu saatlerde ne yapacağını şimdiden düşünmüyordu. Böyle bir tuvalet masası aldıracaktı pinpona. Böyle rujlar... Uzandı, kırmızının en koyusunu aldı. Dudaklarını şööööyle boyardı! Boyadığı dudaklarına sağdan, soldan baktı aynada. Tamam, olmuştu. Hem de kuru hanımının kansız dudaklarından çok, çok yakışmıştı boya. Beyefendi bu haliyle görseydi!

Birden aynada Ayşe.

Elinde ruj, suç üstünde yakalamışcasına döndü, bir kahkaha attı. Ayşe'nin yüzü asıktı, kalın siyah kaşları da çatık :

— Hanımefendinin ötesini berisini ellemek yok Pervin :

Pervin elindeki ruj tüpünü masaya bıraktı :

— Yemedim ya şekerim...

— Yi, yime. Evi bana emanet ettiği halde ben bile girmem içeri. Çık, kapıyı kapadacağım!

Pervin, boyalı dudaklarını emerek, arsız arsız çıktı :

— Kapat bakalım. Hanımefendi hanımefendi... Ne kadar da çok seviyorsun hanımefendiyi? Bana muz ver!

Ayşe, hanımının yatak odasının kapısını çekmiş, kilitlemişti. Muz isteyen arsız kıza içerleyerek mutfağa yürüdü. Pervin de ardında. Buz dolabının kapağını açtı. Kocaman bir hevenk, sapsarı, iri iri muzlar. Pervin en kocamanlarından birini kopardı :

— Ayşe!

Bakmadan :

— Hı? dedi.

— Bu neye benziyor?

Ayşe baktı, kaim siyah kaşları çatıldı hemen :

— Ben böyle şakaları sevmem Pervin!

Dışarda gene telefon çalmasaydı, Pervinin yuvasını adamakıllı yapacaktı. İsterse küssün, bir daha gelmesin, komşu köşklerin hizmetçileriyle onu çekiştirsın...

Kulaklığı aldı :

— Aloo... Ben'im hanımefendi. Geldi, telefon etti az önce. Sizi sordu. Bir bayan arkadaşı geldi, çarşıya gittiler dedim. Vallaha bilmem. O işin üstesinden gelememiş herhal, sizi oraya istiyor. Yarın dedi, yarın sabah...

VII.

Hanımefendi kulaklığı yerine öfkeyle koydu :

— Lânet! diye söylendi. Elinden bir iş gelmez...

Beyoğlu ara sokaklarından birinin hemen hemen yalnız sanatçılara mahsus stil, bir hayli bohem içkili lokantalarından birindeydi Lokanta sahibi kısa boylu, tıknaz adam, oturmakta olduğu kasası başından sordu :

— Kim?

— Kim olacak, bizim aptal!

Lokanta sahibi yabancı olmadığı için, bilhassa kadın müşterilerinin birçok yanlarını bilirdi :

— Sahi, Ankara'ya gitti demiştiniz. Ne oldu o taahhüt işi?

— Ne olacak şekerim? Elinden iş gelmiyor ki. Bir haftadır Ankara'da boy gösteriyor. Şimdi de beni istiyor oraya?

Lokanta sahibinin ne karşılık vereceğini beklemeden, daracık belli kavuniçi elbisesi içindeki dolgun kalçalarını kıvıra kıvıra şair Erol'un az önce birlikte oturdukları masasına gitti. Hep o sinirli haliyle, kolu yere sarkmış kahverengi lütrden dökarını aldı, iskemleye yeniden koydu.

Erol merakla :

— Kim? dedi.

Oturdu :

— Kim olur?

— Ankara'dan mı telefon ediyor?

— Bâri hayırlı bir haber için olsa...

— Koparamamış mı?

— Nerde şekerim? Zaten biliyordum elinden iş gelmeyeceğini. Yarın sabah acele hareket etsin demiş!

Şair Erol'un inceltilmiş sarı bıyığından hırslı bir

huzursuzluk geçti. Sevdığı, sevdiğinden çok da bilmem kaç Fransa'sı sanat âşıkı milyoner madamlarından birine benzetip bol bol faydalandığı kadını üç gün, beş gün, bir haftacık bile olsa elden kaçırarak olmanın sıkıntısı içinde, gözlerini lokanta duvarlarındaki figüratif, daha çok da non-figüratiflerle soyutlanmış renk renk boyalarda gezdiriyordu. Sonra tavandaki lâmbaya kaldırdı. Lokantanın alçak masaları üzerindeki ampuller de dahil, bütün lâmbalar al, yeşil, mavilerle kamufle edildiği için, içerisi bir rüya âleminin egzotik havasına bürünmüştü.

Elindeki çatalı tabağına sinirli sinirli vururken, birden sordu :

— Uzun lâfın kıyası. Ne yapacaksın ?

Ellerini yanlara açtı :

— • Bilmiyorum.

— Gidersen çok kalır mısır ?

— Onu da bilmiyorum ki!

— Gitmesen olmaz mı ?

Kadehine rakı koydu, sulandırdı, kaldırdı. Şair Erol da kendininkini aldı, tokuşturup içtiler. O sıra yanlarına gelen garsona :

— Bir pancar turşusu al, dedi.

Erol burnunu sağ elinin şahadet parmağıyla silerek :

— Bana da beyin, ama garnisi bol olsun!

Taa dipteki kalabalık masalardan birinde âniden bir kakhaha patladı. Erol gülerек baktı o yana. Kocaman bıyığı, ablak beyaz yüzüyle tatlı bir ressam. Gözgöze geldiler kimbilir kaçınıcı sefer. Tanış-

yorlardı. Dalgalı siyah saçlarıyla ressam anasının gözü, uzaktan kadeh kaldırdı :

— 1800 den sonraki bütün Fransız madamlarının şerefine!

Yanıbaşında oturan kupkuru denemeci :

— Bonkör madamların!

Diye düzeltince şair Erol kıpkırmızı kesildi :

— İt!

Yeni bir kahkaha ve sonra inceli kalmı kahlalar. Erol da gülüyordu. Başka zaman olsa hanfendi niçin güldüğünü, ne demek istendiğini, «1800 den sonraki bonkör Fransız madamları» sözüyle neyi, kimi kasdettiklerini sormaz, ama hemencecik bir şişerakı yollardı garsonla.

Bilek saatine baktıktan sonra :

— Juju'lara da gidemeyeceğiz, dedi.

Erolün aklı gitti :

— Nasıl olur? Söz verdik. Çok ayıp...

Genç kadın bir an sıkıntıyla düşündü, sonra kalktı :

— Ben telefon edeyim, yarın için uçak biletimi alsınlar!

Kalçalarını kıvıra kıvıra telefona giderken arından bakan öbür masadakilerde alaylı, şakacı, matrak bir sessizlik oldu. Bakıyorlardı kadına, yiyecek gibi. Bu Erol da amma boktan adamdı. Ulan kariyi tekeline almakta ne mâna vardı yani?

Kocaman bıyıklı :

— Gelsenize bizim masaya, dedi.

Erol :

— Anlamadım?

— Bizim masaya gelin diyorum...

— Masamızdan memnunuz kardeşim!

Bir anlık sessizlik, Genç kadının sesi nelefondan taşıtı :

— Sen misin Gafur? Bana yarın sabah için hemen bir uçak bileti al!

Bıyıklı ressam, Erola sordu :

— Gafur kim, Gafur?

Karşı masanın alaycı, matrak bakışından rahatsız olarak :

— Sana ne? dedi.

— Kürt mü, Kürt mü?

— Ne bileyim ben?

— Gafur ha? Vay anam vay. Herif yeniçeri gibidir ha... Hanımın nesi oluyor?

Birisi ayıp bir lâf kaçırdı. Sarhoş Erol'un öfkesi birden taşarak, masadaki bardağı kaptı, fırlattı. Yana çektiler başlarını. Bardak duvarın renkli soyutlarında parçalandı.

Bıyıklı ressam :

— Çüş be! dedi.

Erol deliye döndü bu sefer :

— Bana mı söylüyorsun?

— Sana söylüyorum, ulan, hıyar!

Yeni bir bardak. Karşıdan bir başka bardakla karşılık. Sonra masalardan kalkılış, yumruk yumruğa geliş. Bereket lokanta sahibiyile garsonlara. Gözler dönmüş, ağızlar küfür kusan makineler gibi açılmıştı. Hanımefendi koşarak geldi :

— Erol, hişt Erol, Erolcuğum... Ah ne ayıp, ne ayıp!

Dökarmı iskemleden aldı, garsonların kapıya götürdükleri Erol'ün ardından koştu. Erol dışarı çıkmıştı. Hanımefendi hesabı çabucak verdi. Çıktı ardından. Lokanta kaldırımına yanaşık Opel'in yanında saçlarını tarıyordu :

— Ne oldu birdenbire, Erol?

Tarağını pantolonunun arka cebine soktu :

— Bırak...

— Peki, ama, sebep ne?

— Bırak dedim ya.

— İyi ya. Gir arabaya...

Genç kadın dökarnı omuzuna almıştı. Direksiyona geçti. Erol de yanına oturdu, Opel ağır ağır Tepebaşı'na indi. Güneş devrilmiş, serin bir ikindi başlamıştı. Genç kadın üzerinde pek de durmak niyetinde değildi. Şu durup dururken Ankara'ya uçmak canını sıkmişti. Eski kocası zamanında hemen hemen bütün macerası Ankarada geçmişti. Dile orada düşmüş, orada elden ele dolaşmıştı. Eski, hayli mahrumluk içindeki yaşayışını Ankara bilirdi. Şimdiki halini yadırgayan Ankara'ya hiç gitmese aramazdı.

Tepebaşmdan Perapalas yanındaki aralıktan, caddeye indi, sağa kıvrıldı, tekrar Tepebaşı'ndan, Aynalıçeşme, İngiliz sarayının ardından Tarla başı, sonra Taksim.

— Sarıyer'e açılalım mı?

Erol hâlâ sinirli :

— Sorma bana, Allahaşkma!

— Dönüşte, Levend'ten Juju'lara gideriz..

Ayaspaşa'dan, Dolmabahçeye hızla indi. Sonra

hafifçe dalgalı Boğaz'ı sağına alarak Beşiktaş, Ortaköy, Kuruçeşme yoluyla Sarıyer'e uzandı.

Akşam Juju'larm kalabalık salonunda bir köşeye çekildiler. Erol'un canı hâlâ sıkındı, ama aldırımıyordu. Salon çok kalabalıktı. Edebiyat, resim, heykel, mimar, müzik kollarının yalnız İstanbul değil, Türkiye'ce tanınmış en belli başlı kişileri, kalın çerçeveli tablolarla gerçekten zevkle seçilip yayılmış kilimlerin renk renk nakışları üzerinde kümeler halinde tartışıyor, konuşuyorlardı.

Kümeler arasında yalnız sanatçılar değil, daha çok da CHP'nin kurt politikacıları, Solluklarıyla tanınmış politikacılar, bütün bunları ağırlamağa çalışan Juju ve kocası.

Erol bu gece şiir üzerine tartışan meslektaşlarıyla bile ilgilenmiyordu. Başka günlerde olsa, şiirin «Ş» sini duyunca bütün antenlerini gererek koşar, çağımız şiirinin ilkelerini savunurdu.

Kalın bir ses :

— Hayır monşer, dedi. Altı, yedi eylülü bırak. Kapat o sayfayı!

İnce bir ses sordu :

— Neden?

— Nedeni var mı, birader, düpedüz vahşet, vandalizm de ondan!

— İyi ama birader, bu vahşeti, bu vandalizmi neden örtelim?

— Millî ayıbımız da ondan.

— Bana ne?

— Sen bu milletin ferdi değil misin?

— Ne çıkar bundan? Benim için bu milletin, şu

milletin ferdi olmak değil, insanlığın yüz karası olup olmamak önemli. Neron, Hitler ne kadar yüzümü kı-zartırsa, sizin Menderesiniz de...

- Yoo, sizin deme. Neden benim oluyormuş?
- Neden olmuyormuş?
- Ben CHP'liyim azizim.

Hanımfendi, Erol'ün kolunu tuttu :

— Kim şu pipolu?

Erol sertçe baktı :

— Neci?

— • Avukat.

— Yazıhanesini biliyor musun?

— Yahu sen de polis hafiyesi misin nesin? Ne bileyim nerde?

Erol'u bırakıp kalktı, yanlarına gitti usullacık. Yeni görüyordu bu adamı. Gözlüklü, orta boylu, geniş omuzlu...

— ... Kıbrıs mitingleri, arkasından 6-7 eylül, Bu, acz içindeki idarenin, eski tâbirle nevmidane sav-letlerinden başka şey değildir. Hükümet iflâs halinde-dir. Ekonomik sosyal şartların zarurî neticesi olan çöküşten kurtulmak için...

Juju, Erol'ün yanındaki kadma «Zağar» diyordu. Birden gözüne ilişerek, yanındakilere onu işaret etti:

— Bakın bakın, zağar nasıl koku sezdi gene!

Kadınli erkekli kalabalıktan birçoğu tanıyordu

onu. Hattâ vaktiyle Ankara'da öğretmenlik yapmış olan sarışın bir bayan :

— Macerasını biliyor musunuz? diye sordu.

Juju onları orada bırakıp, gözlüklü avukatın yanına geldi :

— Gene mi politika? Ah Yarabbi... A, sen de mi şekerim ?

Kabzımal müteahhidin karısının koluna girdi. Maksadı kadını oradan uzaklaştırmaktı. Ankara'dan bu yanaki macerasını yüzde yüz bilmeseydi, sanatçılarla, sanatçılar topluluklarında niçin dolaştığını bilirdi. Ne için dolaşırsa dolaşsın, ama gözlüklü avukat gibi beynelmilelcileri onun salonundan rapor etmesi işine gelmezdi. Korku filân değildi. Karı-koca keyifleri, zevklerine yaşayıp sonra da geçip gideceklerdi. Salonlarında herhangi bir tevkifin yapılması, sonra da şahitlik için mahkemelere gidip gelmek hoş değildi.

Kadını az evvel ayrıldığı topluluğun yanına çekip götürdü, onlara toptan takdim etti :

— Geleceğin milyoner, belki de milyarderlerinden Hüseyin beyefendinin eşleri:

Çaktırmadan göz kırptı, ama beriki her şeyi anlayacak kadar zekiydi. Alaya alındığını anlamış olmanın utancına düşerken, kendini toplayarak, soğuk bir espri savurdu :

— Milyarder mi? Affedersiniz efendim, trilyarder diyecekti...

Kimse gülmedi. Hattâ içlerinde dudak bükenler bile oldu.

Sarışın öğretmen :

— Hanfendi, dedi. Ankaradan beri bir hayli kilo almışsınız...

Ankara, gene Ankara, ah bu Ankara!

— Ankaradan mı tanıyoruz efendim?

— O şerefe bendeniz erememiştim ama, sizi gayet iyi tanıyorum.

— Rica ederim. Asıl o şerefe bendeniz ermek isterdim.

— Ankara'dayken beyiniz...

— Rica ederim, bırakın şu aptal adamı!

— Niçin? Ayrıldınız mı?

— O zaman, fikirlerinden dolayı terketmiştim...

— Kendisi başka anlatıyor ama?

Kızdı :

— Anlatabilir, siz de inanmakta serbestsiniz şekerim.

— Ben sizin şekei'niz miyim?

— Söz gelişi.

— Tuhaf.

— Daha tuhafı nedir bilir misiniz?

— Öğretirseniz faydalanmış olurum!

— Resmen tanımadığınız bir insan hakkında...

— Bildiklerimi söylemek mi?

— Hakkımda çok şey biliyorsunuz demek?

— Epeyce.

— Bense sizin hakkınızda hiç bir şey bilmiyorum.

— Bundan daha tabî ne olabilir?

— Niçin?

— Şöhretler böyledir. Bilinirler, bilmek zorunda değillerdir!

Juju bu sefer sarışın öğretmenin koluna girerek yaklaşan kavgadan kaçırmak için :

— Gel seni kiminle tanıştıracam bak, dedi.

Uzaklaştılar. Kabzımal müteahhidin karısı arkalarından hırslı hırslı bakıyordu. Sonra hırsını filân belli ettiğine pişman olarak, gülmeğe çalışarak tanış bir dost arandı, buldu :

— Ne tuhaf insanlar var, değil mi?

— Çok, dedi ufak tefek bir kadın.

— Sanki onunla aramızda gelmiş geçmiş var. Şu gözlüklü beyi tanıyor musunuz?

Ufak tefek kadından başkaları da baktılar.

Ufak tefek kadın :

— Siz tanımıyor musunuz? dedi.

— Yoo.

ismini, politik mezhebini bir çırpıda anlatıverdi,

— Beni onunla tanıştırmıyorsunuz?

— Gel!

Birlikte gittiler. Adam sönen piposunu tutuşturuyordu :

— Buyurun hanfendi!

Ufak tefek kadın, onu bir kenara çekerek :

— Sizi bakın kiminle tanıştıracam, dedi.

Pipolu adam gözlüğünün üstünden genç kadına baktı, güldü :

— Hanfendiyle galiba. Ah ah, ne saadet!..

Kabzımal müteahhidin karısı kırıldı :

— Hangimiz için acaba?

Adam :

— Elbette benim için, dedi.

— Rica ederim.

Ufak tefek kadın şaka yaptı :

— Sizin felsefi mesleğinizle bağdaşmasalar da...

— Nasıl yani?

— Eşi müteahhittir!

Gözlüklü adam güldü :

— Ne beis var? Eşleri müteahhit olur da, kendileri... Hangi partiyi tutuyorsunuz hanfendi?

Güldü :

— Hiçbir partiyi.

— Niçin?

— Hiçbirine itimat etmiyorum da, ondan!

— Bravo.

Juju gene kadının oraya gittiğini görmüş, koşarak gelmişti :

— Haydi çocuklar, sofrayaaa!

Müteahhit kabzımalın karısını kolundan yemek odasına doğru çekti, sonra bir kenarda hâlâ düşünmekte olan Erol'un yanına gitt' :

— ispinoz, gene ne düşünüyorsun? Vezin mi, ka-fiye mi? Hooş, siz yenilerin bunlarla alâkanız yoktur yaa...

Erol başını kaldırdı :

— Alâka değil, ilgi! dedi.

Juju isteksizce gülerek gözlüklü avukatın yanına geldi :

— Az önce tanıştığın kadınla çok dikkatli konuş! dedi.

— Neden? dedi

Kulağına eğildi, bir şeyler fısıldadı. Beriki kendinden emin, âdeta neşeli bir memnurlukla doğruldu:

— Yaa, güzeeel.

— Bilmem artık güzel mi, çirkin mi?

— Canım beni rapor edeceği kimseler benim hakkımda bilmediklerini ondan öğrenecek değiller ya!

— Bilmem dedim şekerim. Benden söylemesi!

Gözlüklü adam birden samimileşerek Jujunun koluna girdi :

— Şu az önce şurada oturan çocuk nesi oluyor?

— Şair Erol'mu? Hiiç, jigolosu...

— Jigolo besleyecek kadar yaşlı değil ki!

— Canım, maksadı sanat muhitlerine girmek.

Senin anlayacağın, şair Erol bu maksadı için mükemmel bir yem!

Gözlüklü adamı bırakıp salonun şurası burasındakı takılıp kalmış, hâlâ kimbilir hangi politik, ya da edebî çekişme üzerindekiilere toptan esslendi :

— Çocuklar, hepinize son ihtar! Sofraya!

Bekledi, sonra hemen hepsini önüne katarak yemek odasındaki geniş, uzun masaya getirip yerlerine oturttu. Küçük tabaklarda doğranmış pastırma, sucuk, salamdan, leblebi, badem, fındık fıstığa, daha iri tabaklarda balık yumurtası dilimleri, siyah havyar, salamura zeytin, beyaz peynire, fevkalâde zarif porselen kâselerde bol bol kıvırcık salata, turşuya, düz tabaklarda pembe pembe kızarmış küçük böreklerle kadar çeşitli mezelerle yüklüydü masa. Salondaki gibi gene hemencik gruplar meydana gelmiş, sanat, edebiyat, politika çekişmeleri başlamıştı. Rakı, şarap, bira istendiği gibi, dilendiği kadar içiliyor, kafalar dumanlandıkça, tartışmaların özü ve biçimi kabızimal müteahhidin bayanının istediği biçimde sereser-

pe bir hal alıyordu. Sanatçılarla, onların soyut, somut, öz, biçim, yeni, eski tartışmalarıyla ilgilenmiyordu. Onun derdi, az önce salonda tanıştırıldığı gözlüklü adamdaydı. Yarın Ankaraya gideceğine göre, Halıç kıyılarındaki CHP'li muhtardan başka dişe dokunur havadisler de götürmeliydi. Bu havadisler yüksek makamlar için enteresan olmayabilir, işlerine yaramayabilirdi. Bütün mesele, yakın ve büyük dostluklarını kazandığı üst makamların belli politik tutumları çerçevesi içinde onlara yararlı olmakta olduğu inancını vermektir. «Görüyorsunuz ya, her ne kadar Ankara'da değil, İstanbul'da sizden, size yakınlardan uzakta yaşıyorsam da, gene de sizin direktifleriniz içinde, size faydalı olmağa çalışıyorum. Beni çevrenizden attınız. Size yakınlardan çok daha faydalı oluyorum size. Onlar, alev in iz' n ışığında parlayarak dönen pervaneler. Gün gelir ışığınızdan uzaklaşırlarsa dönüp yüzünüze bile bakmazlar. Bense, işte, görüyorsunuz... Işığınızdan çok uzaklardayım, ama gene de size bağlıyım!»

Yemekten hayli geç kalkmaları gerekti. Biraz daha gecikseler araba vapurunu kaçırabilirlerdi.

— Efendim, toptan Allahaismarladık, iyi geceler, iyi eğlenceler!

Şair Erol da «Çağımız şiirinin ilkeleri» yle «Eski şiirin etkinliği» üzerindeki tartışmayı yarıda bırakıp kalkmıştı. Sinirliydi. Bu eski şiirin alışkanlıklarına sıkı sıkıya bağlı eskileri, artık eskimiş alışkanlıklarından nasıl kurtarmalıydı? Efendim, anlamıyorlardı, anlamıyorlar!..

Ankara'dan tanış sarışın öğretmenin başını nef-

retle çevirişini görmezlikten gelen kabzımal müteahhit karısı, pipolu gözlüklü adama usullacık sokuldu, fısıldadı :

— Sizinle daha uzun, daha derin konuşmak isterdim !

— Hay haay hanfendi. Bir kartımı takdim edeyim isterseniz...

— Çok memnun olurum.

— Yazıhane Karaköy'de, Ankara dönüşü bekleyeceğim !

Kartı aldı, masaya yeniden veda edip Erol'le birlikte çıktılar. Bir an ortada şüpheli bir duraklama oldu. Sanki salon kapısının açılıp kapanması beklen-di. Kapı açılıp kapandıktan sonra sihir bozuldu âdeta.

Sarışın öğretmen :

— Sırnaşık, dedi gözlüklü adama bakarak.

Gözlüklü adam dehşetli bir rahatlık içinde, bembeyaz ellerinde çatal bıçak, önündeki salam yuvarlağını ortadan ikiye kesti, hep o dehşetli rahatlık içinde çatalıyla ikiye katlayıp ağzına attı. Sarışın öğretmenin ona bakarak az önceki kadın için «Sırnaşık» deyişini duymuş, tahmin ettiği gibi, gözlerini kaldı-rınca da sarışın öğretmenin kendisine bakmakta olduğunu görmüştü. Bu tahmin ve tahminindeki isabetten memnun, çatalıyla bıçağını tabağa bırakıp iskemlesinde doğruldu, sonra da gözleri sarışın öğretmende, iskemlesinin arkalığına yaslanarak :

— Evet, dedi. Sırnaşık... Eunlar, dünyanın her tarafında böyledirler. Bal alacak çiçeği bildiklerini sanırlar. Halbuki iş, sanılarının tamamıyla dışında cereyan eder.

Sol elinin baş parmağıyla gözlüğünü şöyle bir düzeltti.

—> Zavallılar!..

Juju hep o harbi, şakacı haliyle :

— Niye zavallı oluyormuş? ded. Yarın atlayıp Ankara'ya gidecek, kocasının başaramadığı taahhüt işini koparıp gelecek!

Sarışın öğretmen hınçla ekledi :

— Buna emniyet edip, ehemmiyet verenlerin akıllarına turp sıkayım.

— Neden? dedi gözlüklü adam.

— Efendim, Ankaradan tanırım kendisini. Tabi o da beni tanır, ama tanımamazlıktan geliyor. CHP devrinde az cevizler kırmadıydı. O zaman da CHP aleyhindekileri gerekenlere rapor ederdi. Ne oldu? 950 de CHP'nin seçimi feci şekilde kaybetmesini önleyebildi mi ?

Gözlüklü adam çatalıyla bıçağını gülerek alırken, gene her zamanki gibi kendinden emin, tabağmdaki salam yuvarlağının geri kalmış öteki yarısını çatalına takabilmek için bıçağıyla yardım ediyor, bunu çatala gerçekten takmak için değil de, oyun tonar, ya da ifade etmeğe hazırlandığı fikirlerini toparlamakta faydası olacakmış gibi, düşüncelerinin ifadesi gibi kullanıyordu. Nihayet konuştu :

— Önleyemedi, önleyemezdi de. Toplumun temelindeki zıtlıklar bu ve bunun gibi nice nice hanımefendi, beyefendilerin çabalarına zerrece önem vermez ki!

Sözlerini biraz çapraşık, iyi ifade edilmemiş bu-
larak, dudaklarını yaladı yaladı, sonra yeni baştan :

— Yani demek istiyorum ki, dedi, altyapı'daki birikmeler, günün birinde adamakıllı ağır basar, bir sıçramayla yeni bir keyfiyete geçer. Dün bu kamin gereğince CHP yuvarlanmıştı, bugün sıra DP. de.

Juju'nun pek öyle aşırı konuşkan olmayan kalın, kumral bıyıklı kocası gözlerini önündeki tabaktan kaldırmaksızın, bir parça da alayla :

— Sonra? dedi.

Gözlüklü adam meslekdaşına sinirli bir gülüşle baktı :

— Sonra da daha sonrakilerde. Taa ki...

Simsiyah saçları, yüzünün sert, keskin çizgileriyle sinirli bir egzistansiyalist :

— Bugüne bakalım, bugüne beyler! dedi. Haydi şerefe!..

Kadehler coşkunklukla kalktı. Yalnız gözlüklü adam ciddiydi, kadehini de kaldırmamış, önündeki tabağa aldığı yeni bir salam yuvarlağını tam ortasından kesmeğe çalışıyordu. İstese kesebilirdi, istemiyor, oyalanıyor, İstanbul'un büyük gazetelerinden birinde yabancı dillerden çeviriler yaptığı, sanat, edebiyat, müzik, oyun eleştirmeler" yazan bu adamla kimbilir kaçınıcı tartışmaya girişip girişmemekteki faydayı düşünüyordu.

Salam yuvarlağını ortadan kesti.

Bu ve bunun gibi, öğrenimini Batı'da yapmış, Batı'nın belli başlı dillerini bilen bu imansız aydınlarla tartışmanın hiçbir faydasına inanmıyordu. Yalnız o değil, şu masadaki kadınlı erkekli topluluktaki hiç kimsenin böyle bir tartışmayı candan dinleyip faydalanmağa heves edeceklerine de inanmıyordu.

Yarın, gelecek için tırnaklarını bile feda etmeyen, yaşadıkları günlerin rakısı, şarabı, kahkahasına bağlı insanlardı bunlar. Üstelik iyiyi kötünden ayırt ederler, her şeyi bilirlerdi de. Her şeyi yalnız anadillerinden değil, Batının büyük dillerinden izlerler, dünyaya Türkiye açısından, ama Batı gözüyle bakarlar da, olması gerekene sadece bakarlardı.

Ekzistansiyalist, çevirmekte olduğu yeni bir Fransız romanının yazarından söz açmıştı. Romandı roman! Günümüzün bunalan insanını hayata, bugünü yaşamaya çağıran, buram buram yaşama sevinci dolu, yepyeni bir roman!

Birbirine yakın kara, ıslıl ıslıl gözleri kurnazlık dolu :

— Bana ne yarından, gelecek iyi günlerden ? dedi. Ben bugüne bakarım. Birtakım solcu yobazlar gibi yarın, yarının başkaları için vaadedilen mutluluğu...

Gözlüklü adam elindeki çatalla bıçağı sinirli sinirli bıraktı, iskemlesinin arkılığına sırtını dayıya-, rak :

— Solculuk neden yobazlık oluyormuş? dedi.

Ekzistansiyalistin birbirine çok yakın kara gözlerindeki yaşama sevinci uçtu birden, yerine dehşetli bir kinin sinirliliği gelip oturdu :

— Nedir ya?

— Sen solculuğu bilir misin?

— En az senin kadar!

— Hangi edisyonlardan okudun?

— Tuhaf.

— Neden?

— Mektep çocuğu gibi sana, senin sorularına cevap mı vereceğim? Aslında buna hiç mecburiyetim yok!

Gözlüklü adam acı acı güldü :

— Başbakan gibi konuşuyorsun. Doğru, senin, senin gibilerin ne insanlara, ne de insanların bilimine ihtiyaçları yoktur. Tıpkı, tıpkı Başbakanınız gibi!

— Benim Başbakanım filân yok. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Senin Marks'ın, Engels'in de, Marksizmin de bana vız gelir!

— Sen de bütün bu saydıklarına, anlamadan saydıklarına, vız gelirsin!

Dizindeki beyaz peçetesiyle ağzını hafifçe silip kalktı.

Juju yerinden fırladı :

— Nereye kuzum? Ne oluyorsun?

Bilek saatine baktı :

— Saat on ikiye geliyor.

Kabzımal müteahhidin bayanının bileğindeki zarif saatte de vakit on ikiye yaklaştığını gösteriyordu ki, Erol :

— Kaç? dedi.

— On ikiye geliyor.

— Beni şurada indir!

Küçük Opel Altıyol ağzını hızla geçip, sağdaki kapalı durağın önünde durdu. Erol indi :

— Haydi, bay bay.

— Bay bay şekerim. Ben dönünceye kadar yaramazlık etme!

— Çabuk dön.

- Kaabil olduğu kadar çabuk, bilmiyor musun?
- Ve...
- Ve?
- Sen de yaramazlık etme!
- Aa... daha neler!

Şair Erol kalın bilekli elini kaldırıp hızla uzaklaştı.

Opel ve o başbaşıydılar. Yalnız kalınca sarhoşluğunu anladı. Başı dönüyordu. Ne diye bu kadar içmişti sanki? Hem yarın erkenden kalkıp İstanbul'a gidecek...

Opel, zarif, pırıl pırıl bir davranışla bomboş cadede kaydı. Cadde gerçekten de bomboştı, ama arada hızla gelip geçiveren bir taksi, ya da hususî, bu bomboşluğu yırtıveriyordu.

Köşke geldi, durdu. Karşı yapıda ışık ve bağlama sesi. Gecenin bu saatinde. Arabadan indi. Yapıya gitti, usul, usul, henüz kırmızı tuğlalardan rasgele duvarlar halindeki yarım yapının aydınlık içerisine baktı: Kumar vardı gene. Gözü birden Gafura ilişti. Dizlerinin üzerine oturmuştu, hırslıydı. Zarlara kapıyor, sallayıp sallayıp atıktan sonra, yumruğunu göğsüne vuruyordu.

Ona neydi Gafur'un kumarından? Arabasının yanına geldi, kornaya kısa kısa, kesik kesik bastı. Çok geçmeden köşkün alt kattaki odasında ışık yandı. Gafur da yapıdan koşarak geldi :

- Hoş geldiniz hanımefendi!
- Sertçe :
- Hoş bulduk, ama ne yapıyorsun sen orada?

— Ben mi? Heç. Uşaklar zar oynuyorlar, ben de uyumayım diye sizi bekledim.

— Arabayı garaja sok!

— Başüstüne.

— Sonra, nedir bu çalgı gece vakti?

— Dirim hanımefendi, kesdirrim...

— Derim de şuna. Dirim de ne oluyor?

— Derim.

Hanımefendi zarif iskarpinleriyle kırmızı kumları ezerek köşk merdivenlerine yürürken, Gafur da Opel'in yanına geldi, girdi direksiyona, arabayı garaja sokup karşı yapıya tekrardan gitti. Semt bakkalının çırağı bir zarda felk olmuş, bir kenarda bağlama çalmağa çalışan hamal Veli'nin yanma çekilmişti.

Gafur kapıda durdu :

— Veli kardaş, dedi.

Bir zamanlar Yemişte aynı yerde çalıştıkları, hemşerisi îflâhsızın Memede arka oldu diye araları açılan, ama şimdi îflâhsızın Memed'in ne mal olduğunu anlayan, ondan nefret eden Veli, Gafura tatlılıkla bakarken bağlamayı kucağına indirdi :

— Buyur.

— Hanım diyor ki, gece vakti bağlama çalmayı bıraksınlar diyor...

Veli, elindeki tezhanayı bağlamanın telleri arasına sokup ayağa kalktı :

— Aha bıraktım...

Gafur memnun, içeri girdi. Ayakta durdu.

— Dimek Memed okuma-yazma belliyor?

Hamal Veli üç gündür bu yapıda çalışıyordu.

Bağlamayı boynundaki kinnabından duvardaki çiviye astı :

— Ne dimezsın kardaş? Bi çalışıyor ki!

— Çalışsın, bellesin de kâtip olsun bakalım. Hadi ısmarladık!

Kumar hızla sürüp gidiyordu. Yapıdan çıktı. Dışarda yıldız dolu gök, göğün altında bir türkû, yumuşak bir türkû gibi uzanan İstanbul!

Görmedi. Köşkün oymalı demir kapısından girdi, kapıyı kapadı. Az önce hanımının yüksek topuklu zarif iskarpinleriyle gıcırdayan incecik kırmızı kumlu yoldan taş merdivene geldi, ağır ağır çıktı. Hanımın aydınlık perdelerinden sofaya ışık dökülüyordu. Ayaklarının uçlarına basa basa, kedi sessizliğiyle merdivene gitti, hep o aynı kedi sessizliğiyle merdiveni indi. Hizmetçi Ayşe'nin penceresinde de ışık vardı. Durdu, kapısını itti. Ardından sürgülüydü. Vurdu. Ayşe'nin sesi :

— Kim o?

— Ben'im! dedi.

Erkeği hatırlatan, kalın bir ses :

— Ne var? Gece vakti ne istiyon?

— Niye yatmadın?

— Senin üstüne vazife değil!

Gülerek odasının yolunu tuttu. Tuttu ya Ayşe değildi derdi zoru. Memmeti, İflâhsızın Memmet! Velinin anlattığına göre, oğlan alfabe almış, defter kalem almış, silgi almış... yarın okuma, ardından da yazma belledi mi...

Odasının kapısını ayağıyla itip girdi, kapıyı ka-

padı. Elektriği açtı, sonra serili yatağına sırtüstü uzanıp düşünceli düşünceli bir cigara yaktı.

... Okuma yazma belledi mi, tamam. Köye vardı mı, Gafur ağasının okuma-vazma bilmediğinden söz açacak, kabzımalım diye ford attığını sokuşturacaktı. «... nirden geldi bu pis oğlan şuraya! Lâkin suç onda değil, bende. Ne demiye eşşeğin aklına karpuz kabuğu düşürdüm de mektüp saldıydım? Akıl işte. Lâkin okuma-yazma bellemesi...»

Cigarasından üst üste duman alıyor, ağız dolusu dumanları aydınlık tavana bırakıyordu.

v m .

Kuvvetli güneşin altında İstanbul tozdan duman dumandı.

Sağdaki yıkık yapıların ara-arından Haliç'in kirli denizi mavi mavi görünüyorsa da, İflâhsızın Med-med'in gördüğü yoktu. İçleri nasırlı kocaman elle riyle sımsıkı kavradığı kazmacını önündeki duvara var gücüyle kaldırıp indiriyor, kazmanın kalkıp inişlerinde duvar bir parça daha bozulup dağılıyordu. Ne inip kalkan kazmanın, ne de inip kalkan kazma darbeleriyle bozulup dağılan duvarın farkındaydı. Ak-lında, aklının içinde alfabesi, Yeni yeni bellemeğe başladığı heceleri boyuna tekrarlıyordu :

— Be e bee, Be o boo, Be i bii...

Kan-tere batmıştı. Sıcak suda haşlanmışa ben-zeyen yüzünden kirli bir ter sızıyor, o bunun da farkına varmıyordu:

— Ce e cee, Ce i cii, Ce a caa...

Belliyecekti okuma-yazmayj, kaabili yok. Belliyecek, kendi el yazısıyla babasına mektup salacaktı. Ah o gün bir gelse de babasına oturup uzun uzun yazsa. Babası amma da sevinirdi ha!

— Ka i kii, Ka a kaa, Ka o koo...

Elinde mektup, koşa koşa kahveye varır, millete mektubu, gösterir, «Oğlumdan mektup geldi!» derdi. «... bakın, kendi el yazısı. Nasıl? Babasının oğlu muymuş değil miymiş? Hani o mıhtar? Bir de gönderme, İstanbul'da ziyan olur dedi. Nirde? Niye olmadı? Benim oğlum o. Ben oğlumu bilmem mi?»

Akları tozdan pembe pembe gözleriyle güldü kendi kendine. Evel Allahm izniyle kara çıkarmayacaktı yüzünü babasının. Okuma-yazmayı da belliyecek, duvar örmesini de. Okuma-yazma bellemesi şu mavi pantolonlu Kastamonulunun sayesinde. O gece arka cebinden Alfabetesini çıkarıp yastığının altına koymasaydı...

Kazmasına dayanıp soluk aldı.

Kastamonulu Alfabetesini arka cebinden çıkarıp yastığının altına korken Memed görmüş, sormuştu :

«O ne ki, Kastamonulu?»

Kastamonulu, güler yüzlü oğlan:

«Heç, demişti, Alfabe!»

«Ver bakim.»

Uzatmıştı :

«Okuman yazman var mı?»

Utana utana :

«Yok.»

«Niye bellemiyon?»

«Kendi kendime belliyemem ki!»

«Ben belledirim sana istersen...»

Elindeki Alfabe'nin yapraklarındaki kara kara harflerden gözlerini Kastamonuluya kaldırmıştı sevinçle :

«Essah mı?»

«Tabi essah.»

«Demek ben bu okuma-yazmayı belliyebilirim?»

«Çalışırsan bellersin.»

«Mektüp yazabilir miyim?»

«Yazabilirsin.»

«Kaça belledecen?»

Kastamonulunun kaşları çstılmıştı :

«Ayıp ettin Sivaslı... Her şey parayla mı?»

İflâhsızın Memed pençe pençe kızarıveren ablak yüzüyle sevinçten kırılarak boynuna sarılmıştı Kastamonulunun :

«Kurban olurum sana Kastamonulu, itin olurum kardaş. Sen bana okumayı yazmayı bellet, ondan sonra öl dediğin yerde ölürüm senin!»

Hemen o gece başlamışlardı derse.

Avuçlarına tükürdü, tükürük'ü avuçlarını birbirine sürdü, sonra gene sımsıkı sarılıp kazmanın sapına, başladı. Kazma taptaze bir güçle köhne duvara indikçe duvardan parçalar dökülüyor, teri az daha artıyordu. Bunun da farkında değildi. Demek babasının dediği gibi, «Hayvanlar koklaşa koklaşa, insanlar konuşa konuşa»ydı. ilk zamanlar bu Kastamonuluyu gözü hiç tutmamıştı. Beyaz dikişli mavi pantolonu, kolları kısacık sarı fanila gömleği, gülüverince

sarı sarı parlayan teneke dişi... Gafur ağası olsa bu dişe «Altın» der çıkardı. Kaşları çatıldı. «... ford atardı ipne. Kabzımal dükkânına benim dediği gibi. Kastamonulu ya? Oğlana dişini sordum, teneke, dedi; okuması yazması olduğu halde öğrenmedi, Gafur'un okuması yazması olsa töbe belletmez. Para alır. Almasa bile belletmez. Hasut. Lâkin Kastamonulu... Ulan eferim kardaş. Elime kalem tuttur, babama mektup yazdır bana, eh. Ben de insansam...»

Temelini durmamacasına kazmaladığı duvarın kocaman bir parçası gürültüyle yıkılınca ortalık harç, kireç tozundan görünmez oldu. Terli saçları, eli yüzü toz içinde kaldı. Nasırlı avucunu yüzünden geçirdi, yapış yapış olmuştu. Sonra yıkılan duvarın tozu güneşli gökyüzüne doğru dağılınca kazmasına yeniden yapıştı.

Kastamonulunun iyi oğlan olduğunu babası bir bakışta anlar mıydı acep? «Cık» yaptı. «Nirden anlayacak? Sen elli olsan gene anlayamazsın. Babam değil ya, babamın emmisi olsa anlardı. Canım bırak şimdi babamı, emmimi... Okuma-yazma belledikten sonra köye salacağım mektuba, bak sen asıl. Kastamonulunki gibi bir de dolma kalem alırım, mektubu dolma kalemle yazarım. Yüz yirmi beşe veriyorlarmış. Cebe takacak yeri de var. Sarı. Oh. Bir gün de köye vardım mı, bizim uşaklar şaş ha şaş ederler!»

Buldozerle delme makinelerinin kulakları sağır eden gürültüsü yüklü sıcak, toz toz havayı duymuyordu. Babasına saldırdığı mektuptu önemli olan. «... baba, babacığım, bak, ben senin oğlun, Memmed. Okuma-yazma belledim. Duvarcılık da belledim. Al

kardaşlarımı, gel. Burda duvarcılık üstüne çok iş var. İstanbul'u sen bilmezsin. Bilme. Ben varım, Kastamonulu var. Korkma, gel. Sen de çalışırsın ben de. Sırt sırta verdik mi kazancımız iki kat olur. İstanbul'da tomafıl var, tramba var. Sen trambayı nirden bilecen? Tramba bir tren. Trambanın yolu tıpkı tıpkısına treninki. Bi gidiyor ki. Sen Istanbulu bi gör-sen yangına kalırsın Allahıma. İstanbul gibi var mı ?»

Kazmasına dayanıp doğruldu.

Arkasında bir ses :

— Ne o Suvazlı yoruldun mu?

Döndü: Amele çavuşu. İşe ilk girdiği gün tokat atmıştı ya, şimdi iyiydi arası. Candan çalışıyordu, görüyordu herif candan çalıştığını, seviyor, candan çalışmayanlara Sivaslıyı örnek gösteriyordu. Hem iyi çalıştığını Bekir ustaya demese gündeliği nasıl artardı ?

— Belim ağrıdı çavuşum

Çavuş uzun boylu, geniş omuzlu bir adam, elleri, yüzü güneşten iyice yanmış, kaşları, kirpikleri toz içinde, yaklaştı :

— Şehir işleri böyle... dedi. Pişeceksin, sen de pişeceksin bir gün. Lâkin dediğimi unutma: Sen sen ol, kara amelelikten kurtul oğlum. Gençsin, güçlüsün. Baban madem duvar ustasıymış, sana da belleteydi!

— Ben kendim belleyemem mi?

— Ustasız belleyemezsin. Dur bakalım, gün gelirse o da olur işallah. Ben göz kulak olurum. İnşaatlarda duvarcı ustaları ahabplarım var. Birinin yanına katarım seni...

Düdüğünü öttürerek hızla uzaklaşmakta olan

amele çavuşunun ardından şüpbel şüpheli baktı. Amele çavuşu taa karşılarda dalga geçen işçilerin yanına gidiyordu. Gidiyordu ya, ne demiye arka oluyordu Memede? Onu ahababı duvarcı ustalarından birinin yanına salıp duvarcı usta,-!, yapınca eline ne geçecekti?

Kazmasının sapma sıkı sıkı sarıldı, başladı.

Yoksa Hacı Emmi gibi avanta mı isteyecekti?» «... istesin!» diye geçirdi. «... veririm. Ustalıgı kap-tım mı, ondan sonra da kimse avanta isteyemez ya!»

Okuma-yazma belliyor, du\ ar ustası oluyor. Babasıyla kardeşlerini getirtiyor. Geliyorlar. Haydarpa-şa'da karşılıyor onları. Sonra vapura götürüp bindiriyor. Kardeşlerinin dili tutulmuş gibi. Bakışıyorlar. Kocaman kocaman açılmış gözleriyle. Hele «Ayı!» desinler. «Ayılara hele, ayılara!»

Bir tatil günü Kastamonuluyla Sirkeçiden geçiyorlardı. Kravatlılar, «Ayılara hele, ayılara!» diye takılmışlardı da Kastamonulu durmuş, öyle lâflar söylemişti ki, kravatlılar susa kalmışlardı. Kastamonulu gibi yoktu. Bilgiliydi de oğlan. Kravatlılara efendi gibi karşılık vermiş, yıldırılmıştı. Kitap okuyordu da ondan. Kitap okumak gibi var mıydı? Adam kitap okudukça bilgisi artıyor, bilgisi arttıkça kitap okuyası geliyor diyordu Kastamonulu. Şu okumayı bir bellerse o da Kastamonulu gibi Babasıyla kardaşlarına, hele «Ayılara hele ayılara!» desinler. Kastamonulu nasıl? Belliyecek, hem de belliyecek okuma - yazmayı!

Kazmasına dayanıp doğrulduğu bir sıra havaya baktı. Bir uçak gidiyordu. İstanbul'un toz duman

göklerinin maviliklerinde gri bir uğultu halindeydi. Bir Vaykant. Ankaraya uçuyor. Kabzımal müteahhit Hüseyin Korkmaz'ın hanımını götürüyordu.

Yorgunluktan bitik haldeydi genç kadın. Akşam köşke hayli geç dönmüş, sonra da uykuya geçebilmek için iki Belloid hapi almıştı. Uykuya geçtiği sıra saat ikiye geliyordu. Şu aptal adam bir haf-tadır Bakanlıklarda boy gezdireceğine, şu işi kopar-saydı da, hiç sevmediği, ürktüğü Ankara'ya kadar onu yormasaydı!

Akşam, Juju'lardaki sarı öğretmeni hatırladı, iyi ki kadınla uzun uzun tartışmaya girişmemişti. Girişebilirdi belki de. Juju olmasa haliyle girişeceklerdi. Kadının ters ters, aksi aksi lâflarına, iymalı lâflarına susacak mıydı? İlk kocasının zamanını açacaktı çok çok. Açsın. Ne olmuş? ihtiyar, ukalâ, sarsak kocasına boynuz boynuz üstüne taktırmıştı, evet. Canı sağ olsundu, elbette taktırırdı. Koca olsaydı da zaptetseydi karısını. Yalnız, şu sarı öğretmen.. Sahi, ne diye akletmemişti hangi okulda öğretmenlik yaptığını? İstanbul'a dönüşte işallah. Jujudan öğrenirdi. Pis, kokmuş karı. Ankara'dan beri kilo almışmış, Derdin dibi. Sana ne? Mesele o değil, «... beni kısı-kandı. Adam ol da sen de mevki tut, para sahibi ol. Beş kuruşluk bir öğretmensin. Juju'ların salonu sana göre mi? Neydi o sırtındaki poplin lâciver? Ben sana gösteririm. Dur, sahi bende de hiç akıl kalmadı. Bunu bizim Zerrin mutlaka tanır. Uçaktan iner inmez hemen Zerrin'lere gider, hem bu kadın hakkında bilgi alırım, hem de birkaç saat dinlenirim.»

Düşündüğü gibi, uçaktan indi, eski hovardahk

yıllarının can-ciğer arkadaşı Zerrin'lere gidecekti ki, kocası :

— Karıcığım, hoş geldin!

Tepesi attı :

— Bir hafta, kocca bir hafta boy gezdirdin de bir işi koparamadın öyle mi?

Bozuk şiveli diliyle birtakım mazeretler, sağa sola tükrük saçarak bir şeyler anlatmağa çalışmaları...

— Yeter yeter, dedi. Elimi yüzümü tükrükle yıkadın. Bana bak, ben şimdi doğru Zerrin'lere gidiyorum. Öğleden sonra Bakanlıl.'arda beni bekle!

— İyi ama karıcığım...

— Eeeh, yorgunluktan imanım gevriyor zaten... Taksi!

Siyah, pırıl pırıl bir Kadillak'tı taksi. Kibar bir şoför. Arabaya girdi:

— Bahçelievler!

İstanbul'un Levend'ine pek benzeyen Bahçelievler'in zarif duvarlardan taşmış ağaç, yaprak kalabalığı yeşilindeki rahat sessizlik arasından geçerek verilen adresin bahçe kapısı önünde duran Kadillak taksi, yorgun, ama gene de iştah verici müşterisini bırakıp, efendi bir sinirlilikle çıktı gitti.

Yeşil bir karanlık içindeki bahçe, güneşte âdeta terlemiş mermer basamaklar, mavi boyalı camekânlı kapı, bir kenara kıvrılıp kalmış tembel kırmızı su hortumu, şu bu sanki derin bir uyku içindeydiler. Hanımefendi bütün bunları uyandırmak istemezmişcesine yılan derisi zarif iskarpinlerinin uçlarına ba-

sarak merdivenleri çıktı. Zile bastı. Zil sesi derinlerde yankılar yaptı. Neden sonra kapı açıldı:

— Oooo... sen haa???

Genç kadın kahkahalar içinde Zerrin'ciğinin boyuna sarıldı:

— Hiç beklemiyordun, değil mi?

— Nerden bekleyim şekerim? Şeytanın aklına gelir mi?

Ankara'nın öğleye doğru güneşi altında tembel tembel uyuklayan kırmızı kiremitli damlar, ağaç kalabalıkları, mermer merdivenler filân kadınların çılgınlıklarıyla uyanmışlardı. Can sıkıntısıyla ters bakıyorlardı sanki. Ama eski dostların umurunda bile değildi bu. Cemekânı kapı, dışarının uykulu öfkesine kapandı. İçerisi koyu gölgeli, serindi. Adı gibi altın sarısı saçları bigudilerle toplanmış başı, bembeyaz gerdanı, usul boyu, kaim ama zarif kolları... Salonun bahçeye açılan penceresine memnurlukla gitti, yeşil pancuru itti. Salona nemli ormanların serin yeşili doldu bir anda sanki

— Ee şekerim, anlat banalım şimdi!

Aralarındaki zarif cigara iskemlesinin üzerinde Amerikan Cool paketleri. Zerrin hanıma Amerikalı dostları bol bol getiriyorlardı, ama kullanmıyordu ki. Amerikalı dostlar deyince.. Şu Amerikan erkeklerinin gerçekten misli yoktu dünyada. Kadınlarına gelince... Aman canım, onlara neydi kadınlarından? Soğuk, ukûla bakışlı, bilhassa bir Anadolu mutassıp kasaba kadını kadar muhafazakârdılar.

— Benim Tomson'um yetiyor bana şekerim...

— Evli mi?

- Yok canım.
- Ya?
- Dur bak, bir dakika!

Yüksek topuklu, zarif beyaz terlikleri üzerinde bir tüy hafifliğiyle odalardan birine girdi. İçerde çekmeceler çekilip itildikten, bir yerlerde kâğıtlar çabuk çabuk karıştırıldıktan sonra, gittiği gibi geldi:

- Bak!

Zarif gümüş çerçevesi içinden gözlerinin akıyla bakan, kalın dudaklı bir zenci erdi.

Kabzımal müteahhidin hanımı:

- Aaa... dedi.

Onu şaşırtan, sevgilinin zenci olması değil, Zerin'in bu yeni sevgilisinden haberli olmamasıydı.

- Geçen ay tanıştık daha şekerim.

Göz kırptı:

- Nasıl?
- Bütün zenciler gibi.
- Pratts ne oldu?
- Ohoo..
- Ya beyefendi?

Güldü:

— Beyefendi Vekillik peşinde. Başbakanın ya-lımdan ayrıldığı yok!

- Olacak mı?

— Çok kuvvetli bir ihtimalle, evet. Bakanlık-lar'da karşılaşmışlar, bizimki de bilmem ne işi için gitmiş. Görmüş, iltifat etmiş bizimkine; hattâ ça-k-mağıyla sigarasını yakmasına müsaade etmiş. Sa-

muş diyor ki: altı yedi eylülünden beri adama fena yükleniyorlar, diyor. O bilir. Malûm ya?

— Aa, tabî.

— Muhalefet de zaten yangına körükle gidiyor. Bizimki yanından hiç ayrılmıyor. Ona kalırsa, muhalefet filân bir darbeye yıkılması şart engeller. Başvekil bana selâhiyet versin, diyor, bir hafta içinde memleketi dikensiz gül bahçesine çevireyim diyor. Ben de dedim ki, ayol dedim, Başvekile söyle de sana selâhiyet değil, başka şey versin, evini dikensiz gül bahçesine çevir, dedim.

— Ne dedi?

— Hiç. Keleş keleş güldü.

Keleş keleş güldü kendi kocasını hatırlatmıştı. Kabzımal müteahhidin karısına:

— Bizim keleş'i sormuyorsun ya?

Zerrin hanım saçlarını elleriyle düzeltti. Hiç lüzum yoktu oysa buna:

— A sahi. Kocaman ayakları küçüldü.mü?

— Yok canım, yegâne meziyeti. Tam tersi, git-tikçe büyüyor!

Açık pencereden içeri vuran orman nemliliğinden patlayan kahkahalar.

— Bir haftadır Ankara'da. Bir taahhüt işi vardı. Bizim eski gözağrısından bir kart aldım...

— Şempanze'den mi?

— Yazık şekerim, söyleme!

— Aa...

— Tabî.

— Niye?

— Ögleden sonra işim düşecek de...

Yeni bir kahkaha kalabalığı. Sonra güzel güzel konuşmağa devam ettiler: Zerrin biliyor, o, kendisine Zerrin gibi bir politikacı uyduramadı. Bütün derdi, şu koca ayaklı kabzımal müteahhidi adam etmek. Fakat ne kadar güç iş bu, biliyor mu? insanın bu dünyada kocaman ayaklardan başka meziyetleri de olmalı. Olmadı mı, olmuyor işte. Düşünüyor, yarın milyoner, hattâ milyarder oldu, mebus olup meclise girdi. Ne çıkacak? Oturup Palkısmı beceremeyen, iki lâkırdı edemeyen biriyle, meselâ Başbakanın himayelerindeki bir baloya gittiler...

Ağlayacak kadar kederli bir sesle:

— Düşün şekerim, bütün sükse erkekler orada. O alaycı kadın, erkek gözlerinin bakışlarını düşün. Vallahi Zerrin, bu bakımdan çok bedbahtım, kardeşim!

Yaşaran gözlerini avucuyla sildi.

Zerrin:

— Haklısın, dedi. Para, mal, mülk evet ama, doğrusu etrafın süksesini toplayamayan, hattâ bulunduğu meclisin tek hâkimi oluveremeyen bir erkeğin kolunda...

— Başbakan gibi.

— Yaa, evlâdım. Geçen geceki baloda gene bir yıldız gibi tekti, pırıl pırıldı! Hele bal renkli sarı saçları...

Kabzımal müteahhidinki birden Juju'nun evinde rasladığı sarı saçlı öğretmeni hatırlayarak:

— Sarı saçları dedin de aklıma geldi. Şu hani dokuz yüz elliden önce cırcır bir öğretmen vardı, sarı saçlı, neydi adı onun?

Zerrin tatlı elâ gözleriyle dokuz yüz elliden öncenin Ankara'sını kafasından geçirmeğe çalıştı. Evet, vardı böyle bir öğretmen. Sali, cırcır karı derlerdi. Neydi adı? Leman mı? Lâmia mı?

— Dur, bir dakika...

Telefona gitti, numaraları çabuk çabuk çevirdi:

— Aloo, sen misin Fifi? Ben Zerrin şekerim. Fifiçğim, sana bir şey soracağım. Dokuz yüz elliden önce hani bir cırcır öğretmen vardı. Herkes depeli olmuştu da keçi gibi inat edip durmuştu. Ha ha, tamam. Hay yaşa Fifi. Lemia değil mi? Tamam. Koca ayaklının karısı bizde de...

Bir kakhaha. Kabzımal müteahhidinki telefona koştu:

— Merhaba Fifi. Beni tanımadın mı? Ayakları mı dedin? Gittikçe büyüyor kardeş. Değişelim şekerim. Hem de temelli. Vallahi ha Nasıl yontayım. Bir insanın kendisinde olmalı. Kimi? Lemia'yı mı? İstanbul'da, Juju'nun evinde rastlaştık. Tanımazhktan geldim, ama kâfir karı. Etmez olur mu? Bilmez misin, gevezeyi? Aklınca Reşat'tan söz açacak. Onun bildiği bir Reşat. Ya ya... Feyzi'den, Murat'tan, Nermi'den ne haber değil mi? Aptal işte. Evet, tabii, tabii şekerim. Süksesı yok. Olsa neden dedikodu yapsın? Dedikoduya vakti olmaz ki. İstanbul'da hangi okulda öğretmen? Dil alışkanlığı şekerim. Doğru, haklısın. Mektep mektep. Afedersin dedim ya! Bugün, yarın icap ederse bir hafta da, ben kalırım, ama dışarlarda pek görünmek istemiyorum. Buraya gel, Zerrin'e. Haydi bay baaay!

Telefonu kapattı: SPARTACUS

— Ne şeker kızdır şu Fifi, değil mi? ,
Zerrin'in yüzünden kıskançlığın hafif gölgesi
geçti.

— İnsanlar hakkında çabuk hüküm verme!

— Niçin? Bir şey mi geçti aranızda?

— Yoo, değil. Ama aramızda kalacak...

— Aa, tabî. Beni bilmez misin?

— Tomson'u benden kıskanıyor!

— Daha neler...

— Vallahi.

— Koca Ankara'da Tomson mu yok şekerim?

— Var ama, bilmiyor musun, beni bütün hayatınca kıskanmıştır. Taa lise, sonra üniversite boyunca. Lemia'nın mektep adresini yaz. Yahut daha iyisi, dur, ne yapalım biliyor musun?

— Ne yapalım?

— Öğleden sonra Bakanlıklar'a gideceksin, değil mi?

— Bizimkine öyle söyledim.

— İyi. Git Maarif Vekilini doğrudan doğruya gör, ha?

— O da olur ama...

— Aması ne?

— Beni hatırlar mı dersir, ?

— Deli.

— Niçin?

— Sen hatırlanmayacak kadın mısın?

Heyecanla kalktı, Zerrin'ciğinin boynuna sarıldı.

— Şekerim benim. Ne iyisin sen!

Gözleri gene dolmuştu. «Sen hatırlanmayacak

kadın mısın!» ın içinde saklı iltifat bir kadın için, bâhusus güzel bir kadın tarafından gelirse, iltifatların en büyüğü, hattâ şahanesiydi.

Zerrin, arkadaşının kollarından kurtulup telefona gitti, numaraları çevirdi:

— Aloo. Ben Zerrin!

Karşısındaki Maarif Vekilinin «Özel Kalem» Müdürüydü. Çocuk Esirgeme Derneğinin bir hafta önceki balosunda gene uzun uzun komplimanlar, aşk ilânları...

— ... beni şımartacaksınız, vallahi şımartacaksınız. Bilmem ki. Vallahi hiç vaktim yok. Mersi, çok mersi. Evet ama, düşünmedim henüz. Söz veriyorum, düşünceğim. Atlatmıyorum, vallahi atlatmıyorum. Yoo, Tomson'a lâf yok. Ah şekerim ah, yüzünüzü siyaha boyamakla iş bitse., bitmiyor maalesef. Hiç de bile. Neden? insafsızlık etmiyorum, vallahi etmiyorum. Dedim ya, düşünmem lâzım. Bendler'e mi? Çıldırılmışsınız siz. Neyse şimdi bırakalım bunu. Şeyy, Maarif Vekiline bir ahbabım gelecek. Bayan. Pardon, hanım. Hiiişt... kendinize gelin rica ederim. Yoo, sonra bakın, külâhları değişiriz. Not edin lütfen. Demek doğrudan doğruya sizi gelip görsün. Mersi.

Telefonu kapadı. Kabzımal müteahhidin karısı yanma gelmişti:

— Ne oldu?

— Not etti. Öğleden sonra gittiğinde uğra.

Göz kırptı:

— Nasıl adam?

Omuz silkti:

— Bilmem? Benim tipim değil. Sen belki beğenirsin..

— Zayıf mı?

— Âdeta.

— Esmer? Beyaz? Kumral?

— Bilmem. Hiç dikkat etmedim, ama kumral galiba. Şekerim iki kadeh içti mi bizim erkekler, cıvıyiveriyorlar. Bir de Amerikalıları düşün!

Konuşarak yerlerine döndüler.

— Onlar emmiyorlar mı sanki?

— Cıvıyorlar ama, onların cıvımaları bile Amerikaca. Ah canım Amerika!

Gözlerini bir an hazla yumdu. Yumulu gözkapaklarının ardından Amerikan gök tırmalayanlarıyla masmavi Amerikan göğsü geçti. Sonra muhteşem Valdorf Astorya otelini hatırladı. Kocasıyla birlikte bir öğle yemeği yemişlerdi. Bilmem kaç dolara. Ne kocası, ne Valdorf Astoryanın ihtişamı ne de iki kişinin başbaşa bir öğle yemeği için ödedikleri avuç dolusu para. Tam karşısına rastlayan masada, gri kostümlü, kırmızı papyonuyla inadına siyah, kapkara bir zenci görmüştü. Uzun boy, geniş omuzlar, yuvalarında zekice parlayan, arzu dolu, baktığını yakan simsiyah gözler. Bu zenciye hâlâ unutamadı.

Elini ağzına siper ederek bu kalın saplı kocaman mantar tekerinden söz açtı. Katıla katıla güldüler.

— Çok hınzırsın, dedi kabızimal müteahhidinki.

— Neden tanımadım diye hâlâ yanarım!

— Ne olurdu Tomson'dan fazla?

— Bilmem? Belki fazla bir şey olmazdı, ama ya-
nıyorum işte.

— Adam belki de basketbolcuydu.. Ne dersin?

— Mutlaka. Kocaman kocaman eller. İki metre-
ye yakın boy. Ah şekerim, düşün, seni koltuk altla-
rından kuvvetle kavrayıp havaya kaldırıyor, düşün.
Bir çocuk gibi oynuyor seninle...

— Tomson nasıl?

— Onun gibi değil tabî.

— Ne zaman, nerde buluşuyorsunuz?

— Söylemeeem!

— Neden?

— Sır.

— Deli!

— Öğleden sonra adamın yanına uğramayı
unutma!

— Beni yatır önce, sonra doyur, daha sonra
da... "

— Anlaşıldı.. Gözlerin iyice ufaldı, senden ha-
yır yok. Ama bana bak, o kocaman ayağı defet git-
sin İstanbul'una. Oldu mu?

— Olmayacak ne var nonoşum?

Zerrin yatak odasının kapısını açtı:

— Buyursunlar muhterem prenses hazretleri!

Katıla katıla güldükten sonra:

— Nedimelerime söyleyin, Tovzend gelince doğ-
ru buraya alsınlar!

— Emredersiniz asaletli misis...

Kapıyı çekti.

Kabızılal müteahhidin karısı çabucak soyunup
Amerika dönüşü getirilen beyaz, zarif naylon mu,

orlon mu, reyon mu, ne örtülerin serinliğine kendini sırtüstü bıraktı, ama tuhaf, uykusu kaçıvermişti. «Eyvah!» diye düşündü, «...kâfir uyku kaçtı gene. Zerrin'in bir şeyleri yok mu acaba?»

Ufacık, tombul, bembeyaz ayaklariyle yerdeki Amerikan tipi mavi kıvrır kıvrır halının üstüne atladı. Stil kitaplığın çekmecelerini, dolaplarını karıştırdı, buldu: Her zaman kullandığı Belloid şisesi. Su? Yoktu. Susuz filân attı ağzına, zorla yuttu. Sonra yatağa tekrardan girdi.

Uyandığı zaman saat iki buçuktu. Dehşetli bir rahatlık ve neşe içinde giyinip salona çıktı. Zerrin görünürlerde yoktu. Az sonra beyaz prostelâlî cıvıl cıvıl bir hizmetçi kız, son derece tatlı, hanımının DP kadınlar kolu toplantısına gittiğini bildirdi. Bir şeyler almak istiyorlarsa yemek odasına buyurmasını rica etti.

Genç kadın şöyle bir düşündü.. Karnı aç değilse de, bir şeyler yiyip iki kadeh de bir şeyler içse?

Hizmetçinin ittiği kapıdan yemek odasına girdi. Her şey tertemiz, pırıl pırıldı. Kocca buz dolabı, Juju'lardakinin ufağı, maondan yemek masası, pırıl pırıl havagazı, düdüklü tencereler... Buz dolabını açtı: Şişe şişe Koko-kola'ların yanibaşmda siyah, kahverengi şişeleri soğuktan terlemiş İskoç viskileri.

İnce, uzun kristal bardaklardan birini yarı yarıya doldurdu. Sodayla inceltti, hafif mezelerle içti. Bu arada Zerrin'i kıskanmadı değil. Kocasını pek öy-

le moruk sayılmazdı ama, kadirin ne ihtiyacı vardı nikâhlı kocaya? Ayrılmasa şimdi kendisi de tıpkı tıpkısına bu Zerrin gibi, kocasının Vekil olmasını beklerdi pekâlâ. Çünkü adam birçok eski, koyu CHP liler gibi: «Maksat şu veya bu parti değil. Maksat, vatana hizmet!», ya da «Büyük Ata'mızın aziz ruhu DP de, nabzının DP de attığını duyuyorum.» gibi düşünerek iktidar partisine geçmenin yolunu bulmuş, hattâ Başbakanın değilse bile, Başbakana çok yakın çevrelerin sakalı altına girmişti.

Zerrin'in köşkünden çıktığı sıra saat üçtü. Kafası tatlı tatlı dönüyordu. Şu işkoç içkisinin üstüne içki yoktu vesselâm. Ne diye herkes bunu içmez de rakı, votka içerdi sanki?

— Taksi!

Atladı:

— Bakanlıklar!

Araba hâlâ kızgın bozkır güneşinin altındaki terütenha yollardan Bakanlıklar'ın yolunu tuttu. Kocası ordaydı. On ikiden beri karısını bekliyordu. Doğrucası şu adamın keleş keleş gülüşünü şu Ankara'da çekemezdi.

— Bana bak, dedi. Bir haftadır buradasın da Zerrin'e neden uğramadm?

Kabızimal müteahhit Hüseyin Korkmaz'm gözlelerinden tekme yemiş bir köpeğin lâcivert korkusu geçti. Vakit bulamamıştı ki. Yoksa bilmiyor muydu? Karısı her zaman tenbih ederdi, nasıl unutturdu sevgili karısının tenbihini? Lâkin aksilik işte, sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar Bakanlıkların koridorlarında...

— Kâfi, kâfi. Zerrin beni bırakmıyor. Sen atla git istanbul'a. Ben bu işi Zerrin'le Fifi vasıtasıyla hallederim, ikimizin birden buralarda sürünmemize lüzum yok!

. — Ne zaman gideyim?

Bunalacak kadar hırslandı:

— Kaabilse hemen şimdi!

Kocasını bırakıp Şempanzenin odasına doğruldu.

Şempanze yerinde yoktu. Sağa baktı, sola baktı.. Nihayet bir odacı. Sordu:

— Nerde Vekil bey?

Elindeki cigarayı saklamağa çalışan odacı, karışısındakinin zarif, güzel, alımlı çalımli halinden huy-lanarak, son derece kibar olmaya çalıştı:

— Başbakan beyefendinin yanına gitti, efendim!

— Niçin? Ne var?

Kadın, belki de mebustu ? Kadın mebusların Baş-bakanın yanında sıradan erkeK mebuslardan daha sözleri geçtiğini biliyordu. Hooş mebus olsa bilirdi, tanırdı. Bilip tanımadığına göre, mebus değilse, gene de hatırlı biri, ya da hatırlı birinin karısı olabiliirdi.

Genç kadın huzursuzlukla çevresine bakındı, tekrar sordu:

— Başbakan Başbakanlıkta değil mi?

Odacı bir sır verir gibi:

— Sanayi bakanının yanma geldi, vekilleri aceleden topladı!

Evet, biliyordu, dinamik Başbakandı o. Çat bur-

da, çot orda. «Atatürk'ten sonra en büyük Türk» yani!

Sanayi vekilinin kapısında bir telâş, bir girip çıkma. Başbakanın geldiği her yerde aynı telâşın görüldüğünü biliyordu. Adam sanki ayaklı bir dinamom, ya da tansiyonları yükseltiveren, elle tutulmaz bir ilâç özelliği taşıyordu da, o geldi mi tansiyonlar lüzumundan fazla yükseliyor, uğradığı yerde telâş artıyordu.

Sanayi vekilinin odasına ellerinde dosyalarla girenler, çıkanlar. Dalmıştı. İnsan ne mebuslara, ne de vekillere, Başbakan'a yakın olmalıydı. Başbakan'a yakın olsa, Şempanze'nin ardında ne diye dolaşsın? Hattâ Bakanlıklar'da işi ne?

Başbakan'a yakın güzel kadınlar geçti aklından. Yüzü nefretle buruştu. Onlardan nesi eksikti? Hiç Bütün mesele... Birden Şempanze! Gözlüğünün camında kımıldayan cıva ışıltılarıyla telâşlı, hemen hemen koşarak geldi, odasına girdi.

Genç kadın ondaki bu telâşa şaşmıştı. Demek bu ufak tefek, bu yumuk gözleriyle gerçekten bir şempanzeyi hatırlatan adam da telâşlanabilirdi? Vızgelirdi onun telâşı. Taşradan çekilip çekilip gelmiş şu taşralı iş adamlarından biri miydi de sabırla bekleyecekti? Odacıya filân boşverip, daldı odaya!

— Merhaba!

Şempanze'nin arkası dönüktü. Ağır ceviz masasının üzerindeki evraklar arasından bir dosya arıyordu. Şu anda bu dosya çok lâzımdı. Başbakan da hep böyle, en akla gelmeyecek, en nereye konulduğu hatırlanmayacak, en zor bulunan şeyleri isterdi.

Sıkıntıyla döndü, baktı, gördü. Gene bu kadın!

— Merhaba şekerim, dedi.

Yaklaştı:

— Kartın işlemedi!

— Neden?

— Ne bileyim ben? Başkasını ver..

— Hemen şimdi mi?

— Hemen şimdi.

— Görüyorsun, Başbakan'ın yanındaydım!

— Peki?

— İki ayağımız gene bir pabuçta. Akşam gel bana, yemeği birlikte yiyelim. Hem de...

— Hem de?

— Hem de konuşuruz canım.

Şempanze'yi dosya telâşesi içinde bırakıp çıktı.

IX.

Kabzımal müteahhit Hüseyin Korkmaz, uçaktan inip eve geldiği sıra güneş Eyüp sırtlarından devrilmiş, Fener patrikhanesi, Sultanselim, daha soldaki Süleymaniye camii batan güneşin kan kırmızısı üstüne kartpostal matlığıyla gelip oturmuştu.

Karısını seviyor muydu, sevmiyor muydu? Seviyordu herhalde, ama ondan ayrıldığı zamanlar dehşetli bir rahatlık, bir ferahlık duyduğu da saklanamayacak kadar açık seçikti. Karısını geceleri yatakta kollarının arasına alsa, ondan sonra bütün gün görmese razıydı. Hattâ kolalı yaka, kravat, ingiliz kupon kumaşından renk renk kostümler, müteahhit

Hüseyin Korkmaz'lık, karısıyla zaman zaman gittiği Şişli, Nişantaşı sosyetesini, bu sosyetenin süzek bayları, bayanları da olmasa, eskisi gibi kabızmal Hüseyin olsa; hâldeki dükkânında, dükkân komşularının zaman zaman insanı gülmekten kıran şakalaşmalarına kendini bıraksa!

Hizmetçi Ayşe, köşkün taş merdiveninde karşıladı:

— Nirde hanım?

Ayşe hep böyle, senli benli konuşurdu. Hanım olmadığı zamanlar yadırgamazdı da. Hanım olsa kızını hemen azarlayıverirdi: «Nirde denmez, nerde de. Sonra, beyefendiyle bu türlü lâübalı konuşulmaz dememiş miydin sana ben? Hanımefendi nerde beyefendi, diye sor soracaksan!»

Cevapladı:

- Hanımı sattım kız, eyi ettim mi?
- Aboo. O ne biçim lâf?
- Beğenmedin mi?
- Beğenilir mi?

Ayşe'ninki de candan bir karşılık değildi. Hanımı satsa, yerine Zeytinburnu'ndaki gibi dili diline, huyu huyuna benzeyen, allıksız, pudrasız birini getirirse daha memnun olurdu. O zaman kaldır masaları, tabakları, ser sofraya bezini yere, getir bulgur pilâvı tenceresiyle turşu kabını, ooooh!

Hüseyin Korkmaz kocaman ayaklariyle taş merdivenin başında durdu:

- Anşa be!
- Hı?
- Canım ne istiyor biliyon mu?

Anladığı halde, anlamazlıktan geldi:

— Ne istiyor?

— Hanım bugün yok, yarın yok. Belki de bir hafta yok. Köşkte biz bizyiz. Bulgurumuz vardı değil mi?

Memnun, güldü:

— Olmaz mı?

— Soğanı bol bir bulgur pilâvı yap, bakkaldan bir kutu da turşu al. Hııı?

— Kendi keyfin bilir, bey!

— Öyle yap bacı. Öyle yap da, bu gece, bu geceden sonra bir hafta memleketteki gibi yaşıyak!

Birden anasının evi burnuna tüt müştü.

— Pilâvı hemen yapıyım mı?

— Hemen yap bacı. Ben <e> şu gâvır cenderesinden kurtuluyum...

Odasına, soyunmağa giderken, Ayşe de mutfığa geçti. O da şimdi bulmuştu havasını. Şu bey ne iyidi! Ah hanım olmasa da hanımın yerinde Hatça abası gibi eke toka, kütür kütür bir kadın olsa, bulgur pilâvları pişse, turşular, yumrukla kırılıp fırlayan cücüğü tuza banıla banıla yenilen soğanlar olsaydı. Eğri basma şöyle olur, doğru basma böyle olur. Bıkmış usanmıştı be. Neydi bu cendere gibi yaşamak? istemiyordu. Milyonu olsa da köşkler satın alsa, gene de istemezdi buz dolabını, çamaşır makinesini. Allah insana el, kol, tükenmez güç vermişti. Çamaşırını elle yıkamadıktan, sofrabezini yere serip anadan atadan alıştırığın gibi karnını doyuramadıktan sonra... insanın içine sinmiyordu yediği be!

Havagazını yaktı, pilâv tenceresini oturttu. Su

kaynamayadursundu. Kocaman iki baş mosmor soğan aldı, halka halka doğradı. Bunları yaparken gözlerinin önünde hep Hatça abası. O da tıpkı böyle, soğanı ayakta doğrardı. Yaz kız, kolları dirseklerine kadar sıvalı, yalın ayaklarında nalın. İş yaparken yalnızsa, dilinde mücerret Elmalı türküsü. Bu türküyü çok seviyordu herhalde. Sevmese her zaman lîer zaman söylemezdi. O da, farkında olmadan, mırıldanmağa başladı.

Ah, Hatça gibi olabilse!

Zeytinburnu, gecekondu. Hatça abasıgilin gecekondu gerilerdeydi. Sırtını trenin başını alıp gittiği yöne dönmüş, iki odalı, bir salonlu. Salon dıyse hani sözün gelişi. Ufacık, duvarları sıvasız. Amma şu içinde yaşadığı köşk yok mu, Hüseyin beyin köşkü, vallaha da değişmez, billâha da. Neden? Çünkü Hatça abasıyla kocası, çocukları... içini çekti. Çocuklar, ah çocuklar. Ne severdi çocukları. Bir evin gülü, çimeni, buz dolabı, radyosu, elektriği ydi çocuklar. Çocuğun olmamış da buz dolabın, çamaşır makinen, radyon olmuş kaç para?

Gözlerini mutfağın penceresinden karşı yapıya kaldırdı. Ameleler ateş yakmışlardı. Alaca karan"ım içinde kara dumanla karışık turuncu bir alev gv ğe uzayıp gidiyordu. Yemek pişiriyorlardı herhalde. Lâkin içlerinde adam yoktu. Bin kere söylediği halde gene de babalarının köşküymüş gibi, ellerinde kırmızı toprak testi, bahçeden içeri dalıveriyorlardı. Köşk babalarının malı değildi, dalamazlardı öyle rasgele. Kapıda durmalılar, beklemeliler, sonra da, «Abla, iznin olursa su dolduracağız!» demeliler.

Eşek başı değeldi. Koskoca bir köşkün hizmetine bakan bir hizmetçi. Amma gün gelecek, Hatça abası gibi...

Saygısız ameleleri filân unuttu birden. Erkeği hatırlatan sert yüzü yumuşadı. Hatça abası gibi, tamı tamına. Tamı tamına ya, Hatça abasının kocası gibisini bulursa. Herif hâza erkekti. Genç irisi, Osmanlı, tuttuğu yeri koparır... Güldü. Bu lâf da Hatça abasının lâfı. «Sen onun öyle sessiz durduğuna ne bakıyon? Onda bir pençeler var, abooo...»

Bir gün Hatça abasıgilde, gece yatısına kalacaktı. Dağ taş çamaşır yıkamışlardı Hatça abasıyla. Şonun, şunun çamaşırı. Parasıyla. Hatça abasının kocası çalışıyor, kazanıyordu ya, Hatça abası bu, boş durur mu, evde çamaşır yıkıyor, dikiş dikiyordu. Singer dikiş makinesi de alacaklardı. Belki de başka marka. Taksitle. Singer'i taksitle verirlerse ne âlâ, vermezlerse başka. Alaman makinesi mi, İtalyan makinesi mi? Burası lâzım değil, çamaşırdan çıkmışlar, güneş de bugünkü gibi devrilip gitmişti. Yorgundular. Hatça abası yere oturmuş, dizlerini dikmişti. Trenlerse gelip gelip gidiyorlardı. Bu yorgunlüğün üstüne ne lâzım demişti. Hatça abası. Az önce beyefendinin sorması gibi. Şıp, anlamıştı:

«Pilâv!»

«Ne pilâvı?»

«Bulgur.»

«Yanma ne ister?»

«Ayran!»

«Ne duruyoruk ya?»

İkisi iki yandan, biri sovanı doğramış, biri yo-

ğurdu ezip ayran yapmış, bir gülme, bir türkü, bir mani... Trenlerse dü t geliyor, dü t gidiyordu. Bol sovanlı pilâv tenceresi ateşten duman duman indiği sıra Hatça abasının eri de gelmesin mi ? Sofrabezini bahçeye sermişler, çoluğu çocuğu toplamış, güle söyle çal kaşık...

O gece İstanbul yerinden oynamıştı işte! İstanbul tarafında bir çığıışma, bir alev... Hatça abasının kocası, «Durun hele,» demişti. «Ben gidip anlayayım!» Hatça abası üstüne titrer kocasının, bırakır mı hiç ? Kapıya gerilmişti.

«Çekil yolumdan Hatça!»

«Çekilmem, gitmeyeceksin!»

«Hatça aksilik etme, gider, öğrenir gelirim!»

«Beni tepele öyle git. Bırakmam seni. Bu çığıışmalar, bu alevler boşuna değil. Ben seni bırakmam!»

Sonraları pişman olmuştu Hatça abası. Meğer hükümetin emriyle millet gâvur mallarını yağma ediyormuş.

«Ah deli kafa!» demişti Hatça abası. «Gidenler sebeplenmiş, fena mı? O top top kumaşlar, o altın bilezikler, deste deste paralar... Beyoğlu sokakları mala bulanmış. Çok değil, bizimki de birkaç altın burma, bir iki top patiska getirseydi fena mı olurdu?»

Ama Ayşe, Hatça abasının kocasını asıl başka günden tanır. Altı yedi eylül dedikleri günün gece-sinden epeyce sonra, gene çamaşırdan çıkmışlar, bulgur pilâvıyla ayranı el birliğiyle hazırlamışlardı. O sıra Ayşe, su dökmeğe mi gitmişti, bahçeden mey-

danos toplamağa mı? Hatça abasının kocası gelmiş, eve girmiş. Ayşe'nin hiç haberi olmamıştı. Elinde bir avuç meydanos, mutfağa hızla girecekken, gazocağının şöyle bir aydınlattığı mutfakta çekişen iki kişi. Şaşırmıştı. Hatça abasını yalnız bırakıp gitmişti bahçeye. Kimdi peki yanındaki? Geri çekilmiş, kapının ağzına sinerek kulak vermişti:

«Dur, doğru dur, kız geliverir şimdi!»

«Hatçam benim, yavrum!»

«Kız geliverir diyorum azgın it. Lan kız geliverir lan. Aboo. Allah canını almıya, deli!»

Anlamıştı, Hatça abasıyla kocası. Ayaklarının uçlarına basarak çekilip gitmişti bahçeye. Gecekondu-lara akşam inmişti. Pencereelerde lâmbalar yanmış. Öyle olduğu halde, bir yerlerde top oynayan çocukların sesleri.

Neden sonra mutfağa o değilden döndüğünde, gazocağının üstünde su dolu gaz tenekesini görmüş, sormamıştı da Hatça abası:

«Bizim herif işten pek kirli geldi. Anşa, kusura kalma. Yıkamazsam ekşi ekşi kokar!» demişti. Çocuklar toptan ter içinde gelmişler, pilâvla ayrana saldırmışlar da neden sonra karı-koca yıkanmadan dönmüşlerdi. Dönmüşlerdi ya nesine gerekti onun da mı yıkandığını sormak? Bilmeyecek ne vardı? Yalnız en küçük oğlan, Murat sormuştu:

«Sen de mi yıkadın ana?»

Oğlana öyle sertçe bakmıştı ki...

Sovani şöyle bir kavurduktan sonra iki tas bulgur, üstüne suyu doldurup tencerenin ağzını kapattı. Kaynaymcaya kadar beyin istediği turşuyu alı-

verip gelmeliydi. O pis bakkala da hiç gitmek istemiyordu cam. İhtiyar bakkal değil de çırağı. Gafur itinin içki, kumar arkadaşı. Turşu için kap lâzım değildi. Kutu turşusu alacaktı nasıl olsa. Ekmek var mıydı? Dolaba gitti, baktı, vardı. Bakkalın yolunu tuttu.

Pencereden bey:

— Nirye gidiyon Anşa?

Durdu:

— Bakkala.

— Niye?

— Turşu istemedin mi? Turşu alacam!

— İyi ya.

Hanımdan çok seviyordu beyi. Huyu huyuna, suyu suyuna benzerdi. Hiçbir şeyi olmasa, hanımın yokluğuna sevinmesi, o yokken bulgur pilâvıyla turşuya can atması, dünya malı değerdı. O da seviyordu pilâvla turşuyu. Ne zaman bulgur pilâvının kokusunu alsa, aklına babasının, çokluk da anasının evi gelirdi. İkisini de tanıyamıyordu esasta ama, kimbilir, ona öyle mi geliyordu?

İnen akşamın içinde esmerleşen bahçenin kırmızı kumlu yolundan köşk kapısına ağır ağır geldi. Komşu köşkların elektrikleri yanmıştı. Radyolar ajans haberlerini veriyorlardı.

Bakkalda kimsecikler yoktu o sıra. Kocaman, bembeyaz buz dolabı, raflarda sıra sıra, renk renk teneke kutularda yalancı dolmalar, ton balıkları, konservele, zeytinyağları, şişe şişe bira, rakı, votka, hattâ İskoç viskileri, buzdolabının camekânında

kaşar tekerleriyle kanat kanat pastırmalar, sucuk, salamlar, kavanozlarda siyah, yeşil zeytinler...

Kıpkırmızı kolları dirseklerine kadar sıvalı genç irisi ırak bile ortalarda görünmüyordu. Ustası eve, akşam yemeğine gitmişti. Buzdolabının arkasındaki tahta sandığın üzerine eğilmiş, az sonra gelecek arkadaşlarıyla ikişer kadeh atabilmek için çilingir sofrasını hazırlıyordu.

Dükkâna birinin girdiğini hissederek doğruldu:

— Vaay, Ayşe abla. Buyur bakalım!

Gafur itinin kumar, içki, hovardalık arkadaşı bu sarışm oğlanı da sevmezdi Gafur gibi. Gafur'a yakın, Gafur'la senli benli hiç kimseyi sevmediği gibi.

Hemen kalın kalın yıkılan kaşlarıyla:

— Bir kutu turşu vir! dedi.

Çırak göz kırptı:

— Beyefendi rakı mı içecek?

— Sana ne?

— Hanım da Ankara'da nasıl olsa..

— Angara'da olduğunda ne var?

— Gafur diyor ki...

— Ne diyor?

— Haydi boşver, lâf benden çıkmasın!

— Çıksın. Ne diyor?

— Ne diyorsa diyor.

— Benim için mi?

— Senin için, beyefendi için, hanımefendi için...

Boğulacak gibi sinirlendi:

— Benim için ne diyor?

Çırak raftan yuvarlak bir turşu kutusu aldı,

uzattı. Yiyecek gibi bakıyordu kıza. Cinsel açlığın-
dan değil, alışkanlığından. Yoksa yakın köşklerin
bir balonlu sakız, bir paket çiklet, küçük bir kutu çi-
kolataya kendilerini öptüren hizmetçilerinden baş-
ka, Pervin gibi geceleri bahçeye çıkıp yakışıklı çı-
rağın kollarına kendilerini atmağa fırsat kollayan-
ların cömertliğiyle, iliklerine kadar toktu. Ne var ki,
Ayşe bunlardan değildi. Balonlu sakız, çiklet, çiko-
lata şöyle dursun, Gafur gibi desteyle para gösteren-
lere bile kalın kaşlarını, siyah siyah yıkmış, hattâ
kafalarını yarmak için taş aranmıştı.

Geceler gecesi ne zaman kıza sataşmağa kalk-
sa, ağzının payını alan Gafur, çırak yanında üstü
kapalı öğünmelerden geri kalmamış, şimdiye kadar
hiç kimsenin el atmadığı, atsa bile ulaşamadığı bir
kızı avucu içinde göstermekten erkeksi, hovardamsı
bir üstünlükte bulunmak istemişti.

Çıraksa, Gafur'a bakarak daha genç, çok daha
yakışıklı olmanın, yalnız hizmetçi kızlar değil, köşk-
lerin kısacık etekli, tombul bacaklı kızlarının bile
boşveremediği bir insan olduğu halde bu kızın boş-
verişine içerliyordu.

Elinde turşu kutusuyla sinirli sinirli dikilmek-
te olan Ayşe çekilip gideceğine, üsteyince göz kırp-
tı gene:

- Akşamları iyiymişsiniz!
- Ne demek o?
- Ne demek var mı? Beyefendiyle hanımefen-
di odalarına çekildikten sonra...
- E..?
- Gafur'la...

Deliye döndü birden:

— Ben Gafur'nan hı? Gafur mu didi?

Kızın tepkisi öyle sert, öyle şiddetli oldu ki, çırak ürktü:

— Canım boşver yahu...

Turşu kutusunu buzdolabının üstüne bıraktı:

— Gafur mu didi diyorum sana!

— Canım belki de şaka etmiştir..

— Ben onun bildiği kızlardan mıyım da şaka ediyor? Beni ne demiye ağzına alıyor? Hı? Ne demiye? Birazdan gelecek değil mi? Ben onun babasının ağzına...

Kutuyu hırsla aldı, dükkândan nefretle çıktı. Babasının ağzına sıçacaktı onun Gafur gibi. Demek akşamları yorgun argın gelip bunun için gidiyordu bakkala? Kimbilir neler diyordu ondan ötürü! Demese çırak ne diye açık etsin? «... beyefendiyle hanmefendi odalarına çekildikten sonra odama geliyor hı? Odama geliyor, kapıyı kapatıp, elektriği de söndürerek... Ulan ben Pervin miyim? Güldane miyim? Yoksa yaz günleri bakkala makkala kilotsuz, gömleksiz gelen, güneş vurdu mu incecik entarisinden içi görünen Mari mi?»

Köşke alev alev geldi. Beyefendi beyaz gecelik entarisini giymiş, yere serili sofrabezinin kenarına bağdaş kurmuştu. Ayşe öyle hırslıydı ki, ne beyefendinin hanımın yokluğunda giydiği beyaz gecelik entarisini gördü, ne de yere serdiği sofrabezini. Ayşe olmadan geceliğini nasıl bulmuştu? Sofrabezini nasıl? Bey de, hanım da, gecelik, sofrabezi de vızgeliyordu. Demek Gafur, bu Gafur, ahlâksız, namussuz,

ırz düşmanı Gafur bakkalda çakkalda onun lâfını ediyor, böyle böyle yapıyoruz diye onu dile düşürüyordu hı?

Elinde turşu kutusu, ağlayacak kadar hırslı, beye çıkıştı:

— Bana bak! Ya bu adamın terbiyesini vir, ya da vallaha, billâha, kahpe dölüyüm ki, kafasını gözünü yararım!

Kabzımal müteahhit Hüseyin Korkmaz, genç kıza âdeta korkuyla baktı:

— Noolmuş?

— Noolmuşu moolmuşu yok! Ben onun bildiği uruspullardan değilim. Benim yaşıım yirmi. Bunca yıl benim elime yadırgı erkek eli değmedi ve hem de değmez. Allah benden sormaz onu. Herkesin kendine göre bir namusu var. Ben oyuncağı değilim...

Bundan önce de çekişip durdukları için, Gafur'u kıza takıldı sanmıştı. Beş vakit namazında bir dayının yanında anasız babasız büyümüş bu kızın eline eteğine temiz olduğu kadar uçkuruna da sağlamlığını biliyordu. Hattâ karısıyla bu meseleyi zaman zaman indirip kaldırmışlardı. Gafur da, bu da emektarlarıydılar. Alt kattaki ayrı odalarda yatıp kalkıyorlardı. Allahın emri, peygamberin kavliyle odalarını birleştirip başgöz etseler. . Ama karısının söylediğine göre, kız, Gafur'u zerrece beğenmiyor, adı geçse suratı buruşuyordu.

Üzerinde durmadı:

— Kutu açacağını getir!

«Açacak maçacak, bilmem. Ben onun bildiği kız-

lardan da değilim. Hanımefendiyle beyefendi odalarına çekildikten sonra...»

Mutfağa öfkeyle girdi, elektriği yaktı, teneke kutu açacağını raftan aldı, lâmbayı açık bırakıp beyin yanma geldi.

— ... deli mi herif ne? Senin has adamın diye yuttum şimdiye kadar. Ben yuttukça o şirniyor (şirmiyor, ben yuttukça o şirniyor!

Açacağı uzattı. Bey aldı, kutuyu usulünce açmağa başladı:

— Tabak getir!

Kara kara yıkık kaim kaşları, mutfağa hırslanmış gitti, beyaz bir tabakla dönerken beye de içerlemişti. Buz gibi, herkesi kendi avradı gibi mi belliyordu ne?

Tabağı uzattı. Öyle belliyordu adam herhalde. Hatça abasının dediği gibi, Anadolulu olsun isterse, gâvurca patırdatan, masada çatal bıçakla yemek yiyen, kıravat takanların tümü de boynuzlu oluyordu. Domuz eti yemiş gibi, avratlarını bile kıskanmıyorlardı!

Bey kutuyu kolaylıkla açmıştı. Beyaz tabağa boşalttı. Tepede yanan elektriğin bol ışığı altında küçük küçük, sarı sarı biberler, doğranmış patlıcan parçaları, havuç, yeşil domates, yaprak yaprak lâhanalar, turşunun bulanık suyunda iştah açıcı bir ekşilikle tuzlu tuzlu yatıyorlardı.

Ayşe bunlara da baktığı halde görmüyordu.

— Otur bakalım!

Oturdu. Bey kendi eliyle beyaz tabaklara tencereden bulgur pilâvı koydu. İrice doğranıp şöyle bir kavru lan sovanlar sıcak pilâvın içinde diri diri yatıyorlardı. Ortalığa sıcacık bir bulgur pilâvı koku su yayılmıştı.

— Eline sağ lık, dedi bey. Pilâv da pilâv olmuş hani...

İri burnunun etli kanadı haz la titriyordu. Kaşığını daldırıp ağzına götürdü, sonra çatalıyla iri bir hiyar parçası aldı. Dünyada şu anda o, bulgur pilâvı ve turşu vardı. Ne zaman hanımın yokluğundan faydalanıp bulgur pilâvıyla turşuya kavuşsa kendini Niğde köylüğündeki anasının evinde sanır, kendini yılların gerilerinde bulurdu. Gene öyle. Kahırdan saçları ak pak, yüzü erkek yüzünü hatırlatan, ama oğluna bakarken hemen hemen bütün analar gibi gözlerinin içi gülen anası...

Pilâvı üstüste kaşık lıyor, çatalıyla bol bol turşu alıp ağzına atıyordu. Bu, böyle bir zaman sürdü. Hızını aldıktan sonra Ayşe'ye baktı. O da onun domuz eti yemiş kıskanmazlığına bakıyordu, gözgöze geldiler.

— E, söyle bakalım Anşa aba. Kaçtan aş ağı olmaz?

Hâlâ hınç lı Ayşe başını salladı:

— Deyusun oğlunun kafasını gözünü yarıyım da anlasın benim Pervin mürvün olmadığımı!

— Pervin mi? Ha, ş o.. Nolmuş da?

— Bilmiyon mu nolduğunu?

— Bilmiyom, nirden biliyim?

Buna da ayrıca kızdı:

- Bilmiyormuş.
- Vallaha bilmiyom kız!
- Di hadi, yemin edip durma...

Kızın bu biçim tepkileri pek hoşuna giderdi. Uzun uzun, rahat rahat güldükten sonra:

- Vallaha bilmiyom Anşa, dedi. Ne var da?
- Ne yok ki be? Balonlu sakıza öpücük virir, çiklete kendini mıncıklatır. Şimdi de beyini avucunun içine almış!

Hüseyin Korkmaz, yeni bir şey öğrenmişti:

- Yaa.. demek beyini? O kıranta herifi ha?
- Hanıma hemen yetiştir emi?
- Yok canım, aramızda bi şey.. Dimek böyle?
- Böyle tabî. Kıranta herif şehirde apartuman tutacakmış ona!
- Dimeee?
- Apartumanı da bi güzel dayayıp döşiyecemiş hanımdan habersiz...
- Vay kart horoz vay!
- Kendiyyen selâmlaşıyon, dime sakın ha!
- Dinir mi kız, bana ne?
- Bu Gafur itini unutma. Birazdan gelince böyle böyle di, şorda şurda beni ağzına almasın, Allah belâmu versin yararım kafasını!

Hüseyin Korkmaz duydu, anlamadı. Kıranta komşusuyla Pervin'i düşünüyordu. Pervin de Pervin'di hani. Pazardan başka günler evden erken erken çıktığı için, göremiyordu. Ama pazarları, bitişik bahçenin kırmızı toprakları üzerinde çıplak ayaklarıyla koşup duruşunu çok seyretmişti. Demek beyi avucuna almış, şehirde apartman katı tutturup

dayatıp döşetecekti? Aferindi kıza be! Herifi yolar yolar, sonra da genç birisiyle... Bu işler böyleydi...

— Ne düşündün?

Aklımdakiler silindi:

— Ben mi?

— Sen.

Pervin'in kıranta beyefendisini soyduğunu düşünmüyormuş gibi:

— Hiç, dedi. Şu Gafur'u düşünüyorum.

— Neyini düşünüyorsun Gafur'un?

— Gafur'u niye beğenmiyon sanki?

İrzına söğülmüşçesine:

— Niye mi beğenmiyom? Ne diye begenecekmişim?

— Tam sana göre!

Elinden kaşığı attı:

— Şimdi kötü kötü söyledecen ha...

— Niye kız?

— Neresi bana göreymiş Gafur'un?

— Her şeyi.

— Benim işime karışma sen. Beysen beyliğini bil!

Kaşığını yeniden aldı. Pilâva uzatacakken vazgeçti:

— Humarcılık onda, avrada kıza sarkıntılık onda, itlik uğursuzluk onda...

— Olsun. Ergen adam. Evlendi mi hiçbiri kalmaz!

Anlaşılmıştı, bu adama lâf anlatamıyacaktı. Kaşığını atıp kalktı. Gözleri doyu dolu, mutfağa hırsla gitti, yanık bıraktığı elektriği söndürüp musluğun

soğuk, tertemiz porselenine yaslandı, başladı ağla-
mağa. Demek Gafur onu beyden istemiş, evlenince
kötü huylarından vazgeçeceğini söylemişti ki, bey
de... İstemiyordu, istemiyordu işte. Ona göre değil-
di o. Hanımı da birinde tıpkı bey gibi, «Tam sana
göre!» demişti. Akıllarınca Gafur'a uygun görüyor-
lardı. Kendileri gibi boynuzlu değildi ki, boynuzlu
Gafur'a avrat olsun. Gafur'dan er mi olurdu hiç. Al-
lah yazdıysa bozsun. Adamın elinde avucunda nesi
var nesi yoksa alır, içkiye, kumara verir, yek ekme-
ğe muhtaç ederdi.

Gözlerinin yaşını avucuyla sildi.

Hatça abasının kocası gibisini isterdi o. istan-
bul'a yeni gelmiş, yüzüne bakılınca kıpkırmızı kesi-
len, kana kana çalışıp beş kazandı mı ikisini yeyip
üçünü, hattâ dördünü saklıyan, daha iyisi, kazancı-
nı olduğu gibi avradına getirip saklatan... yavaş
ama, Hatça abasınınmki gibi, yatakta hırslı hırslı sa-
ran, tuttuğu yeri koparan biri olmalıydı onun ala-
cağı. Bir de, huri melek olsun isterse, yadırgı av-
ratlara bakmamalı, avradıyla sırt sırta verip çalış-
malıydı. Çalışmalıydı ki, para biriksin, günün birin-
de de bir yerlerde bir arsa satın alıp, Hatça abasıgil
gibi, iki oda bir sofalı küçük, ama kullanışlı bir ge-
cekondur kursunlar!

Yaslanıp ağladığı yerde doğruldu. Karşı yapı-
nın sarı sarı aydınlık pencereleri önünden geçen bir
insan karaltısı gözüne çarpmıştı. Daha dikkatle ba-
kınca bunun Gafur olduğunu anladı. İki elinde seb-
ze, meyve dolu fileler. Her akşamki gibi.

Gitti, mutfağın açık kapısını kapadı, sonra piş-

man, hafifçe açtı. Bakalım bey ne diyecekti? Gafur ne karşılık verecek, inkârdan mı gelecekti?

Günün telâşesinden yorgun Gafur, köşkün taş basamaklarını ağır ağır çıktı. Düşünceli, biraz da canı sikkindi. Kuru kâtibin bugün gene ne anasını koymuştu, söğülmedik, ne avradını. Yüzüne karşı değil tabî. Ardından. Ardından ya, hamallar işitmiş, yetiştirmiş olacaktı. Olsun. Ne gelebilirdi elinden? Ağaya söyleyemezdi. Söylerse ağanın soracağını, sorunca Gafur'un her şeyi anlatacağını it gibi bilirdi. Boş sandık, teliz denilen çuval parçalarını el altından sattığını ağa bilmiyordu sanki. Gunu Gafur da bilmiyordu. Onun derdi, son günlere kadar verdiği yarı payı, üçte bire indirmesi. Ağaya böyle böyle, «Anama avradıma söğmüş!» dedi mi, ağa tabî sebebini soracak, Gafur da, «Boş tahta sandıklar-la telizleri satıp paraları iç ediyor!» diyecekti. İsteddiği gibi inkârdan gelsin. Yemin eder, gerekirse ki-taba el basardı. O istediği kadar, «Paraların yarısını-nı Gafur'a verirdim.» desin.

Salon kapısında durdu:

— Boğaz ola ağa!

Ağa bugün hayatından çok memnundu. Hanım yoktu, bulgur pilâvı, turşu vardı, dili diline, hamuru hamuruna uygun Anşa vardı, şimdi de Gafur gelmişti.

— Hoş geldin. Buyur!

— Sağol ağa. Kaynanam da severmiş!

Hüseyin Korkmaz'ın şakacılığı tam da üstündeydi bu akşam:

— Anşa duyuyun mu Anşa! dedi.

Ayşe'nin karanlık mutfağından hiçbir karşılık gelmedi. Gafur, ağasına şüpheyle baktı. Bir şeyler sezmişti ama, ne?

Hüseyin Korkmaz, gözüyle mutfağı işaret etti:

— Git bak. Orda!

Bir anlık tereddütten sonra, Gafur, elinde sebze ve meyvelerin en olgun, en seçkinleriyle tıka basa dolu fileler, mutfağa gitti. Kızın ardından dolandığını ağa biliyordu. Yoksa, hanımın yokluğunda kızla konuşmuş, razı mı etmişti de kız cilveden saklanmıştı mutfağa?

Hafifçe aralık kapıyı az itti, sonra elektriği çevirdi. Bol ışıqla birdenbire aydınlanan mutfağın beyaz fayansları, buzdolabı, raflarda sıra sıra tabaklar, tencereler yüze çıktı. Ama Gafur Ayşe'den başkasını görmedi:

— Vay, gülüm... Sen burda mıydım?

Gafur'un kafasını yaracak bir şeyler arandı çevresinde:

— Deyyusun oğlu seni.. Gulümmüş. Ben nirden gülün oluyormuşum senin, yalancı, vacibi!

Gafur alışkındı, şaşmadı:

— Gene ne var kız? Kuyruğuna bir basan mı oldu yoksa?

— Ben senin gibi it değilim ki kuyruğum olsun!

— Akşam gene yalnız kalıyok amma?

— Kaldığımızda n olurmuş?

— Orasını bilmem gayri...

— Bey bee, itine baksana he!

Hüseyin Korkmaz'ın kalın fcesi:

— Gafuuur!

Raftan bir tabakla, kaşıklıkta bir de kaşık alıp mutfaktan çıktı.

— Buyur bey!

— Niye gevezelik ediyorsun?

— Hiç bey. Yârenlik..

— istemiyor, zorla mı?

Beyin karşısına, yere bağdaş kurdu:

— Zorla değil beyim, Allahın emri, peygamberin kavliyen bir şey!

— iyi amma seni istemiyor!

— Ne diye istemiyor?

— Beğenmiyor..

— Beni beğenmeyip de ireisicumhura mı varacak?

Hüseyin Korkmaz kısa kesti:

— Yol yoluynan orman baltaynan. Bakkalın çırağına mırağma gevezelik etmeynen hiçbir şey ütemen. Diline şahap ol. Mâdem bu kızda gözün var...

Gafur bir şeylerin geçtiğini anlamıştı:

— Bakkalın çırağına mı?

— Gevezelik etmedin mi?

— Töbe vallaha, dedi. Ne demişim?

— Ne dediğini kendin daha iyi bilirsin!

Demişti demesine ya, kesti attı:

— Hiçbir şey dimedim ben kimseye. Gelsin, yüzleşelim!

Seslendi:

— Kız Anşa!

Ayşe top mermisi gibi geldi:

— Dimedim mi? Yalancı! Geceleri beynen hanım yattıktan sonra Anşaynan iyiyiz dimedin mi?

Dediğini iyice hatırladığı halde, gene de kızdı:

— Dimek böyle diyor? Peki. Alacağı olsun, so-rarım ona ben!

— Sor, sorma. Düş benim yakamdan. İşte bey, vallaha da, billâha da karışmam Gafur ağa. Her kuşun eti yinmez. Ne ben sana göreyim, ne de sen bana göre. Düş benim yakamdan!

Gafur gittikçe doluyordu:

— Peki, dedi, peki. Kısa kes, anladık..

— Anla anlama. Ben senm bildiklerinden değilim!

Söylenerek mutfağa gitti. Gafur ardından öfkeyle baktı. Pis kahpe, kendini amma da satıyordu. «Ben sana göre değilim»miş. Kime göreydi ya? Cumhurreisine göre mi? Yoksa Başvekile göre mi? Postal! Biliyordu bundan sonra. O bakkalın çırağının da alacağı olsun. Bir gevezeilK ettiyse, hemen kıza mı yetiştirmesi lâzımdı? Kimbilir, belki de gözü vardı kızda... Gözü vardı da, araya fit sokmak, kızı Gafur'dan soğutmak için... TUUUJ, arkadaşta bu da hı? Karşılıklı kadeh kaldırmışlar, köşklerin iri memeli hizmetçilerini tenhalarda sıkıştırmışlar, tırnakları boyalı hanımefendilerin yatak odası pencerelerine bakan yüksek ağaçlara tırmanıp içerileri gözetlemişlerdi. İçtikleri ayrı gidiyordu bes. Beş vakit namazında ustasından yaptığı makasları şuna buna söylemiş miydi o?

Pilâvı filân bırakıp kalktı

— Nirye? dedi Hüseyin Korkmaz.

— Gidiyorum.

— Niryeye?

— Şu deyyusun oğlunu bulup soracam nirden, ne zaman dediğimi.

— Karnını doyur da öyle git!

— Yimem, ziyade olsun.

Hüseyin Korkmaz üstelemedi. Gafur'un aklına iki kadeh atmak gelmişti.

Genç irisi çırak buzdolabının ardında Gafur'u bekliyordu. Arkadaşı içeri girince:

— Nerde kaldın be? diye sordu.

Gafur dargın dargın:

— Bırak yahu, dedi.

— Niye?

— Senin ağzında da mercimek ıslanmazmış!

— Ayşe'den ötürü mü?

— Geçen gece sana dediklerimi deyivermişsin!

— N olur?

— Hiç, nolacak? Bir şey olacağı yok ya, kahpe gitmiş, beye beni şikâyet etmiş. Alacağı olsun. Ben de Gafur'sam...

— Boşver yahu, atalım iki kadeh... Bugün Per-vin'le. Güler'i adamakıllı yumuşattım!

Gafur her şeyi unuttu:

— Güler'i de mi?

— Şerefsizim ha. Lâkin taş gibi.

Buzdolabının arkasındaki tahta sandığın başına karşılıklı geçtiler. Alçak iskemlelere oturdular. Beyaz peynir, doğranmış pastırma, sucuk, kutu turşusu, salamura yeşil zeytin, salam, taze francala.

— Nirde yumuşattın?
 — Burda, tezgâh gerisinde..
 — Aksilenmedi mi?
 — Ne aksilenecek? Memeleri görmüyor musun?
 Karpuz gibi karpuz gibi. Demek beye şikâyet etmiş?
 Bak hele, beyle arası nasıl?
 — Bu gece?
 — Bak hele baak!
 — Ben senin yerinde olsam dikizlerim ikisini
 bir arada.

Kızın o biçim olmadığını çok iyi bildiğinden:
 — Boşver, dedi. Amma bundan sonra... Hani
 izinlerde Zeytinburnu'na gider ya?
 — E...?
 — Bilirim ben!
 — Kimi var orda, hısıımı mı?
 — Yok canım. Eyüp taraflarındaki bir emaye
 fabrikasında çalışıyor herif. Avradı, çoluğu çocuğu
 var ya, kulağasma. Balı olan bal yemez mi? Yir.
 Bitti. Sesimizi çıkarmıyoruz diye...

Bütün bunların boş lâf olduğunu kendisi de bil-
 diği halde sırf bakkalın çırağına karşı olan öfkesini
 örtüp gizlemek için adamın dikkatini başka yana
 çekmeğe çalışıyordu. Yoksa kaçın kurrasıydı o?
 Dost yüzlü, arkadaş yüzlü çırağın kıza o gammaz-
 lığı neden yaptığını bilmiyor muydu?

Anşa olacak o kahpenin alacağı olsundu!
 Kadehlere rakılar kondu, şerefe kalktı, içildi.

X

Günlerden pazardı, odada Hacı emmiyle İflâh-sızın Memed'den başak kimse yoktu. Hacı emminin gözünde gözlük, kimbilir hangi ırgadın parçalanmış montgomeri gömleğine, kimbilir kaça, yama vuruyordu.

İflâhsızın Memed'se pencerenin önüne, yere, yüzükoyun uzanmış, kimbilir nereden eline geçirdiği bir gazete parçasından iri harfleri heceliye heceliye sökmeğe çalışıyor, söktükçe sesi yükseliyordu:

— Ge a ga, ze e ze; gaze, te e te, ce i ci; gazeteci; le e le, r ei ri; gazetecileri, ne de var, gazetecilerin - Ha a ha, be e be; habe, re de var, haber. Gazetecilerin haber...

Gazete parçasındaki metni «Gazetecilerin haber alma hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?» diye okudu ama hiçbir şey anlamadığı için Hacı emmiye sordu:

— Öyle mi Hacı emmi?

Hacı emmi de kendi dalgasmdaydı. Okuma yazma belleyince sanki köye muhtar, şehire kadı olacakmış gibi Cuma, Pazar, bayram seyrân, tatil demeyip kendi kendine ver yansın çalışan oğlana içeryip duruyordu:

— Neyle mi? dedi.

Bu deyiş, alçaltıcı, küçük düşürücü, adamdan saymayıcıydı ya, genç adam üzerinde durmadı. Kendini okuduğu şeye öylesine kaptırmıştı ki, alçal-

tıcı, küçük düşürücü, adamdan saymayıcı davranışın farkına varsa bile aldırış etmiyecekti.

«Neyle mi?» sorusuna karşılık verdi:

— Tahdit ne demek?

Hacı emminin bildiği var mıydı ki? Yoktu, yoktu ama, bilmediğini söyleyip şu daha İstanbul'a dün gelip bugün delinmedik kabağa girmeğe çalışan adamın yanında küçük düşecek değildi:

— Senin aklın ermez!

— Niye?

— Niyesi var mı be? İki gün Kastamonulu'dan eiiifbe belleyişin kendini fasulya gibi nimetten mi sandın? Daha dur bakalım. Okumanın ucunda değilsin, ortasında değil. Okuma bir umman!

— Bak, daha ummanı bilmiyorsun! Umman, derya yemek..

— Deniz mi yâni?

— Deniz amma, bildiğin İstanbul'un Haydarpaşa denizi değil!

— Ya?

— ... Kelâmı kadimin denizi, Peygamber efendimizin denizi, mübareğin. Mızraklı ilmihal okusan bilirdin. Ama nerden okuyacan? Mızraklı ilmihal eski harflerle. Eski harfler... (Güldü) Senin bir haftada bellediğin gâvur elifbesine benzemez!

Dirseklerini yere dayamış, yüzünü avuçları içine almış, kendisini kuzu gibi dinler Memed'i bulunca, savurmağa başladı:

— ... Kelâmı kadim elifbesi. O elifbeyi herkes ha deyişin belliyemez. Karabaş tecvit var, sen bilmen, nirden bilecen? Karabaş tecvit, elfkisi ennik,

be kisi bennik... Bunlar hep ilim. Biz bunların nelelerini gördük ohooo nelerini!

— Kimden?

— Kimden, hacıdan, hocadan. Eski hacılar hocalar gibisi var mı şimdi? Baktılar bu dünya tek mil veledi zinaya kesti, Allahütaâlâyâ hamdettiler, o da onların ruhlarını peygamber efendimizin yanına kabzetti. Beni dinlersen okuma o gâvur elifbesini. Gâvur elifbesini okuyan gâvur olur. Sen daha gençsin, aklın ermez. Biz ne hacılar hocalar dinledik. Bu dünya var ya, bu dünya? Hep o hacıların hocaların yüzü suyu hürmetine ayakta duruyor!

— Yoksa n olur Hacı emmi?

— Kitapta ne olacağı hep yazılı. Kıyamet kopar. Yer yüzünde bir tek Lailâhe illallah diyen kalırsa kıyamet kopmaz. O da gitti mi, bırak!

îflâhsızın Memed:

— Lâilâhe illallah! dedi.

Hacı emmi «Tahdit»i bilmediğini kaynatmıştı. Havasını da bulduğundan, devam etti:

— Şimdi Demirkırası. Neden? Cenabıallah kızdı İsmet İnönü'ye, Bayar'la Menderes'i çıkarttı karşısına. O istemese çıka mı bilirlirdi? Sen beni dinle, bırak o gâvur elifbesini. Şeriatça yazı sağdan sola yazılır. Soldan sağa yazmak pek günah. Hani insan bin koyun kurban etse gene de günahlarını affettiremez. Bakma o Kastamonulu'ya sen. O dinsiz, kâfir o. Kâfir olmasa namaz kılar. Niye kılmıyor?

Îflâhsızın Memet:

— Ben de kılmıyorum, dedi.

— Sana bakma..

— Niye?

— Senin yaştın ufak daha. O, kır eşsek yaşında.. Bugün dünyada namaz kılmıyan, yarın ahrette kızgın sacın üstünde kılacak!

Memet bir dehşet ıslığı çaldı.

— Tabi ya, dedi Hacı emmi.

— insan kızgın sacın üstünde yanıp kömür olmaz mı?

— Olmaz.

— Niye?

— Cenabıallah etmez de ondan.

— Niye etmez?

— Kömür olup da ateşin yakmasından kurtulmasın diye..

Karşılık vermedi Memet ama, «Allah» adına köydeki Mistik ağadan da zalim birini düşündü. Düşündüğü bu «Zalim»in yüzü yoktu. İnsana benzemiyordu. İnsana benzese, insan gibi acırdı insanlara. Namaz kılmayanları yak ha yak. Zavallılar bağıra bağıra yanarlar, «Zalim» taş gibi bakar.

«Zalim» sözü, köy meclisinde bir cuma günü vaz eden imamın sözlerini hatırlattı. O da tıpkı bu Hacı emmi gibi anlatıyordu. Aklında kalan bir klişeyi sesli sesli tekrarladı:

— Haççacı zalim!

Hacı emmi duydu, başını elindeki yamadan kaldırdı:

— Temam, dedi. Haççacı zalim. Cenabıallahın habibi. Yarın cehennem kapısında elinde kızgın kılıklı topuz bekliyecek. Bir bakacak, rakı mı içtin? Şarap mı? Haram mı yedin? Fayızcılık mı ettin? Yok-

sa Gâvur elifbesi mi okudun, yüzüne bir bakışta tanıyacak, kolundan çekiverecek, haydi cehenneme. Kızgın sacdan beter. Yan ha yan. istediğin kadar bağır. Ne kömür olup kurtulmak var, ne de Haççacı zalimin dine imana gelip aman demesi. Amma Peygamber efendimiz, gözünü sevdiğim, yalın ayak başı kabak koşacak: Ümmetiiim, ümmetim diye!

— Sonra Hacı emmi?

— Sonra Allahü-taalâ habibinin yüzü suyu hürmetine yeter diyecek, elverir diyecek, Haççac iymana gelecek!

Bu sırada Kastamonulu içeri girmeseydi Hacı emmi uygun bulduğu toprağa tohumlarını daha da ekecekti. Kastamonulu içeri girdi, Hacı emminin neşesi kaçtı. Oval gözlüğünün üstünden bakarak yamasına az daha eğildi. Hiç sevmiyordu bu gâvur oğlanı. Kaç sefer odadaki uşaklara Allahtan, dinden iymandan söz açmağa kalktıysa, bu, genç irisi oğlan karşı komuş, mektepli ağzıyla susturu susturmuştu.

— Kalk gidip dolaşalım Memet!

Memet doğruldu, yerden gazete parçasını aldı, katlayıp cebine yerleştirdi. Yerleştirdi ama, akli fikri Hacı emminin az önce anlattıklarındaydı. Yıkık Balıkpazarı'nın harabeleri içinden Unkapanma çıktılar, oradan da Unkapanı köprüsünden Şişhaneye vurdular. Demek «Gâvurca elifbe'yi bellemekle boyuyla birlikte günaha» giriyordu? Cenabıallah da ne diye günah etmişti şu okumayı? Ne güzel, bayağı bayağı sökmüştü.

Kastamonulu sordu:

— Dersini belledin mi?

İsteksizlikle:

— Belledim ya, dedi, kulağasma.

Kastamonulu sordu:

— Niye?

— Bu gâvur yazısını bellemek günah olduktan sonra, bırak!

— Günah mı? Ne günahı?

— Hacı emmi diyor ki...

Hacı emminin ne diyebileceğini bildiği için, arkadaşının sözünü sertçe kesti:

— Bırak şu ötürüklü sakar domuzu..

— Niye?

— Onun bildiği yanıldığına yetmez!

İflâhsızın Memet kaç vakittir ona Alfabeyi belleten, her sorduğunun karşılığını veriveren arkadaşını sınamak için, cebinden gazete parçasını çıkardı.

— Ben bunu bile okuyom.

— Okuyom değil, okuyorum. Nedir o ver bakayım..

Çekti, aldı. Yüksek sesle okumağa başladı:

— Çankaya karakolundaki dayak ve tehdit hâdisesinin içyüzü!

İflâhsızın Memet görmemişti bunu:

— Hani, nirde yazıyor?

— İşte.

İflâhsızın Memet'in heceliye heceliye zorla söktüğü iri harflerin üst başında, ince siyah harflerle yazılmış bir yazıydı. Hecemeğe çalıştı ya olmuyor-

du. Pek tanıımıyordu bu küçük harfleri. Kastamonuluysa «Su gibi» okuyordu:

— ... gazetecilerin haber almak hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?

Hemen sordu:

— Tahtit ne?

Kastamonulu saflıkla:

— Vallaha bilmiyorum kardaş, dedi.

— Memet, Hacı emmiden duyduklarını yalan yanlış tekrarladı:

— Senin, benim aklımız ermez değil mi? Neden dersen, eski hacıların, hocaların bildiğini biz nerden bileceğiz? Bilsek amele olmaz, köyün birinde, bir mescit mi olur, cami mı yanlardık. Öyle değil mi?

Kastamonulu «Tahdit»in ne olabileceğini tüm-cenin kuruluşundan çıkarmağa çalıştığı için, duymadı, duydu anlamadı:

— Gazetecilerin haber alma hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?

Hepsi iyiydi ama, neydi bu «Tahdit?»

Yazıya devam etti:

— ... Ankara, 4 (Radyo) Töbe estafurullah, dedi Kastamonulu. Nato yazısının altını karıştırdım.

— Nato ne?

— Bırak şimdi Natoyu matoyu da şunu okuyalım. Nerdeydi? Ha, işte... (Cüneyt Arcayürek yazıyor) - Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, o gün sabah eline Ulus Gazetesini aldığı zaman gözüne üç sütun üzerine verilmiş üç resim çarptı. Resimler altalta konulmuştu ve üzerlerinde kaim harflerle

«Cumhurbaşkanının kabulleri» ibaresi okunuyordu. Üç resim, hakikaten Cumhur- (Devamı sa.: 5 sü. 1 de)

Kastamonulu, gazete parçasını top yapıp Unkapanı köprüsünden Halicin bulanık kirli sularına fırlattı. Kâğıttan top ağır ağır düştü, suyun yüzünde bir zaman sağa sola gidip geldi, sonunda ıslanarak çözüldü, dağıldı, su içine serilip kaldı. İki arkadaş köprünün demir kenarına dayanmış gazete kâadına bakıyorlardı. Hâlâ okunuyordu yazılar:

(Gazetecilerin haber alma hürriyeti ne dereceye kadar tahdit edilecek?)

If lâhsızın Memet:

- Bu kâat denizde ne olur şimdi? diye sordu.
- Hamur haline gelir.
- Yazılar?
- Hamur olur, balıklar yer.
- Balıkların karnında ne olur?
- Hazmolur.
- Hazmolunca?
- Bağırsaklarına geçer.
- Bağırsaklarından?

Kastamonulu arkadaşını kolundan çekti:

— E, yörü gayri...

Ağır ağır, omuz omuza yürüdüler. Bir ara If lâhsızın oğlu gene sordu:

- Bu balık milleti suda nasıl yaşıyor?
- Sen havada nasıl yaşıyorsan! dedi Kastamonulu.
- Benim ciğerlerim var.
- Balıkların da galsamaları..

- Galsama ne ki?
- Su ciğeri.
- Ne işe yarar?
- Sudaki havayı koklamıya.
- Nasıl koklar?
- Vallaha biyolojide okuduk ya unuttum.
- Biyoloji ne?
- Ders kitabı.
- Ben okuyabilir miyim?
- Tabî okursun.
- Okuyunca?
- Bilmediklerini bellersin.
- Bilmediğimiz her şey kitapta yazılı mı?
- Yazılı ama, bir kitapta değil!
- Ya?
- Birçok kitapta.
- İnsan o kitapların hepsini alıp okusa?
- Okuyamaz.
- Niye?
- Ömrü yetmez!
- Doktorluk kitabı var mı?
- Var. Ne yapacan?
- Okuyacam.
- Okuyup ne olacak?
- ~~Doktorluk~~ bellerdim!

Şişhane yokuşunu sona kadar ağır ağır yürüdüler. Hava sıcaktı, parlak, kavrayıp yakan bir güneş vardı yukarda, terlemişlerdi. Geçen, evvelki pazarlarda da böyle konuşa konuşa dolaştıkları için, îflâhsızın Memet alışmıştı İstanbul'a.

— Ha? Doktorluk bellesem belliyemem mi

— Çok zor.

— İnsan çalışınca delinmedik kabağa girer derler..

— Doktorluk zor. İmtihanlar var. Sen şimdi çalışıp ilkin imtihanını vermelisin. Sonra Orta'nın, daha sonra da Lisenin. Liseyi bitirdin mi? Ondan sonra Tıp Fakültesi, yâni doktor mektebi ama, doktor mektebinin kapısını bulmak...

— Çok zor değil mi?

— Hem de nasıl?

İflâhsızın Memet'i gene bir düşüncedir almıştı. Doktor mektebine girmek zor olmya zordu ya, insan girebilmeli, bitirip çıkmalıydı felekte. Bitirip çıkarsa, Gafur'u gör gayri. O zaman ne, minneti mi var, korkusu mu?

Perapalas'ın önünden Tepebaşı'na, ordan da dar bir skoktan istiklâl caddesine çıktılar. İflâhsızın Memet istiklâl caddesine siftah çıkıyordu. Şaşaladı birden. Kocaman kocaman yapılar, içleri iç çamaşırları, elbise dolu camekânlar.

Kastamonulu 6-7 Eylül gecesini anlatıyordu:

— ... millet kıyamet. Polisler bir yandan arka olur, millet coşmuş, kudurmuş. İnsanın aklı başından gidiyor. Dükkân kepenkleri mukavva gibi yırtılıyor. Kim yırtıyor? Belli değil. En korkak, en zayıf insan olmuş yedibaşlı dev! O koca koca buzdolapları, o canım avizeler, top top kumaşlar, o tabaklar, sürahi-ler... Şu bastığımız yerler kaldırımlar yok mu, tek-mil ipekli, yünlü serili. Bastığın yer ipekli yünlü!

Kastamonulu o geceyi yeniden yaşıyordu. Baba-

sı da o zamanlar Küçükpazar'daki bu şimdi îflâhsızın Memet'le kaldıkları odada yatıp kalkıyordu, işten dönmüşlerdi de akşam yemeklerini yemişleri miydi? Yemek için mi hazırlanıyorlardı? iyice hatırlıyamıyor şimdi, tepeden, Beyoğlu yanından bir gürültü, bir uğultu. Gürültü, uğultu, emir almışçasına bir anda tekmil istanbul'a yayılmıştı, istanbul çığlık çığlık, istanbul alev alev. Herkes sokaklara dökülmüştü. Yemi yiyeceği kimin gözü görüyordu? Fırlamışlardı. Koşuyor, koşuyorlardı. Herkesin gözü Beyoğlu'ndaydı. Ne varsa Beyoğlu'nda. Yıllar yılı bakılıp imrenilip ama ulaşılamıyan, ulaşılamıyacağı bilinen her şey Beyoğlu'nun kocaman vitrinlerinde. Elbiseler, ayakkaplar, buzdolapları, radyolar, cıncık boncuk, adını bildikleri bilmedikleri her şey. Günlerden beri kim, kimler tarafından kulaklarında sokulup duran bu yağma, bu yakıp yıkmayı çağırı sürüp gitmişti, istanbullular, daha çok da Anadolu'dan istanbul'un yıkım yapım işlerinde çalışıp birkaç kuruşun yoluna bakmağa gelmiş dışarılıların; kulaklarına fısıldanılmıştı. Radyolar dolusu tahrik, radyolar dolusu, köpük köpük heyecan istanbulluların kanını alev alev, bayrak bayrak coşturmuş, Türk milleti Ortaçağ'dan bile önceki Vandalizm'in «Tahrip» şuuruna itilmişti, istanbul tahrip ediliyordu, istanbul yaktırılıyor, yıktırılıyor, yağma ettiriliyordu. Efendisini dövemiye-nin uşağını tokatlaması cinsinden bir kin, radyolar dolusu kusulup, millete radyolar dolusu aktarılmış, «Tahrip», bir «Millî namus» haline getirilmişti.

Millet tavındaydı o gece. Ortaçağ ve ondan öncenin karanlıkları öne çıkmış, dönen gözlerin salla-

dığı kazmalar, İstanbul'u İstanbullulara belki de yüzyıllarca boyu utanç verebilecek bir şüursuzlukla yıktırıyordu. Beyoğlu'ndan yükselen alev alev çığlıklar, Kumkapı, Yenikapı, Samatya ve başka yerlerinkine karışıyor, İstanbul beş yüz yıl önceki gibi, Fatih Sultan Mehmet'in askerlerinin ayakları altında kalmışcasına alev alev haykırıyordu.

İflâhsızın Memet İstanbul'a ne diye o yıllarda gelmediğine hayıflanarak:

— Ah be, dedi. Bilsem o yıl gelirdim..

Kastamonulu durdu:

— Ne olurdu?

— insan öteberi şahabı olurdu bir iki...

Kastamonulu yürüdü:

— Olanlar oldu amma, kendilerine bırakmadılar!

— Kim?

— Hükümet.

— Niye?

— Polisler molisler ellerinden çekip çekip aldılar. Sonra askerler mahallelere yayıldılar, evler arandı, evlerinde gâvur malı çıkanlar hapse atıldı, insan en iyisi helâlinden bir şeylere sahip olmalı. Helâlinde olmadın mı, yaramaz. Ne varsa helâlinde var. İnsan çalışmalı, hep çalışmalı, yükselmeli. Kendi kazancın gibi yok!

Ne olursa olsun, îflâhsızın Memet gene de o yıllarda istanbul'da olmayı isterdi. Mâdem altınlar, elmaslar, her bir şey ortalığa dökülmüş, çok değil, bir iki bir şeyler kap, kaç, sakla. Şimdi çıkar meydana...

Kastamonulu bir ara:

— Haydi babamgilin kahvesine gidelim, dedi.

İflâhsızım Memet babasının kahvesi olduğunu bilmiyordu:

— Babanın malı mı?

— Yok canım.

— Ya?

— Başkasının. Başkasının ya, babam çok sever o kahveyi. Otuz yıldır gelir İstanbul'a, hep o kahveye çıkar. Şimdi varalım görelim de bak, arkadaşlarıyla Altıkollu'ya oturmuştur gene...

Gerçekten de, kaşları ağarmış ihtiyar, kocaman bıyıklı arkadaşlarıyla oturmuş Altıkollu iskambil oynuyordu. Saçları dökük iri başlı, kocaman bıyığıyla rahat, memnun, huzur içinde.

Başını kaldırdı bir ara, oğluyla hiç tanımadığı yabancı bir delikanlıyı görünce, hep aynı rahatlıkla:

— Otursanıza, dedi.

Kastamonulu oturmadı:

— Gideceğiz.

— Gidecekseniz niye geldiniz?

— Sonra geliriz.

— İyi ya.

Otururlardı oturmasına ya çok kalabalıktı kahve, omuz omuza. Gözleriyle çevreyi araştırmış, iskemle görememişti. Boş iskemle. Kocaman kocaman bıyıklı hamallar, yapı ustaları, yıllar yılı İstanbul, hem de Beyoğluna rağmen ne dilleri, ne de kılık kıyafetleriyle İstanbul'a uyamamış sırık hamalları, Şişli, Nişantaşı, Maçka, Osmanbey gibi kibar semtlerde yoğurt, sebze satıcıları... Dilleri, kılık kıyafetleriyle İstanbul'a uymamışlardı ama, gözlerindeki

ışıldı, kocaman bıyıklarındaki hazla istanbul'un açığözlülüğünü belki de öz be öz istanbulludan çok daha kolaylıkla kapmış, bankalara cari hesaplar açmışlardı. içlerinde apartman kapıcıları, emlak komisyoncularından daha çok kazanan ev, dükkân simsarları, hizmetçi komisyoncuları vardı, çaylarını zevkle yudumluyor, cugaralarını keyifle fosurdatıp kahvenin cigara dumanından zaten ağır havasını bütütün ağırlaştırıyorlardı.

Bursa sokağıydı burası. İlerde Amerikan gemileriyle taşralı hacıağaların kesildiği barlar, lokantalar, yüksek apartmanlar. Yüksek apartmanların sokağa şüpheli, çekingen, korkuyla bakan pencerele-ri. Gündüzleri güzel, zarif, pırıl pırıl kadınların gelip geçtiği, nisbeten sakin bir sokak, geceleri barlardan al, yeşil, mor, sarı, eflâtun caz müziği melodileriyle coşar, alabildiğine coşar.. Az ilerdeki köşenin taa dibinde Beyoğlu Emniyet âmirliği. Yalnız bu sokağı değil, hemen hemen tekmi! Beyoğlu'ya aydınlık pencereleriyle hırslı hırslı bakar. Tarlabası'ya inen ara sokaklarda rakı, şarap, açık şarapla zivanadan çıkmış sarhoş nâralarıyla öfkelenen P.G. lerden eliyle cıvık, suluları yakalayıp ayıltan bina.

Kastamonulu bir sır verircesine:

— Abonoza gidelim mi? dedi.

İflâhsızın Memet buranın «Genelevler» olduğunu bilmiyordu:

— Ne var orda?

— Kızlar.

Memet'in gözleri güldü:

— Kızlar mı? Güzel mi?

— Gidelim de gör!

Caddeyi karşıya geçtiler. Başka gün olsa böyle kolay, böyle rahat geçemezlerdi taşıtlar zencirinden. Geçtiler, caminin yanındaki sokağa girdiler. Sokak taa Tarlabası asfaltına kadar uzuyordu. Sola saptılar. Abanoz sokağıydı saptıkları sokak. Akşamın yorgunluğundan halsiz, sokağa kapalı kapıları, tül-leri inik pencereleriyle sıra sıra evler uykudaydılar. Taş merdivenli kapıların önlerinde çokluk taşralı delikanlılar, arada ihtiyarlar. Bütün gece, gecenin geç saatlarına kadar omuz omuza bir kalabalığın ayakları altında çiğnenmiş parkeler bile uykudaydı. Kapılardan biri açıldı, parmaklarının arasına sigaralı bir hizmetçi kadının seslendi:

— Rızaaaa Rıza!

Nerede olduğu belirsiz yırtık bir ses cevapladı:

— • Hop dediik!

— İki çay!

Kadın içeri çekildi, kapı örtülü, sokak bir anlık ürpertiden sonra gene uykusuna daldı.

İflâhsızın Menjet:

— O kimdi? diye sordu.

— Hizmetçi, dedi Kastamonulu.

— Ne iş görür?

— Orospuların hizmetini.

— Çok para alır mı?

— Ne biliyim ben?

Sağlı sollu yapıların uykulu bakışları arasında sona kadar gittiler. Genelevlerin tadı yoktu. Yalnız bir ara, tam sondaki evden mavi kombinezonlu, kup-kuru bir kadın çıktı. Mavi kombinezonunun eteği taa

beyaz kilotuna kadar kısa. îfiâhsızın Memet utanarak başını çevirdi.

Kastamonulu güldü:

— Ne o? Utandın mı ne?

Karşılık vermedi. Utanıp utanmadığını bilmeden utanmıştı.

Sokağı çıktılar.

— Şurada bir çaycı var, iyi çay yapar. Birer tane içelim mi?

— İçelim.

Tarlabası asfaltı üzerinde küçük bir çaycı dükânıydı. Girdiler. İçerisi Pazarlık elbiseleriyle şakacı, hattâ alaycı İstanbullularla doluydu. Tavla, iskambil oynuyor, ya da birbirleriyle şakalaşıyorlardı. Onların ilkin farkına varmadılar. Sonra ufacak bıyığıyla oynayan şakacı biri, yanındakini dirseğiyle dürtüp içeri girenleri gösterdi. Sanki «Dikkat» komutu yerine geçti bu. Tavla ve kâat oynamıyanlar onlarla ilgilenmeğe, onlara dâir lâflar atılmağa, ıymalara başlandı.

— Çaycı oğlum, müşterilere bak!

— Bardakları iyi yıka!

— Sabunla!

— Taze çay demle..

İçlerinden biri İflâhsızın Memet'e ciddi ciddi sordu:

— Taze çay demlesin mi?

Memet anlamadı, Kastamonuluya dönüp baktı.. Kastamonulunun yüzü asılmıştı:

— Sana ne? dedi.

Adam bozmadı:

— Hiç yani, her çayı beğenmezsiniz de...

Sağda bir kahkaha. Kastamonulu sertçe döndü. Kahkahanın sahibi başka yana bakıyordu. Kastamonulu kahkahanın kendilerine olduğunu anlamıştı ama, ne diyebilirdi? Önüne döndü. Tam bu sırada ardından biri:

— Ne bakıyorsun ulan? diye bağırdı.

Kastamonulu bunun bal gibi kendine olduğunu anlamış, gene sertçe dönmüştü ama, adam demin kahkaha atana bakıyordu. Kahkaha atan hâlâ gülerek:

— Keyfimin kâhyası mısm? dedi.

— Keyif eşşekte olur!

— Hangi eşşekte?

— Senin gibi!

İflâhsızın Memet için hava hoştu ama, Kastamonulu anlıyordu onlarla dalga geçtiklerini. Büyük şehrin isanının huyuydu bu. Köyünü, kentini bırakıp büyük şehre ekmek için düşmüş yaban bakışlı, bozuk üst başlı, şivesi bozuklarla alay ederler, onları büyük şehre yakışmıyan taraflarından dolayı tefe alırlardı.

İçi içini yiyordu. Bir yakalasa, verecekti ağızlarının payını, ama yakalıyamıyordu. Kurnaz, kaypak, inceden inceye alay ediciydiler. Sözde birbirleriyle, ama onlarla alay ediyor, onlardan yana göz kırpmıyorlardı birbirlerine.

Gene başlamışlardı:

— Ne deyim oğlum, ne deyim...

— Kime ne diyecen?

— Sana!
 — Ne diyebilirsin?
 — Doğru, hiçbir şey diyemem..
 — Tabi diyemezsin. Sen de bir oy sahibisin ben de!

— Başlarım şimdi ormanını yakandan ha!
 — Ormanımı yaktılarsa suç bende mi?
 — Sende tabî!
 — Niye?
 — Şehire ne geldin? Başka orman mı yoktu? îflâhsız Memet gülüverdi.
 — Bak lîmşerim de gülüyor., dedi biri. Öyle değil mi aslanım?

— Doğru.
 — O niye gelmiş doğruysa?
 — Cevap ver, niye gelmiş diyor?

Kastamonulu:

— Onun ormanını yakmadılar! dedi.
 — Niye geldi öyleyse?
 — Sen niye geldin?

Bir başkası:

— Burası bizim memleketimiz! dedi.

Kastamonulu Ortaokulda bir zaman okumuştı. Türklerin asıl anayurdunun neresi olduğunu, göç se-
 beplerini biliyordu.

— Kaç yıldan beri memleketiniz? diye sordu.

Tavla ya da iskambil oynayanlar da meraklanmış, oyunlarını bırakmışlardı.

— Bin yıldan beri. Biz İstanbullu oğlu İstanbul-
 luyuz!

— Yavaş gel!

— Niye?

— İstanbul beşyüz yıldan beri Türklerin. Bin yıl diyorsun?..

Adam şaşaladı. Doğma büyüme İstanbulluydu ama Türklerin İstanbul'da kaç yıldır bulunduğunu birden hatırlamamıştı. Evet, doğru söylüyordu genç adam, daha geçenlerde Fatih'in İstanbul'u fetih yıldönümü dolayısıyla yapılacak hazırlıkları gazetelerde okumuşlar, oda dinlemişti. Okuma, yazması yoktu.

Kastamonulu taşı gediğine koydu:

— Bizle alay edeceğine kendi kendinle et!

İş birdenbire sarpa sarmış, şehirliler alınmıştı. Tavlasının başından bilgiççe fırlayan Kapalıçarşı esnafından biri:

— Senin tahsilin? diye sordu.

Kastamonulu:

— Ortadan ayrıldım, dedi.

— Ben lise ondan!

— Bana ne?

— Arkadaşı mars etmeğe kalktın da?

— Sen onun avukatı mısın?

— Fazla konuşma. Ortadan ayrıldımsa ne olmuş yâni? Hem sana ne? Sen niye almıyorsun? Bizim sözümüz ona!

İflâhsızın Memet'i işaret etmişti.

Kastamonulu arkadaşını kayırdı:

— Onunla da alay etmeğe hakkınız yok!

— Burası İstanbul, köyüeri değil!

— Biliyoruz.

— Bakmasını, lâf dinlemesini bile bilmiyor da-

ha be. Ne diye köyünde tarlasıyla uğraşmaz da gelir İstanbul'u kirletirler? İstanbul sokakları bunlardan, bunların sefaletinden geçilmiyor! (Arkadaşlarına döndü) Hükümetin yerinde ben olacağım ki bak.. Ver nüfus kâğıdını. Nerelisin? Erzurumlu, Vanlı, Bitlisli, Adanalı... Marş geldiğin yere. İstanbul İstanbul-luktan çıktı be!

Tavlasının başına geçti. Dehşetli bir sinir içindeydi, elleri titriyordu. Tıkacını atmışçasma hâlâ söyleniyor, bağıırıp çağırıyordu:

— ... çarşıda bunlar, pazarda bunlar, Beyoğlundada bunlar be! İnsan turistlerden utanıyor!

Kastamonulunun bütün bunlara verecek işlenmiş cevapları olmadığı için öfkeyle susuyor, ama karşısındakinin haklı olmadığını sanıyordu.

Deminki adam tavlasının başına geçip oturduğu halde, birden kalktı, geri geldi, İflâhsızın Memet'in tam karşısına dikildi:

— Niye geldin sen İstanbul'a?

İflâhsızın Memet şaşaladı. Hiç beklemiyordu. Kastamonuluya, sonra soruyu soran adamın kırçıl saçlarına baktı:

— Ben mi?

— Yok baban!

— Babam köyde kaldı, arkadaşlarımm yanında!

Kırçıl saçlı adam zafer kazanmış biri edasıyla arkadaşlarına döndü:

— Buyurun, dedi. Ben diyorum bayram haftası, o diyor mangal tahtası. Babanı soran yok, sen bu İstanbul'a niye geldin?

— Gafur ağam mektup saldıydı da..

- Gafur ağa kim?
- Dırnaksızın biri!
- Ohooo...

Tavlasına döndü, zarları aldı, salladı salladı attı. Karşısında gülüp duran tavla arkadaşına:

— Oyna birader oyna, dedi. İnsan yurttaşım, vatandaşım demeğe utanıyor. Bunlar adam olacak ta, vatana millete, memlekete fayda sağlayacak. Ölme eşeğim ölme...

Bir başkası dikildi İflâhsızın Memet'in karşısına:

- Köyde tarlan yok mu senin?

İflâhsızın Memet'in kafasında kıraç Orta Anadolu bozkırı, bozkırın göz alabildiğine düzünde kerpiç evleriyle ağaçsız köyü geçti. Sert sert esen gri rüzgârların önüne katılmış hareketsiz bir köy.

- Yok, dedi.
- Başkasının tarlası?
- Var.
- Niye köyünde, başüasının tarlasında çalışmıyorsun da...

Sağdan biri adamın sözünü kesip tamamladı:

- Buradaki el kapılarına geliyorsun?

Kastamonulu:

— Burada zenaat belliyecek, dedi. Buranın gündeliği fazla. Burası şehir. Sizin gibi şehirlilerden medeniyet belliyecek. Kalk Memmet kalk, gidelim!

Bu davranış, kahvedekilere atılmış sert bir tokattı. Öyle sert bir tokat ki, kahveden çıktıkları halde birden kendilerine gelediler. Sonunda biri:

- Fena koydu, dedi.

Bir başkası söğdü. Daha bir başkası:

— Çarıklı, dedi.

Sonra konuşma hızlandı:

— Bunlardaki akıl kimde var?

— Doğru.

— Ayaklarının çarığıyla gelirler, sonra seni beni beğenmezler...

— Osmanbey'de bir kapıcı tanırım, İkinci Cihan Harbinde kapıcılık yaptığı apartmanı satın aldı!

Tavla, iskambiller bırakılmıştı. Ayağının çarığıyla gelip İstanbul'da yosun tutanlar üzerine bol bol örnekler verilerek konuşuluyordu. Konu yavaş yavaş karaborsaya, ahlâkın bozuluşuna geldi. Bütün bunlar hep taşradan kalkıp kalkıp buraya gelen, burada dışından tırnağından artırıp üç beş kuruş biriktirdikten sonra parasını faize veren, faizin, faizi, derken karaborsa, talan, hırsızlıkla zenginleşenler yüzündendi.

Kırçıl saçlı zarlarını sinirli sinirli sallayıp attı.

XI.

Ankara'nın viskili, şampanyalı, çeşit çeşit erkek kahkahaları yüklü yorgunluğundan üç gündür kurtulamamıştı. Etleri hâlâ döğölmüş gibi ağrıyor, aklı-na viski, şampanya, havyar geldikçe midesi bulanı-yordu.

Karyolasında bir yandan bir yana döndü.

Bir hafta, koskocaman bir hafta geceli gündüzlü eğlenmişlerdi. Daha doğrusu, eğlenenlerin, asıl eğlenenlerin arasında eğlenmiş sayıyordu kendini. Aslında asıl eğlenenler, Başbakanın gözdeleleri, gözdelelerinin güzel hanımları, güzel hanımlarının güzel yakınlarıydı. Ama tabi İstanbul'a gelmişti şimdi. «Asıl eğlenenlerin arasında pek de farkına varılmadan, kendi kedime eğlenmeğe çalıştım, eğlendiğimi sandım...» diyecek değildi ya!

Seslendi:

— Ayşe?

Ayşe'nin her zamanki gibi sesi geldi:

— Buyurun hanım?

— Gel şu perdeyi çek!

Az sonra Ayşe'nin erkeği hatırlatan kaba yüzü kapıda belirdi. Dirseklerine kadar sıvalı kaim kollarıyla odaya girdi, hanımefendinin ayak ucundaki pencerenin aralık tülünden bir sütun gibi vuran güneşe tülü çekti.

— Bir sigara ver bana ordan!

Ayşe tuvalet masası üzerindeki gelincik pake tiyle zarif, nikel çakmağı götürdü. Hanımefendi bir sigara aldı, Ayşe'nin çaktığı çakmağın alevinden yaktı, kıyısı diş yarısı kırmızı dudağını büzerek dumanı tavana üfledi.

— Başka bir emriniz var mı efendim?

Duymadı bile. Aklında Kızılay'ın balosu. Keşke gitmeseydi, keşke Zerrin, Fifi ve Zerrin'le Fifi'nin bile iyice sönük kaldıkları zarif hanımların bakışları altında ezilmeseydi. O hanımlarla arasında uçurumlar vardı. Bu uçurum hiç, ama hiçbir zaman kapana-

mazdı. En büyük silâhı olması gereken güzelliğini o gece bir silâh gibi kullanamamıştı. Değil Başbakan, Vekiller, müsteşarlar, mebuslar... Evet, sık sık dans ettiği kaba saba mebusu ayrı tutarsa, öteki mebuslardan pek çoğu baksalar bile, onun istediği ilgiyi göstermemişlerdi.

Sigarasından yeni bir duman, kırmızı dudaklarının arasından tavana ağır ağır yükselen dumanın nazlı tülü.

Mebuslar, müsteşarlar, vekiller ve Başbakandan iltifat gören kadınların hepsi de ondan güzel miydi? Hayır, hiçbir zaman. Değillerdi, çoğu çirkindi hattâ ama, gene de iltifat görmüşler, dansa kaldırılmışlar, hattâ Başbakan'ın kulaklarına fısıldadıkları şeylere katıla katıla gülmüşlerdi. Başbakan'ın kollarında dans ederken, yakışıklı adamın fısıldadığına katıla katıla gülen bahtiyarlardan olmak isterdi! Can atmıştı buna. Hattâ Başbakan'ın tam karşısındaki iskemleye geçmiş, Başbakan'la gözgöze gelmiş, ama iltifatına ulaşamamıştı. Neden? Hani kadından anlardı Başbakan? Neydi o ikide birde kulağına bir şeyler fısıldayıp katıla katıla güldürdüğü karı? Yaşlıydı, kuruydu, çirkindi üstelik!

Dışarda çalan telefonun s'isi. Bekledi. Az sonra gelen Ayşe:

— Sizi istiyorlar, dedi.

Uzandığı yerden:

— Kim?

— Erol bey.

Unutmuştu bile. Güya Ankara'ya bir kucak ha-

vadisle gitmişti de rapor edip göze girecekti. Juju-
larda geçenleri bile söylemeğe vakit bulamamıştı.

Karyolasından usullacık indi, dışarı, telefona
gitti:

— Aloo, evet. Merhaba şekerim. Üç gün oluyor.
Haklısın ama, ne yapayım? Ankara'da çok yorul-
dum. Tuh, terbiyesiz. Hadi ordan. İşi koparmağa
vaktim olmadı. Zaten buna da lüzum kalmadı, çün-
kü çok daha okkalı işler için vaatler aldım. Vallahi.
Şimdi mi? Gelemem, vallahi gelemem Erol. Rakının
filân lâfını etme, yüreğim ağzıma geliyor. Yok ca-
nım, viski, şampanya, havyar.. E tabi oğlum. Baş-
bakan sofrası, kolay mı? Ea küçüğü mebuslardı.
Ankara'da mebus, ohoo.. Başbakanı sorma, her za-
manki gibi. Bilmem, çok dinamik buldum. Ne isti-
fası? Yok canım, umurunda bile değil dünya. Vızge-
liyor, vallahi vızgeliyor. Her toplantının atan nab-
zı. Onun olmadığı yerde bir sönüklük, ne bileyim bir
uyuşukluk. Kızılay balosuna bir geldi, balo canlan-
dı. Halt etmiş o şayiayı çıkaran. Yarın belki olur,
nereye? Haa, şu kavga ettiğin yer değil mi? Peki,
peki şekerim, emret, derhal. Tabi, bilirsin, akan su-
lar durur. Haydi şekerim bay baaay!

Kulaklığı yerine korken gözü mutfaktaki Ayşe'-
ye ilişti. Karşı yapıya bakan pencerenin önünde, sır-
tı dönük, ayakta, bulaşık yıkıyordu. Gördü, üzerin-
de durmadı. Odasına giderken Ayşe de dönmüş, oda-
ya girmekte olan hanımını ardından görmüştü. Hiç,
ama hiç' sevmiyordu şu kadını. Bunca yem, yiyecek,
giyim, kuşam öyle olduğu halde gene de o çıyan su-
ratlı oğlanla aldatıyordu arslan gibi kocasını. Ha-

ram olsundu yedikleri, içtikleri, giyip çıkardıkları. Ankara'da kimbilir ne haltlar karıştırmış da geldiği gün, gece, üstünü başını soyunmadan, kocasına hoş beş etmeden kendini karyolaya kaldırıp atmıştı. Haydi o yorgun geldi, hoş beş etmeden kendini karyolaya attı, sen erkek değil misin Allahm boynuzlusu? Sormak yok mu? insan ne kadar serin olmalı ki, nikâhlı karısını Ankara'da koyup gelsin. Yok canım, bu kıravatlı takımının tümü de domuz eti yiyordu mücerret. Yemeseler ne diye avratlarını kıskanmasınlar? Hatça abasının eri meselâ. Avradını çarşıya pazara bile salmıyordu. Çarşı, pazardan bir şey mi lâzım? Ya kendi gider, ya da işten evine dönerken alır getirirdi. Buysa, erkek hanımdı sanki, hanım da bey. Ya hanım Ankara'dayken koşup gelerek bulgur pilâvı isteyişi? Karısının giymeyi yasak ettiği beyaz gecelik entarisini bulup giyişi!

Birden gözüne eli testili biri ilişti. Gençten, ablak yüzlü bir uşak. Bahçe kapısının önünde dikiliyor, kapı aralık olduğu halde dalmıyordu içeri. Bundan öncekilerde bu nezaket nerde? Babalarının malı gibi dalıverirler, çeşmeden test ilerini doldurmağa savaşırlardı.

Ellerinin zifirli sularını sıkıp yıkanmış kaplar yığılı tepsiyi aldı, mutfaktan çıktı. Bulaşıkların sıcak suda yıkanmaları bitmişti, dışardaki terkosta çalkalıyacaktı.

Taş merdivenin başında durdu, bahçe kapısından yana sertçe baktı, sordu:

— Ne o gene? Ne dineliyon?

Genç adam bir genç kız gibi utanarak:

— iznin olursa testimi dolduracam abla, dedi.

Hanımının çokluk kendisine yaptığı gibi hemen karşılık vermedi. Çalkalanacak kaplar bulunan tepsiyle merdiveni ağır ağır indi mutfak penceresi.in altındaki terkos musluğunun yanma bıraktı, sonra:

— Gel doldur haydi, dedi, gel!

Genç adam hep o birden hoşuna giden çekingenlikle bahçe kapısından girdi, çiçek tarhları arasındaki kırmızı yolun kumlarını gıcırdatarak geldi, bekledi. Ayşe'nin arkası dönüktü, mahsustan. Duruşu, kız gibi utaniş hoşuna gitmişti ya, ne diye yüz göz olacaktı yazının adamıyla?

Bekledi, testisini doldurmasını beklediyse de genç adam elindeki testiyle bekliyor olmalıydı. Döndü sertçe. Çıkışacak, kazık gibi ne dikildiğini soracaktı, sormadı. Genç, taze ablak yüzlü bir oğlandı. Dönüp de göz göze geldikleri zaman kıpkırmıL?ı ke-silmişti.

Yumuşakça sordu:

— Niye doldurmuyon?

Genç adamın yanaklarından yeni bir kızartı geçti, acemice gülümsedi:

— Dolduruyum mu?

— Doldur!

Elleri belinde, kırmızı toprak testisini musluğun basınçlı suyuna tutup çömelmiş genç adama tepeden bakıyor, kızmıyordu. Boyu, posu, bakışı, güleç yüzü, ille de pençe pençe kızaran yanakları.,. Ötekilere benzemiyordu hiç. Aralı, hayalıydı bu. Yumuşacık. Elinde olmayarak sordu:

— Bu yapıya yeni mi geldin sen?

Genç adam suyunu doldurmuştu, musluğu kapatıp kalktı:

— Yeni geldim abla.

— Ne zaman?

— Dün.

— Ne iş görüyon?

— Ben mi?

— Sen.

— Duvar ustasına kiremit taşıyom, harç taşıyom..

— Nireli olun?

— Ben mi? Suvazın köylüğünden!

— Adın ne?

— Memmet.

— Kimin kimsen var mı burda?

— Burda yok abla.

— Köyde?

— Köyde bir babam, kardaşlarım var.

— Anan?

— Sen sağ ol.

— Mefat mı etti?

— Mefat etti abla. Bacım Ümmüynen kardaşlarım babamın yanında kaldı. Anam sağken babam düşerdi gurbete. Anam ölünce...

— Gurbete siftah mı düştün?

— Siftah abla. Babam her yıl Çukurova'ya inerdi, îflâhsızım Yusuf derler. Zorlu duvarcıdır. Bu yıl kısmet benim... Haydi abla, ısmarladık!

Ayşe erkeği hatırlatan kaim siyah kaşlı yüzüyle büyülenmiş gibi bakıyordu. Neden sonra.:

— Güle güle, dedi. Suyu her daim sen gel olmaz mı?

İflâhsızın Memed üzerinde durmadı:

— Olur abla, sağ ol..

— Ötekiler ayı, kibarlık ne bilmiyorlar!

Kırmızı testisiyle ağır ağır uzaklaşan delikanlının ardından bakıyor, çalkalanacak bulaşıklarının başına çömelmiyordu. Genç adam geldiği gibi ince yolun kırmızı kumlarını gıcırdata gıcırdata kapıya gitti, çıktı, ötekiler gibi kapıyı çekip mandalını indirmeden değil, kapyı çekip mandalını indirdikten sonra karşı yapının henüz kırmızı kiremitlerden ibaret iskeleti içinde kayboldu.

Delikanlı kaybolup ortadan silindiği halde Ayşe hâlâ bakıyor, güleç yüzünü ııayallıyordu.

— Ne o kız? Oğlana vuruldun mu ne?

Belinde yumrukları, suç üstünde yakalanmışçasına döndü: Hizmetçi Pervin!

Bulaşıklarının başına çömelirken:

— Hadi kız hadi, dedi. Ben sen miyim?

Pervin de yanına arsız arsız çömeldi. Ağzında sakız, çabuk çabuk çjiğnerken arada balon balon şişiriyor, sonra sakızın beyaz balonunu dudaklarına bulaştırarak dişleri arasına alıyordu.

— Nesin ya?

Azarladı:

— Ben sen değilim!

— Bana kurban ol. Ne varmış bende de beğenmiyorsun? (Birden lâiibalileşerek, deli deli) Haa,, Ayşe bana bak.. Bizim bey var ya? Dün gece benim odaya girmek istedi, almadım içeri!

Ayşe'nin «Niye?» demesini bekledi, demeyince sordu:

— iyi etmiş miyim?

Çeşmenin basınçlı, kuvvetli suyu altında tabakları çalkalarken bakmadı bile:

— Ne biliyim ben?

— Tabî almam. Ağzı öyle pis kokuyor ki. Sonra, niye alacakmışım? Verdiği sözü tutsun. Apartman katı, katı döşer, aydan aya bana parar verir, o zaman başka. Şimdi içeri alırsam, zaten bir atımlık barutu var.. Şu bakkal diyor ki, Gafur senin Ayşe'yle iyiymiş diyor. (Ayşe'nin öfkeyle bakışından ürker) Ben de dedim ki, Gafur da, sen de halt etmişsin dedim. Ayşe sizin bildiğiniz kızlardan değil, dedim. İyi demiş miyim?

Öfkeden kulakları vınlamağa başlamıştı Ayşe'nin.

— Bana bak, dedi. Sen o gâvur suratlı çırağa söyle, vallaha onun da, Gafur'un da kafalarını yararım. Benne ne uğraşıyorlar be? -

Pervin ayağa kalktı:

— Yüz vermiyorsun onun için. Yüz versen...

— Siz veriyorsunuz da ne oluyor?

— Kim veriyor?

— Sen, Güler, Mari. Bilmiyor muyum?

Derinlerden aldığı «Perviiin!» sesini cevapladı:

— Efendim, geliyorum.. (Ayşe'ye) Bizim kuru bamyâ, dedi. Sonra deli deli ekleyip koşarak uzaklaştı:

— Canım sağ olsun, canım sağ olsun!

Ayşe ardından ters ters baktı. Koşarak uzakla-

şan kızın pembe poplin entarisi, kısacık etekleri altından tombul bacakları görünüyordu. Üzerinde durmadı. Deminki oğlanın pençe pençe kızaran yanakları... Oğlan demek yapıya yeni gelmiş, gurbete de siftah çıkıyor... Ondandı işte körpeliği, toyluğu. Yüzüne bakarken yanakları renkten renge giriyor, gözleri yere iniyordu. Başkaları gibi adamın gözüne yiyecek gibi bakmıyordu. Utanıyordu besbelli. Alnının hayâ damarı kırılmamıştı. Biraz eskir, şehire şehirliye alışır, şu yırtık Pervin gibi hizmetçilerle bir iki aşna fişna, ondan sonra o da dönerdi ötekilere.

Yıkanmış kapları musluk suyunda çalkalayıp tepsisiyle mutfağa kaldırırken hep onu, onun al al kızaran yanaklarını düşünüyordu. Bu düşünüyüşü o gün akşama kadar sürdü. Gece yatağa girdiği zamansa çoğaldı. Kaşı, gözü, ağzı, burnu... Gece yarısına kadar onu düşündü. Uykuya ne zaman geçtiğini bilmeden düşünde görmeğe başladı onu. Tıpkı bugün suya geldiği zamanki haliyle. Haliyle ama, sanki çoktan tanışmışlar, ahabmışlar gibi. Hattâ Zeytinburnu'na birlikte gittiler. Hatça abasına, Hatça abasının erine tanıttı onu. Onlar da pek beğendiler. Hele Hatça abası, «Kaçırma kız!» dedi. «Tam sana göre. Hazır anası munası da yokmuş.. Babasının oluşu bir şey değil. Babası yarın evlenir, bacısı ere varır, kardeşleri da el malı. Sen anaya bak. Madem anası yokmuş...»

Sabahleyin her zamandan erken uyandı. Mutfaka, mutfakın karşı yapıya bakan penceresine geldi, uzun uzun baktı, suya gelmesini bekledi. Taa dün ikinci üstü doldurulan bir testi bu zamana kadar na-

sil olurdu da bitip tükenmezdi? Dolu ırgat, amele vardı. Her biri birer tas içse... Diye düşünmeğe kalmadı, elinde dünkü testiyle genç adam yeniden belirdi bahçe kapısında. Dünkü gibi gene bekledi. Ayşe koştu, taş merdiveni çıplak ayaklarıyla bir solukta indi. Eliyle, «Gel!» yaptı. îflâhsızın Memed, kırmızı testisiyle girdi. Musluğun yanına geldiği zaman sert bakışlı kıza daha yakın buldu kendini. Güldü. Ayşe huylanarak:

— Ne güldün? diye sordu.

Yanakları gene al al oluvermişti:

— Hiç, dedi. Bizim yapıdaki uşaklara gülüyom!

— Nelerine gülüyon?

— Bir Veli var da...

— Ne olmuş?

— Dün biz konuştuk ya sennen?

— E...?

— Görmüş!

Kızdı:

— Ne olmuş gördüyse?

— Hiç. Yâni...

— Bizi bir kötülükte mi görmüş?

— Töbe bacı, aboo.. Diyesi o ki, bacı senden hâz etti galiba. Biznen konuşmazdı dedi.

Ayşe'nin asık yüzü yumuşadı:

— Onlar başka sen başka!

îflâhsızın Memed'in koltukları kabardı birden. Demek bacı beğenmişti? Veli'nin anlattığına göre, suya giden uşakları tersleyiverirmiş hep. Onu terslememişti. Niye? «Beni beğendi besbelli!» diye düşündüyse de, unutmağa çalıştı. Koskoca bir köşkün

hizmetçisi onu ne diye beğensin? Beğense, ah beğense...

— Ne konuştunuz lan?

Hamal Veli. O da kendi gibi duvar ustasına harçla kiremit taşıyordu. Eli, yüzü harç bulaşıkları içinde, terli.

— Hiç, dedi.

— Hiç olur mu? Gördüm!

Teneke tası doldururken:

— Hangi köydensin, dedi, dedi.

— Sen ne dedin?

— Hiç, Suvazın köylüğündenim dedim.

— Başka?

Tası doldurmuştu, ustasına koşturdu. Veli ardından hınçla baktı. Tırnağıydı canım, köylüsü Gafur gibi. Kızla uzun uzun konuştukları halde saklıyordu. Ne vardı saklıyacak? Elinden mi alacaktı?

Tahta teknesini yarı yarıya harç doldurup ustasına götürdü.

İflâhsızın Memed döndüğü zaman onu orada bulamadı, sevindi. Ne diye bacısının dediğini diyecekti? Dedi diyelim, yarın ya gider Gafur'a gevezelik ederse? Gafur da ağaya söyleyip... Gerçi bu çalıştığı yapı ne Gafur'un ne de ağasınınındı ama, olsun. Gene de ne olur ile olmazdı. Gafur'un ağası gider Memed'in çalıştığı yapının sahibine böyle böyle, «Sizin yapıda Murat ustaya harç taşıyan Memmet var. İflâhsızın Memmet. Bizim kıza dolamyormuş. Ya terbiyesini ver, ya da sonu iyi getirmez!» derse?

Tası doldurup yeniden tahta merdiveni çıktı. Kastamonulunun babasıyla kuru bir usta ha bire du-

var örüyorlardı. Kastamonulunun babası baba adamdı, yumuşak. Duvar örmeyi belleteceğine söz vermişti. Lâkin Kastamonulu... bir de onu hatırladı.. O da gelseydi şu yapıya!

Tası Kastamonulu'nun yanındaki kuru ustaya uzattı:

— Buyur usta.

Kuru usta aldı, sağ elini başına koyup çömeldi, ağır ağır içti. Köydeki muhtar gibi. O da böyle içerdi suyu. Lâkin bu İstanbul.. Kadıköy'ün güzelliği başkaydı. Şirin şirin köşkler, bahçeler, ağaçlar, ağaçların aralarında kısa fistanları renk renk kızlar, kadımlı... Birden Ayşe ilişti gözüne. Taş meriine nin başından bakıyordu. Ona mı bakıyordu yoksa? Yanaklar al al oldu, yanmağa başladı. «Yok canım..» diye geçirdi. «Bana ne demiye baksın?» Kuru ustadan boş tası aldı. Kız hâlâ orda, bakıyordu. Ona bakmıyorsa kime bakıyordu? Döndü, ardında kimse yoktu. Masmavi gök, gökte bir parça bejaz bulut. Ona bakıyordu, mücerret ona. Lâkin, sahi miydi acaba?

— Kiremit getir!

Yekinip koştu. Merdiveni bir parça da kıza gösteriş, koşarak indi. Teneke vasi yapının gölge bir köşesindeki kırmızı testinin ağzına ters çevirip koydu, sonra yeni, yepyeni bir şavkla kiremitlere gitti. durdu, köşke kaçamak bir bakış fırlattı. Kız hâlâ taş merdivenin başında, yumrukları beline dayalı, bakıyordu. Ona bakıyordu. Ondan başkasıyla böyle konuşmadığını uşaklar söylememişler miydi? Kim gitse kızıp terslenir, azarlayıverirmiş de ona... «Hor

daim sen gel!» demesi ya? Madem böyle, demek ona bakıyordu!

Kırmızı kiremitleri çabucak üst üste yığdı. kucakladı, yapıya uzatılmış merdiveni koşarak çıktı.

— Deli oğlan, deli oğlan düşersin ha!

Kastamonulu'nun kaba bıyıklı, geniş omuzlu, lâkin inadına babacan babası.

— Düşmem sayende usta..

— Ayağın kayar, başın döner...

— Sayende bir şey olmaz usta. Harç da geliri-yim mi?

— Getir bakalım.

Kız hep ordaydı, taş merdivenin başında. Beşanmış harç teknesini kaptı, merdiveni koşarak ııdı. K'z görsün, canı tez diye iyice beğensindi. Fenı canı tez, hem de çalışkan diye. Kadınların can. tez, çalışkan erkekleri beğeneceğini sanan yanı ağıt basıyordu;. Basıyordu ya, nerden biliyordu bunu.' Durrr.fıJı, düşünmedi bile. Harç yığınınından tahta teknesini iyice doldurdu. Öteki çıraklardan, hattâ hamal Veli'den daha çok. Ağır tekneyi tüy gibi omuz-"ad\ haydi gene merdivene. Merdiveni hep aynı rahatlıkla çıktı:

•— Buyur usta!

Usta güldü. Memnundu ondan. Oğlu, «Çok gözü açık çocuk baba. Okumayı yazmayı çabucak belledi. Şuna duvar örmeyi öğretiver sevabına!» demişti. Kendisi de yıllarca önce İstanbul'a gelip o devrin eline çabuk ustalarından duvarcııığı bellediği sıra bu Memet yaşında var, yoktu. Onun elinden başkaları nasıl tuttularsa, o da şimdi bu açıkgöz, kabiliyetli ço-

ruğun elinden tutacaktı. Böyleydi bu dünya: «Yap bir iyilik, denize at. Balık bilmezse Hâlik bili-di!»

Bütün bunlardan habersiz Memed, boyuna kızarıp duran yanakları, ıslıl ıslıl gözleriyle tahta merdiveni koşarak iniyor, kiremit ya da harç teknesiyle gene koşarak çıkıyordu. Bütün bunları yaparken de hırsızlama bakmamazlık etmiyordu köşke. «Bacı» taş merdivende uzun uzun dikildikten sonra içeri girdi, mutfağın penceresine geldi. Ona bakıyordu, hep ona bakıyor. Hep ona ya niye? Beğendiğinden mi? Beğendiğinden olacaktı. Beğenmese ne diye bakun?

Ertesi, daha ertesi günler de Ayşe ya mutfak penceresinden, ya da taş merdivenle mutfak penceresi altındaki terkos musluğunun başından eksilmedi. Memed ne zaman kırmızı testisiyle musluğa geldiyse, Ayşe tepesine dikiliyordu. Memed en son geldiğinde dayanamadı, sordu:

— Niye bana bakıyon lan, donuz?

İflâhsız Memed iyice alışmıştı ona:

— Sen niye bakıyon?

Ayşe gülerek omuz silkti:

— Sen bakıyon diye bakıyom!

Memed de güldü:

— Ben de sen bakıyon diye bakıyom!

— Gören mören olursa ya?

— Neyi?

— Baktığınızı?

— Veli'den başka kimsenin habarı yok.

— Veli mi? Kim o?

Döndü, yapıya taraf baktı. Kısa, kaim Veli o sı-

ra boş tahta teknesiyle harç yığınının yanına gelmiş, uzaktan onlara bakıyordu. İflâhsızın Memed:

— O işte, dedi.

— Baktığında ne var? Ona ne?

— Gafur ağama dir mir de...

Ayşe'nin kalın siyah kaşları hırsla çatıldı:

— Hangi Gafur?

— Gafur ağam, sizin burda yatıyor ya!

— O senin nirden ağan oluyor?

— Bizim köyden. Rahmetli anamın da uzaktan hısımlı olur ya, kulağasma...

Ayşe duymuyordu. Öfkeden sol gözü seyirmeğe başlamıştı. Demek Gafur, kumarcı, ırz, namus düşmanı Gafur hısımlı oluyordu bunun? Tuh, keşke bakmasa, konuşmasa, «Suya her zaman sen gel!» demeseydi.¹ Hısımlıysa, zaman zaman buluşurlardı herhalde. Buluşunca da, «Gafur ağa» derdi. «Şu sizin Anşa var ya? Onunla aram...»

Testisi yarı yarıya dolmuş delikanlıyı ilk defa öylece bırakıp taş merdiveni çıktı gitti. Mutfağa hırsla geldi, içeri girdi, kapıyı sertçe kapadı, ama pencereye bakmadı bile. Bulaşık yıkarken arada oturduğu alçak bacaklı iskemleye oturdu, somurttu. Gafur'un akrabasıymış meğer. «îtin eniği. Mâdem Gafur itinin akrabasıysın, uzak ol benden. Ben de seni bir adam bellediydim...»

Beyaz buzdolabının kapağını hırsla çekip açtı. İri, dolgun elmalar, hevenk halinde muzlar... Bir muz kopardı. Donmuştu, buz gibi. Duymadı bile. Soğuktan sertleşmiş kabuğundan soyup kuvvetli dişlerinin arasına attı*

« yumuşak, yüzü güleşse bana ne? Gafur'a dir ki, o Anşa var ya, bana baktı dir. Gafur da zati Allahtan arıyor, hemen beye!»

Lâkin sandığı gibi olmadı. Bir gün, iki gün bekledi, üç gün bekledi, Gafur'dan hiçbir ses çıkmayınca, bir sabah mutfak penceresine geldi, baktı, genç adamı ustaların yanında elinde mala, duvar örmeğe savaşıyordu. Demek duvarcılığa heves ediyordu oğlan... Daha bir sevdi. Zaten Gafur'a gevezelik etmediğini görünce öfkesi hafiflemişti. Duvarcılığını görünceyse öfkesi iyiden iyiye uçup gitti.

Suya gelen Veli'ye sertçe:

— O her zamanki uşak niye gelmiyor? diye sordu.

Veli anlamıştı işi, güldü:

— O duvarcılığa heves ediyor bacı!

Sesini çıkarmadı. Çıkarmadı ama, onu istiyordu, onun gelmesini. Ne diye duvarcılığa heves etmişti? Gene o gelsindi kırmızı testisiyle. O gelsin, evet o gelsin, o!

XII.

Haftada, on beşte, pek pek de yirmide bir giderdi Zeytinburnu'ndaki Hatça abasıgile. Gideceği günün akşamı buz dolabından aşırıldığı meyvelerle, pastırma, sucuk parçaları, peynir kalıbını akşamdan kese kâğıtlarına sarıp, sıkı sıkı bağlar, bahçeye

saklardı. Eli boş gitmek istemezdi Hatça abasıgile. Hatça abası paketi elinden «Ne zahmet ettin kız?» diye alır, mutfağa giderler, peyniri bakır kaba ısırlarlar, pastırma, sucuk parçalarını da püfür püfür esen pencereye asarlar, sonra da alçak iskemleleri kapıp, mutfak kapısıyla pencere arasının hava akımına oturur, başlardı birbirlerinden ayrı geçen günlerde olanları birbirlerine anlatmağa.

O hafta eli boş, üstelik de kalın kara kaşları kara kara yıkık gelen «Bacı»sında bir şeyler olduğunu hemen anlıyan Hatçe, sordu:

— O kaşların niye öyle yıkık kız?

Ayşe ağlıyacak kadar hırslıydı. Ne pastırma, ne sucuk, ne peynir, ne de elma, muz... düşünmemiş, düşünememişti bile. O oğlan ne diye duvar örüyordu da su almağa gelmiyordu? Deyyusun oğlu kendini naza mı çekiyordu? Su doldururken bırakıp gitti diye mi gönül koymuştu da suya gelmediği gibi, duvar örerken başını çevirip bakmıyordu?

— Öyle mi kız? O kaşların niye öyle yıkık donuz?

Hatça abası bile vızgeliyordu bugün:

— Amaaan, dedi.

— Niye? Ne var?

— Bir şey yok.

— Gâvura hele.. Bir şey olduğunu bilmiyom mu ben? Söyle, ne var?

Sırtıyla mutfak kapısına dayanıp bakışlarını mutfak penceresinden görünen dışarlara çevirdi. Elektrikli tren Halkalı, Soğuksu'dan yana hızla gi-

diyordu. Gördüğü yoktu. Aklında bakıliverince al al oluveren yanaklar, kara gözler!

— Anşa vallaha şamarı yirsin ha!

Şamar, mamar... O oğlan ne diye suya gelmiyor-du da duvar örüyordu? Örsün, ustalık belliyecekti belki, bellesin, lâkin hiçbir şey yapmasa duvar ördü-ğü yerden dönüp bakamaz mıydı? Bakardı, bakardı ya, gâvurluğundan! Su doldururken bırakıp gittiği-ne... Ulan amma da onurluydu deyyusun oğlu ha! Demek Gafur'a çekmemişti. Gafur söğüldüğü halde yakasından kolay kolay düşmemişti de, bu? Ama iyiydi bir yandan da böyle olduğu. Gafur'a benzese töbe hoşlanmazdı ondan. Gafur'u batsın, batsındı Gafur'u. Batsındı ya, insan duvar ördüğü yerden... ne demek istiyordu? Anşa mı baksın? Çağırsın? Eli-ne ayağına düşsün?

— Vallaha Anşaaa adamı çat diye çatlatırsın. Vazgeçtim bacım, ne halin varsa gör...

Duymadı bile. Sırtıyla dayandığı yerde, gözleri çoktaan kaybolan eletkrikli trenden boşalmış ray-larda... düşerdi, düşerdi ya, nasıl? Eline geçiremi-yordu ki. Eline geçirse, yalvarmasa bile sorardı do-muzluğunun sebebini: «Sana ne ettim de gücendin postal!»

Şöyle karşılık verirdi herhalde:

«Beni it gibi bırakıp gittin!»

«Gittiysem ne oldu? Telin mi döküldü?»

«Dökülür tabî. Herkesin de kendine göre bir onuru var!»

«Onuruna tükürürüm senin ha!»

Gülüverdi. Kafasındaki genç adam da gülüver-

mişti. Sonra başka konuşmalar geçirdi aralarında herhalde:

«Heye tükürün..»

«Tüküremem mi?

«Tüküremen ya!»

«Tükürüyüm mü?»

«Tükür hadi!»

«Hık...»

Genç adam kocaman eliyle ağzını kapatır, Ayşe bu kocaman elin kalın bileğini yakalar. Lâkin kalın bilek, kalın erkek bileği, güçlü erkek bileği. Bir kıvrılıştta, Ayşe'nin avucundan kurtarır kendini. Mala tutmak, daha önce de harç teknesi, kiremit taşımaktan nasır bağlamış kudretli erkek avucu kızın bileğini yakalar, kıvrırır, kızı altına alır.

«Uy bileğiiiim...»

«Uy bileğim ya, ne belledin?»

«Bırak bileğimi!»

«Bırakmıyorum!»

«Lan bırak, canım acıyor!»

«Acısın.»

«Bana acıman mı?»

Nasırlı, güçlü avuç gevşiyor ama «Acımaz olur muyum?» filân demiyor. Bırakıyor, lâfsız. Bir cigara yakıp bir kenara oturuyor. Gözleri başka yerde. Tıpkı Hatça abasının eri gibi. Hatça abası gibi yaklaşıyor yanına, Hatça abası gibi kolunu omuzuna atıyor, Hatça abası, Hatça abası, Hatça abası...»

içini çekerek gözlerini mutfak penceresinden gören dışarlardan ayırdı, Hatça abasını arandı mutfakta, bulamadı. Sanki deminden beri put gibi duru-

şuyla kadını çileden çıkarıp küstüren kendisi değil-
nişçesine, dışarı çıktı, seslendi:

— Hatçaba kız!

Put kesilip darılmak sırası ona gelmişti besbel-
li, karşılık vermedi. Ayşe anlamıştı hatasını, bahçeye
çıktı. Güneşin altındaki kırmızı kiremitli gecekondun
damları, paslı tenekeler, üzerinden MADE IN USA
damgalarıyla tahta, duvarlar, pörsümüş, kulakları
düşmüş ay çiçekleri, dargın sarmaşıkların tozlu ye-
şili her şey pörsümüş gibiydi.

— Ooo Hatça abaaü

Evin ardına dolandı, ordaydı Hatça abası. Çama-
maşır seriyordu. Yanına gitti. Yanma gelindiğini an-
ladığı halde Hatçe aldırmadı.

Ayşe gülererek eliyle böğrünü dürttü Hatça aba-
sının. Kadın huylandı:

— Geri dur be!

Boynuna sarıldı:

— Hatçabacığım, darıldın mı bana? Aboooo...

Kadını bir erkek gibi sardı. Kadın erkek gibi sarı-
lışın içinde hırslı hırslı çırpınıp kurtulmağa çalışa-
rak:

— Bırak, dedi. Bırak!

Bırakıp bir adım geri çekildi:

— Demek bana küstün?

— Küserim tabi?

— Niye?

— Niyeymiş. insan insan sorduk sana. Ne su-
rat asıyon?

Güldü:

— Canım sıkılıyordu deyyusun oğluna vallaha..

Hatçe birden anlıyamadı ama dargınlığının yerini de merak alıvermişti:

— Hangi deyyusun oğlu?

— Amaaan, dedi. Ne bileyim ben?

Oracığa çömeldi.

Hatçe de karşısına geçip çömeldi:

— Ne mi bilecen? Deyyusun oğlu diyorsun ya?

— Bizim orda biri türedi, deyyusun oğlu işte.

Kafamı kızdırıp duruyor...

— Gafur mu?

Sertçe baktı:

— Yok canım.

— Ya?

— Hemşerisi.

— Gafur'un mu?

— Ne zıkkımsa amma, kesip attığı tırnağa Gafur gibi itlerin bini kurban olsun. Bunun onuru, kibiri kimde var?

Aklından Hatçabacının kocası hızla geçti.

Hatçe:

— Hiçbir şey anlamıyom, vallaha da billâha da anlamıyom. Ne onuru? Ne kibiri? Demek Gafur'un hemşerisi? Genç mi? Yaşlı mı?

— Ne yaşlısı? Yalabuk oğlan daha...

— Sonra?

— Sonra, yüzüne baktın mı yanakları al al oluyor. Anası ölmüş. Bir babasıynan bacası, kardaşları varmış. Lâkin ötekiler gibi nezaketsiz değil. Ötekiler ellerinde testi, köşke babalarının köşkü gibi girirlerdi. Bu ? Bu başka. Ordakilerin tümü kurban olsun buna!

Hatçu anlıyacağını anlamıştı, ayağa kalktı, çamaşırlarına gitti yeniden. Anlıyordu. Anlıyordu ya, ne olmuştu? Oğlan yüz mü vermemişti? Yoksa konuşmuş konuşmuş...

Ayşe çömeldiği yerden kalktı, yanma geldi:

— Hatçaba?

— Siz de böyle mi tanıştıydınız eniştemnen?

Hatçe utandı bayağı:

— Amaan sen de. Ne biliyim ben?

— Anlattıydm ya!

— Böyle, nolacak?

— Biz de sizin gişi tanıştık. Sen de gâvurun oğlu dediydin. Bu da gâvurun oğlu. Neymiş, suyunu doldururken bırakıp gitmişim. Kabahatim bu. Bi onur var ki deyyusun oğlunda!

Hatçabasın çamaşırlarını sermeğe yardım etti.

Hafta ortası olduğundan gecekonduların hemen hemen bütün erkekleri işteydi. Kadınlardan evde kalanlarsa birer işle uğraşıyorlardı. Kızgın güneşin altında Zeytinburnu gecekonduları halsiz, terli, bezgin-di. Hatçe çamaşırları sererken bir ara içerden kundaktaki oğlunun sesini duyarak koştu. Çocuk salıncığında ağlayıp duruyordu. Hatçe, çocuğunu salıncığından aldı, iri memesini ağzına tepti. Az sonra içeri kocaman bir kedi dalgınlığıyla gelen Ayşe, çocuğun kocaman memeyi çektiştirişine daldı gitti. Bir çocuğa meme vermek! Onun da böyle çocuğu, çocukları olacak, o da iri memesini ağızlarına tepecekti.

— Memenin başını ısıyor mu ?

— Isırmaz olur mu deyyusun çocukları..

—¹ Demebee...

— Niye?

— Yazık.

— Kime?

— Enişteme de, oğluna da!

— Yarın senin de olsun da görürüz. Ben de senin gibi, memedeki çocuklara şovenlere kızardım amma, insan anlıyor başına gelince ...

Başına gelse, onun da başına gelse de anlasa. Neyi anlıyacak? Hiç. Deyyusun oğlu, deyyusun oğlu işte. Ne diye bakmıyor? Suyu ne diye gelmiyor" Ya hiç gelmezse?

Ürktü, Hatçabasma baktı. Gerçekten de, bundan böyle hiç gelmez, ya da başka yerde iş bulursa? Eline mala alan bir insan gittikçe ustalaşır elbette. Ustalaşır, başka yerde çok daha fazla gündelikle gider çalışır.

— Hatçaba!

Genç kadın bakmadan:

— Hı?

— Ne diyom biliyon mu?

— Ne diyon?

— Diyom ki, başka yerde iş bulur giderse diyom...

Hatça abası öyle anlıyordu ki, onu. O da kızken tıpkı Ayşe gibiydi. Kocasını o zaman Ayşe'nin anlattığı oğlan gibi gencecik, yalabuk. Yüzüne bakılınca yanakları al al kızaran, ham traş bir oğlandı. Hatşn, Kızıltoprak'taki köşklerden birinde çalışıyordu. Şimdiki kocası da meyve satıyordu. Her akşamüstü kalın sesiyle semti çınlatarak geçer, en çok da onları...

köşkünün hizasında dururdu. Mahsustan değil, yol uğrağı dört yol ağzıydı da ondan. Hatçe nedense bu sese vurulmuşu ilkin.. Kalın, sıcak bir ses, tam erkek sesi. Üzüm alırdı. Köşkün beyi akşam üzerleri gelirken paketler dolusu meyve getirdiği halde, meyveye de hiç lüzum yokken, evdekilere çaktırmadan dışarı çıkar, üzüm alırdı. Böyle tanışmışlardı. Ahbaplık, ahbaplıkları ilerlemişti. Hatçe olmasa adamın bu işleri beşir edeceği yoktu. Hatçe umut vermiş, eşelemiş, sormuş soruşturmuş, darılmasına, utanmasına aldırış etmemişti. Hattâ adam kışa doğru üzüm-cülüğü bırakıp şimdi çalıştığı Haliç'teki emaye fabrikasında iş bulup giderken...

Memesini çocuğun ağzından çekti:

— İş bulur giderse, seni unuttur. Sen sen ol, oğlanın yularını eline al! dedi.

Ayşe merakla:

— Nasıl?

— Anşa bak, soruyor bir de. Nasılı var mı kız? Kız ol, kadın ol, kancık ol cırnağını (tırnağını) geçir. Mâdem kafana yatkın, kaçırma elinden. Ben cırnağımı geçirmeseydim enişten bana kalır mıydı?

— Doğru.

Daha konuşacaklardı. Ortanca oğlan terli, kıpkırmızı, koşarak gelmişti:

— Anne!

— Ne var?

— Şamrel vardı, benim topun şamreli. Nerede?

Diken üstünde gibi, sabırsız, hırçın, aceleci. Annesinin «Şamrel»i bildiği var mıydı ki?

SPARTACUS

— Şamrel ne lan?

Tepesi attı:

— Yahu bir şeyi aklında tutamazsın. Şamrel işte, topun lâstığı!

Anayla oğulun çekişmelerine bayılıyordu Ayşe. İki oğlan da birbirinin tıpkısıydılar. Beğenmiyorlardı babalarıyla annelerini. Konuşmalarını beğenmiyor, yerde yemek yemelerini beğenmiyor, giyinip kuşanmalarını beğenmiyorlardı. Hatçabası sık sık «Yımirtadan çıkmışlar da kabıklarını beğenmiyorlar!» dese bile, oğlanlara hak veriyordu Ayşe. Günün birinde o da evlense, çocukları olsa, okutsa, çocuklar sonradan kendilerini beğenmeseler. Çocuklar, çocukların babası. Aklına gene o düştü al al yanaklarıyla. Demek başka yerde iş bulup çeker gidebilirdi? Doğru. Cırnağını geçirmeliydi etine ya nasıl? Hatçabası «Kız ol, kadın ol, kancık ol cırnağını geçir!» demişti. Geçirmeliydi, geçirecekti hem de. İsteddiği kadar bakmasın, suya da gelmesin. Ne yapıp yapıp sormalı, aramalı, suya gelmesini sağlamalıydı.

Geceyi Hatçabasıgilde bu türlü düşüncülerle geçirdi. Hatçabası doğru söylüyordu. Kız olacak, karı, kancık olacaktı. Yalabuk oğlan, belki de eli kadın eline değmemiştii daha.

Sabahleyin erkenden uyandı. Hatçabasının kocası uyanmış, işe gitmeğe hazırlanıyordu. Ayşe'yi görünce gülümsedi. Ayşe bir şeyler sezerek utandı. Adam karısının elinden kocaman asker postallarından tekini alıp kapı yanındaki alçak bacaklı iskemleye oturdu, ağır ağır, sabırlı .sabırlı giydi postallarını.

Hatçe:

— Niye böyle erken gidiyon kız? dedi.

Ayşe omuz silktilti:

— Gidiyom işte.

O sırada eniştesi başını kaldırmış karısına bakıyordu. Gözgöze gelip gülüştüler. Ayşe bir utandı ki.

Adam:

— Utandırma kızı, dedi.

Kalktı. Gecekondu bahçesindeki boy atmış güne bakanların arasından ağır ağır uzaklaşırken, Ayşe sordu:

— Enişteme de mi anlattın?

Hatçe umursamadı:

— N olur?

— Ayıp kız!

— Niye ayıp oluyormuş? Herkesin başında bir şey...

— Haydi ben de gidiyim abla.

Alıkoymak için zorlamadı Kızın iğne üstünde olabileceğini kestiriyordu. Kendi de bir zamanlar tıpkı tıpkısına onun gibiydi.

— Haydi bacım, Allah yolunu açık etsin. Bir dahaya iyi haberlerle gel emi?

—- İşallah abla!

Eniştesinin ardından o da yolu tuttu. Gecekonduların kiremit, tahta, paslı teneke kalabalığı arasındaki daracık yollardan istasyona geldi. Kadınlı erkekli erkenci işçiler doldurmuştu istasyonu. O hiçbir şeyin farkında değil, kafasında o, hep o. Onu nasıl avucunun içine alacak, cırnağını etine nasıl geçi-

recekti? «... beklerim, yolunu beklerim, işaret ederim geriden. Bakmaz mı? Bakmazsa ben de suya kim gelirse onunla habe'r salarım. Salarım tabî. Ayıp olsun, salarım. Suya gelir. Niye suya gelmediğini sorarım. Lan derim, kendini naza mı çekiyon derim. Gülüverir. Yanakları al al olur. Olsun. Derim, hem de derim işte. Niye demeyim? Hatçabam da öyle demiş, eniştemi avucunun içine almış. Ben de alırım. Bizim de evimiz, çocuklarımız olur. Bizi beğenmiyen, okumuş çocuklarımız. Hatçabamın oğullarından büyüğü tohtur olacak, küçüğü abukat. Ben de benimkilerden birini tohtur yaparım, birini abukat. Hatçabamdan neyim eksik?»

— E, Anşa... Ağnat bakalım!

Başını sertçe kaldırdı: Eniştesi!

Güldü:

— Ne ağnadıyım enişte?

Adam da güldü:

— Dimek böyle?

Anladı, anlamazlıktan geldi:

— Neyle?

— Hatçaban her bir şeyi ağnattı bana akşam..

Utandı:

— Aboo, onun ağzında da mercimek ıslanmamış...

— Ben yadırgı mıyım?

— Haşa, değelsin, değelsin ya...

— E...?

— Ayıp bee...

— Ayıp olur mu? insanlık hâli bacım, insan

olan bir insanların başından hepsi geçer. Şurda bacı kardaştan, hısım akrabadan ileriyiz meselâ. Senin bizden, bizim senden başka kimimiz var? Biz bilmiyip da yadırgılar mı bilecek?

— Doğru.

— Demek oğlan akli başında?

Gözleri yerde:

— Sana benzediyorum, dedi

— Bana mı? Benim neyime?

— Heç, senin gibi ağırbaşlı o da.

— Kavli karar ettiniz mi?

— Neyi?

— Yâni bizim gibi, baş göz olacak mısınız?

Yanaklarından alev dalgaları geçti:

— Yok canım, belli değil daha..

— Ya?

Uzaklardan kopup gelen elektrikli tren önlerinde de hızla uzanakaldı birden. Çok beklemeydi. İstasyondaki kadınlı erkekli işçi kalabalığıyla birlikte koşup girdiler. Kendiliğinden açılıp kendiliğinden kapanan kapılar kapandıktan sonra tren acı, bet sesiyle başını aldı yekindi.

Bütün kompartımanlar omuz omuzaydı. Yanya-na dikiliyorlardı. Eniştesi bir şeyler anlatıyor, Ayşe onun omuzu üzerinden taa karşıdaki pencerelere bakıyordu. Pencerelerin ötesinde şimşek hızıyla değişen evler, mavi deniz, denizin üzerinde balıkçı kayıkları. I

Samatya, Yenikapı, Kumkapı... Sirkeci'ye kadar hiç durmamacasına değişen dışarlara bakarak eniş-

tesini dinledi. Doğru söylüyordu eniştesi. Hısımdan ileriydiler. Birbirlerinin girdi çıktısını bilmeliydiler. Demek oğlan eline mala almış, duvar örücülüğüne başlamıştı? Bak bu iyiydi işte. Duvar örücülüğünde şu sıra çok iş vardı. Demirkıratlar İstanbul'u yıkıyorlar, bir yandan da yapıyorlardı. İyi bir duvar ustasının gündeliği yirmi beş, otuz, hattâ kırk, elli liraydı. Anadolu'dan gelen uşaklar parayla oynuyorlardı. Onunki de gözünü açar, duvar ustalığını bileğine taktı mı, karada ölüm yoktu artık. Günde elli lira alsa, ayda bin beşyüz lira. Bin alsın, yedi sekiz yüz alsın. Gün bugün, saat bu sattı. İlerde dışlerinden tırnaklarından da arttırdılar mı, bir ev yapar başlarını sokarlar, sonra da iyi kötü bir manav mı olur, bakkaliye mi, uydurursa, tadından yenmezdi!

Ayşe köşke gelinceye kadar kafasında iyice geliştirdiği fikirlerle İflâhsızın Memed'i kendine iyice mal etmişti. Sabahtı, henüz semtin hiçbir köşkü uyanmamıştı. Yalnız karşılarındaki köşk. Yapılmakta olan köşkün sıvasız kırmızı kiremitlerden ibaret iskeletinde işçilerin çalışması başlamıştı. Ayşe heyecanla baktı, uzun uzun baktı. Memed'i göremedi. Duvarcının yanında da yoktu. Ne vardı? Niye yoktu? Hasta mıydı? Yoksa başka yerde iş bulup...

— Ne o kız? Hatçaban kovdu mu?

Döndü: Bilekten düğmeli uzun beyaz donuyla Gafur!

Kaşları kara kara yıkılan Ayşe:

— Sana ne? dedi.

— İçeri girdi. Odasına geldi, soyundu. Terlemiş-

ti bayağı. Terli, ıslak iç çamaşırlarını değiştirecekti ki, Gafur'u hatırladı, vazgeçti. Sırnaşık herif üstüne geliverir, sarkıntılık eder... hooş, o günden beri, beye şikâyet ettiği günden beri sırnaşıklık azalmıştı ama, gene de belli olmazdı. Tetikte gibi bir hâli vardı. Bakkalın çırağından da hiçbir şey işitmemişti. İşitsin. Sıkıysa sırnaşsın. Beye dediği gibi, kafasını yarıverirdi postalın!

Açık kapıdan, odasına girdiğini, üstünü başını giyinip çıktığını gördü. Durmadı üzerinde. Nesine gerekti Gafur'un odası, üstü başı? Giysin, giymesin, savuşup gitsin, gitmesin...

— Ben gidiyom.

Bakmadan:

— Gidersen git, dedi.

Gafur kapıda hırslı hırslı dikildi bir süre, sonra:

— Kız, dedi, nolacak senin bu aksiliğin?

Sertçe döndü:

— Nolacak? Gidiyorsun diye oynıyacak değilim ya?

— Eh Ayşe, alacağın olsun..

Kapıyı çarparak kapadı cevap olarak. Dışarda Gafur'un küfürü.Duydu, aldırmadı. Gafur da zaten üzerinde durmamıştı, merdiveni yukarı çıktı. Hanımla bey odalarında, pencerelerinin tülü ardında uyuyor olmalıydılar. Göremiyeceğini bildiği halde gene de bir göz attı geçerken. Taş merdiveni incek-ti, durdu. Gözüne hemşerisi ilişmişti gene. İflâhsı-

zm Memed. Oğlanın bu yapıya gelişine hiç memnun olmamıştı ama, elden ne gelir?

Taş merdiveni ağır ağır indi. İnerken mahsus ağırdan alıyor, İflâhsız Memed'in duvar örerken onu, ağasının köşkünden ikinci bir ağa gibi indiğini görmesini istiyordu. Görmeliydi ki, yarın köye varınca, köy kahvesinde anlatmalıydı Gafur ağasının halını, dirliğini. Konuşuyorlardı konuşmasına. Gafur akşamları kumara gittikçe görüyordu onu. Elindeki kitabı, kalemi, defteri «İreizicumhur olacakmış gibi», okuyor, habire yazıyordu.

Taş merdiveni ağır ağır indiği halde Memed başını kaldırıp da bakmamıştı. Babası gibi açıkgozdu bu oğlan da. Babası da tıpkı bunun gibi, Çukurova'ya inip duvarcılığı belleyip gelmemiş miydi köye? Hem de o zamanın behrinde, hiç kimsenin, imamın, muhtarın evinde bile yokken, köye gazocağı getir-memiş miydi? Bu da oğluydu. Eabası bir yılda duvar-cılığı bileğine takmışsa, oğlu da hem duvarcılığı, hem de okuma yazmayı takmıştı işte!

Köşk kapısından çıkarken hamal Veli'yle karşı-laştı: Elinde kırmızı testi, yapıdan çıkmış, su dol-durmağa geliyordu. Kabzımallıkta araları hiç iyi de-ğildi ama, şimdi düzelmişti. İflâhsızın Memed'ten ona haberler getiriyordu. Okuma yazma bellediğini, duvarcılığa heveslenip Kastamonulu'nun babasın-dan bu mesleği kapmağa çalıştığını hep hamal Veli'-den duymuş, ilk zamanlar öfkelenmişti ya, sonraları yularını atmıştı üstüne, «Neme gerek benim? Varsın

duvarcılık bellesin, okuma yazmanın iti olsun. Bana ne?» der olmuştu.

Veli gülerek durdu:

— Gidiyon mu ağa?

— Gidiyorum, dedi Gafur. Ne var ne yok?

Hamal Veli âdeta sır verdi:

— Bu akşam seninki babasına mektup yazdı!

Gafur'un neşesi kaçtı:

— Kendi mi yazdı?

— Kendi yazdı.

— Nasıl yazar yahu? Bir gösteren olmuştur..

— Kendi kendine yazdı şerefsizim. Bir yazıyor ki köpoğlu!

Beyni attı Gafur'un. Korktuğuna uğruyor muydu?

— Ne yazdı mektupta?

— Herbir şey yazdı.

— Ne yâni?

— Okuma yazma bellediğini, bu mektubu kendinin yazdığını, duvarcılığa başladığını, yakında babası gibi duvarcı ustası olacağını, burada çok iş olduğunu, babasının kandaşlarını toplayıp buraya gelmesini...

Gafur söğdü:

— Vay kahpe dölü vay. Demek bunlar tüm yazdı ha? .

— Yazdı dinime imanıma.

Gafur, îflâhsızın Memed'in çalıştığı yapıya doğru ters ters baktıktan sonra:

— Haydi ısmarladık, diye bastı yürüdü gitti.

Hamal Veli, ardından bir zaman baktı, sonra açık bahçe kapısından girdi, musluğa yürüdü. Tam musluğun yanına gelmişti ki, çok çekindiği hizmetçi Ayşe, kara kara yıkık kaşlarıyla alt katın bahçeye açılan kapısından göründü:

— Ne o gene, ne oo?

Hamal Veli:

— Hiç bacı, dedi. iznin olursa su dolduracağım..

Yanına geldi:

— iznimin olup olmayacağı kalmadı ki, testini omuzlamış gelmişsin.

— Seni burda değil bellediydim de...

— Ben burda oluyum olmayayım. insan kapıda durur, sorar uzaktan, izin verilirse girer. O, bir oğlan vardı adı neydi?

Karşısındaki adamın ağzına heyecanla bakıyordu. Veli:

— Memmed mi? dedi.

— Her neyse, içinizde bir o. izinsiz töbe girmezdi?

Veli çıkıyordu işi ama, çaktığını belli etmek istemiyordu :

— O başka, biz başka abla!

— Niye?

— O, genç adam. Hem de akıllı. Onun gibi var mı? Okuma yazmayı kendi kendine belledi. Şimdi de duvarcılık belliyor. Belliyor dediysem, belledi gitti hani. Haftaya kalmaz, usta yevmiyesini alır!

— O niye suya gelmiyor?

- Usta oldu sayılır...
- Sayılınca ne var da?
- Hiç. İstersen söyleyim gelsin!
- Gafur'nan ne konuştun?
- • Dırnaksız Gafur'nan mı?

Ayşe gülüverdi:

- Dırnaksız mı? Doğru!
- Senin bu Memmed var ya?

«Senin» sözü hoşuna gittiği halde gene de kız-mış göründü:

- Benim mi? Nereden benim oluyormuş?
- Söz gelişi abla. Bu Memmed, fıkara, köyden bu Gafur'un yanına geldiymiş hemşerim diye de, inayetinde iş virmedi, oğlanı gurbet elde yek başına bıraktıydı...

— Sonra?

— Sonra ben arka olduydum sevabına. Epey tuz ekmek yidiydik...

Ayşe'nin gözleri taa karşığı yapının kırmızı kırmızı yükselmiş duvarları üstündeki İflâhsızın Memmed'de:

- Demek, dedi, hemşerisine arka olmadı?
- Olmadı.

— İt, halis it. Hem de ırz, namus düşmanı... Sana bir şey diyecem amma...

Çevresini kolladı, hamal Veli'nin yüzüne dikkatli dikkatli baktı, sonra:

- Bu ite, Gafur itine ağzından bir şey kaçırma!
- Kaçırmam abla, di!

— Bir daha sefere suya o gelsin olur mu?

— Niye olmasın abla? Sen mâdem istiyon..

Pişman olmuşçasına ekledi:

— isteyip de, Gafur'un inadına.. Demek fıkara-yı koca istanbul'da yek başına koyup?

— Yörüdü gitti.

Pencerede kabzımal müteahhit Hüseyin Korkmaz'm kalın öksürüğü.

Ayşe telâşla ayrıldı oradan. Hüseyin Korkmaz, yeni uyanmış, mutfakın l|vabosına gelmişti el yüz yıkamak üzere. Hamal Veli çabucak testisini doldurup köşk bahçesinden çıktı. Yapıya geldi. Sağdan soldan su istediler. Verdi. En sonunda tası doldurup merdivenden yapının üst katma çıktı, îflâhsızın Memed'in yanına geldi. O sıra Kastamonulu'nun babası da su dökmeğe gitmişti oradan. Yalnızdılar.

— Bir daha sefere suya sen gidecen, dedi.

Memed şüpheyile baktı:

— Nereye?

— Çeşmeye.

— Niye?

Veli göz kırptı:

— Seninki öyle istiyor!

Günlerden beri «Seninki, seninki» diyorlardı. Kızmış göründü:

— Bırakın bu seninki lâfını be!

— Canım, ne var? Kötü mü?

— iyi, kötü. Bana ne elâlemin kızından? Ben kim oluyorum da meselâ...

— O kim oluyor? O da el kapısında, sen de!

Memed dehşetli memnun olduğu halde, üstünde durmaz göründü. Veli'ye, gevezeliği tutturmuştu:

— Gafur'a bir kızıyor ki. ilk geldiğin günü, Gafur'un dırnaksızlığını hep anlattım. Acındı sana. Gafura da söğdü!

Kastamonulu'nun babası gelinceye kadar çenesi durmadı ama, Memed'den de tek lâf alamadı. Veli'nin ne adam olduğunu biliyordu, anlamıştı iyice. Gafur dırnaksızlık ettiği sıra arka çıkmış, odaya götürmüş, birlikte ekmek yemişler, sonra da kumarda yutulunca borç para istemişti. Vermeyince de surat asmış, şurda burda ileri geri lâflar söylemişti. Şimdi kıznan aralarını yapmağa çalışıyordu ama, güvenilemezdi. Gün gelir işi bozmağa çalışırdı. Zaten dünkü hasmı Gafurla da şu sıra canciğer dosttu. Herkes onu çevresini görmez bilsindi varsın. Görmez gibi görünürdü ama, her şeyi görürdü. Hizmetçi kızın günlerden beri musluğun yanından, pencereden, taş merdivenin başından nasıl baktığını görmüyor muydu?

Ustası geldi:

— Aferin oğlum Memed, aferin sana. Ulan bir kızım olsa bir iki demez verirdim...

Güldü:

— Sağ ol usta!

— Bu hafta geçti. Gelecek hafta taşeronu söyleyip yevmiyeni arttırtacağım yavrum!

— Sağ ol usta, Allah çoluğuna çocuğuna bağışlasın...

Güneşin kıpkırmızı tekeri tül mavisi dağla-

nn ucundan görünmüştü. İflâhsızın Memed daha iç-ten, çok daha güçlü bir hamleyle duvarı örmeğe koyuldu.

Demek «Onunki» suya onun gelmesini istemişti?

XIII.

Köy muhtarı elinde İflâhsızın Memed'in İstanbul'dan saldığı mektupla İdibıdının kahvesinden içeri düşünceli düşünceli girdi. Uzun boylu, kupkuru biriydi. Sakalını gün aşırı jiletle kazıması, kırpık bıyığı gibi beyazı çok sakalı kırkının epeyce üstünde olduğunu açığa vuracaktı.

O sıra İdibıdının kahvesinde kimseler yoktu.

Kahveci ocakta uyukluyordu. Uykulu uykulu bakarak :

— Buyur mıhtar ağa, diye iskemlesinden kalktı.

Muhtar sinirli sinirli taa dibe gitti, hasırlı iskemlelerden birini çekip oturdu.

— Kayfe içecen mi?

Kızdı:

— Hele bi yol soluk alak!

Muhtarın öfkesi tuhafına gitti İdibıdının torununun. Pek öyle kızmaz, herkesi iyi tutardı. Demokratların iş başına geçtiğı 950 den beri muhtardı. Halk partilileri bile ezmekten yana değildi ama, köyün ileri gelen Demokrat ağaları bildiğine bırakmıyorlardı. Bunu Halk partililer de bildikleri için, ona

pek kızmıyorlar, muhtarın zaman zaman sert davranışlarının nereden geldiğini kestiriyorlardı.

Kahveci iskemlesine yeniden oturup kestirmeğe hazırlanıyordu ki, muhtar sordu:

— Bu İflâhsızın Yusuf kayfeye uğruyor mu?

Idıbiannın Halil:

— Uğruyor, dedi. Ne yapacaksın?

Elindeki mektubu göstererek:

— Oğlundan mektüp var!

Idıbidının Halil silkiidi.

— Memmet'den mi?

— Memmet'den başka oğlu var mı gurbette?

Ne soruyon?

— Ne yazıyor?

— Ne bileyim ben ne yazdığını? El âlemin mektubunu açıp okumadım ki biliyim! Evine haber sal da gelsin...

Kahveci heyecanla çıktı kahveden. Kaç vakittir Yusuf'un bu mektubu nasıl dört gözle beklediğini biliyordu. Kahvede, yalnız kahvede değil, hemen hemen tekmil köyde bahse tutuşulmuştu Memed üzerine: Babasının oğlu, değil mi? Babasının oğluysa İstanbul gibi yerde delinmedik kabağa girer, bir balta-ya sap olur, gemisini yürütürdü. Değilse, giremez, günün birinde ya başkaları gibi eski dirlikten de olup sipsivri çıkar gelir, ya da çıkıp gelecek parası bile olmadığından, babasından yol parası isterdi.

Muhtar, oğlanın, İstanbul gurbetinde ziyan olacağına inananlardandı. «Salma oğlunu» demişti, «Gafur mafur, bırak. Sen Gafur'u köydeki, eski Gafur

belliyon. Şehir adamı bozar, Gafur ona orda şahap çıkmaz. Şehir adamı cin, bir cin. Aspaplı bir cin şehir adamı, köylü kısmını çarpar. Memmed güççük daha, hem de parlak. Onun kızıdan kıymatli zamanı şimdi. Beni dinnersen salma. O burda kalsın, sen var git Çukurova'ya. Memmed kardaşların başında kalır. Memmed akıllı, Memed gibi var mı?»

Sıkıntıyla karşı duvara baktı. Bayar'la Menderes'in yanyana asılı taş basma resimleri. Görmedi. Gördü aslında ama, anlamadı, seçisine varmadı. Memmed yalancı çıkarmıştı onu. Memmedden bunca zaman mektup gelmemesine sevinip duruyordu. Demek ki oğlan İstanbul'da umduğunu bulamamıştı, babası, eşşek kafalı babası dediğine gelecekti. Gelecek, bir dahaki yıl kardeşlerini Memmed'e bırakıp kendi basıp gidicekti Çukurova'ya. Bu mektup, bu uğursuz mektupsa... Çünkü mektubu muhtarlık odasında kimseye göstermeden açmış, okumuş, beyni dönmüştü. Oğlan değil baltaya sap olmak, okuma yazma bile bellemiş, hattâ bu mektubu bile babasına o yazmıştı Ağzı da epeyce havalıydı. Duvarcılığı belliyormuş, yakında usta olacak, gündeliği artacakmış. En çok bir Kastamonoluyla Kastamonulunun babası Murat ustadan söz ediyor, hayırla anıyordu onları. Dahası vardı, İstanbul'un taşı toprağı altındı gerçekten de. Tevatür yıkım, yapım vardı. İstanbul'a kara kuru gelen gurbet uşaklarının hiçbiri meydanda kalmıyor, çok geçmeden tavlanıyorlar, boyunları boğazları dönmez oluyordu. Kardaşlarını alıp gelme-

liydi babası da. Gelmeli, sırt sırta verip çalışmalıydılar!

Tabakasını sıkıntıyla çıkarıp bir cigara yaktı.

Partilerinin propagandası için mektup iyiydi ya, bir yandan da canı sıkılıyordu. Memmed İstanbul'da hiçbir baltaya sap olmamalı, geri dönüp gelmeliydi köye!

Kahveden içeriye Eğri Ali girdi. Köylüden çok şehir değil de kasaba delikanlılarına benziyordu. Biraz kurumsak ama, yüzü dolgun, beyaz, saçları gıcır gıcır taralı. Muhtar ağası böyle istiyordu. Kasabaya indiği sıra biryantini, tarağı, kokuyu o getiriyordu ona. Muhtarlık odasına onu o almış, köylünün dedikodusuna aldırış etmemişti.

— îflâhsızın Memmed'den mektüp mü gelmiş?

Muhtarın yanma teklifsizce geçip oturdu, elinden mektubu almak istedi. Muhtarın canı sıkındı bugün, Eğri Ali'nin bile kahrını çekemezdi. Mektubu çekti:

— Doğru dur!

— Dimek benden gizli?

— Değil amma, okuman yok, yazman yok...

Çekti aldı:

— Vir şunu be!

Mektubu zarfından çıkardı, açtı. Kâğıdın iki yüzü kargacık burgacık harflerle silme doluydu. Arkası ise boş. Boş iki sayfaya Memmed elinin resmini çizmişti besbelli.

— 1, dedi Eğri Ali. Memmed'in eli mi bu?

Muhtar başını salladı.

— Ne yazıyor?

— Canım şimdi bırak, babasına habar saldım, gelir mülür de.

Eğri Ali, naz, cilve, darıldı:

— Gelir müliirse n olur?

Muhtara ters ters baktıktan sonra kahve ocağına gitti, durdu, aklına cigara içmek geldi, geri döndü, yanına gitti muhtarın:

— Cara vir bana!

Muhtar tabakasını çıkarıp uzattı. Eğri Ali bir cigara aldı, sonra bir ikincisini de kulağının ardına koyup tabakayı geri verdi:

— Çak bakalım çakmağını!

Muhtar kavli çakmağını çaktı, Eğri Ali yaktı.

— İdibıdının Halil'i çağırsın diye salmışsın, yolda bana o söyledi..

Karşılık alamayınca, ağzmda cigara, muhtar emmisinin yanındaki boş iskemleye oturdu, kolunu adamın omuzuna attı:

— Ne düşünüyon?

Gene karşılık alamayınca huysuzlandı:

— Ne düşünüyon diyom sana be!

— Heç, dedi muhtar.

— Memmed'i mi?

— Yok canım..

— Gâvııır, Memmed'i düşünüyon. Oğlan gidiyor diye canın sıkıldıydı bilmiyom mu ben?

Muhtar telâşla:

— Deli deli konuşma, dedi. Bana ne elin oğlundan?

— Gözünü oyarım senin!

Muhtar tatsız tatsız güldü.

Çok geçmeden başta İflâhsızın Yusuf, ardında Memed'in köy arkadaşı Abdullah, başkaları. Kahveden içeriye heyecanla girdiler. İflâhsızın Yusuf'un traşsız sakalıyla saçları, bıyığı tek mil ağarmıştı. Yalnız kalın kaşları siyah siyahtı. Gözlerinin içleri gülerek muhtarın yanına koştuktan sonra, kahve topağına diz verip çöktü:.

— Memmedimden mektüp varmış öyle mi?

Muhtar, hep o sıkıntılı haliyle:

— Var, dedi. İşte, al!

Uzatılan mektubu kapalı Yusuf, mektubu yüzüne gözüne sürerek bir zaman ağladı. Muhtar, kahveci İdibıdınm Halil, Abdullal.', hattâ Eğri Ali hislenmişlerdi.

İflâhsızın Yusuf yalvarırcasına:

— Sevakına okuyuvir muhtar ağam, dedi. Ne yazıyor bakalım..

Muhtar okumağa başlamadan önce yenilgisinden söz açmayı uygun bulmuştu:

— Memmed bizi yanılttı Yusuf. Ben Memmed'i bilememişim. Memmed meğer babasının oğluymuş. Gözün aydın. Okuma yazmayı bellemiş, bu mektübü bile kendi yazmış, dahası var: Eline mala almış oğlun, yakında duvar ustası olacakmış!.

İflâhsızın Yusuf kendini kapmış koyuvermiş, muhtarın dizlerine kapanmış, içini çeke çeke ağlıyordu ki, kahveden içeri İflâhsızın Yusuf'un Memed'den küçük iki oğlu girdiler. Heyecansızdılar. Muhtarın

dizine kapanmış ağlamakta olan babalarına kapının yanından şaşkın şaşkın bakıyor, ne olduğunu sormuyorlardı.

Yusuf doğruldu, ağılıyarak, sanki bütün bunları muhtar yapmış çatmış, işi o bulmuş, okuma yazmayı o belletmiş gibi:

— Sayende muhtar ağa, dedi. Hökûmatımızın sayesinde, Allah höyüklerimizin her tuttuğunu altın etsin!

Bu kahve koyu Demokratların kahvesi olduğundan, başta kahveci İdibîdinin Halil, muhtar filân:

— Âmin! dediler.

— Şunu bi oku hele sevabına..

Birden kapı yanında dikilmekte olan iki oğlunu gördü. Mektubun okunmasını filân unutarak kalktı, oğullarına koştu:

— Habarınız var mı ağanızdan? Ağanız tek mil usta olmuş, eline mala almış, okuma yazma bellemiş...

Ellerinden muhtarın yanına çekti:

— Muhtar emmi bundan böyle ne dersen sözündeyik.. dedi.

İdibîdinin Halil fırsatı kaçırmadı:

— Bizim partiye girin gayri..

— Girerik Halil, vallaha da billâha da girerik.

Değil mi ki Demirkıratların sayesinde oğlum adam oldu, okuma yazma belledi, var olsunlar, sağ olsunlar!

Muhtar da memnun, iştahla:

•— Dinle, dedi. «izzetli bubam, kardaşlarım

efendiler, bacım Ümmü hanım - Bunca ay oldu mektup yazamadım. Nasılsınız, iyi misiniz? Ben eyiyim. İstanbul'un kurdu oldum tek mil. İstanbul da bir İstanbul. Dilinen tarifi gayri mümkünsüz. Gafur ağam köy yerine geldiğinde ağnadırdı ya, o biçim işte, ondanda tevatür. Papurlar, deniz, trambalar, tomafiller, otoboslar ki, Çukurova kaç para? Bilenler söylüyor, Çukurova İstanbul'un yanında köy kalırmış. Bu mektübü kendim yazıyorum. Duvarcılık da belledim. Bizim Gafur'u sorma. Dırnaksız Gafur diyorlar. Köyden onu deyi vardıydım İstanbula ya, kulağasma. Ortada kaldım. Allah razı olsun Hambal Veli'den. Yadırgı bir uşak amma, bana arka oldu. Sonra sonra Allah yörü kulum didi. Burada iş tevatür. Ne diyom biliyon mu? Bacımı, kardaşlarımı topla, tirene bin, gelin buriya. Korkmayın, gelin. Benim kazancım hepimize yeter. Sen de çalıştın mı, parayı koyacak yer bulamak dinime imanıma...»

Muhtar memnun, durdu. Çevresindekileri gözden geçirdikten sonra:

— Duyuyunuz mu? dedi. Partimizin kuvvatını ağnıyorsunuz mu?

Yadırgı hiçbir ses çıkmadı, çıkamazdı zaten. Ne CHP. li, ne de MP. ya da başkalarından kimse gelirdi bu kahveye.

— Bu mektübü o imansızlara verip okutmalı da ağnasınlar partimizi. Ewe! Allahın izniyinen bütün dünya bizim partimizden olacak!

Idıbıdımın Halil:

— Ona ne şüphe? dedi.

Muhtar mektuba devam etti:

— «... işte böyle baba. Mücerret gelin. Arkadaşlarımın cümlesine selâm ederim. Muhtar emmime mahsus selâm edip iki ellerinden pus ederim. Kahveci İdibıdının Halil ağama mahsus selâm ederim. Bile cümle din kardaşlarıma mahsus selâm ederim. Beni sorup suval idenlere mahsus selâm ederim. Bacım Ümmü hanıma mahsus selâm edip ayrıca iki gözlerinden pus ederim. Aman baba, ne yapın yapın gelin. Gözlerim yolda. Gelmeden bana mektüp salın, sizi Haydarpaşa'da karşılayım. İstanbul bir tevatür, İstanbul dilinen tarifi gayri mümkünsüz...»

Muhtar mektubu zarfa koyup uzattı. İflâhsızın Yusuf aldı, ardında oğulları, kahveden sevinçle çıktı. İnce, uzun bacakları birbirine dolaşarak evinin yolunu tuttu.

Ümmü onları kapıda dört gözle bekliyordu. Yalnız Ümmü değil, Ümmü'nün kız arkadaşları, kadınlar, ihtiyarlar da. İflâhsızın Yusuf'u öyle uçar gibi gelir görünce ayağa kalkıp başörtüleriyle sakındılar. Bir kısım ihtiyarlarsa arkalarını döndüler.

Yusuf'un gözü dünyayı görmüyordu. Kızına müjdeyi verdi:

— Ağan eline mala almış Ümmü, okuma yazma bellemiş. Bizi orya, yanına çağırıyor kız, donuz!

Anasını hatırlatan, elleri kınalı, zayıf, ama gözleri siyah siyah, iri iri Ümmü de kardeşleri gibi heyecansızdı. Anasına çekmişti besbelli. Ağasının eline mala alması, okuma yazma bellemesi aylardır özledikleri, hayaller kurdukları şeyler olduğu halde, ge-

ne de sevinmemiş görünüyordu. Babasıyla kardeşlerinin ardından eve girdi. Ayakları yalındı. Ayak bilekleri ince ince.

Kapı dışardakilerin suratına kapanınca, diller usul usul çözüldü.

- Görüyon mu oğlanı?
- Bunlar soycak açıkgöz bacım..
- Açık göz ki açık göz..
- Babasına çekmiş oğlan.
- Yarın Yusuf toplar çocuklarını ver elini İstanbul...
- Ummü de can atıyordu zaten...
- Bir daha da gelmezler!
- Nesine gelecekler?
- Onlar gurbete alışkın..

İçerde İflâhsızın Yusuf, elinde mektup, oynuyordu :

— Eferim ulan Memmed, ulan Memmed eferim sana oğlum. Dimek şu muhtara, köylüye karşı benim yüzümü kara çıkarmadın? Eferim oğlum. Ağırılığınca altın edersin ulan, eferim. Bundan sonra bana karada ölüm yok. Öyle değil mi lan? Kız Ümmü? Deyyusun kızı, ne susuyon? Öyle değil mi?

Ümmü:

- Doğru, dedi. Doğru ya...
 - Ee, ne olmuş? Doğru ya ne demek?
 - Gidecek miyiz?
- Gideceğiz tabî, hemi de gideceğiz. Burda ne-

yim var? Neyimiz var? Gitmeyip de... Çukurova mukurova. Çukurova'da babannn tarlaları, fabrikaları yok ya. Bir gün atlarınız kuşluk trenine, ver elini istanbul. Öyle değil mi lan?

Oğullarının vereceği karşılığı beklemeden, Gafur'u hatırladı:

— Lâkin Gafur, eh ulan Gafur.. Seni elbet gözüm görür. Demek benim kızıdan gönüllü, yalabuk oğlumu istanbul gurbetinde yek başına bıraktın? Dırnaksız. Aaaah ah, dediydim o zaman. Gafur'a mafura güvenme oğlum. Rahmetli emmim dirdi ki, siz siz olun, gurbete düşerken, gurbetteki hemşerinize mümşerinize güvenmeyin derdi. Lâkin eferim Memmed, görüyonuz mu, tam benim oğlum olduğunu belli etti!

Mektubu öptü, bir süre kendi kendine ölçtü biçti, sonra:

— Lâkin, dedi, ananız sağ olacaktı Felekte...

Odaya sanki birden bir ölüm kederi, bir ağırlık çöktü. Ümmü, dizüstü oturduğu kapının yanında dizlerine kapanarak usul, garip, gösterişsiz bir ağıttır tutturdu, iki oğlan da fena olmuşlardı. Yusuf'a gelince, onun da az önceki neşesi uçmuştu. Bir zaman tek kelime çıkmadı hiç birinden. Pencere adına kirli, yuvarlak camlardan vuran çiy güneş yüklü kirli aydınlıkta herkes kendi içindeki «Ana»yı düşünüyor, daha çok da kadının öldüğü sırayı yaşıyorlardı. Sesiz, kısılan bir lâmba gibi ağır ağır bir tükenişten ibaret kalmıştı ölümü. Babaları ~o sıra Çukurova'daydı. Ağaları Memed arkadaşlarıyla kimbilir nerde.

İki oğlan da kapı önünde oynuyorlardı. Ümmü başucundaydı anasının. Çukurlarına çökmüş gözleriyle kadın melûl mahzun bakıyordu kızma. Sonra uykuya dalarcasına gözlerini ağır ağır yummuş, açmış, tekrar yummuş. Bir daha da açmamıştı.

İflâhsızın Yusuf:

— Tecelli, diye içini çekti. Ne yapalım, tecelli!

Sonra kızının yanına geldi, çömeldi, dizlerine kaplanmış başını kaldırdı. Kızın kara gözleri yaş yaştı.

— Ağlama, dedi. Ağlama yavrum. Ölenle ölünmez. Ölmese de Memmed'inin bu günlerini görse iyiydi ya, tecelli işte. Ağlama...

Çocuklarını öylece bırakıp evden çıktı.

Havadis tekmi köye kurşun hızıyla yayılmıştı. Muhafiflerin kahvesinin önünden geçerken, çağırdılar. Gitti. O çıktıktan sonra muhtarın kahveye, kahvedekiler yoluyla da köye yaydığı DP. propagandası muhaliflere gelip ulaşmıştı. CHP. devrinde muhtarlık yapmış, şimdi kahve işleten ihtiyar:

— Duyduklarımız doğru mu? dedi.

Yusuf unutmuştu.

— Ne duydunuz?

— Demirkırata mı giriyormuşsun?

Hatırladı:

— Yok canım.

— İdibidinin kahvesinde öyle demişsin ya...

— Ne demişim?

— Oğlum Demirkıratın sayesinde okuma yaz-

ma belledi, eline mala aldı madem, ben de Pemir-kırata gireceğim demişsin.

Çevresine şaşkınlıkla bakındı. Burada söyleyeceklerini onlara götürebilecek kimse görmeyince:

— Yok canım, dedi.

Eski muhtar sıkıladı:

— Oğlun sana çekmiş Yusuf. Sen bizim zamanımızda Çukurova'ya gidip duvar ustası olmadın mı?

— Oldum.

— Bitti. Demirkırata ne? Oğlun da sana çekmiş. Sizde bu akıl, bu gözü açıklık olduktan sonra... (Sır verircesine) Gelecek seçimleri biz kazanacağız. Vallaha karışmam sonra!

İflâhsızın Yusuf ürktü. Doğru söylüyordu eski muhtar. Gelecek seçimleri kazanırlarsa kendisi için iyi olmazdı. Hem canım nesine gerekti particilik? Particilik karın doyurmazdı. Karın doyuran zenaattı. Kendinin bileğindeki zenaattan oğlunda da vardı şimdi. Yarın kalkar İstanbul'a giderlerse öteki oğulları da büyür, onlar da duvarcı olurlar, hep birden çalışırlardı.

— Yok ağa yok, dedi. Benim neme gerek parti mürtü? Ben doğru yolumda yürümeğe bakarım!

— Sakm girme Demirkırata ha!

— Girmem..

— Girersen, cünhalı düşersin!

— Bilmiyor muyum? Hadi ısmarladık...

Kahveden çıktı.

Ertesi, daha ertesi günler iki kahve, dolayısıyla

birbirine zıt iki parti, köy ölçüşünce yeni bir meseleden takışmağa başladılar. îflâhsızın Yusuf Demir-kırata girecekti, girmiyecekti... Lâkin fena sıkıştı. Bunlara girecem diyor, ötekilereyse girmiyeyeğim diyerek işi geçiştirmeğe bakıyordu, iki gün sallayabilirdi. Üçüncü gün DP. li muhtarla İdibıdım Halil malil eve geldiler. Elllerinde teklif varakaları. Yusuf mahsustan kendini hasta gibi gösterdiyse de kâr etmedi.

Muhtar:

— Acem palası gibi iki yanı kesme Yusuf, dedi.

Yusuf numaradan yattığı yerde halsiz halsiz sordu:

— Ne acem palası muhtar emmi? Söz bir Allah bir. İyi oluyum, gelip parmağımı basarım!

— iyi olmaya hâcet yok. işte evraklar, buraya getirdik. Bas parmağını!

Teklif kâğıtları doldurulmuştu. İstampa, şu, bu.. İdibıdım Halil:

— Sonra karışmam Yusuf, dedi. Kaşmerliğin lüzumu yok. Vallaha Cumhuriireizine yazarık, Memmedi işinden atarlar, hem de sürerler istanbul'dan!

Yusuf'un aklı gitti.

— Yok ağa yok, dedi. Getirin basacağım...

Beş parmağının beşini de bastı ıstampaya, teklif kâğıdına da bastıktan sonra, muhtar:

— Oldu, dedi. Gelin bakayım çocuklar..

Çocukların hiçbirisi on sekizini doldurmamıştı

ama, aldırış edilmedi. İki oğlarla Ümmü, ayrı ayrı teklif kâğıtlarına parmaklarını bastılar.

— O kadar, dedi İdibidinm Halil. Kayfeye gel, adınız radyoda okunacak!

Çıkıp gittiler:

İki gün sonra, gece radyo, «Demokrat partiye iltihaklar» saatında, «Ç köyünden, İflâhsız oğullarının da DP. nin memlekete yaptığı ve yapmakta olduğu hizmetler muvacehesinde tarafsızlıktan vazgeçip Demokrat partiye yazıldığını» yayınladı.

Muhalliflerin kahvesinde de dinlenmiş, okkalı küfürlerle geçiştirilmişti bu. Eski muhtar:

— Alacağı olsun, dedi. Alacağı olsun onun!

İflâhsızın Yusuf kahveden suçlu suçlu çıkmış, muhaliflere görünmemeye çahşarak evine gelmişti. Ümmü ocakta tarhana çorbası kaynatıyordu.

— Radyoda adımız okundu ha Ümmü!

Ümmü çömeldiği ocak başından babasına baktı:

— Essahdan mı?

— Dinime imanıma..

— Ağam da İstanbul'da duydu mu ola?

— Duymaz mı? dedi. Tekmil dünya duydu!

— Ne yapacağız?

— Neyi?

— Cünhalı düşmez miyiz?

Hemen bir karşılık vermedi ama, onun canını sıkkan da buydu. Yarın muhalifler seçimi kazanırsa bunun hesabını mücerret sorarlardı!

Yemek sessizce yendi. Yatacakları zaman Yusuf:

— O zaman da Demirkırat'tan çıkar ötekine girerim, dedi. O, bu değil ya, biz ne yapıp yapalım, hiç vakit geçirmeden ağanızın oraya atlıyalım. Ne diyunuz?

— Doğru.

— Lâkin siz siz olun, gideceğinizi kimseye söylemeyin emi?

Başta Ümmü, çocuklar da bu kanıdaydılar:

— Söylenir mi?

— Töbe.

— Söylersek, ne olur ne olmaz...

İflâhsızım Yusuf karnını doyurmuştu, geri çekilip sırtını duvara dayadı, bir cigara yaktıktan sonra:

— Eeeeh Gafur, dedi. Seni elbet gözüm görecek. Lâkin hani Allah rahmet etsin ya, ananızın hısımlarında da töbe iş yoktu. Dırnaksız olurlar pek. Sen tut, yalabuk oğlanı istanbul gibi bir yerde sipsivri bırak!

Ümmü'nün içinde hâlâ anası. Onu bırakıp nasıl gideceklerdi? Ah anası da hayatta olsaydı! O da hayatta olsa, o da onlarla birlikte gitseydi İstanbul!

Derinleşen gece. Derinleşen gecenin içinde gaz lâmbasıyla ışılan ev, gaz lâmbasıyla ışılan evde dört kişi, dört kişinin içinde de bir ölü: Anaları!

XIV.

Yadırgılardan diledikleri kadar gizlesinler, yerin kulağı vardı. Geceleri el ayak çekildikten sonra buluştuklarını, Ayşe'nin sevdiği oğlana buz dolabından tereyağlı ekmek, muz, elma, armut getirip, köşk bahçesinde verdiği sırtlarını duvara dayayıp, saatlarca mırıl mırıl bir şeyler konuştukları biliniyordu. Ne konuşuyorlardı? Pervin'e göre, ne konuşacaklar? O işleri konuşuyorlardı işte. Duvar işleri sonlara gelmiş karşı yapıdaki amelelere göreyse, yalnız konuşmakla kalmıyor, her bir şeyi yapıyorlardı. Bu bir parça da kendilerinin yüz akı bir şeydi. Öyle ya, koskoca, zengin bir köşkün, eli yüzü düzgün hizmetçisini, kendilerinden biri tavlamıştı. Daha doğrusu, kız onu tavlamıştı. Çünkü hamal Veli yemini basıyor:

— Ben iyisini biliyorum arkadaşlar, diyordu. Oğlanın bu işte hiç suçu yok. Kız üstüne düjti!

Uzun uzun anlatıyordu.

Bu uzun uzun anlatışlardan birini Gafur da dinledi. Hem de kapıdan, usullacık. Hamal Veli, ne olursa olsun, Gafur'dan saklıyordu bu işi. Çünkü biliyordu ki Gafur, kızın üstüne çok düşmüş, ama yüz bulamamıştı. Onun yüz bulamadığı bir kızyısa köylüsünün, hem de İstanbul'a ilk gelip hemşerim diye dört elle sarılmağa kalktığı birinin terslediği, koca İstanbul'da yek başına bıraktığı birinin kızı tavlamasına pek içerliyebilirdi.

Gafur o gece her şeyi açık açık iştince, deliye döndü. Bakkalın çırağıyla kafaları iyice çekmişlerdi. Sarhoştı. Demek ona hiç muhtaçlığı olmadan iş bulan, duvarcılığı belliyen, üstelik okuma yazmanın da iti olan bu oğlan, şimdi de onun göz koyduğu kızı elinden almıştı.

Oradan öfkeyle ayrılmış, eve gelmişti.

Ayşe çorap yamıyordu. Gafur bir an bir çılgınlık yapmayı geçirdi kafasından: İçeri dalmak, namussuz kızı altına almak, her bir şeyi yapıp, sonra da hapis damını boylamak!

Sonra caydı. Lüzum yoktu buna. Hapis damım Ayşe için değil de ötekinin tekerine taş koymak için göze alabilirdi ama, gerçekten de sırası değildi. Şu sıra görülecek başka iş vardı. Bu iş hemşerisinin tekerine taş koymaktan da, Ayşe kahpesinin uğruna çıkmaktan da önemliydi: Sebze halindeki dükkânda artık iyiden iyiye kafa tutmağa başlamış olan kuru kâtip! Eskiden sattığı boş tahta sandık, teliz denilen çuval parçaları, hattâ sebze paralarından pay verirdi. Şimdi açıktan açığa sırt dönüyor, çaldıklarını koklatmıyordu bile. Üstelik Demokrat Partiye ds yazılmıştı. Çalımından geçilmiyordu. Soracaktı ona. Demokrat Parti memokrat parti. Ya avantadan pay verirdi, ya da biliyordu yapacağını...

Bütün bunlardan habersiz Ayşe'yle İflâhsızın Memed, gece yarısını bir, belki de iki saat geçe köşkün arkasında buluştular. Yukarda ay yoktu ama, hava bulutsuz, yıldız dolu, apaydınlıktı. Ayşe yıka-yıp ütölediği çamaşırları verdi:

— Yarın hamama git, çamaşır değiş, akşam da kirlileri getir!

— Vallaha sana çok zahmet ediyok bacı..

— Bacı mı? Ayıya bak..

Kaba kaba güldü:

— Töbe estağfurullah, dil alışkanlığı.

— Dil alışkanlığı olur mu? Ben nirden bacın olurum senin?

Elini kocaman avuçları arasına aldı:

— Doğru.

, Ayşe, geçen yıl hanımla gittikleri sinemadaki kızla oğlan gibi, kendini îflâhsız Memed'e bıraktı. Başını onun genç, sağlam omuzuna koydu:

— Bu hafta Hatçabamgile gidecez ha!

Ayşe bunu günlerden beri teklif ediyordu ama Memed yanaşmıyordu. Utanıyordu da ondan. Ayşe'-nin buzdolabından çıkarıp getirdiği muzlardan birini ağır ağır soyarken, karşılık vermedi. Kız dayattı:

— Duyuyon mu?

Yıldız ışığında kızın yüzünü görmeğe çalışarak:

— Neyi? dedi.

— Hatçabamgile gideceğiz!

Grene karşılık alamayınca dirseğiyle dürttü:

— Lan niye gitmek istemiyon?

Bakmadan:

— Utanıyom kız, dedi. Vallaha utanıyom!

— Kimden?

— Hatçabandan, erinden..

Omuzuna eliyle vurdu:

Allah canını almıya. Utanıyormuş, şuna bak.

Ne var utanacak lan? Seni deyivirdiydim, Hatçabam bir sevindi ki. Neden dirsen, onîar da bizim gibi tanışmışlar. Amma şimdi, eniştemi görme, Hatçabamın töbe sözünden çıkmıyor!

Buzdolabında dişleri donduracak kadar soğumuş muzunu ağır ağır çiğnemekte olan oğlana baktı. Hep düşünceli, hep çekingen, hep yadırgı. Ne diye böyleydi bu oğlan? Hatçabasıgil be, ötesi var mı? Eniştesi demişti ki: «Sen onu getir bize, ben bir sıkılıyayım. Ne de olsa cahil oğlan tabî. Parasını murasını şorya şurya çarçur etmesin. Ölümlü bir dünya şunun şurası. Yarın baş göz olacaklar, yurt yuva şahabı olacaklar... Getir onu bana getir sen!»

— Enişteme gelince, onun gibi akıllı kim var? Memed'in kanma dokundu:

— Niye? Bu dünyada bir enişten mi akıllı?

— Ne belledin ya?

— Sen babamı görmedin. Babamdan geçtim, babamın bir emmisi varmış, akıl, fikir di, dur orda!

— Elli olsa enişteme uymaz. Eniştem Demir-kırata kayıtlı biliyon mu sen?

— Olsun.

— Olsunmuş. Onun bildiğini kim bilir? Bir lâfları var, aboo.. Adamın aklı durur. Dışarda da hiç para harcamaz. Erkek dediğin onun gibi olmalı, insan dışarda ne demiye para harcamalı? Haftadan haftaya haftalığını aldı mı, doğru Hatçabama getirir, bir tamam. Hatçabam da Allah için hani, paraların üstüne düğüm atar ki, yer yerinden oynasa töbe,

— Ben harcıyom mu?

— Sen de harcamıyon a, belli olmaz!

— Niye?

Güldü.

— Niye kız?

— Ergen adamsın, kızlara mızlara gidersin kim bilir?

Kızdı:

— Ben hıı? Sen beni ne biliyon daha? Gitsem her dâim giderim amma, gitmem Niye gitmem? Kızlardan adama iyilik gelmez de ondan, insan olan bir insan, evliliği düşünmeli. Evlilik gibi yok. Evlenip, yurt yuva şahabı oldun mu, bırak gerisine...

— Doğru, dedi Ayşe. Evlilik gibi var mı?

— Olur mu?

— Olmaz, töbe olmaz. Adamın çoluğu, çocuğu...

— Evinde sıcak yemeği pişer...

— Sırtı mırtı yunar arınır...

— Çoluğu çocuğu olur...

— Baba baba deyi...

— • Evi de olmalı insanın. Evin olmadı mı bırak!

— Bırak ki bırak.

Uzun bir sessizlik içinde ikisi de kendi düşünüle-riyle baş başa kaldılar, ikisinin düşüncesinde de kendilerinden başkaları vardı. İflâhsızlıkta babası, bacısı, kardeşleri; Ayşe'ninkinde de, henüz yüzlerini tanımadığı halde, gene onlar. Memed, babasıyla kardeşlerinin gelmelerini mücerret istiyordu. Ay-

şe'yse istemiyordu. Ne lüzumu vardı? Otursunlardı oturdukları yerde!

Neden sonra:

— Hatçabamgilinki gibi bir de ev uydurduk mu, tadından yenmez!

Memed başını salladı.

— Yenmez ki yenmez..

— Sen, ben. Sonra bir de çocuğumuz...

Memed telâşla döndü, genç kızın yüzüne baktı:

— Sen, ben bir de çocuğumuz mu?

— Değil mi?

— Değil ya.

— Niye?

— Babam? Bacım? Kardaşlarım?

Ayşe gözlerini genç adamdan kaçırdı, sonra da önüne eğdi.

— Niye? dedi Memed. Ötegün razı olduydun?

— Ne bakıyon razı olduğuma?

— Şimdi olmuyon mu?

— Benim kimim kimsem var mı?

— Demek olmuyon?

Omuz silkti Ayşe. Memed huylanarak kalkmağa davrandı. Ne demekti. Ana, bacı, kardaştı onlar be!

Ayşe kolundan tuttu:

— Nirye gidiyon?

— Yatmıya.

— Ayıya bak, yatmıyaymış...

— Bırak kolumu!

— Bırakmıyom işte!

— Kız bırak!

Ayşe hırçınlaştı:

— Bırakmıyom işte, bırakmıyom. Demek bu kadardı beni sevmen?

— Niye babamı arkadaşlarımı burunluyon?

— Burunladım mı?

— Burunlamadm mı?

— Burunlamışım.

— Burunladın tabî. Senin baban, arkadaşların yoksa bana ne?

Ayşe'nin içine birden kimsesizliğin, kolu kanadı kırıklığın acısı. Memed'in omuzuna kapanıp ağlamağa başladı. Memed pişman olmuştu:

— Sus, dedi. Benim babam, arkadaşlarım senin de baban arkadaşların sayılır, sus!

Ayşe susmuyordu. Onu koltuk altlarından sımsıkı tutup kucağına yatırdı. Genç kız bunu istiyordu, ağdığını kesmedi, mahsustan kesmedi. Genç adamın işi iyice ileriye götürmesini istiyordu. Öyle ileriye gitmeliydi ki, ne babası, ne de kardeşleri yüzünden geri dönebilsin!

Memed önce saçlarını okşadı, sonra kucaklayıp göğsüne bastırdı, daha sonra da yere yatırıp altına aldı. Ayşe, ne yapsa, susmuyordu.

— Deli, dedi. Deli soyka. Senin yerin başka, onların yeri başka. Onlar elli olsa senin yerini tuta mı bilirler? Tutamazlar, töbe tutamazlar kız. Vallaha tutamazlar, billâha tutamazlar. Anşa, Anşa kız, gülüm, bak hele, bi yol bak hele bee!

Kolunu yüzünden zorla çekti. Kızın yaş yaş parlayan kirpikleri:

— Ne var?

— Onların yeri başka, senin başka kız!

Koluyla itti:

— Yaa...

— Git, onlara git, istemiyom!

Durdu, uzun uzun durdu. Neden sonra:

— Onların yeri başka, senin yerin başka, dedi.

Bilmiyon mu? Sen benim gülümsün tekmi!

Yattığı yerden huysuzlukla doğruldu:

— Git hadi git, istemiyom. Çık git burdan!

— Essah mı diyon?

Mahsustan:

— Essah diyom, dedi. Git!

Oğlan uysal, suçlu, azarlanmış kocaman bir çocuk mahzunluğuyla kalktı. Ayşe'nin ona sabahleyin yesin diye getirdiği tereyağlı ekmek dilimleri, kocaman, kütür kütür bir elma, armut bir de muzla kalın bir peynir dilimi bulunan paketini almadan, köşk bahçesinden ağır ağır çıktı. Ayşe pişman, ardından uzun uzun baktı. Oğlan uzaklaştıkça içinden gelen ağlama artıyordu. Pişmandı, pişmandı ya, acılamak lâzımdı elin oğluna. Hatçal ası böyle demişti. El oğlunu avucunun içine alamadın da onun avucuna girdin mi yandın. «Aman Anşa, sen sen ol, deyyusun oğlunu kendine kul et. Sen kendin kul oldun mu yandın. Vallaha seni mana mana oynatır!» "

Memed karanlıklara karışıp silindikten sonra içindeki kaygı büyüdü: Ya bir daha gelmezse? Ya hiç gelmezse bir daha? Darıhrsa? Başka birini bulursa? Ne diye kovdu? Keşke kovmasaydı.

Ah Hatçabası.. Oğlanın onurlu, kibirli olduğunu bildiği halde... Varsın babasıynan kardaşları da gelsin. Ne çıkardı sanki? Onların ayrı bir odaları olduktan, akşamları baş başa kaldıktan sonra...

Davranıp kalkarken, eline Memed'in götürmeyip bıraktığı yiyecek paketi çarptı. Demek bunu da bırakmıştı? Az ötede yıkanmış, ütülenmiş çamaşırları. Acıması, pişmanlığı arttıkça artıyordu. Yiyecek paketiyle Memed'in temiz çamaşırlarını aldı, odasına girdi, elektriği tam çevirmişti ki, Gafur:

— Nirden geliyon?

Elindekilerden korktu ilkin, kekeledi:

— Hiç, bahçeden!

— Ne diye ağlıyon ya?

Zaten cam sıkılıyordu, parladı:

— Sana ne be?

Gafur kararlıydı:

— Kabadayılığı bırak, geceleri ne boklar yediğinizi bilmiyom belleme!

Gafur kapının önündeydi. Kapıyı suratına çarparak kapadı:

— Bilirsen bil!

Gafur kabaca sövdü, bekledi, karşılık alamayınca odasına hırsıyla gitti. Lâmbayı yaktı. Ulan hem suçlu hem güçlüydü kız be. Sen tut, kulağının dibinde elin oğlunu köşk bahçesine al, her bir haltı karıştır, sonra da...

Kendini karyolasına sırtüstü bıraktı.

Yarın olsun, hayrı beraber gelsindi. Biliyordu yapacağını. Beye, beye olmazsa hanıma demezse on-

dan kötü, ondan âdi. ondan kahpe kassığında yatmışı yoktu. Ne belliyordu? Bu işler bu kadar kolay mıydı? Herkesin de kendine göre bir namusu vardı...

İflâlısızın Memed de yapıdaki iş arkadaşlarının hep birlikte yattıkları odaya hırsla değil, gururu, kolulu kanadı kırık gelmiş, yorganım serili bulmuştu. Şaşmadı. Hamal Veli sermişti besbelli. Nitekim Memed sırtüstü uzanınca uyandı, sordu:

— Geldin mi?

Fısıltıyla karşılık verdi:

— Geldim.

— İşler iyi mi?

Anlatsa mıydı acaba her şeyi? Ciğeri yanıyor. «Essah diyom, git!» demişti, kovmuştu be!

— Niye cevap vermiyon?

içini çekti:

— Nesine cuvap veriyim kardaş? Kız bizi kovdu!

Hamal Veli yatağında oturuverdi:

— Kovdu mu?

— Kovdu.

— Ne dedi?

— Git haydi git dedi, istemiyom. Çık git hurdan dedi. Essah mı diyon dedim, essah dedi. Kalktım yörüdüm ben de...

— Ne diye?

— Heç canım, babamı, kardaşlarımı istemiyor!

Hamal Veli her şeyi anlamıştı. Bütün gelinler, başta kaydana, kaydana, görümce, kayınları pek is-

temezlerdi. Hamal Veli biliyordu bunu. Ayşe'ye hak verdi:

- Suç sende kardaş!
- Bende mi? Niye?
- Niye olacak, kız tutmuş sana gönül vermiş. Ne karıştıırıyon babanı mubanı...

Ellerinin parmaklarını birbirine kenetlemiş, kenetli ellerini de başının altına koymuştu. Demek suç ondaydı ? Ondaydı da, babasıyla kardaşlarına sırt mı dönecekti? Babası, öz be öz babası, atasıydı be. Kardaşlarına gelince, hadi ötekiler erkek, Ümmü? Ümmü kızdı. Büyük kardaş, ağaydı. Kız bacısını düşünmemelik edebilir miydi?

Ayşe de yatağında bunu düşünüyor, itten pişman, Memed'in babası, kardaşları, en çok da kız bacısını elbette düşünmesi gerektiği sonucuna varıyordu. «...kardaş, bacı. Töbe, ne diye sanki? Ah bacı, Hatçaba ah, hep senin yüzünden. Deyyusun oğlunu avucunun içine al dediydin. Ne biliyim ben huylanıp gideceğini? Gitmez bellediydim. Gitti. Bir daha da gelmezse ya ? Ya başka yerde duvar işçiliği bulur da giderse ?»

Dışarda, hanımefendinin küçük spor arabasının üst üste öten kornasıyla uyandığı zaman, penceresinin basma perdelerinden içeriye güneş vurmuştu. Sıçrayarak kalktı. Ne zaman uykuya geçmişti, bilmiyor. Uykusuzluktan yanan gözleriyle koştu: Hanımefendi gene direksiyondaydı. Beyefendi yanında, Gafur da arkada.

Hanımefendi sertçe:

— Hanımefendi ben miyim, sen misin anlıyamadım, dedi. Saat sekizi geçiyor, Ayşe hanım yataktaki. Hanımefendi de yollara oüşüyor. Tersine dünya, vallahi tersine dünya!

Gafur yılışık yılışık:

— İnsan geç yatarsa, dedi. Ayşe'nin öfkeli bakışıyla karşılaşınca yuttu.

Hanımefendi hep sinirli, sordu:

— Neden geç yatıyormuş? Çocuk mu emziriyor?

Ayşe önüne baktı, karşılık vermedi.

Hanımefendi arabayı sinirli bir manevrayla döndürüp bahçenin geniş kapısından çıkardı. Kızıyordu, kocasına da, hizmetçiye de, Gafur'a da, memlekete de, bütün insanlara, hattâ bütün dünyaya da! Neden? Niçin kızıyordu? Bildiği yoktu ki. Kızıyordu işte.

Beyefendi yarım solla arkaya döndü, sordu:

— Niye geç yatıyor bu kız?

Gafur taşın gediğine konulma zamanının geldiğini anlıyarak:

— Kendine sorun, dedi.

Bu bilmiş karşılık hanımefendiyi gene taşırmaya yetti:

— Ukalâlık edip durma be! dedi. Bildiğin bir şey varsa söyle de anlıyalım...

Gafur bozuldu, sonra* hırslandı:

— Yapıda bir oğlanı seviyor, dedi.

SPARTACUS

F. 20

Hanımefendi de, beyefendi de şaşıtlar. Hanımefendinin şaşkınlığı bir parça da öfkeden di:

— Tuzlıyayım da kokmasın, dedi.

Dedi ama, bu sözünün ciddiliğine kendi de inanmadı. Neden sevmesindi? Genç, kanlı canlı bir kızdı. Başta Gafur, semtin bakkal çırağı, bahçevanı, şusu busu ardına düşmüyorlar mıydı?

Gafur'a dikiz aynasından baktı, onu görmeğe çalışarak: ,

— Desene ki kaptırdın? dedi.

Gafur alındı:

— Bana ne?

— Sana mı ne?

Öyle ya, ona ne olur muydu? Kızın ardında dolağığını beyefendi de biliyordu hanımefendi de.

— Yâni deyişim o ki, diye düzeltti. Gönlü başkasına düşmüş...

Zarif, pırıl pırıl araba ağaçlar arasına gömülmüş köşklerin aralarındaki geniş yoldan tatlı bir mırıltıyla ilerliyordu.

Akşam aynı yollardan aynı mırıltıyla döndükleri zaman vakit gecenin dokuzuna geliyordu ve hanımefendi sabahkinin tam tersi, dehşetli keyifliydi. Onları bahçe kapısında karşılayan Ayşe'ye takıldı:

— E Ayşe. Demek böyle?

Bütün gün taş merdivenin başıyla mutfak penceresinden ayrılmayan, hep şu «Deyyusun oğlu»nu düşünen, onunla yeniden nasıl barışabileceği yol arıyan Ayşe anlamadı ilkin:

— Neyle?

— İştiklerim doğru mu?

Hanımın ardında, taş merdivene yürüdü:

— Ne işittin?

Hanımefendi bu lâübalî karşılığa nedense alınıp
«Bu teklifsizlik neden ieapetti? Ne işittiniz desene..»
demedi:

— Ne işitmedim ki?

— Ne?

— Karşı yapıda birini mi seviyor muşsun?

Hemen karşılık vermedi. Hanımının ardından
merdiveni ağır ağır çıktı:

— Yimek yieek misiniz?

— Tabi tabi. Acımdan geberiyorum.

Üstünü başını soyunmak üzere odasına girdi.
Ayşe'yi de, karşı yapıdaki sevgilisini de unutmuştu.
Nasıl unutmazdı ki, bugün öğle yemeğini o gece Ju-
ju'larda tanışıp yazıhanesinin adresini aldığı göz-
lülkü avukatla yemiş, onunla taşbaşa uzun uzun ko-
nuşmuştu. Erkek olarak belki de pek öyle fazla bir
şeyler ifade etmiyebilirdi ama, onun maksadı, ara-
dığı erkekliği bulmak değildi. Eşelemek, fikirlerini
öğrenmek, aklının içine girmek, hizmetinde çalıştık-
larına raporlar verebilmek...

Soyunmuş, pembe naylon geceliğini giymiş, lâm-
bayı söndürüp dışarı çıkmıştı. Ayşe sofrayı hazırla-
maktaydı. Her zamanki gibi kara kaşları yıkık, ca-
nı sıkın gibi, düşünceli. Başım kaldırdı, hanmefen-
diye baktı:

— O Gafur itinden mi duydun?

— Neyi? dedi hanımefendi.

— Demin sorduğunu.

— Sana ne?

Gerçekten içermişti. Demek beş kuruşluk bir hizmetçi parçasına hesap verecekti?.

— Bir şişe rakı getir buz dolabından!

Ayşe kös kös gitti, buz dolabının soğukunda terlemiş Kulüp rakılarından birini alıp getirdi. Kutu turşusu, sardalya, ançuyez, tarama, doğranmış sucuk, salam, pastırma, peynir, yeşil zeytin...

— Elektrik ızgarasına pirzola koy!

Ayşe isteksizlikle mutfığa geçti. Buzdolabında her şey vardı ama neye yarardı? «Deyyusun oğlu»nu bütün gün taş merdiven ya da mutfak penceresinden gözetlediği halde görememiş, gördüyse bile «Domuz», inadından başını kaldırıp bakmamıştı.

Izgaranın fişini prize soktu. Sonra çekti. Akıl komamıştı başında. Buzdolabından donmuş pirzola dilimlerini çıkarıp ızgaraya dizdi, sonra yeniden fişi prize soktu.

Bugün hamal Veli de gelmemişti su doldurmağa. Kimbilir, belki de o tenbihlemişti: «Gitme. Beni gece kovdu. Gitme. «Mâdem kovdu, bırak. Dünya'da ondan başka Anşa yok değil ya!»

Hatçabasının öğüdüne uymuş, oğlanı avucunun içine alabilmek için... Alamamıştı işte. Oğlan başını almış gidiyordu. Gideni geri çevirmeliydi, mücerret çevirmeli! Nasıl? Bilmiyor, bilmiyor ama, çevirmeli. Gece, henüz ustura değmemiş yanakları, kuvvetli kolları. Ya güçlü erkek çalımıyla altına alış! Gitmemeli, geri dönmeli, dövse de, sövse de geri döndürme-

liydi. Hatçabasının dediği tutmamış, sökmemişti işte. Çekmiş gitmiş, bir daha da yüzüne bakmamıştı. Öyle ki, yağlı ekmek dilimleri, yunmuş, ütülenmiş çamaşırlarını olsun almadan!

— Hüseyiiiin!!!

Hanımefendinin sesi. Kocasını çağırıyordu. Ayşe duydu, düşünülerinden sıyrıldı. Gene her zamanki gibi betine gitmişti. «Hüseyiiiin!» Bey mi? Gafur gibi yanaşma mı? İnsan giyinip kuşanmak, kokular sürünmek, elin çıyan oğlanlarıyla her haltı karıştırmakla hanım olamazdı. Hatçbası da hanımdı. Nesi eksik? Hem de hanımdı. Kocasına nasıl dört elle bağlı? Kendi de Hatçabası gibi dört elle sarılacaktı kocasına ama, nerde? Kaçırılmıştı kuşu kafesten. Kaçan kuş yeniden kafese girer mi?

Pirzolalara baktı. Çevirdi.

Kuşu yeni baştan kafese sokmalıydı. Nasıl? Bilmiyordu, töbe bilmiyor. Kendi gelmiyordu, bâri Veli gelseydi. Gelseydi de eline ayağına kapanıp...

— Olmadı mı pirzolalar daha?

«Dert ye!» diye geçirdi. Sonra:

— Oluyor, dedi.

Yarıbuçuk, ızgaradan çıkarıp beyaz porselen tabakla koşturdu.

— Yarıbuçuk getirdim..

Ne hanımefendi, ne de «Boynuzlu»su farkına vardılar. Masada o kadar çok, öyle çeşitli yiyecek vardı ki!

Mutfığa döndü, lâmbayı söndürdü. Pişman olmuştu. Söndürmese, «Deyyusun oğlu» karşıdan gö-

rürdü. İçinde bir küskünlük, bir naz, bir cilve ihtiyacı. Demek hiç sevmemişti. Gönlü düşmüş olsa, o da onun gibi uzaktan bakar, işmar eder, el sallardı. Demek baba, kardeş lâfı olunca, «El kızı»nı bir yana atıverecekti? Hatçabası gene de haklıydı. Güvenilmezdi deyyusun oğullarına. Nerde eniştesi gibiler? Öyleleri binde bir çıkar, çıksa bile Ayşe'ye rastlamazdı.

Mutfak penceresine dayandı, yüzünü avuçları içine alıp bir süre karşı yapının ışığına baktı. Şimdi herhalde yemek yiyordu. Yemeğini yer, elini ağzını yıkar, sonra da yatağına devriliverirdi. Peki ama, Veli'nin olsun gelmemesi!

Dışarda telefon çalmağa başladı.

— A.nşa, telefona bak!

Koştı, kulaklığı aldı:

— Aloo. Kim? Beyefendi mi? Burda!

Kulaklığı indirdi, ağız yerini avucuyla kapatıp:

— Sizi istiyorlar bey!

Kabzımal Müteahhit Hüseyin Korkmaz ipek pijamalarıyla telefona geldi, kulaklığı hizmetçinin elinden aldı:

— Aloo. Neresi? Karakol mu? Nolmuş? Gafur mu? Yaa! Yarası ağır mı? Değil mi? Tuuuuh...

Hanımefendi merakla kalktı masadan, yanma geldi:

— Noolmuş?

— Gafur'la kâtip kavga etmişler. Gafur kâtibi yaralamış! (Kulaklığa) Ne yapalım komserim, sağlık olsun. Elbette elbette. Tabi cezasını çekecek. Se-

bep neymiş acaba? Bilinmiyor ha? Kanun neyse, öyle ya, tabi tabi.. Haydi hayırlısı...

Kulaklığı yerine koydu.

Hanımefendi:

— Demek, dedi, kâtibi yaralamış? Neyle?

— Bıçaknan diyor gomser.

— Bıçaknan değil, bıçakla, gomser değil, komser. Bıktım usandım senden Hüseyin!

Çakır keyif, hafifçe sarhoş, masadaki yerine geçerken, Hüseyin Korkmaz keleş keleş gülerek ardından yürüdü:

— Katranı kaynat olur mu şeker karıcığım?

— İyi ama, yarın mebus o'acaksm, meclise gireceksin, daha mühimi büyüklerimizin şeref verecekleri balolarda bulunacaksın...

İskemlesine oturdu:

— Yanımda sen olduktan kelli...

— Ah Hüseyin, ah yavrum. Bu kelli melli ağzınla... Vallahi yerlere geçiyorum. İnsan bunca zamandır bir parça, bir parçacık yontulur. Sen?

Gene keleş keleş güldü:

— Meşşodunu değil mi?

— Ama ne?

— Meclisteki mebusların içinde benden beteleri var, kulağasma. O zamana ben de yontulurum Şekerim!

— İşallah.

— Görürsün.

— Görürsün değil, görürdün!

— Görürsün, görürsün...

— Hepsi bir öyle mi?
 — Değil mi?
 — Değil tabî. insan sadece kocaman ayaklar-
 dan ibaret değildir. İnsan...

Sözünü kesti:

— Vaktiyle sen de ayaklarımın gocamanlığına
 furulduydun!

Hanfendi sızlandı:

— Ah yarabbi hangi birini düzeltmeli? Ayol,
 gocaman, değil, kocaman; furulduydun değil, vurul-
 muştun... Sana lâf anlatmak, deveye hendek atlat-
 maktan zor!

Rakı kadehini dikti:

— Niye zor?

— Bilmiyorum. Devecilik yapmadım ki..

Birden hâldeki dükkânı hatırladı:

— Yarın düvene erden gitmeli!

Hanımefendi önce gene düzeltti:

— Düvene değil, dükkâna; erden değil, erken-
 den. Niçin?

— Ne niçini?

— Dükkâna niçin erkenden gideceksin?

— Kâtip yaralı, Gafur mapisi boylıyacak...

— Mapisi değil, hapishaneyi.

— Mapisi, hapisi, neyse. Mal gelir, teslim al-
 mak, deftere kayıtları geçmek ilâzım!

— İlâzım değil, lâzım!

— Doğru, lâzım.

Ayşe masanın birkaç metre berisinde, bütün bu konuşmaları dinliyor, sevinçten içi içine sığmıyordu. Sanki yarın olmuş, Hamal Veli su doldurmağa gelmiş, «Kardaş» demiş Ayşe, «O oğlana söyle, inatçılığı bıraksın, kırsın şeytanın ayağını, gelsin. Ona diyeceklerim var!»

Hanımefendiyle beyefendiyi konuşur bırakıp mutfağa usullacık geçti. Lâmbayı da yakmadı. Dayandı pencereye dikti gözlerini Memed'in şimdi belki de sırtüstü uzanıp yorgunluk çıkardığı yapıya. Yapının henüz oyuklardan ibaret aydınlık pencereleri. Yarın oluyor, Veli geliyor, Veli'yle haber salıyor, şeytanın ayağını kırıp geliyor. Küslük kalkıyor aradan, anlatıyor, ne anlatması? Gafur'un mapis damına girdiği müjdesini veriyor. Sonra dün geceki gibi, köşk bahçesinin bir kıyısında, erkeğin güçlü göğsüyle kolları arasında indirip kaldırıyorlar:

«Niye darıldın postal?»

«Darılırim tabi, beni kovdun.»

«Telin mi döküldü kovduysam?»

«Telim döküldü, ne belledin?»

«Teli dökülmüş.. Bir yârenlik ettik belle, hemen küsüp gitmek mi ilâzım?»

«Herkesin de kendine göre bir onuru var!»

«Onuruna tükürürüm senin..»

«Heye, tükürürsün...»

«Tüküremem mi?»

«Tükür hadi!»

«Lan beni zorlatıp durma ha..»

«Ne var? Niye istettin beni?»

«Ekmeğime sürüp yiyeceğim...»

«Ben kaymak mıyım?»

«Kaymaksın, balsın, şekersin. Sen benim şekerim, balım, kaymağımsın. Şekerden de, baldan da, kaymaktan da ilerisin ne belledin!»

«Niye kovdun öyleyse beni?»

«Kovduğuma ne bakıyon?»

«Heye ne bakıyon.. Ne baKıyonmuş. Ne bakıyon olur mu? Bakarım tabi...»

«İyi hadi iyi aksi donuz. Dinle beni şimdi: Gafur var ya Gafur?»

«Noolmuş?»

«Mapis damını boylamış!»

«Dimee..»

«Vallahaa..»

«Niye?»

«Kâtibi furmuş?»

— Niye furmuş?

«Kimbilir? Bırak şimdi Gafuru, Gafurun okuması yazması yoktu. Sen okuma yazma biliyon öyle ya?»

«Biliyom, nolacak?»

«Ayıya bak, bir de sorar. Nolacağı var mı lan? Seni beğedirim, Gafurun yerine.. Ha? Kâtiplik yapaman mı? Yapamazsan bile, Gafur'un yerine.. Deyim mi? Beğeyim mi senin için?»

— Ayşee!

Hanımın hırçın sesi hayallerini gene dağıtıverdi, koştu:

— Buyur!

— Buz getir..

Buz dolabının buzluğunu aldı, koşturdu. Bir yandan buzları beyaz bir porselen tabağa boşaltmağa çalışırken, öte yandan da beyefendinin Gafur üzerinde yaptığı açıklamaya kulak veriyordu.

— ...kediynen köpek gibiydiler. El adamı de-ğel mi? Doğrusu mu olur? Gözleri çıksın. Kâtip boş sandıklarla telizleri satıyor, cebine indiriyor dedi-ydi. Kâtip de, yalan diyordu, boş sandıklarla telizleri satalım, parasını bölüşelim -diyor da ben yanaşmı-yorum dedi-ydi. Amaân, tencere dibin kara, seninki benden kara hesabı. It dişi domuz derisi...

Ayşe'nin içi içine sığmıyordu.. Değil mi ki Ga-fur gitti, yeri boşaldı? Üst yanı kolaydı. Gafur'un yerine Memed değıl de başkası bile gelse hiç korku-su yoktu artık!

Gene mutfağa, pencereye geldi.

Korkusu yoktu, çünkü kim gelirse gelsin, Ga-fur gibi sataşamaz, davranışlarını kollıyamazdı. He-le Gafur'un yerine şu yalabuk, şu parlak domuzu yerleştirdi de, Gafur'un odasına oğlanı aldı mıydı, tadından yenmezdi!

Düşünceler kafasının içinde durmamacasına akıyor, akıyordu. Sabahleyin Veli geliyor, Veli'ye böyle böyle, gidiyor, Memed geliyor. Memed'e böyle böyle. Deli oluyor sevinçten. Dargınlık margınlık uçup gidiyor. Memnun. Akşam bey geliyor, hanıme-fendi gene belki de o çıkan yapılı oğlanladır, kim-bilir nerelerde. Açıyor beye. Diyor ki, Memed'den iyisini töbe bulamazsın. Memmed'in okuma yazması

bile var. Sonra Memmed, Memmed gibi bu yer yüzünde yok. Vallaha yok, billâ yok. Beyefendi: «Ne biliyon?» mu dedi, «Biliyom işte!» diye yerleştiriyor. Beyefendi gülüyor. «İyi ya Anşa bacı, diyor, sen mâdem istiyon. Memmed olsun!»

Memmed yerleşiyor Gafur'un yerine. Evleniyorlar. Şimdi kendisinin yattığı odayla Gafur'un odasını onlara veriyorlar. Dayayıp döşüyorlar. Hatçabasıgil misafirlîğe geliyorlar. Hatçabası da, eniştesi de kısıkanıyorlar!

Düşüncelerinin burasında durdu, pencereden geri çekildi, sesli sesli:

«Kıskaan!» dedi. «Sen kı^kanacan diye benim de tasam mıydı?»

Gafur'dan boşalan yeri, Gafur'dan boşalan yere Memmed'in girmesini filân unuttu. Hatçabası kıskanırsa varsın kıskansın. Hatçabası kıskanacak diye güzelim köşkü mü burunlıyacaklar? Yarın kaynatasıyla görümcesi, kayınları da gelirler, varsın gelsinler. Odalardan biri Memmed'le ona yeter. Ötekinde de varsın onlar eyleşsinler!

Dehşetli bir sevinçle ferahiadı :

«Burunlamıyacağım, dedi. Ne diye burunlıyacakmışım? Varsın gelsinler. Kocamın babası, bacısı, kardaşları. Daha iyi, birden çoğalırız. Benim de başkaları gibi arkam olur!»

XV.

İflâlısızın Memmed'i getiren «Kuşluk treni»nden

sonra gene her hafta kuşluk trenleri taa Kurtalan'-dan kalkıp, yolları üzerindeki irili ufaklı istasyonlardan topladıkları çeşitli yolcularla Haydarpaşa garına çığlık çığlığa girmeye, ıslak fışkırtılarla raylar üzerine upuzun serilip kalmağa devam ettiler. Gene koşanlar, gene koşuşanlar oldu. Koşanlarla koşuşanlar arasında istasyon görevlilerinden başka gene garhamalları, yolcularını karşılamağa gelmiş fötr şapkallı, tayyörlü mantolular... İlk şaşkınlık, ilk heyecandan sonra gene durulur gibi olan ortalık, vagon pencerelerinden uzatılan bohçalar, heybeler, bavullar.

«Gurbet kuşları», «Kuşluk trenleri»nin gene en arka vagonlarından kara kara, kuru kuru indiler. Yorganlı, yorgansız, bohçalı, bohçasız. Gene kafalarında istanbul, istanbul'un altın olan taşı toprağı. Altın olan evet... Çünkü yol, yıkım, yapım üzerine çok iş vardı İstanbul'da. Karınlar doyuyor, para bile salmıyordu sılaya. Yalan da değildi. Karınlar doyup, iyi kötü şehir biçimi pantol, caket uydurulup, saçlar tarandıktan sonra sıra geliyordu akla. Aklından sılasını çıkarmıyanoa para salıyordu gerçekten de.

Haydarpaşa garı o gece, sabahleyin gara çığlık çığlığa girip raylar üzerine serile kalacak bu trenlerden, bu «Kuşluk trenleri»nden birini bekliyordu. Bundan öncekiler gibi bu da gelecek, raylarda serilip kalacak, fötr şapkallı, tayyörlü, mantolu karşılayıcıları olmiyan kara, kuru, sevimsiz «Gurbet kuşları», Haydarpaşa garının yabancıya çok muhteşem

gelen, çekinme, hattâ korku veren yüksek çatılarıyla büyük yapılarına hayran hayran bakacaklardı.

Büyük şehrin sevmediği, hattâ nefret ettiği insanlardı bunlar. İstanbul'u kılık kıyafetleri, yaban yaban bakışlarıyla çirkinleştiriyor, hattâ kirletiyorlardı. Vatandaş matandaş, zaten nazla niyazla gelen Batılı turistlerin midelerini bulandıрмаğa hakları yoktu, olamazdı, olmamalıydı. İşî hükümet önemle ele almalı, kanun çıkarmalı, sokmamalıydı büyük şehre! Bu çirkinlik, bu kir, bu pas «Millî ayıbımız» olabilirdi; bu ayıbın köylerde kalması, taşınca köylere geri itilmesi «Millî ödev» olmalıydı!

Bütün bunlardan habersiz «Gurbet kuşları», «Kuşluk trenleriyle», Haydarpaşa'dan İstanbul'a vagon vagon, vapur vapur, kamyon kamyon akıyor, İstanbul'a ilk zamanlar gözleriyle değil, kulakları, burnları, ya da ne bileyim belki de enselerde baksalar, bile, İstanbul'un suyunu içe, havasını koklıya, ekmeğini yiye geliyor, gözleriyle bakmayı, saç taramayı, okuma yazmayı öğreniyor. İstanbullulara benzeğe çalışıyorlardı.

Benziyorlar mıydı?

İstanbul'a ilk gelen «Gurbet Kuşları» benzemeseler bile, bir göbek sonrakiler, hele okula da gidiyorlarsa, analarına babalarına değil, İstanbullulara benziyorlardı.

Bu trenlerden biri gene Kurtalan'dan kalkmış, çevresindeki irili ufaklı istasyonlardan topladığı fötrlü, tayyörlü, mantolulardan başka, arka vagonlarda

uyuklayan «Gurbet kuşları»yla Haydarpaşa'ya duman duman yol alıyordu.

Geceydi. Yukarda ay yoktu. Kalabalık bulutlar dolaşıyordu havada. Tren, aydınlık pencereleriyle hırslı bir fısıltı halindeydi. Bu tren bundan önceki trenlerden ayırdı. Bu trende İflâhsızın Memed'in babasıyla bacası Ümmü, iki kardeşi Hasan'la Ali vardı. Dün gece köylerinden yakındaKİ küçük istasyona hırslı gibi inmişler, pek pek birkaç dakika duran trene binmişler, oğullarının yolunu tutmuşlardı. «Baba» diyordu oğul mektubunda, «kurban buba. Bacımı, kardeşlerimi al, kuşun kanadıyla gel. Burada iş tevatür olduktan başka, dırnaksız Gafur ağamın da yerine geçtim. Şimdi ben Üşüyün ağamın sebze halmdaki dükkânındayım, ağamın işlerine bakıyorum. Kâtip de ben, hambal da, ameliye de. Bi bakıyorum ki, dime gitsin. Üşüyün ağam da, avradı da beni tevatür seviyorlar. Bubam bubam, durmayın gelin. Orda durmayan heç bi şey ütemezsiniz. Burası Çukurovaya benzemez. Burası İstanbul, dilinen tarifi gayri mümkün süz...»

İflâhsızın Yusuf mektubu muhtara okutunca gene kabına sığamamış, ilkin kahvede, sonra da köy yolunda çocuk gibi oynamıştı Ulan ne oğlandı bu Memmed be! Babası mabası vızırtı kalmıştı yanında. Sen tut, giden yıl bu vakıtlar, ne bu vakıtları, bir yıl olmuş muydu ki? Olmamıştı, töbe olmamıştı. Bir yıla varmadan okuma yazma belledikten başka, seni İstanbul'un ortasında sipsivri koyan dırnaksız Gafur'un yerine geçmeyi becer!

Vagon helâsımın yanındaki koridorun ordaydılar. Tepelerinde tozlu bir ampul sarı sarı yanıyor, açık pencerelerden birinden içeriye soğuk gece rüzgâr rüzgâr doluyordu. Hasan'la Ali, başlarını bacıları Ümmü'nün iki dizine koymuş, kocaman birer virgül gibi kıvrılmışlardı. Kıvrılmışlardı, çünkü ayaklarını uzatamıyorlardı. Kalabalıktı koridor. Geçimsiz, sinirli, yarı uykulu, yarı uyanık bir kalabalık. Köy yeri değildi burası. Herkes para vermişti. Herkes ayaklarını uzatıp uyumağa can atardı ama, nerde?

Ümmü, iki kardeşinin arasında, beyaz bir örtüyle sarılı başı, uykulu kara gözleri, bir ana şefkati içindeydi. Başı zaman zaman omuzuna düşerek sarsılıyor, sonra toparlanıp kalkıyor, altındaki tren tekerleklerinin ray aralarında çıkardığı «Tık tık tık» ları dinliyor, duymuyordu.

Babası tam karşısındaydı. Babasının sağ omuzu gerisinden kurt gözleriyle yiyecek gibi bakmakta olan adamdan bakışlarını kurtardıkça dalıyor, dalınca da düşünde köyünü, köyde bıraktıkları anasını görüyordu. Anası, fıkara anası... Köyün kara toprakları altında koyup gidiyorlardı!

İflâhsızın Yusuf'sa oralı değildi. Kırılmış bıyığı, hafifçe uzamış, kara sakalıyla uyanıktı. Karışmış kenarları içinde ufacık ufacık gözleri cin gibi, oğlunu, Memmed'ini, hep Memmed'ini düşünüyordu. Gerçekten de istediğinden âlâ bir cğlandı şu Memmed. Emmisine, Yusuf'un emmisine çekmişti mücerret! O da oğlu gibi, köyden bir çıkmış, pir çıkmıştı. Yusuf, oğlu Hasan'dan kabacaydı. Emmisi bir gece üç

arkadaşıyla... Gitmişti amma, neden sonra haberleri olmuştu gittiğinden. Uzun uzun, kara kara gitmiş, ölü, ya da sağ olduğu haberi gelmemişti. Nice zaman sonra kırıış kırıış bir mektup. Ondan sonra istanbul gurbeti kazan, o kepçe. Bilenlerin anlattığına göre, istanbul gurbetinde «Sıla sıla» diye can vermiş, bir avuç toprak olmuştu. «Orası ilâzım değel!» diye geçirdi. «... Memmed'imın aklı fikri demek emmime çekmiş. Eferim. At da sana avrat da ulan oğlum. Hele kansız, dırnaksız Gafur'un ayağını alışın dünya malı değer lan. Eferim sana! Lâkin benim gözüm görecekti onu.. Ipne. Gurbete seni deyi düşmüş yalabuk oğlanı yüksün, ortada sipsivri ko.. Cenabı-allah adamı işte böyle yanılıtır!»

Adana'nın, eski adıyla Siptilli pazarının bulunduğu sebze hâlinin kapısı önündeki bir satıcıdan üç yıl önce düşürdüğü, Millî Mensucat fabrikası dokumasından, kumlu kurşunî iplik eski ceketinin cebindeki Köylü cigara paketiyle kibritini çıkardı, bir cigara yaktı.

«... emmim dirdi ki, sen doğru dur, eğri bulur belâsını. Doğru bir söz. Allahımız gibi var mı? Allahımız gibi töbe yok. Allahımız olmasa, dırnaksızlar gözümüzü müzümüzü oyar teknil. Allahımıza kurban oluyum!»

Bu sırada Ümmü yarıbuçvk daldığı uykulu düşlerden birinden gene bir sarsıntıyla uyanmıştı. Babasıyla göz göze geldiler. Kızının bakışından, az önce düşündüklerini anladığını sanan Yusuf:

— Öyle değil mi? diye sordu.

Ümmü'nün gözleri şaşkınlıkla az daha açıldı:

— Ne?

— Allahımıza kurban oluyum diyom. Neden dirsen, Allahımız gibi yok. Allahımız olmasa dırnak-sızların cezasını kim virebilir?

Ümmü üzerinde durmadı. Zaten anlamamıştı da. «Allahımız» sözü anasını hatırlattığından, yarıbuçuk görüp uyandığı düşlerinin etkisiyle gene anasına gitti aklı: «... fıkara anam, kara toprakların altında, yalnız. Koduk gidiyok. Ağlarmola? Ağlar, mücerret ağlar. Nasıl ağlar? Gözü mözü çürümedi mi şimdiye? Çürümüştür. Yağmurlar yağdı mezarına, kar yağdı adam boyu. Mezarlık kurtları... Vay anam vay!»

Yusuf kendi dalgasmdaydı:

— Kimse viremez. Allahımızm edaleti şundan belli ki, dırnaksız Gafur'un ayağını oğluma aldır-dı. Boyalısakal imam, ramazanda ne didiydi unuttun mu?

Kızının vereceği karşılığı beklemedi:

— Didiydi ki, Allahımız töbe kül yutmaz dı-di-ydi. Hem kül yutmaz, hem de yaşa basmaz. Allahımız gibi yok. Mıhtar da didiydi ki, Allahımız Demirkıratları niye başa geçirdi? Fakir fıkara Allahını mallahmı tanısın diye. İdıbıdmın kayfeci ya? Demirkıratları başa geçirmiyeydi bütün Türkiye yıkılıp yapıla mı bilirdi? didiydi. Kurban oluyom.. Demirkıratları başa geçirmeseydi İstanbul yıkılmaz, bizim Memmed İstanbul gurbetine heves etmez, heves

etmeyişi kalkıp gitmez, gitmemişin duvarcılığı, okuma yazmayı, kabzımallığı beliyemez, dırnaksız Ga-fur'un ayağını alamazdı.

Kurt bakışlı yabancının gözleri Ümmü'de, Yusuf'un sağ omuzu gerisinden:

— Doğru, dedi.

İflâhsızın Yusuf, boynuzlarına dokunulmuş bir salyangozun kabuğuna çekilişi gibi, çekinerek yabancuya döndü, baktı, şehirliye benzeterek beğenmedi. Kılığı kıyafeti şehirli biçimliydi. Yüzü de yarı kurt, yarı tilki. Bütün bunlar adamı terslemeğe onunla yârenlik etmemeğe yeter sebeplerdi ama, «Doğru» demişti. Gene de:

— Ne? diye sordu.

Yarı kurt, yarı tilkiye benzeyen adam yüzünü kaşdı.

— Allahımızın hem kül yutmadığı, hem de ya-şa basmadığı!

— Sen hangi köyden oluyon?

— Bana bakma. Siz hangi köydensiniz?

Yusuf kızdı:

— Sen de bize bakma!

— Benim köyüm möyüm yok.

— Yer yarığından mı çıktın?

— Ne sayarsan say!

— Ne sayarsam sayıyım mı?

Adam Ümmü'ye baktı, güldü:

— Ne sayarsan say ya. Bir insanın yeri yurdu, anası babası olmadı mı, bırak. Anadan babadan geçtim, avrat yok, akıl da yok!

Ümmü kulaklarına kadar kızardı ama, beyaz örtünün altındaki kulakları gözükmüyordu ama, utançla gülümseyişine Yusuf gene ae kızdı, belli etmedi. Herif kaşmer miydi neydi. Cebinden kırış kırış bir cigara çıkardı:

— Ateşine yanalım bakalım!

Yusuf cigarasını istemiye istemiye uzattı, yabancu yaktı, ağız dolusu bir duman salıverdi tepele-
rindeki ampule. Sonra Yusuf'a sordu:

— Yalan mı?

— Ne?

— Avrat olmayınca akıl olur mu?

— Olanda olur!

— Olur ama, binde bir.

— Benim Memmed meselâ. Yalabuk oğlan, ne avradı var ne bir şey. Lâkin...

— Akıllı mı?

— Soruyon bir de.. Akıl onda, fikir onda, her bir şey onda. Memmed di orda dur!

— Ne belli?

— Ne belli olacak, şundan belli ki, istanbul gurbetine düşeli bir yıl dolmadı daha, kendi kendine okumayı yazmayı belledikten başka, duvarcılık zenaatını da bileğine taktı! Memmed'nen oynuyon mu sen? Gafur'un ağası bakmış, gözü pek tutmuş, Gafur'u dehleyp yerine bizim Memmed'i...

— Almış hı?" Kim Gafur?

— Benim irahmetli avradın hısıımı olurdu, uzak-tan. Hısıımı olurdu ya, kulağasma. Neden dirsene, be-

nim avradı al, tek mil hısımlarını at. (içini çekti)
Aaah ah, ne avrattı ya!

Adam, Ümmü'ye göz kırptı:

— Kızından belli!

Yusuf huylanarak döndü:

— Ne belli?

Adam çaktırmadan Ümmü'ye gene göz kırptı:

— Hiç yâni, hanımlığı, terbiyeliliği...

Ümmü'nün kara gözleri önüne indi. Yusuf:

— O daha çocuk, dedi. Anası ölmeden şorda şurda akranlarıyla oynar gezerdi. Anası ölüşün, kardeşlerine ana oldu fıkara!

Tren birden acı acı ötmeğe başlayınca, yabancı:

— istasyona geliyoruz ama hangisine?

Diye kalktı, Ümmü'nün yanındaki pencereden dışarıya baktı. Ormanlık içinde küçük bir istasyona giriyordu tren. Ağaçların ardındaysa açık yeşile çalan kül renkli bir sabah başlıyordu.

Pencereden çekildi:

— Bir, iki saat sonra istanbul'dayız!

Yusuf:

— Ne biliyorsun? dedi.

— Ohoo. Bu benim belki onuncu seferim istanbul'a...

Ümmü'yle Yusuf'un aralarına dizüstü oturdu.

— İstanbul gibi memleket mi var? istanbul'un taşı toprağı altın şerefsizim. Altın amma, kazanması değil, tutmasını bilecen istanbul'da!

— Çukurova nasıl?

Yabancı'nın gözleri parladı:

- Orası da iyidir.
- Oraya gittin mi?
- Ben mi?
- Sen.

Caketinin cebinden önce yepyeni bir paket iskambil kâğıdı çıkardı. Alışkın ellerle karıştırdı, karıştırdı :

— Adana. Tarsus, Mersin, bu yana Ceyhan, Osmaniye, taa Payas'a kadar karış karış gezdim...

— Ne iş gördün?

Ümmü'ye bakarak güldü, sonra elindeki iskambil destesinden üç kâğıt ayırıp, desteyi çıkardığı cebine yeniden soktu:

- Gurbetçiler Çukurova'da ne iş görürse...
- Duvarcılıktan anlar mısınız?

Üç kâatlarını, üç kâatçılar gibi önüne atmağa başladı. Bunu kendi kendine, lâf olsun gibilerden yapıyordu ya, Ümmü'nün dikatini çekmişti daha şimdiden. Adamın alışkın, makine gibi işleyen elleri kâatları öyle ustalıkla atıp topluyordu ki.

Yusuf:

— İyi atıyorsun, dedi.

Adam göz kırptı:

- Çakıyor musun?
- Neden?
- Bu işlerden?
- Çukurova'da zorlu adam söğüşlerler!

Güldü:

— Allah enayilerin yokluğunu vermesin. Ne iş

tuttun dedin bana? Ne iş tutacağım iş tutanları söğüşledim durdum!

Ümmü kıkırtıyla gülüverdi. Yusuf da güldü, kızının kıkırtıyla gülmesine kızmadı. Bu sırada önce Hasan uyandı, sonra da küçüğü Ali. Çevrelerine, adamın atıp durduğu üç kâatlara uykulu uykulu bakmağa başladılar. Adamın elleri öyle hünerliydi ki, sanki uykularını çekip topluyordu.

Yusuf merakla:

— Akıl işte, dedi. Ben töbe söğüşlenmem!

— Sana ne bakıyorsun canım, sen başka onlar başka...

— Onlar enayi değil mi?

— Hem de nasıl.. Sen kendini onlarla bir mi tutuyorsun?

Yusuf'un çok hoşuna gitti:

— Ben de oğlum gibi, Çukurova'ya bir indim, duvarcılık zenaatımı bileğime bir taktım...

Kurt bakışlı adam kâatlarını Ümmü'nün önüne attı:

— Karayı bul bakalım!

Ümmü hiçbir şey anlamadı, babasına baktı. Yusuf güldü:

— Onlar bilmezler. Ben buluyum mu?

— Bul.

Yusuf dikkat etmişti. Adam da zaten mahsus-tan apaçık atmıştı, buldu. Adam:

— Yaşa be, dedi. Hadi bir daha bul!

— At.

Attı. Yusuf gene buldu. Adam şaşmış göründü,

SPARTACUS

kızmış göründü. Her seferinde de buluyordu. Adam sözde teslim:

— Sana sözüm yok, dedi,

Yusuf kıs kıs güldü:

— Dimedim mi sana? Ben de, oğlum da emmi-me çekmişiz dimedim mi?

Dememişti ama, adam mahsustan:

— Doğru, dedi.

— At gene biliyim hadi!

— Yok arkadaş. Parasına oynasaydık iflâhımı kesmiştin. Bana bak, kulağını getir hele...

Yusuf kulağını yaklaştırdı, adam fısıldadı:

— Millet uyandı. Sen işe karışmaz, para basmazsan bunları söğüşlerim. Nasıl, var mısın?

Yusuf gururla güldü:

— Bana da avanta verirsen!

Adam çevresine hep o kurt gözleriyle baktı: Herkes uyanmıştı. Bir çoğu pencerelere abanıyor, iyice aydınlanmış dışarısını, dışarının denizini, denizin üzerindeki kayık, vapurları alışılmamış, hayran gözlerle seyrediyorlardı.

Kurda benzeyen adam:

— Dur, dedi. Al şu paraları. Kaybedin zarar 3'ok, maksat enayi iştahlandırmak. Sonra hesaplaşırız.

Pantolon ceplerinden çıkardığı kırış kırış iki buçukluk, beşlikleri Yusuf'la Ümmü'ye verdi:

— Korkmayın, basın. (Yusuf'a) Sen sahiden bilmeğe kalkma!

Yusuf memnun, güldü:

- Yok canım, korkma!
- Neden dersen, kısa günün kısa kârı. Ne vursak yarısı senin, yarısı benim. Tamam mı?
- Tamam.
- İstanbul'a yaklaşıyoruz, polis molis geliverirse, ben tüyerim. Sizi garda beklerim. Oldu mu?
- Oldu.
- Haydi şimdi.

Makine gibi kâat atıp alan tekrar atan elleriyle çevrenin dikkatini çekmekte gecikmedi. Ümmü basıyor, kaybediyor, Yusuf basıyor kaybediyor, Hasan basıyor, küçük Ali basıyor kaybediyordu. İstanbul'a üçün beşin yoluna bakmak üzere gurbete düşmüş «Gurbet kuşları»ndan çoğu daha şimdiden kendilerini üç kâadm sihrine kaptırmışlardı. Kaybedenleri gördükçe hayıflanıyor, kızıyorlardı. Onlar olsaydı onların yerinde, ah onlar olsaydı da bak. Nasıl kazanırlardı !

- Ona değil, ötekine bas!
- Tuuuuh, ben sana ona mı dedim?
- Kurda benzeyen adamın sesi:
- Yooook, hâriçten gazel memnu. Bul karayı al parayı!

Yavaş yavaş çevreden sokulanlar, basıp kazananlar oldu. Kurt boyuna kaybediyordu. Kazananların kazançları, şimdiye kadar hiç oynamamışların hırslarını kamçılıyordu. Sıkı sıkı sarılı cüzdanlara el atılıyor, eller apış aralarında, ya da bacaklara bağlı cüzdanlara çekimserlikle gidiyordu. Bu çekimserlerden biri arada ne olursa olsun, cüzdanı alıyor, para-

larını çıkarıp basıyordu. Kazanış, kazanma ihtirasını daha da kamçıladığından, basılan paralar artıyor, kazançlar da ona göre çoğalıyordu.

Çok geçmeden kurdun sihirli elleri saçıklarını toplamağa başladı. Bilenler oluyorsa da, bilmiyen, kaybedenler daha da çok oluyordu. Kaybediş, kaybet-tikçe kaybı çıkarma isteği, isteklerin artışı, artan zararlar. Yusuf bile Kurdun verdiği paraları çoktan kaptırmıştı Kurda. Yusuf, Ümmü, Hasan, Ali...

Kurt bir ara Yusuf'a göz kırptı. Sanki: «Aldırma. Cebinden oynat. Nasıl olsa ortak değil miyiz?»

Yusuf, kurnaz Yusuf, şehir görmüş, kül yutmaz Yusuf, kurdun işaretini anladı, anlayışlı bir baş sallayışı ile: «Temam!» demek istedi. «Söz bir Allah bir. Ben cebimden oynıyayım, Allah kerim. Sonra hesaplaşırız!»

Oyun kurdun tam istediği havayı bulmuştu:

— Bul karayı, al parayı! Bugün var, yarın yok, Hooooop, hani? Kim basıyor? Sen mi? Duur, bak atıyorum, hooooop!

Atılan kâatlar, basılan para, paralar. Paralar kurdun cebine oluk oluk akıyordu. îflâhsızın Yusuf memnun, «Ulan eferim» diye geçiriyordu. «Eferim ya, bana da eferim esasta. Ne didi? Sen oynama didi. Korktu benden. Korkmasa ne diye ortaklık teklif etsin? Tabî korkar. Ben kaçın kurrasıyım? Biz de Çukurova gördük, şehirlinin fendine düşer miyim? Kim kül yutturabilir bana?»

— Bul karayı, al parayı!

— Atıyorum, dikkaaat...
 — Vay anasını, bilemedim bee!
 — Aç gözünü bil arkadaş. Ne sihirdir ne kera-
 met, el çabukluğu marifet. Haasydi babalar kardeş-
 ler, Hasan almaz basan alır. Öyle değil mi kayın bi-
 rader?

Yusuf'un büyük oğlunun çenesine kâatlarıyla vurup geçti. Yusuf kazanılan paraları, açık gözlülü-
 ğünü, açık gözlülüğünün emmisine çektiğini düşün-
 düğünden, «Öyle değil mi kayın birader?»i anlamadı.
 Ümmü anladı, güldü, utandı. Bunun da hiç kimse
 farkında olmadı.

Kurtalan'dan kalkıp hırslı fışkırtılarla Haydar-
 paşa'ya koşmakta olan «Kuşluk treni»yse, taşıdığı
 Kurt'tan habersiz, tâze sabahın içinde süt mavisikle
 yatan Marmaranın yumuşak kıyılarında habire yol
 alıyordu.

— Hasan almaz basan alır arkadaşlar, hooooop!
 Alınacaklar alınmıştı. Yusuf'un kulağına eğildi:
 — Haydarpaşa'da buluşuruz! Orda bekle beni!
 Elinde kâatlar... Tam bu sırada koridorun öte-
 lerinde telâşlı bir ses:

— Polis geliyor, polis!

Kurt, İflâhsızın Yusuf'a gene usta bir göz kır-
 pışmdan sonra, fırladı. Koridorun insan kalabalığı
 üzerinden, insanlardan tekine olsun basmadan, uçar-
 casına koridoru geçti, öbür, sonra daha öbür kori-
 dor. ikinci, birinci, lokomotifin arkası... Tren Pen-
 dik'e yaklaşıyordu. Yavaşlamıştı. Kurtla dümencisi
 delikanlı, -polis geliyor diyen,- en son kompartıma-

nın kapısını açıp, kendilerini usulünce yere bıraktılar. Bir zaman yerde sinerek beklediler, sonra kalktılar, demir yolundan Pendik içlerine hızla uzandılar.

Tren Pendik istasyonunda çok durmadı.

îflâhsızın Yusuf, üç çocuğuyla penceredeymi, dışarıya bakıyordu:

— Şehir adamı bir cin, dedi. Siz siz olun, şehriye kanmayın! Herif beni dişli, gözü açık gormese ortaklık mı teklif ederdi?

Ümmü duymadı. Hasan bacısını dürttü:

— Buralar istanbul mu?

Ali başını salladı:

— Tekmil İstanbul!

— Tabî istanbul, dedi Ümmü.

Yusuf memnun, kendi havasındaydı:

— Memmed, gözü açık, emmime çekmiş ya, ben? Ben onlardan geri miyim? Herifi nasıl kafese soktum ?

Omuzuyla vagon penceresine dayandı. Köylü paketini çıkardı, keyifli keyifli bir cigara yaktı. Şimdi oğlunun yanma varınca anlatacaktı şehirliye yem olmadığını. «...lan dirim, donuz. Sen kimin oğlusun? Benim oğlum olmayıydın istanbul gurbetinde duvarcılığı, okuma yazmayı belliye mi bilirdin?»

Kendi kendine güldü, oğlunun yerine cevapladı:

«Tabî buba. Sen olmayışın ben ola mı bilirdim?»

Ve konuşma uzar giderdi:

«işte kardaşlarm, sor, herife bir baktım, töbe gözüm su içmedi. Neden ? Biz de az buçuk şehir top-

rağı tepeledik de ondan. Herif de hani kurt. Gözle-
rimden anladı. Kulağıma eğildi, ortak olak kâra de-
di...»

«Kâr ne kadar?»

Yusuf şöyle bir düşündü:

«Yüz kaymeden aşağı değil!»

«Elli olsun be baba. Yarısı senin mâdem, yirmi-
beş. Taş atıp kolun mu yoruldu?»

«.....?»

«.....!!»

Taa Kurtalan'dan kalkıp, yolu üzerindeki irili
ufaklı istasyonlardan topladığı çeşitli yolcularla tıka
basa dolu «Kuşluk treni», Haydarpaşa garına çığlık
çığlığa girdiği sırada îflâhsız Memed yerinde dura-
mıyordu.

Ayşe elinden çekti:

— Noluyon laan?

— Ya bu trenden çıkmazlarsa?

— Mektupta yalan mı yazdılar diyecen yâni?

— Ne biliyim ben?

— Çıkarlar canım, herhal çıkarlar...

Rayların üzerinden çığlık çığlığa gelen koca ka-
tar yavaşladı, sonra da en son soluğunu «Fışış» di-
ye bırakıp, cıvıl cıvıl insan kaynaşan vagonlarıyla
çok büyük bir solucan, bir ölü solucan gibi serildi
kaldı. '

Koşanlar, koşuşanlar.. Koşan, koşuşanlardan

başka gar hamalları, yolcularını karşılamağa gelmiş fötr şapkalı, tayyörlü, mantolular.

Yusuf'un büyük oğlu pencereden:

— Ağama hele ağama! diye bağırdı. Küçük oğlan:

— Hani dedi.

— Aha orda, bak, taa orda!

Memed, ardından Ayşe, arka vagonlara doğru seğırttiler. Birden babayla oğul gördüler birbirlerini:

— Bubaa!

— Oğlum!

Ali de görmüştü ağasını. Ümmü de. Hep görmüşlerdi ya, yanındaki o karı kimdi?

Yusuf:

— Durun bakalım, öğreniriz... dedi.

inildi. Önce babayla oğul sarmaş dolaş oldular, sonra bacıyla, daha sonra kardeşlerle kucaklanıldı. Ayşe bütün bunlara az geriden, ıslak kirpikli gözleriyle yaş yaş bakıyordu. Gelenler tanımıyorlardı, getirensen unutmıştı tanıştırmayı besbelli. Nerdeyse hüngür hüngür boşanacaktı. İnip inip kalkan göğsüyle yabancı yabancı dikiliyordu ki, gözü kayınbabasının bakışını yakaladı. Memed bir şeyler söyledi. Duymadı ama, anladı. Koştı, elini aldı adamın, öptü, alnına koydu. Yusuf:

— Çok yaşa kızım, dedi.

Ümmü önce yadırgayarak baktığı yengesi gelip yanaklarından öpünce, en çok da bir zamanlar Gafur ağasının köye getirdiği kokudan burcu burcu koku-

şundan, kanı kaynayıverdi. Kardeşlerini tanırmış gibi ayrı ayrı öpüşü, başındaki allı, yeşili, mavili, baş örtüsü, ayaklarındaki rugan yüksek topuklular, sırtındaki mavi manto pek hoşuna gitmişti. Birkaç duvar ötede bir vapur kuvvetle ötünce korkarak Ayşe'nin koluna tutundu. Ayşe de onun kolunu tuttu:

— Kortun mu?

Üramii utandı.

— Korkma dedi, Ayşe. Ne var korkacak?

Yorganları tahta bavullarıyla beşi, arka vagonlardan inip Haydarpaşa garının betonlarını kirleten kalabalıkla birlikte hayran, garın çıkış kapısına ağır ağır yürüdüler. Memed'in üstünde lâcivert ceket, bacasığında hâkiden, eski bir gabardin pantolonu vardı. Saçlarını ıslatıp sıkı sıkı taramıştı. Ceketinin mendil cebinde kopçalı sarı bir kopya kalemle pembe bir mendil sokuluydu.

— Ayılara hele ayılara:

— Sürü, şerefsizim sürü!

Memed zınk diye durdu. Bu türlü konuşmakta olan şehirlere sertçe baktı:

— Ayı sizin gibi olur, dedi. Neremiz ayı bizim? Şehirliler de durdular.

— Sana mı söylüyoruz?

— Sana ne?

Memed gene dikildi:

— Onlara da söyleyemezsiniz!

Ve bir zamanlar Kastamonolu'nun şehir uşaklarına söylediklerini olanca hmcıyla tekrarladı:

— Onlar da sizin kadar bu vetanın evlâdı!

Matrak biri:

— Domates mi dedin? dedi.

— Domates dedim, yin mi? Domates miymiş.
Ayı sizin gibi olur. Terbiyesizler!

Kalabalık ne şehirlilerin hakareti, ne de İflâhsızın Memed'in arka çıkışının farkındaydı. Çok ayaklı, kocaman bir gövde gibi garın çıkış kapısına ilerlemeğe koyuldu.

İflâhsızın Yusuf birden Kurd'u hatırlıyarak:

— Durun, dedi. Durun:

Memed, Ayşe, Ürmü, Hasan, Ali durdular.

Memed:

— Ne var? dedi.

Yusuftan başka herkes unutmuştu. Kıs kıs gülererek:

— Trende bir üç kâatçı söğüşledim, dedi. Nerdeyse gelir, paraları bölüşecegiz.

XVI.

Köşke gelinceye kadar İflâhsızın Yusuf, Kurd'u unutamadı. Köşk kapısında gene durdu, ardına baktı:

— Herifi bekleseydik iyiydi ya, dedi. Neyse.

Memed artık dayanamadı:

— Burası İstanbul buba, herif seni söğüşlemiş bir güzel!

Yusuf avradına söğülmügçesine hırslı, oğluna baktı:

- Bu lâfı bir dedin bir daha deme!
- Niye?
- Biz de şehir gördük cğlum...
- Bura Çukurova değil ki!
- Olmayışında ne var?

Önden yürüyen oğluna âdeta nefretle baktı. Bir an pişman olur gibi oldu buraya gelişine. Burası Çukurova değilmiş. Olmadığında ne vardı sanki? Fazladan denizi mi? İstanbul'un fazladan denizi varsa, Çukurova'nın da pamuğu vardı!

Ayşe, köşk kapısına önden yürüdü, açtı buyur etti. ilkin iki oğlan, ardından Ümmü, daha ardından da İflâhsızın Yusuf'la Memed girdiler. Yusuf'un neşesi iyice kaçmıştı. Köşk, bahçe, bahçenin kırmızı kumlu incecik yolları. Bu da bir şey miydi? Çukurova'da bundan da güzelleri vardı. Bir ara gerileyip babasının elini tutan Ümmü:

- Buralar nireler buba? dedi. Cenneti âlâ mı? Yusuf boşandı:
- Sen daha Cenneti âlâ görmemişsin!
- Memed bıyık altından güldü. Yusuf gördü:
- Ne gulüyon?
- Heç.
- Heç değil, söyle, ne guldiin?
- Cenneti âlâyı kim görebilir ki buba?
- Söz temsili. Bura Cenneti âlâysa, Çukurova...
- Buba bırak şu Çukurova'yı!

Köşke çıkılan taş merdivenin önünde hırsıyla durdu:

— Sen ne biliyon Çukurova'nın Cenneti âlâ olmadığını?

— Sen ne biliyon?

— Ben biliyom!

Ayşe de durmuş, Ümmü'yle Hasan, Ali gibi tartışmaya bakıyor, Memed'le babasının takışmalarına seviniyordu. Takıştırlarsa aralar' açılır, Memed onları getirdiğine pişman olurdu.

— Ben de biliyom.

— Neyi?

— Çukurova'nın Cenneti âlâ olmadığını!

Yusuf deliye dönerek:

— Nirden biliyon lan? dedi.

Memed en güçlü silâhını kullandı:

— Okumam yazmam var, az buçuk kitap okuyok!

Yusuf'un bel kemiği sanki kırıldı. Geliniyle çocuklarının önünde yenilmişti. Renkten renge girerken:

— Bende bunca yaş yaşadım, dedi. Senin bildiklerini ben unuttum. Hey oğlum hey. Senin ağzın süt kokuyor. On olmya dokuz istersin...

Memed gülerek Ayşe'ye baktı. Ayşe, «Dalına binme!» demek istiyerek baktıktan sonra, kayınbabasına:

— Haydi baba, dedi. Buyurun!

İflâhsızın Yusuf nefretle yürüdü merdivene, düşünceli düşünceli çıkmaya başladı. Tuuu, nerden gel-

mişti şuraya? Keşke çocuklarım toplayıp Çukurova'ya gitseydi. Gitseydi evet. Gitseydi, şimdi çocuklarının önünde bozum olmazdı.

Ümmü'yle iki oğlanın her an değişip artan hayranlıkları arasında merdiveni çıktılar. Ümrâi bir an çevresini gözden geçirdi: Kırmızı kiremitli damları, bol yeşilli ağaçlarıyla köşkler, gene köşkler, köşkerlerde, köşk bahçelerinde kısa etekli, kolları çıplak çıplak kadınlar, kendi akran kızlar. Hiç birinin başında kendininki gibi örtü yoktu. Küçük bir tereddütten sonra ötrüsünü çıkarıp eline aldı. Ayşe gördü:

— Hah şöyle, dedi. Burası İstanbul kızım...

İflâhsızın Yusuf fırsatı kaçırmadı:

— Çukurova'da da örtüsüz gezerler!..

Şu anda baş düşmanı oğluna gözucuyla baktı, güldüğünü, alay ettiğini sanarak ekledi:

— Hem başı açık gezerler, hem de çorapsız, fistan-sız. Burda fistan-sız gezen hani?

Salona girildi. Dışarıya bakarak loş olduğundan, ne Memed'in, ne de Ayşe'nin usulca güldüklerini seçemedi. Ümmü'yle iki oğlan kardeşiyse, babalarıyla ağalarının çekişmesinden çok, salondaki öteberilerle ilgiliydiler: Tavanda şakır şukur saçaklarıyla billûr avize, duvarlarda hanımefendinin tanınmış ressamların sergilerinden satın aldığı r.on-figüratiften, figüratifin çeşitleriyle dolu tablolar, ceviz masa, ceviz, hezeran iskemleler, yerlerde halılar...

Ayşe iskemle ikram etti:

— Buyurun, oturun!

Mutfağa koştu, buz dolabından vişne şurubu şi-

şişini çıkardı. Adeta donmuştu. Raftan pırıl pırıl tepsiyi aldı, zarif billur bardakları dizdi. Şurup koydu içlerine, soğuk suyla karıştırıp inceltti. Beyefendiyle hanımefendi erkenden inmişlerdi şehire. Gene hanımefendiyle akşama kadar kibar ziyaretleri yapacaklar, beyefendinin işleri için gerekenlerle görüşeceklerdi. Onun için, akşama kadar köşk kendilerinin-di. Kaymbabasıyla görümcesinin gözlerine girmek, kibarlığı üzerine fikir verebilirdi dilediğince.

Şurup tepsisiyle mutfaktan çıktı. Ümmü'yle kardeşlerinin şaşkın bakışları önünde tepsiyi önce Yusuf'a tuttu, sonra Ümmü'ye, daha sonra da iki oğlana. Ümmi pek belli etmiyor, ya da etmemeğe çalışıyordu görgüsüzlüğünü ama, iki oğlanın görgüsüzlükleri pek açık seçikti. Bardakları tam dağıtmıştı ki, küçük oğlan, Ali elinden bardağı düşürüp kırdı. Soğuk, kırmızı şurup yerlere saçıldı. Çocuk şaşırmıştı. Babasına korkuyla baktı. Yusuf en çok sevdiği bu oğluna okkalı bir küfür kaçırdı. Ayşe:

— Aa, dedi. Ne zararı var baba? Silerim!

Aslında memnun, mutfağa koştu, beyaz bir bezle geldi, yerleri iyice sildi. Sonra yeni bir bardağa yeniden şurup koyup getirdi:

— Al şekerim, zarar yok!

Sonra radyoya gitti, düğmesini çevirdi. Radyoda, CHP. den istifa edip DP. ye katılanların listesi veriliyordu. Memed:

— Bizim hanım da, bey de Demirkırat! dedi.

Yusuf'un gözleri umutla parladı, oğluna duy-makta olduğu öfkeyi birden yitirdi âdeta:

— Essahdan mı?

— Tabî, dedi Memed.

— Biz de Dernirkıratız?

— Ne zaman yazıldınız?

— Köyde yazdı mıhtarnan İdıbıdının oğlu.

Derken söz köye, Memed'in köydeki arkadaşlarına gitti.

— Abdullah ne yapıyor?

Ümmü cevapladı:

— Bildiğin gibi, iş bulursa çalışır, iş bulamazsa humar oynar.

Beni sormuyor mu?

Yusuf:

— Sormaz olur mu? dedi Soruyor. Didi ki, Memmed'e söyle, işi iyiye yazsın, ben de gelirim didi ya, kulağasma...

— Niye?

— El âlemden sana ne? Gafur sana arka çıktı mıydı?

Memed bir düşündükten sonra:

— İyi mi? dedi. Bu huyundan ötürü herkes dırnaksız Gafur diyor ya!

Ayşe başını salladı:

— Doğru.

Yusuf gene bozulmuştu:

— Doğruysa salın mektup, gelsin! dedi.

Şerbetler konuşulmadan, sinirli bir hava içinde içildi. Ayşe bardakları toplarken Pervin'in şımarık sesi:

— Huuuuuu!.SPARTACUS

Ayşe yerinden fırladı. Kızı dışarda karşılayıp, misafirlerini göstermek istemiyordu. Hele salona aldığı, şerbet ikram ettiğini hiç görmemeliydi. Geveze kız, hanıma yetiştirirdi. Geleceklerini biliyordu hanım ama, salona alıp şerbest ikram ettiğine belki kızar, patavatsızca bozabilirdi.

Pervin'i taş merdivenin ortalarında karşıladı:

Ne var şekerim?

Şımarık kız geleceklerini biliyordu. Ağzındaki pembe sakızı balon balon şişircrek sordu:

— Geldiler mi?

— Geldiler, dedi Ayşe.

— Kız güzel mi?

— Eh işte.

— Nerdeler?

Attı:

— Aşağıda, odalarında..

— Temelli burada mı kalacaklar?

— Yok canım.

— Ya?

— Kayınbabam duvarcı. İş bulunca çeker giderler herhalde.

Pervin üzerinde durmadı. Ona neydi? ister burada kalsınlar, isterse gitsinler. Onunki merak, sadece merak. Ağzındaki pembe sakızını şişirerek ve bir çocuk şımarıklığıyla merdiveni çıplak bacaklarıyla zıplaya zıplaya indi, gitti.

Ayşe salona döndü. Bunların salonda daha fazla durmaları hoş değildi. Biri görür, hanımefendiye yetiştirebilirdi. Sonra huylarını da bilmiyordu. Elle-

ri uzun mu, kısa mı? Bir şey aşırmağa kalkarlar mı, kalkmazlar mı?

Birden küçük oğlanın oturduğu yerde olmayışına dikkat ederek çevresine telâгла bakındı, mutfakta, buz dolabının önünde olduğunu gördü. Koştı. O koşunca ardından büyük oğlanla Ümmü de geldiler. Kızamadı, küçük oğlanı kolundan tutup mutfaktan çıkaramadı.

Ümmü, kocaman buz dolabını elliyerek sordu:

— Bu ne?

İçi içini yiyerek:

— Buz dolabı, dedi.

— Ne işe yarar?

— Suları, yiyecekleri soğutur!

Küçük oğlan kapağın pırıl pırıl sapını tuttu, rasgele çekti:

— Niye açılmıyor?

Çaresiz usulünce açtı:

— Açmasını bilmiyorsun da ondan. Bak, böyle açılır!

Kapağı ardına kadar açtı. Açılan kapak içindeki gözalıcı, derli toplu, düzenli, tertemiz, rahatlık Ümmü'yü de, kardeşlerini de şaşırttı. Sıra sıra şişeler, silinmiş, patlatılmış sımsıkı elmalar, armutlar, muzlar... Bir anlık hayranlıktan sonra en küçük oğlan elini mizlara korkarak uzattı, değdirdi, çekti. Sonra gene uzattı, donmuşçasma soğuk mizlardan birini tuttu, eli dayanamadı soğuşa, çekti, avucunu yaladı:

— Buuuuuv...

Ali'nin büyüğü:

— Ne o? dedi.

Küçük:

— Elim dondu laan!

Elini uzatma sırası büyüğe gelmişti. Uzatırken:

— Essahdan mı? dedi.

Kardeşi gibi uzattı, muzlardan birini tuttu, o da kardeşi gibi dayanamayıp çekti:

— Buz gibi be abla. Tut da bak!

Ümmü kara gözleriyle gülerek uzattı elini, tuttu, dayanamadı, çekti. Sonra eller şişelere uzandı, daha sonra elmalara, armutlara...

Küçük:

— Bu almalar, dedi, bizim oraların almalarından mı ki?

Büyük başını salladı.

Küçük:

— Ne biliyon?

Büyük, ablasına döndü:

— Bizim oraların almalarından mı?

Ümmü yanibaşındaki Ayşe'ye baktı. Ayşe sıkıntıyla:

— Her yerin alması bir, dedi.

Küçük, uzanıp elmalardan birini aldı:

— Buuuv, elim dondu be. Adamın dişini dondurur mu, dondurmaz mı?

Ayşe hınçla:

— Ye de bak! dedi, kapağı bir parça da hınçla kapadı. Kapadı ya, büyük oğlan sapa uzandı:

— Açamam mı yâni?

Ayşe karşılık vermedi ama, oğlan açtı. Keleş keleş gülerek:

, — Nasıl? dedi.

Ayşe kapadı. Küçük bu sefer açtı:

— Ben de açtım...

Ümmü omuzlarından çekti:

— Geri durun be, bozulur!

Küçük oğlan elmayı dişlemişti bile. Büyük yanına sokuldu:

- — Vir ben de ısırdım Ali!

Ali, elinde ısırılmış elmayla mutfaktan babasının yanına kaçtı. Büyük ardından gitti. Ayşe de fırsat-tan faydalanarak Ümmü'yü elinden çekti:

— Hadi biz de gidelim!

Çıktılar. Ayşe kapıyı çekti.

Oğlanlar babalarıyla ağaları Memed'in oturdukları iskemlelerin arasında çekişip duruyorlar, babayla en büyük oğulsa gene çekişiyorlardı.

— Çukurova deyip geçme oğlum, Çukurova di, orda dür!

— Elli olsa İstanbul'a uymaz buba!

— Sen öyle bil...

— Ben değil herkes öyle diyor. En biri bizim Kastamonulu'nun babası. Herifin saçı başı kırarmış, gezmediği yer kalmamış bu Türkiye'de...

— Çukurova'ya inmiş mi?

— Ne diyom sana, ne Çukurova'sı kalmış, ne bilmem neresi.. Duvarcılık üstüne de yok. Herif bir duvar örüyor.

Yusuf gene küçümsiyerek güldü:

— Benim bir ustam vardı, Kılıç usta. Öldüyse Allah irahmet eylesin...

— irahmet değil, rahmet!

Tepesi attı:

— irahmet, rahmet... hepsi bir!

— Değil.

— De siktir ordan. Bana dil mi belledecen? iskemlesinden kalktı. Ayşe hemen önüne düşerek:

— Biraz da aşağıya inelim, dedi.

Kocasını, daha çok da küçük kayınlarıyla görümcesini önüne katarak aşağı indirdi. Oh, kurtulmuştu. Şimdi kim gelirse gelsin, kim görürse görsündü.

— Bu odayı hanım size verdi şimdilik.

Gafur'dan boşalan odaydı. Köşk bahçesinde bıraktıkları yorganlarıyla, bohça, tahta bavullarını içeri taşıdılar, iyiydi, tam kendilerine göre ama, oğlunu gözü tutmuyordu. Köy yerinde hiç böyle değildi. Pek akılane olmuştu. Böyle giderse, küllâhları değişmeseler bile, başka yerde iş bulup çeker giderdi doğrucası. En biri, kurt bakışlı adamı bekletmemişti. Bunca yıl sırtısına Çukurova'ya inen bir insan kül yutar mıydı? Herif gelmişti, mücerret gelmişti şimdiye ama, kendisini bulamamış, çekilip gitmişti.

Ümmü'ye:

— Şu yorganı yere yay hele kızım, dedi. Bi uyum var ki!

Ayşe, Memed'e baktı, Meired Ayşe'ye. Bakışlarıyla anlaştılar. Memed:

— Varın siz dinlenin buba, dedi. Ben de zaten Hâl'e gidecem...

— İyi ya.

—« Haydi ısmarladık şimdilik.

Yusuf bakmadan:

— Güle güle, dedi.

Ayşe durumdan çok memnundu. Babayla oğul geçinmiyorlardı işte, dememiş miydi? Nesine gerekti babası, kardaşları.

Kendi odalarına geçtiler.

Memed, Ayşe'yle yatıp kalktıkları sedire halsizce çöktü.

Ayşe, genç adamın sıkıntısını anlıyarak önüne diz çöktü, ellerini tuttu:

— Sıkılma, dedi.

Memed dertli dertli baktı:

— Sen haklıymışsın..

Ayşe'nin içi içine sığmadığı halde:

— Bırak şimdi bunu, dedi. Baban, kardaşların. Atsan atılmaz, satsan satılmaz!

Memed sinirli sinirli:

— Babamın bu kadar cahil olduğunu bilmezdim, dedi.

— Doğru. .

— Okuması yazması yok, bir de iddialaşır.

— Babandır.

— Babamsa ne olmuş?

— Zehir olsa yudacan!

Ayağa kalktı:

Hadi canım sen de, niye yudacaktım? Çukurova, kurova Çukurova. Bir bellemiş Çukurova. Köyde anlatmaynan bitiremezdi. Bura köy mü? Onun karşısında eski Memmed, gözü küilii Memmed mi var?

— Niye kalktın?

— Gidecem.

— Hani aklına bir şey gelmesin ya, kardaşlarına bir meram anlat. Neden dersen, demin mutfağa girmişler, buzdolabıyınan oyna ha oyna!

Dehşetle baktı:

— Essahdan mı?

— Irzıma nikâhıma.

— Neresiynen oynuyorlar?

— Kapağını aç kapa ediyorlar. Bozulur mozulursa hanımefendiynen beyefendinin dilinden kurtul gayri...

Memmed kapıya düşünceli düşünceli gitti, durdu:

— Keşke senin sözünü tutaydım, dedi. Lâkin dur, bugün Küçük pazara inecem, Kastamonulu'yu görüyüm, gitsin babasını görsün, yanında bir duvarcılık uydursun babama da, çekilip gitsinler. Yoksa kardaşlarımı bilirim ben. Yarın bahçede ne çiçek korlar, ne bişey!

Ayşe:

— Şimdi giderken bacını çığır tenbih et, dedi. Ben dirsem güçlerine gider. Ne de olsa el kızı adım..

Memmed karşılık vermedi ama, haklı bularak bacısını çağırdı. Ümmü kapıya çıktı. Memmed tenbih etti. Ümmü kızmadı, haklı bile buldu ama, ağası gidip

babası ağasının ne dediğini sorunca durumu anlattı, îflâhsız Yusuf küplere bindi.

— Yaa? Dimek kardaşlarına şahap ol didi? Vay Memmed vay, vay dırnaksız Memmed vay? Pe-ki, alacağın olsun Memmed!

Köylü paketinden sinirli sinirli cigara yaktı.

Memed de hâl'deki dükkâna gelip, ağası Hüseyin Korkmaz'ı orada buluncaya kadar dehşetli sinirliydi ama, ağasını görünce sinir minir kalmadı.

Hüseyin Korkmaz sordu:

— Geldiler mi?

— Geldiler ağa..

— iyi, ben gidiyorum. Dükkâna şahap ol. Kâtip de iyileşmiş, bugün yarın gelir işinin başına..

Memed havadise pek de memnun olmadıysa da, gene de:

— iyi ya, dedi.

Hüseyin Korkmaz karısıyla birtakım ziyaretlere gideceği için, kupon kumaşından olan elbiselerinden kahverenklisini giymiş, boynuna turuncusu bol bir kravat takmıştı. Hâl kapısına giderken, kabızimal meslektaşlarından koca göbekli, kısa boylu biri yuvarlanarak yanına geldi, koluna girerek âdeta bir sır verdi:

— Vatan cephesine iki gişi daha buldum!

Kabızimal müteahhit Hüseyin Korkmaz'ın kafasından Memed'le babası, hattâ bacısı, küçük kardeşleri hızla geçti.

— Tamam öyleyse..

Kısa boylu adam durakladı:

— Beş kişi eksik daha..

— Değil, tamam. Sen iki bulduysan tamam oldu dimektir. Ben beş kişi buldum!

Yuvarlak adam sevinçle geriledi:

— Essah mı?

— Dinime imanıma?

— Öyleyse yarın Başkana haber vererek?

— Ben bu akşam kendilerinden kat'î söz alırım, yarın Başkana haber veririk..

— **iyi ya.**

Akşam karısıyla, karısının kullandığı spor arabada köşke gelince ilk işi İflâhsızın Yusuf'u odasında görmek oldu. Hanım da yanındaydı. Başbakan, Bakanlardan herhangi biri, ya da en azından İl Başkanının partilileri karşılarında sıralandıkları gibi, İflâhsızın Yusuf'la kızını, küçük oğullarını karşısına dizerek sert sert gözden geçirdikten sonra:

— Siz hangi partidensiniz⁷ diye sordu.

Yusuf vereceği karşılığı biliyordu. Kesinlikle:

— Senin partinden! dedi.

Hanımefendinin kaşları hemen çatıldı:

— Ne biçim karşılık bu? Sizin diyemiyor musun?

Yusuf oğlunun karşısında iddiacıydı ama, âmir, memurların karşısında değil. Gene göz kırpmadan:

— Dirim, dedi. Sizin partinizden hanımefendi!

— Ha şöyle, aferin.

Hüseyin Korkmaz aldı sÖİÜ:

— Sevgili Başbakanımızın vatan cephesine gidersiniz tabî?

— Siz höyüklerimiz gir dirse girerik beyim!

Karısına döndü:

— Çakı gibi be!

Hanımefendi kulağına eğildi:

— Beee. Ayı!

Yılıştı:

— Dil alışkanlığı garıcığım, dilim zıypıyor...

Hanımefendinin yüzünden sanki bulantı geçti:

— Allahım, hangi birini düzelteyim, hangi birini? Alışkanlığı değil, alışkanlığı, garıcığım değil, karıcığım, zıypıyor ne demek? Kayıyor de hiç olmazsa...

— Kayıyor, zıypıyor...

— Bir değil canımın içi, ikisi bir değil!

— Kayıyor...

Ümmü, Hasan, Ali yanyana dikiliyorlardı. Ümmü'ye dikkat eden hanımefendi yanma yaklaştı, çenesini okşayarak:

— Ne güzel gözlerin var senin kız!

Ümmü utanarak başını eğdi.

— Seni Ayşe ablan gibi bir ahababın yanına versem, gider misin?

Ümmü'den ses çıkmadı. Yusuf:

— Sen istedikten sonra, dedi.

Hanımefendi sıkıntıyla baktıysa da, üzerinde durmadı. Ayşe'ye döndü:

— Akşam banyoyu hazırla, iyice yıkansınlar. Bu kıza senin entarilerinden birini, iççamaşırlarından

bâzılarını ver. Bu kılık kıyafetle buralarda dolaşmaz, anladın mı?

Ayşe başını salladı:

— Anladım hanımefendi.

Anlamış, anlamamış., umurunda değildi. Dehşetli bir can sıkıntısı içindeydi, patlıyordu. Kocas, Gafur, şimdi de şu karılı kızlı herifli bir alay âdi insanlar!

Niçin? Niçindi bütün bunlar Allah aşkına? Kocaman ayaklarından başka meziyeti olmıyan bir adamı zorla mebusluk pâyesine yükseltmekten mi ibaret olacaktı vazifesi? Oldu, yükseldi, hattâ vekil oldu.. -Olamaz ya diye geçirdi- Oldu diyelim, ne çıkacak?

Kocasına göz ucuyla baktı. İflâhsızın Yusuf mu ne, herifle nasıl da kaynaşıvermişti kocası! Hani şu sıra onları başbaşa bırakıp hava almağa çıksa ya da bu gece ahbablarından birine gitmek istese de, geceyi orada geçireceğini söylese, adam hizmetçi Ayşe'ye mutlaka pilâv pişirtir, sofrayı yere serdirir, ondan sonra, da havasını bulup mutluluğa ererdi.

Kafasında yeni bir fikir parladı: Onları yalnız bırakıp, gönenmelerini sağlamak! Bakalım kocasını anlamış mıydı?

Taş merdivene doğru yürüdü. Kocas ardından geldi:

— Nirye gülüm?

— Öf Hüseyin!

— Noldu ?

— Gülüm, nirye.. Ne biçim konuşmak bu?

Hüseyin Korkmaz artık bütün bunlara bozulmuyordu. Üzerinde durmadı:

— Yatmıya mı gidiyon?

Anlıyordu anlıyordu.. «Yatmıya mı gidiyon?» değil, «Yatmıya git de kafa denklerimle sereserps konuşuyum!» demekti.

— Hayır, dedi. Neclâ'lara!

Kocasının ışığı nerden aldığını anlamadığı gözlerindeki sevincin aydınlığını gördü. Adam iştahla:

— Eyi eyi, dedi. Var git hava al...

— Sen?

— Ben burda kalıyım da şu ayıları... Biliyon ya!

«Peki, kal!», «Hayır sensiz gidemem,» ya da, «Sen de gel!» demeden, onu içinde yüzmeğe can attığı mutluluğuyla başbaşa bırakıp odasından ateş alı şalını aldı, köşkten çıktı gitti.

Neclâ'lara mı gidecekti gerçekten?

Kabzımal müteahhit Hüseyin Korkmaz'm sırtından sanki dağlar kalkmıştı.

— Anşa be, dedi.

— Efendim?

— Turşun var mıydı?

— Olacak.

— Sofra bezini getirsen, Yusuf ağa'larm odasına sersen...

Ayşe güldü:

— Irakınnan mezelerini de getirsem?

— Abooo benim bacıma!

İflâhsızın Yusuf pek bir şeyler anlamamıştı ama, anlamamış görünmedi. Çeyrek saat sonra Gafur'dan boşalan, şimdi de Yusuf'la çocuklarının barındığı odada, Ayşe'nin yere serip mezeleri üzerine, sıraladığı sofraya bezinin çevresine irili ufaklı yerleşttiler. İçlerinde, hanımefendi gibi yadırgı olmadığından, kaynaşıvermişlerdi. Hele beyefendi iki kadeh atıp, İflâhsızın Yusuf'u da içmeğe zorlayarak içirince, hava daha da tatlılaştı. Ortada Memed de olmadığından, Baba İflâhsız sap diyor, saman diyor, «ağaçsı da keleş keleş güldükçe coşuyordu:

— Hanıma kulağasma ya, seni pek sevdim bey. Neden dersen, şahar adamına töbe benzemen!

Hüseyin Korkmaz'm koltukları kabardı:

— Vallaha sana bi şey deyim mi Yusuf, memleketimdeki dere boyunu, dere boyunun ceviz gölgesini versinler, İstanbul'ları da, bu köşk de, kabızmalık da kendilerinin olsun!

— Yok canım, dedi Yusuf.

— Dinime imanıma!

— Lâkin İstanbul da bir İstanbul hani.. (Birden oğlunu hatırladı) İstanbul ya, bizim oğlana canım sıkıldı...

— Kime? Memmed'e mi?

— Memmed'e!

— Niye?

— Niye olsun bire ağa, beni gözü küllü belliyor. Lan sen elli olsan meselâ... Öyle değil mi amma? Yaşça ondan böyüğüm, gördüğüm tecrübe ondan ziyade... En biri, tirende geliyorduk, kurda benzer bir şe-

herli. Bir baktım, cin, bir cin. Emmim derdi ki, gurbete düşünce siz siz olun şehirliye ütüzmeyin, fendi- ne gelmeyin şehrinin derdi. Ne bileyim, bizim terbiyelerimiz mi başkaydı? Yoksa şimdikiler mi çok biliyor.

Gözü Ayşe'ye takıldı. Kızın yüzünü beğenmedi. Kocasının ardından atıldığına mı içerlemişti? İyi amma, oğluydu o. Öz be öz oğlu, kendi belinden düşmüş. Yazının ne idiği belirsiz kahbesi oğlunu ondan daha mı iyi düşünecekti?

Hüseyin Korkmaz kadehini aldı, kaldırdı:

— Haydi Yusuf ağa, şerefe!

Ayşe'nin inadına kadehini kaldırdı o da, dikti, içki gittikçe döndürüyordu başını. Ağzını yumruğunun sırtıyla sildikten sonra:

— Bana bak Anşa, dedi.

Ayşe memnun olmayışın tuhaflığı içindeki yüzünü düzelterek kaynatasına baktı:

— Buyur!

— Ne suratını asıyon?

— Ben mi?

— Sen.

— Ne zaman astım?

Coştı:

— Ben eşşek değilim Anşa. Senin Memmed'in daha dünkü çocuk. Hemi de benim öz oğlum. Ben onun ardından istediğimce atarım, sana halt etmek düşer. O benim oğlum, ötesi yok. Onun terbiyesi benden sorulur anladın mı?

İlk gün, daha ilk geldikleri gün takışma, Ay;

nini betine gitmişti. Gözleri dolu dolu, sofradan kalktı, odasına geldi.

Yusuf büsbütün ferahlamıştı. Oğluyla Haydarpaşa'da, yolda nasıl takışıp ileri geri söylendiklerini uzun uzun anlattı. Hüseyin Korkmaz lâfa karışmıyor, ama Yusuf'a hak veriyordu. Herif anasının gözü, her yola gelirdi. Hâl'deki kabzımal dükkânına Memed'den daha çok bu, yani Memed'in babası ya kışırdı galiba. Anasının gözüydü. Memedi hatırladı. Ne zaman dükkâna ansızın gelse, elinde ya gazete, ya bir kitap. Oysa, sen bir işçisin, nene gerek gazete, kitap!

— Seni bana Allah gönderdi Yusuf, dedi. Benim kabzımal dükkânıma birebirsin. Bundan sonra ne Gafur, ne de lâf aramızda, oğlun Memed. Bniim dükkânımın istediği adam, candan adam sensin Nasıl?

İflâhsızın Yusuf nerdeyse kalkıp oynayacak, ağasının boynuna sarılacaktı. Ne adamdı şu Hüseyin bey! Ulan tam da adam yani. Dili diline, dişi dişine uygun, tıpkı onun gibi düşünen bir insan. Adamın hası olduğu şurdan belli ki, onu, demek bir görüşte anlamıştı?

Ümmü'yle iki küçük oğlunun şaşkın bakışları önünde sofranın üzerinden uzandı, ağanın kocaman, ağır bir altın yüzük bulunan iri elini yakaladı, öptü öptü...

— Ben senin kapıyın itiyim ağam. Sen bana öldi ölmezsem şu iki gözlerim avuçlarıma aksın!

Ağa elini zorla kurtarıp çekti:

— Allah göstermesin. Yazık değil mi sana?

— Değil ağa, senin gibi alçak gönüllü, helâl süt emmiş bir ağanın uğruna bu canın ne kıymatı olur ki?

— Sağ ol. Ben senin gibi candan, senin gib mert bir insan aradım yıllar yılı. Ne Gafur kafama vattı, ne de oğlun. Kâtip dersen, el adamı zati. Gafur'un derdi zoru, benim malımı kâtipnen talan etmek. Kâtip dediğin sen daha iyisini bilirsin, şehir uşağı, bir espaplı şeytan. Şehir adamı gözden sürmeyi çeker, öyle değil mi?

Yusuf yerinde kımıldandı, iştahla:

— Aboo, dedi. Ağama hele. Şehir uşağını bilmem mi? Şehir uşağı di, dur orda. Emmim derdi ki, şehir uşağı bir cin dirdi. Siz siz olun şehir uşağının dolabına girmeyin. Neden? Emmim gibi yoktu da ondan. Şimdikiler ne emmi tanıyor, ne baba, ne bir şey. En biri benim oğlan.. Okuma-yazma belleyişin burnu Kâf dağına vardı. Okuma-yazma dediğin de ne?

Hüseyin Korkmaz sinirli sinirli:

— Hiç, dedi. Hava. Okuma-yazma biliyorlar diye avur zavurlarından geçilmiyor!

Çevresini şöyle bir gözden geçirdikten sonra, sesini alçaltarak devam etti:

— Benim avrat en biri. Türkçe'den başka Lir alay dil bilir. Esasına bakarsan beni ben iden odur Şimdi doğrucası. Odur ya, lâf aramızda, sen nasıl oğlundan memnun değilsen, ben de avradımdan değilim. Avrat dediğin, erinin ardından gider. Bu?

— Doğru.

— Sanki avrat benmişim, ardından biz gidiyok.. Ümmü de buna dikkat etmişti, gülüverdi;

Hüseyin Korkmaz sinirli:

— Doğrucası bu, dedi. Şimdi kalktı gitti. Nereye? Bilmem ki. Her dâim böyle. Bana sorup danışmaz, beni koca yerine komaz. Sonra bir de dil meselesi. İnsan olan bir insan, anasının babasının konuştuğu dilinen konuşur. Öyle değil mi amma?

— Doğru aғam, gözünün yağını yirim senin...

— O olsa şimdi, yirim dinmez, yerim diye adamı bozuveriridi.

— Benim oğlan gibi..

— Heye, tıpkı. Bu dünyaya niye geldik? Cenabı Allah bizi bu dünyaya niye getirdi? Kullarım bildikleri gibi yaşasın, yisin, içsin, konuşsun, oynasın, gülsün diye değil mi?

— Ona ne şüphe?

— Hayır, istediğin, elinden geldiği gibi değil, avradıym gönlünce yaşıyacan. Doğru mu? Revayı hak mı? Tuttu bana İngiliz kupon kumaşından yallah deyince altı takım elbise yaptırdı. Kemik gibi sert yakalıklar, kravat mıravat... Neme gerek benim İngiliz kupon kumaşı, kolalı yaka, kravat? Biz Anadolu çocuğuyuz arkadaş. Gâvır icatlarını bize lüzumu yok. Öyle değil mi amma?

— Öyle aғam, öyle. Senin her dediğin doğru. Ah ben niye daha er gelip de seni bulmamışım. Sen tamam bana gore, benim kafama gore bir aғaymışım!

— Sağ ol. Sen de bana gore işçi. Bundan böyle inşallah...

— İnşallah ağam, inşallah.

— Hele bizim partiden oluşun dünya malı değer.

— Başka partiden olur muyum hiç ağam." Sen şimdi söz temsili, çık Demirürattan di, lâfını ikiletmem vallaah!

— Parti marti.. Bana, benim gönlüme kalsa ne me gerek benim parti? Lâkin öyle değil, bir yanda avrat, öte yanda kabzımal arkadaşlar. Bir sefer buluştık, böyle gidecek gayri. Hani ne dirler, ko sarhoşu yıkılana kadar diye!

— Doğru.

Gözleri dalan Hüseyin Korkmaz, sol kö'unun dirseğine yanlamış, başını avucunun içine almıştı:

— Bana kalsa, dedi. Köyüm yok mu köyüm? Aaaah anam babam, ah!

İçinden köyü, köyünün atla, eşekle sürülen dövenleri, püfür püfür esen dere boyu kıyısındaki ulu cevizlerin koyu gölgesi geçti. Sonra daha geriler, daha gerilerin baba evi, anası, anasının bol soğanu bulgur pilâvları, cacıkları, sac ekmekleri burnunun direğini sızlatan bir hasret halinde geçti.

— Şimdi köyde, anacığımın bulgur pilâvı tenceresi başında olmalıydım, dedi.

Yusuf güldü:

— Bulgur pilâvını pek mi seviyon?

— Pek sevdiğimden değil, benim hanımın, arkadaşlarının inadına. İnadına da değil, bulgur pilâ-

viynan cacık, ayran bana İngiliz kuponundan elbise lerimi unutturuyor, kolalı yakamı, kırıvatımı unutturuyor da ondan!

— Doğru.

Geç vakıta kadar oturdular, ellerinde olsa ne türlü yaşayacaklarından söz açtılar. Yusuf, ağasına hep hak verdi. O da elli olsa, şehir adamıydı. Boynuna kırıvat takmış, gâvır'a benzeyen, açık saçık avratnan evlenmiş, gâvır gibi erirden izinsiz, izinli gezmeğe giden bir avrattı. Böyle bir avrat erine kaabili yok, mücerret dumuz eti de yidirirdi. Bu Hüseyin efendi, Hüseyin ağa, mücerret domuz eti yemişti ki, avradım şondan şundan kıskanmıyordu.

Bütün bunları içinde sakladı.

Hanım geç vakit geldiği zaman onları orda, deşetli bir lâübalilik içinde kaynaşmış buldu, tepesi attı. Önce bağırıp çağırmak geçti içinden, sonra da, uzandığı yerden sıçrayıp kalkarak yanma gelen, karısının önünde köpek gibi yaltaklanmaya başlı/an adamın yuvasını odalarında yapmaya karar vererek:

— Bakıyorum, gene bu gece havanı iyice bılımuşsun? dedi.

Kocasının vereceği karşılığı beklemeden yürüdü.

Hüseyin Korkmaz, îflâhsızın Yusuf'la Ummü'nün alaycı bakışları önünde kapıyı çekip karisinin ardından gitti. Yusuf kıs kıs gülererek:

— Görüyon ya Ümmü? dedi. Şehirli bir böyle işte. Bizim köy yerinde erkek erkekliğini bilir, avrat avratlığını. Burdaysa tersine. Burda avrat erkek, erkek de avrat. Neden dersen, şehirli erkeklerin tümü

de boynuzlu. Domuz eti yirler. Domuz eti yiyen avradını kıskanmaz. Emmim dirdi ki, siz siz olun, şehir yerinde domuz eti yemeyin dirdi. Yediniz mi yarıdınız. Kendi kendinizden elinizi yuyun dirdi!

Ümmü kalktı, yerde serili sofrabezi üzerindeki rakı şişesiyle kadehleri, bardakları, bulaşık kapları, ekmek parçalarını toplayıp kaldırdı. Vakit epeyce geçmişti ki, boyuna esniyordu. Babasının yeni bir cigara içişinden anladığına göre, oturacaktı daha.

Sordu:

— Yatmıyacan mı?

— Şu aksi oğlan canımı sıkıyor, dedi.

— Ağam mı?

— Bir şey değil, avradıynan tamam birbirlerini bulmuşlar. Vay kahpe dölü vay. Benim oğlumu, benim belimden düşmüş oğlumu benden iyi bilecek. Bak, nasıl avucumun içine aldım ağayı? Burası İstanbulmuş da Çukurovaya benzemezmiş. Lan bencieki akıl kimde var? İstanbul olmazsa cenneti âlâ olsun!

Cigarasından duman aldı, sonra fısıldadı:

— Ümmü!

— Buyur.

— O degelden ağangilin odasına var bak hele, ağan gelmiş mi?

Ümmü istemiye istemiye odadan çıktı. Ağasigilin kapısı tam karşıdaydı. Kapının yanındaki küçük pencerenin beyaz perdesinde ışık vardı. Usul usul sokuldu, içeri baktı: Ağasıyla avradı yatmışlar, oturuyorlardı.

Babasının yanma döndü:

— Oturuyorlar.

— Dimek ağan gelmiş?

— Gelmiş.

— Burıya uğramadı, teno/zül etmedi değil mi?

— Zahar ki.

— Ne yapıyorlar, baktın mı içeri?

— Ağız ağıza konuşuyorlar!

Cigarasını tablada ezip doğruldu:

— Beni kesiyorlardır, mücerret beni. O avradın gözü göz değil, töbe göz değil gözü. Lâkin elli olsalar... İstesem onu dükkândan birde attırırım. Lâkin ne de olsa...

Ümmü tekrar esnedi.

Yusuf görmedi bunu. Onun akıllı fikri oğlundaydı. Nasıl olurdu da onun belinden inmiş bir oğul...

Sesli sesli:

— O avrat, dedi. O Anşa, mücerret... Öyle değil mi Ümmü?

Ümmü yatmaya can atıyordu. Ağası, ağasının avradı umurunda değildi, ama umursamaz görünmezdi:

— Doğru, dedi.

— Doğru, tabî doğru. Benim melek gibi oğlumu avucunun içine almış..,

— Dur hele, dedi. Bu karı ayı mı, kurt mu? Öyle ya. Neyin nesi, kimin fesi? Benim oğlumu nirden, nasıl buldu? Benim daha esgerliğini yapmamış oğlumu?

Ümmü dayanamadı:

— Sen de esgere gitmeden evlenmişsin anamla buba!

Bayağı kızdı:

— Evlendim, doğru. Doğru ya, orası köy yeri. Ananı anam gitti, adam adam istedi. Anannan bunu bir mi tutuyon? Anannan bunu bir tutaman Ümmü. Anan öldü gitti fıkara amma, ananın soyu sopu... He-ye, Gafur... Dırnaksız Gafur dirlermiş, doğru. Neyi doğ /u olsun? Kabahatin benim oğlumda olmadığı ne behi? Bir terbiyesizlik yapmasa... Bir terbiyesizlik yapmasa Gafur onu ortada komazdı Ummü!

Dizleri üstünden tekrar eski yanlama vaziyetine devrildi.

— Ben bunca yaş yaşadım, iyiyi kötüden ayırdetmesini bilirim. Emmim ramı etlik dirdi ki, siz siz olun çocuklar, iğneyi kendinize batırm, çuvaldızı ele. Bir insan iğneyi kendine batıramazsa kulak asma. Kabahat mücerret benim oğlumdadır. Yarın Gafur mapıstan çıksın, işin enini boyunu öğrenek de bak... Sonra şu Anşa... Oğlumu bana kayırıyor postal. Kız sen kaç paralık itsin de... Amma kabahat benim oğlumda. El kızına böyle yüz verir, elin ayı mı, kurt mu, ne idiği belirsizini tepene çıkarırsan böyle olur işte!

Ummü artık dayanamadı, kardeşlerinin yanma devrilip uykuya geçti.

Yekindi, dizlerinin üstüne oturdu, iştahlı iştahlı:

SPARTACUS

XVII.

Cigarasını kimbilir kaçınıcı sefer tazelerken, kızının da kardeşlerinin yanma devrilip uykuya geçtiğini farketti, üzerinde durmadı- Baba şurda otururken devrilip yatmanın saygısızlığını filân düşünecek halde değildi. Ayşe'nin, el kızının oğlunu avucunun içine alması, kaynatayı hiçe saymakla kalmayıp, ağzı süt kokan yalabuk oğlunu da saygısızlığa zorlamasıydı.

Cigarasının külünü sinirli sinirli çırpıtı.

Oğlu demek gelmiş, odasına uğramış, ihtimal soyunup dökünecek, elini yüzünü, ayaklarını yıkayacak, sonra da babasının yanına gelecekti de bu karı, bu postal karı, bu ne idiği belirsiz karı... «Sağlama canım!» diye geçirdi. «Sağlama. Oğlan gelecekti, o karı gitme dedi mücerret. Demese ne demiye gelmedi? Gitme dedi, senin ardından böyle böyle, ağaya kesti seni dedi, oğlan da...»

Bir an kalkıp, öbür odaya öfkeyle geçip, o karıyı, o ayı mı, kurt mu her neyse ne olduğu belirsiz yazının çıplağını ayaklarının altına almak geçtiyse de içinden, kendini tuttu. Tuttu ya, öfkesi arttıkça artıyordu. Ne demek oluyordu bu? Küçücükten köyünden alınıp istanbul'a dayısının yanına gelmiş de, istanbul'da hayır sahiplerinin yanında büyümüş de... Kafasını kızdırırsa, aklından geçenlerin tümünü sayar döker, oğlunun içine kurt düşürürdü. Ne belliyordu Yusuf'u o? Yusuf gözü küllü müydü? Ağzı süt

mü kokuyordu? Bak, ağasının gözüne nasıl girmişti? Burası Çukurova değilmiş. İstanbul olduysa tazısız tavşan mı tutuyordu? Vallsha ağanın sakalı altına iyice girer, oğlu moğlu demez, ekmeklerinden ederdi onları. Hanım ne demişti Ümmü'ye? Ahbaplarından birinin yanına... Ne lüzumu vardı? Kocca köşke oğlu, yazının ağzı kara Anşa'sı sığıyordu da, fıkara Ümmü mü sığmıyordu?

Cigarasının ufalan dibini tablada ezerken «El kızı»nı hayalledi. Hâlâ oturduklarına göre, kimbilir, belki de oğlunu dolduruyordu! Gözleri dolu dolu kalkmıştı sofradan. «Baban senin ardından atıp tutuyordu, ben arka oldum» der, oğlanın sakalının altına girer, babaynan oğulun aı asını bozardı.

Merakla kalktı, dışarıya u&ullacık çıktı. Ümmü'nün az önce dediği gibi pencereleri aydınlıktı. Demek oturuyorlardı hâlâ? Yaklaştı, içerisini görececek bir kıyı buldu, baktı: Oturuyorlardı. Memed'in parmakları arasında cigara, başım Ayşe'nin dizine koyup uzanmış. Ayşe de mırıl mırıl bir şeyler anlatıyordu. Tabî, kaynatasını kötülüyor, oğluyla babasının arasını açmak için...

Hırslanarak kapıya yöneldi, tam vuracaktı vazgeçti. Ne diye ayağına gidecekti postalın? Onu istemiyeni o dünden istemezdi. Geriledi. Sonra gene caydı. Ne diye gerilemişti? Korkuyor muydu onlardan? Nelerinden korkacaktı? Nerden baksan o oğlanın babası kendisiydi. Onun belinden düşmüştü. Varmalı, çağırıp... ya da hayır, çağırıp değil, oda kapısını tekmeyle açıp içeri dalmalı, yukardan aşağı

iki miralay tokatı.. Anşa mı işe karışır? Karışsın. Ona da. Ne belliyorlardı kendilerini?

Pencereye tam yaklaşırken, lâmba söndü, pence-
renin beyaz perdesi karardı. Yoksa orada dikildiğini
anlamışlar mıydı? Çekildi, kendi odalarının kapısına
geldi, hattâ oğluyla gelininin kapıları açılıverir de
onu orada görürler diye korkarak... Korkarak, çünkü
başkasının odasını tasladığını sanabilirlerdi. Bu da
ayıpsa da asıl kötüsü, oğlu ya aa gelininden çekindi-
ği için odalarına gelemeyip tasladığı anlamına alına-
bileceği için.

Bir süre bekledi. Baktı ki dışarı çıkan filân yok,
odasına çekilip kapıyı örttü, bir cigara yaktı. Bir süre
kendi kendine oturdu. Sonra elbisesiyle filân ora-
cığa devriliverdi. Gözleri karanlık tavanda, düşünüy-
yordu. Demek oğlu, kendi belinden düşmüş oğlu, bir
yıla bile varmadan, okuma-yazma belleyip eli ekme-
ğe değil, bir de avrada sahip olunca... Şehir adamı
mı olmuştu? Herhalde. Herhalde ki, şehirli biçimi
huylar bellemiş, babasını, öz babasını bile küçümse-
yip piyasaya almamağa... almamağa mı? Vurdu mu
yıkardı onu. Kim? Gücü mü yetmez? Kalkan elini mi
tutar? Vururdu onu be, vallaha da billâha da vurur-
du. Saçlarına, bıyığına sakalına makalına kır düştü
-diye iş kalmadı mı sayıyordu? Eski topraktı o, es-
ki! Ne derdi emmisi? Eski topraktan şaşma derdi.
Emmisinin dediği eski toprak, Sultan Hamid ekmeği
yemiş eski topraktı, ama gene de fark etmezdi pek.
Eski toprak eski topraktı. Emmisi haklıydı. Hak de-
ğirmende olur. İlâhi muhtar.. Çokluk o kullanırdı bu

lâfı. «Hak değirmende olur!» Değirmen deyince, İdıbıdıgilin değirmeni.. Köyde, köy yolunun üstünde. Yedi köyün köylüsü İdıbıdıgil'in değirmenine gelirlerdi buğdaylarını öğütmek için. Lâkin zorlu para kırıyorlardı. Partiden de yardım görünce, değirmen Çukurova'daki fabrikalardan Millî Mensucat'ın çırçırları gibi olup çıkmıştı. Millî Mensucat deyince... İlk zamanlar az paralarını almamıştı. Hey gidi günler hey!

Parmaklarının arasındaki cigara kendi kendine tükenip duruyordu. Onu unutmuştu. Karanlık tavana da Çukurova fabrikaları, işyerine dair resimler. Yaz. Sıcak, sarı sıcak. Sarı sıcakta tozu dumana katarak gelip geçen yüklü kamyonlar. Pamuk toplamağa giden yerli ameleler. O sıra şehrin dışındaki bir yapıda çalışıyordu. Kılıç ustanın duvarcılığı bellettiği yapı. Ne adamdı Kılıç usta ya! Akşam, inen akşamın içinde tahta parçalarıyla parlatılai alev. Alevin kızılı, turuncusu. Alevlerin üstünde Kılıç ustanın pilâv tenceresi. Pilâv deyince, bu ağası da pilâvcıydı. Hüseyin bey, Hüseyin Korkmaz. (Güldü Korkmaz... Neresi Korkmaz? Avradından yılmıyor mu? Nasıl yılmaz? Ödü kopuyor hem de) Dili dışı Anadolulu ya, kulağasına. Dilnen, dişnen biter mi? Bir insanın kendi Anadolulu, hâza erkek olmalı. Erkek adamsa avrattan korkmaz. Ben olsam korkmam. Tabî korkmam. Korktum mu? Korksam, avradımın dizinin dibinden ayrılmazdım, ayrılmayınca da avradım hastalanmaz, hastalanmayınca da ölmezdi. Lâkin hısımları... Hısımları töbe adam değilmiş. Benim anam olsa bakmaz mıy-

dı? Bakardı. Amma onun hısımları... Hısımları gâvur parasıynan iki mangır etmez. En biri Gafur. Gafur Memed'i koca şehirde sipsivri komadı mı? Kodu. Kodu ya, dur hele, ya Memmed «... banasırtardığı gibi ona da sırtardıysa? Memmed'in anlattığına ne bakıyon? Bir de Gafur'u dinlemek ilâzım. Burası şeker. Ekmeğin arslan ağzında olduğu yer. Gafur da el kapısında bir işçiymiş meselâ. Kendi dükkânı değil ya!»

Parmakları arasında cigara, uykuya bayıldı gitti. Düşündü Gafur. Gafur, gene, hep o, Gafur, köye geldiği gibi. Sarı ayakkapları, paltosu, atkısı, tavın zavırıyla.

«Vay Yusuf eniştem, hoş geldin!»

Dargın dargın:

«Hoş bulduk.»

«Ne zaman geldin? Ablam ölmüş ha? Pek acıdım...»

«Onun için mi Memmed oğlanı ortada kodun?»

«Yok vallaha Yusuf eniştem, ben senin oğlanı ortada ne komadım. Senin oğlan âsi. Senin oğlanın lâfı ağzında. Ne hısım tanıyor ne bir şey. En biri sen... Senin belinden düşmüş meselâ. Öyle olduğu halde sana bile sırtarmadı mı? Üç kâatçıdan ötürü, burası İstanbul buba, herif seni söğüşlemiş bir güzel dimedi mi? Bu sözüne alınmadın mı? Bu lâfı bir daha etme dimedin mi? Dikilip niye dimedi mi? Sen de daha kızıp: Biz de şehir gördük dimedin mi? Bıyık altından gülüp: Bura Çukurova değil dimedi mi?»

«Eyi amma Gafur, sen bunları nirden biliyon?»

«Ben de siznen birlik deġel miydim?»

«Sen nirde biznen birliktin? Sen İstanbul'da Hüseyin ağamın yanında deġel miydin?»

«Ne bakıyon sen bana? Ben hem ordaydım, hem de Hüseyin ağamın dükkânında!»

«Eyi ya, şimdi mapis deġel misin?»

«Ne bakıyon mapis olduğuma? Ben hem mapisim, hem de deġelim!»

«Dimek sen şimdi hem mapissin, hem de...»

«Deġelim. Oğlun sana sırtarıırken de yanınızdaydım. Ondan sonra gelinin, Anşa olacak postal sana sırtarıp Memmed'e arka çıktığı sırada!»

«Essah mı lan Gafur?»

«Dinime imanıma enişte...»

«Anşa deyince, bu Anşa'yı nasıl bilirsin?»

«Ben mi? Eyi bilmem. Oğlunu avucuna aldı, oğlana büyü mü yaptırdı, avsun mu ne? Lâkin kulağama, orospunun biri. Köy yerinden kalkıp beş altı yaşında İstanbul şeerine gelen bir kızdı hayır olur mu? Bunu sen benden daha iyi bilmen mi? Çukurova gurbetini yıllar yılı adım adım dolaşmadın mı? Ceyhan'daki inşaatta bir Fatma yok muydu? Beş yaşında deġel miydi? Amma iriydi, doğru. On, on bir vardı herhalde. Anası yapıya getirip hendeğe eliyle götürmez miydi? Siz de sırayla yanma varıp varıp gelmez miydiniz?»

«Doğru Gafur. Doğru ya, essahtan ne biliyon sen bunları?»

«Ben bilirim enişte. Bende Hazreti Ali büyüğü var. Ben şeytanırracimin arkalaşımı. Şeytanırracim beni Kaf dağlarına götürdü. Bu efsunu ordan, peri padişahının büyücüsünden kaptım. Anşa size yaramaz. Anşa size töbe yaramaz. Anşa buraya beş altı yaşında geldi, anasıynan geldi, hemi de Ceyhan'daki Fatma gibi, anası işletti. Anası ölüşün, dayım dediği dümbüğün eline düştü. Bu sefer o işletti. Anşa orospunun biri. Hem de oğlunu teknil avucunun içine aldı. Büyü yaptı oğluna. O olmasa, oğlun benim yerime geçmezdi. Beni mapis ettiler diye seviniyor. Ben burda temelli kalacak değilim. Gün gelecek buradan çıkacağım. Çıkınca göstereceğim ona. Bak bu palaya! Bu palayı onun için aldım. Çarka verdim. Ucunu da iyice sivriltiltim. Çık'neaoğlunu da, Anşa'yı da vuracam!»

Kan-ter içinde uyandığı zaman sabah olmuştu. Derinden derine radyo sesi geliyordu. «Büyüklerimiz»den birisi öfkeli öfkeli konuşuyordu gene. Kulak verdi, kim olduğunu anlıyamadı. Her kimse, lâkin gece gördüğü rüya...

içeriye Ümmü girince:

— Yavrum, dedi. Ben bu ağanın sonunu hiç iyi görmüyorum!

— Niye baba?

— Hayırdır inşallah, üryomda Gafur'u gördüm. Emmim dirdi ki, üryalar essahm övey kardaşı. Üryalarda çok iş var dirdi. Bana mâlûm oldu. Ağan bu avradın yüzünden derde girecek. Neden dirsene, Gafur bir pala sıyırdı, desturun, bir arşından ziyade.

Hem de ucu bir sivriydi ki! Bunu dedi, oğlun için satın aldım. Benim yerime geçti madem, ben de Gafur'-sam acımı alırım didi. Üryaya inanmak lâzım kızım. Üryalar essahm övey kardaşı. O avrada gelince, Gafur didi ki, orospunun biri o cidi. Beş yaşında anası getirmiş istanbul'a, sonra ua anası ölünce, yadığı biri... Dayım diyor ya, GafıU ağana inan sen. Oğlumu bana karşı hep o kışkırtıyormuş!

Ümmü, ağasını hatırlamıştı birden:

— Ağam işinin başına gitti!

Yusuf'un öfkesi tazelendi:

— Yaa. Demek beni temelli defterden sildi?

— Yok baba, sordu seni.

— Ne dedi?

— Babam yatıyor mu, dedi.

— Sen ne dedin?

— Yatıyor dedim. Uyandırayım mı dedim., uyan-dırma dedi.

— O sıra avradı nerdeydi?

— Hiç, yanında.

— Oğlanı o değelden, dürtmedi mi?

— Dürtmedi.

— Dürtmüştür, sen görememişsindir. Dürtmeden edemez o. Üryamda Gafur ağa neler söyledi abooo...

Tam bu sırada Ayşe odalarından dışarı çıktı. Kayınbabası suratı asıp odaya girmeseydi, yanma gelecek, konuşacak, halini hatırını soracaktı. Lâkin suratını asıp içeri çekilince, Ayşe'nin de nevre dönerek bahçeye yürüdü, Ümmü'ye bile bakmadı. Sonra

da köşkün taş merdivenini hırslı hırslı çıktı, mutfığa geldi. Bir zamanlar Memed'i gözetlediği pencerenin önünde sinirli sinirli durdu, gimdi artık tamamiyle onarılmış, semtin öteki köşkleri gibi şipşirinleşen karşı köşke bakmağa başladı.

Sıkılıyordu ama, kızdığı yoktu. Tam tersi, seviniyordu üstelik. Seviniyordu, çünkü bir vakitler kocasına -o zaman daha evli değillerdi— söylemiş, bırak otursunlar oturdukları yerde demişti de, dinletememişti. Küsmüştü postal. Ama dün akşam... Başını karısının dizine koyup cigara içerken nasıl pişmanlık getirmiş, karısına nasıl hak vermişti!

— Ayşeee!

Hanımının sesi. Kendine gelerek koştu. Odasında, yataktan yeni kalkmıştı. Kocası ise yan dönük, atlet fanilasından görünen kalın, kıllı kollarıyla kıvrılmış, uyuyordu.

— Buyur hanımefendi!

— Kahvaltım hazır mı?

— Hazır efendim.

— Masayı hazırla, geliyorum!

Ayşe çıkınca, tuvalet masasının başına geçip oturdu. Bugün erkenden bulaşacaklardı Juju'larda tanıştığı pipolu avukatla. Bu üçüncü buluşmaları oluyordu. İlki avukatın yazıhanesinde. İkincisi, Boğaz'daki zarif içkili lokantalardan birinde. Üçüncüsü, yani bugünse... Bunu kendisi de bilmiyordu henüz. İnsiyatifi ona vermişti. Nereye götürürse. Seviyor muydu? Hâşa. Ama öyle görünüyor, öyle görünmeğe de kendini zorluyordu. Cin gibiydi adam. Çirkindi.

Kocaman burunlu. Çirkin adan?m ne kocaman burunu, ne de kocaman ayaklan. Arkara'daki zenci Amerikalılar, örneğin Tomson da çirkindi, ama... Amerikalıydı o, her şeyden önce. Tomson, Coni, ismini hatırlayamadığı biri daha. İri varı, kocaman ayaklı, her şeyleriyle kocamandılar, ama kaba değillerdi. Kadınla nasıl uğraşılır, kadın nasıl okşanır biliyorlardı! Hem canım Amerikalıydı onlar, a... Amerikalı, evet A M E R İ K A L I . '

Kalemler, rujlar, kremle?, pudralar...

Erol bile, şiirler yazan, ince Erol bile kıskanmıştı onları. Sahi, ne tuhaftı şu Türk erkekleri? Galiba dünyanın bütün erkeklerinden daha kıskançtılar. Halbuki Amerikalı bir kavalye, önce, fevkalâde, ama fevkalâde kibar, tam yerinde bonkör, hepsinden dehşeti, hiç de kıskanç değiller... Ankara'daki baloda önce Tomson'la dans etmişti, sonra Coni'yle. Coni almış terasa çıkarmıştı. Ah Coni, nasıl da iştahlandırmasını biliyordu bir kadını! Türk erkekleri olsa... Amaan, bırak şunları demişti kirpikleri rimelli bir mebus bayanı. Güzel kadındı, gerçekten güzel. Güzel ya, talihsiz mi ne? Belki de beceriksiz. Evet evet, beceriksiz. İnsan istediği kadar güzel olsun, beceriksiz, sünepe oldu mu... Erkek için de böyle bu. Kocasını örneğin. O kocaman ayaklar, kaim kocaman kollar, kocaman burun... Hayır lıayır, erkek demek bütün bunlar demek değildi. Gerçekten tam bir erkek için elbette bunlar da lâzımdı ama...

— Kahvaltınız hazır efendim!

Bayağı sinirlendi. Tersler gibi:

— Geliyorum, dedi.

Dışardaki çocuk yaygarasını işitince deliye döndü:

— Kim onlar? Kayınların mı gene? Kim salıverdi onları bahçeye?

Ayşe fırsatı kaçırmadı:

— Ayaklı canavar onlar, hanımefendi.

— Git söyle ablalarına, vallahi defederim hepsini!

Ayşe büsbütün memnun, taş merdivenin başında durdu:

— Ümmü

Ümmü odadan çıktı:

— Buyur!

— Kardeşlerini içeri al, hanımefendi kızıyor!

Taş merdivenin başında kayboldu.

Ümmü alınmamıştı. Kardeşlerini toplayacaktı ki babası, sinirli, kapıda göründü:

— Hanımefendi kızıyor muymuş? Deyyusun kız!

Ümmü dinlemedi, kollarından tutup odaya getirdi, içeri soktu. Yusuf hâlâ kapıda dikiliyordu. Söylenerek içeri girdi:

— Hanımefendi kızıyormuş. Yalan, sümme bilâh yalan. Ulan koca köşkün hâkimi olmuş be!

Kapıyı sertçe kapatıp Ümmü'nün yanına geldi:

— Ben de Yusufsam, alacağı olsun, o orospunun!

Ümmü aldırmadı. Ne diye kadına ağzını bozuyordu? Hanım essahtan kızamaz mıydı?

Akşamdan kalma ekmek parçalarıyla zeytin, peynir tabaklarını odanın kapı yanından tepsisiyle getirecekti ki, babası gene sokurdandı:

— Bu çocuklar aç mı, tok mu düşünmez. Anca kendi it boğazı. Ulan yazının cılbağı, bu köşk senin mi? Babayın malı mı? Mal şahabının akşam bana ne türlü davrandığını gözünne gerdü. İstesem senin de, oğlumun da tozunuzu attırırım.

Ümmü'ye baktı. Babasını dinlemiyor gibiydi. Tıpkı anası. Anası olacak kahpe de kızı gibi. Öfke-lenip de iri iri konuşmaz mı, bemen başını önüne eğer, ya da kirmenini alır başlardı yün eğirmeğe. Bu kahpe dölü de... Babasına hak vereceği yerde, kapının yanındaki, akşamdan kalma yiyecekleri almış, kardaşlarının önüne getiriyordu.

Hırsını ondan almak için sertçe sordu:

— Öyle değil mi?

Ümmü duymazlıktan geldi Yusuf'un öfkesi daha da arttı:

— Öyle değil mi diyorum sana, kahpe dölü!

Omuzu dürtülen Ümmü babasına baktı:

— Ne diyon?

— Öyle değil mi?

— Neyle?

— Kulak kulak değil ki, soyka. Gön deliği. Neyleymiş. Lâf söyleyen baba mı, at pazarında eşşek mi?

Ümmü'nün gene aldırış etmemesi Yusuf'u iyice çileden çıkardı. Her çileden çıkışında olduğu gibi,

gene kapkara kararmıştı. Kendini tuttu tuttu, tutamadı:

— Ben de Yusuf'sam bilirim Yusuf'luğumu... dedi.

Bir kenara çöktü, gözleri, kurt gibi yiyen iki küçük oğlunda, uzun uzun baktı. Ümmü'ye bakmıyordu. Sanki ağasıyla yengesinden yanaymış gibi geliyor, kendini bütün çocuklarının karşısında yalnız hissediyordu. Bu his birden içinde öyle büyüdü ki, Ümmü'den de, hattâ iki küçük oğlandan da nefret etti. Biliyordu bundan sonra yapacağını. Oğlu moğlu... Hiç kimseden medet, yardım yoktu. Bes yemi ağası, oğlunun ağası esasta, Hüseyin bey. Hüseyin beyin akşamki davranışı bugün de, bugünden sonra da sürerse... Oğlu moğlu. O nasıl Gafur'un yerine geçip oturdu? Biliyor yapacağını. Oğluysa oğulluğunu bilsin. Babasına karşı gelen bir evlâdın ekmeğiyle de oynanırdı, aşıyla da. Oynayıp ta, anlatırdı ona babasının ne adam olduğunu. Ona da, şu demin hanımefendisinin kesesinden harcayıp iki oğlunu içeri aldirtan el kızma da. Yusuf'tu o Yusuf, îflâhsızın Yusuf!

Dışarda zarif Opel'in birden çalışmasıyla başlayan yağlı motör gürültüsüne kadar kötü kötü kurdu. Opel'in motör sesini duyunca yerinden fırladı, pencereden baktı: Hanımefendi gene dudaklarını kırmızı kırmızı boyamış, geçmişti direksiyonun başına. Kahpenin, orospunun biriydi ya, gene de nesine gerek, çağırılmış gibi koştu. Hanımefendinin arabası yanında el bağlayıp boyun büktü.

Hanımefendi birden hoşlandı bu duruştan:

— Ne o Yusuf ağa?

Şımararak yıldı:.

— Sağlığın hanımefendi!

Hanımefendi son derece yumuşak:

— Demin çocuklar için haber gönderdim, sakın alınma. Çünkü malûm ya, çocuk bunlar. Çiçekleri fi-lân ziyan ederlerse...

Yusuf sözünü heyecanla kesti hanımın:

— Kim, çocuklar mı? Nasıl ziyan ederlermiş? Dillerini enselerinden çekerim! Sen hiç meraklanma. Ben sizin kapınızda itinizim. Sizin malınıza değil, kesip attığınız tırnağa bile ziyan vermem. Beni daha tanııyorsunuz. Hele biraz eskiyeyim, hele işimin ne idğini belliyeyim, görün beni!

Hanımefendi saat gibi işleyen arabayı usta bir manevrayla köşk bahçesinden çıkarmadan önce:

— Akşam beyle konuştuk, dedi. Senin oğlan dükkânla pek ilgilenmiyormuş. Oraya akli başında biri lâzımı, dedik, seni düşündük. Oğlunla birlikte...

Sevinçten çıldıracaktı:

— Tamam, dedi. Tamam hanımefendi!

— Tamam ama, oğlunun da bizim partiye girmesi, yahut da Vatan Cephesi Ocağı açacaklara katılması lâzım..

— Tabî katılacak, katılmayıp da ne yapacak?

— Bilmem. Peki demedi hemen, düşündü bir tuhaf..

— Sen hiç merak etme. Dimeyip de... Bir insa-

nın karnı nerde doyarsa... Vatan, karnının doyduğu yerdir hanımefendi. Emmim dirdi ki...

Hanımefendi, emmisinin ne dediğini öğrenmeğe pek de hevesli olmadığından, zarif Opel'i köşk bahçesinden ince uzun bacaklı çevik bir kısrak haşarılığıyla çıkardı, caddede çok geçmeden kaybolup gitti.

Yusuf odaya döndü. Ümmü de gözünden düştüğü için, hanımın az önce dükkânda oğluyla birlikte çalışmaları üzerine söylediklerinden söz açmadı. Bir cigara yaktı, elleri arkasında, odada dolaşmağa başladı. Hanımefendi de hoşlanmıştı demek ondan? Demek gece kocasıyla konuşmuş, dükkâna, Yusuf'un mücerret girmesini kararlaştırmışlardı? Orospu morospu, öteki de boynuzlu moynuzlu... nesine gerekti? Ona dokunmayan yılan bin yaşasmdı!

Beyefendi de kalkıp, elim yüzünü yıkayıp, kahvaltısını ettikten sonra giyindi, hâldeki dükkânına gitmek üzere bahçeye indiği sıra aklına Yusuf geleerek durakladı. Açık oda kapısından baktı. O da ağayı görmüştü, koştu:

— Gidiyon mu ağa?

Hüseyin Korkmaz başını salladı:

— Gidiyom, dükkâna gidiyom. Sen de gel!

Ağanın böyle diyeceğini biliyordu.

— Olur ağa, şimdi geliyom!

Odaya koştu, çocukların karnını doyurmakta olan Ümmü'ye çalımla:

— Biz ağaynan şehire gidiyok, dedi. Çocuklara mukat ol!

Ümmü'nün vereceği karşıLğı beklemeden ağa-

nın ardından koştu. Hüseyin Korkmaz bahçe kapısını bulmuştu. Çıktılar. Yolda ye.nya.na yürüyorlardı. Birden kırkla elli arası, bıyıkları traşlı birine rasladılar. Hüseyin Korkmaz adamı başıyla selâmladıktan sonra Yusuf'a eğilerek:

— Bu var ya? dedi. Bunu biliyon mu kim?

Yusuf lâübalice:

— Kim?

— Bizim köşkün ötebaşmda bir köşk var hani..

Attı:

— Var.

— O köşkün şahabı!

Şaşılacak bir şeymiş gibi, Yusuf:

— Yaa.. dedi.

— Lâkin, kulağasma!

— Niye?

— Hizmetçisine dolanıyor..

— Dime?

— Vebalın boynuma!

— İşte şimdi gözümde düştü, dedi Yusuf, insan olan bir insan...

— Ekmek yidirdiğine dolanmamalı mı diyecen?

— Babana rahmet. Ne bildin?

— Bilmeyecek ne var? Bilmeyecek ne var ya, hizmetçi de hizmetçi hani. Adı Pervin. (Göz kırptı). Lokmanı hekimin yi dediği donuz. Sen olsan, Pervin gibi de hizmetçin olsa...

Beyefendinin hemen suyuna uydu:

— Yirim. Yimek değil, öte bile geçerim bire bey...

— Hani ekmek yidirdiğine dolanmamalı diyor-
dun?

— Ne bakıyon benim öyle didiğime?

Hüseyin Korkmaz, Yusuf'un sırtına avucuyla
dostça vurdu:

— Yaşa lan, yaşa sen Yusuf lan. Seni bi sevi-
yom ki!

— Ya ben seni?

— İkimiz de birbirimizi seviyok!

Beyefendinin yanında hanımefendi olmadığı-
ndan, adamını da bulduğu için, sereserpe konuşmağa
başladı. Gecelik entarisini hazla giydiği, sofrayı ye-
re serdirip bulgur pilâvıyla turşu, ya da ayrına çal
kaşık ettiği gibi.

Yusuf tramvayları küçük trenler sanıyor, ağa-
sından hiçbir şey sormuyordu. Sorarsa, yabani saya-
bilirdi. Saymamalıydı, çünkü o da Çukurova'yı gör-
müştü, Çukurova'nın pamuğunu görmüştü, fabrika-
larını görmüştü. Deniz görmemişti, tramvay görme-
mişti ama, ağası da pamuk görmemişti ki, ödeşebilir-
lerdi.

Sebze hâlindeki dükkâna gelinceye kadar uzun
uzun konuştular:

— Onu bunu bırak ya Yusuf, şimdi ne olacak
biliyon mu?

— Ne olacak?

— Bizim köyün dere boyundaki ulu cevizler!

Bu cevizleri bilirmiş gibi

— Aboo, dedi. Bi olsa!

— Hem dere boyu, hem de ulu cevizlernelen bir de ne olmalı bil bakalım!

— Ne olmalı?

—- Bilsene erkeksen?

— Erkeğim amma...

— Amması zamması yok. Bilemedin işte. Ne olmalı biliyon mu ? Adam pijama mijama sıkılıyor, gecelik entarisi olmalı. Cevizlerin altına serilip...

— Fosur fosur...

— Heye. Bir de...

— Bir de?

— Deminki?

— Hangi?

— Başında P var.

— Yenir mi, içilir mi?

Hüseyin Korkmaz şöyle bir düşündü, sonra:

— Yenir de içilir de, yenmez de içilmez de.

— Elma mı?

— Başında P var dedim ya!

Yusuf düşündü, düşündü.. Başında P olan yenir, içilir ne vardı ki?

Tramvaya bindiler, tramvay henüz terü tenhaydı, başını almış yokuş aşağı uçarken, sağda soldaki zarif köşkler, daha çok da boy atmış, koyu yeşillikler, koyu yeşilliklerin kuytuarmdaki renk renk iskemleler, masalar, bir ağaçtan Dir ağaca kurulu hamaklar, yerlerde çocuk oyuncakları, şu bu hızla gerilere kayıyor, her kayanın yerini yeni yeni başkaları dolduruyor, sonra onlar da silinip gidiyordu. Ama bütün bunların farkında değillerdi.

- Bulamadın mı lan?
- Başında P olan yenecek ne var bilmem ki?
- Yenecek değil haydi, yatılacak!
- Yusuf'un gözleri parladı'
- Avrat mı?
- Avrat amma, başında P.

Tramvaydan rıhtım kıyısına indiler. Sağ yanları yemyeşil deniz. Yusuf hayranlıkla karışık bir şaşkınlık içindeydi, ama ağasına yobani dedirtmeyecek, her şeyi biliyormuş gibi davranıp hiçbir şey sormayacaktı.

Bilet gişesine gittiler. Hüseyin Korkmaz iki birinci bileti aldı, kapıya doğru yürüdüler. Demir kapıların ötesinde gene deniz. Ama bu sefer deniz deminki yemyeşil deniz değil, bc'a çalan mavi bir denizdi. Bu deniz de o denizin parçası olduğu halde, neden...

- Bulamadın mı be Yusuf?
- Unutmuştu:
- Başında P olan avrat ne ki? dedi.
- Yazık yazık.. Söyleyim hadi: Pervin lan!

Birden dank etti:

- Haa, şo. Oldu belle, 11 olacak?
- N'olacağı var mı? Yavru ki, Lokmanı hekimin yi dediği diyom sana. Adamın canına can katar be. Beyefendisi nörecekmiş biliyon mu? Nirden bilecen? İstanbul tarafında bir apartuman katı kirala-yıp Pervin'i içine atacakmış!

- Aparturnan katı tutacakmış demek?
- Sen olsan tutmaz mısın?

- Sen?
- Ben bir iki dimem!
- Ben de dimem öyleyse..
- Sen dirsın.
- Niye?
- Allahtan korkmaz mısın?
- Şaşaladı, sonra kendini topladı:
- Korktuğuma ne bakiyen? Sen korkmuyon

madem...

Hüseyin Korkmaz yüzük bulunan kocaman elini uzattı:

- Tokan lan beşi!

Yusuf, ağasının etli elini tuttu, yüzük dikkatine çarptı:

- Amma güzel yüzüğün var ha ağa!

Hüseyin Korkmaz parmağından çıkarıp gösterdi. Yusuf:

- Hâlis altun! dedi.
- Ne bildin?

Az geri çekildi:

— Ağama hele.. Hâlis altun olmasa sen takar mısın?

Haydarpaşa'dan kalkan vapur yaklaşıyordu. Demir kapının ardında, konuşmadan dikiliyorlardı. Vapur geniş bir eğriyle yanaşıp, erkenci satıcılarla birlikte erkenci işçileri boşaltıncaya kadar konuşmadılar. Yusuf şaşkınlık içindeydi. Her an bir şey sormak istiyor, kendine yediremediğinden, sormuyordu.

Kapılar açıldı, vapura girdiler.

Hüseyin Korkmaz:

— Bilâdımız birinci ya, ikinciye oturalım, gel! dedi.

İkincinin geniş salonu işçiler, erkenci esnafla doluydu. Boş bir sıraya oturdular. Biletleri birinci olduğu halde neden ikinciye oturmuşlardı? Birinci neydi, ikinci ne? Birinci daha pahalıysa, ikinci, yani daha ucuz dururken ne diye pahalıya binmeliydi?

Sormadı, sormamak için kendini tuttu.

Ağa bir ara:

— Yusuf, dedi.

— Buyur?

— Bizim avrat olsa «bayur dinmez, efendim di» derdi.

— Amaan sende bire ağa..

— Doğrusun ya, sen sen ol, yanımızda hanım oldu mu, bennen pek konuşma. Konuşsan bile, şehirli biçimi konuş. Neden dırsen, bizim zilli, köylüce konuşmaya kızar!

— Ben de konuşmam bire ağa. Bugün, sen yartarken hanım bennen konuştu. Dili bir tatlı ki!

Hüseyin Korkmaz ciddileşti:

— Sakın aldanma tatlı dilme haa!

— Niye?

— Niyesini ben bilirim. Beni kandıran da tatlı dili olmadı mı? Neme gerekti benim parti marti, ocak mocak? Burası lâzım değil şimdi, işte böyle. Sen sen ol, konuşmaya kulak esma ve de tatlı diline inanma!

Dükkâna geldikleri zaman Memed'i dükkânın gerisindeki boş çuvalların üzerine yanlamış, gazete okur buldular. Öyle dalmıştı ki, ağa içeri girip, yanına gelinceye kadar tınmadı bile. Sonra gazeteyi atıp, ayağa fırladı.

Ağa:

— Kâtip nerde? dedi.

Memed, babasına göz ucuyla bakarak:

— Gelmedi daha, dedi.

Hüseyin Korkmaz üzerinde durmadı. Yusuf'la da sanki hiç ilgisi yoktu. Köşkten beri onunla şakalaşmamış, konuşmamış, karısını çekiştirmemiş, dereden tepeden yârenlik etmemişti. Birdenbire yabancı oluvermişti. Oluvermişti, çünkü hâl'e gelmişlerdi artık. Hâl'de koskoca kabzımalıdı, üstelik de partili. «Şuna bak» diyebilirdi komşu esnaf, «onurunu, kibirini hiç bilmiyor da, ciğeri beş para etmez biriyle ver yansın ediyor ahbaplığa!»

Zaten esnaf da sağdan soldan seslenmeğe, dükkânlarına buyur etmeğe başlamışlardı. Yandaki partili kabzımal arkadaşının dükkânına geçti.

Babayla oğul yalnız kalmışlardı dükkânda. Yusuf bir iskemle çekip oturmuş, oğluna bakmıyor, konuşmaya onun başlamasını bekliyordu. Memed de tıpkı onun gibi. O da babasının lâf atmasını, konuşma kapısını babasının açmasını bekliyordu. Haydarpaşa'dan beri terslik, alınganlık eden oydu. Ne demişti? «Burası İstanbul, seni söğüşlemişler baba!»

Vay ben de şehir gördüm, ben Çukurova gördüm, ben yabancı mıyım? Ya o gece Hüseyin beye kestiği? Anşa arka çıkıyor diye kıza demediğini komayışı?

Elindeki gazeteden gözlerini babasına usullacık kaydırды. Ters ters bakıyordu. Bakmadan bildiği üzereydi. Ne vardı? Ne olmuştu? Dün akşam işten döndükten sonra babasının odasına gidecekti, mahsustan gitmemişti. Biliyordu huyunu. Bir şeyi tutturdu mu tutturur, aksi aksi konuşurdu. İyisi mi, gitmemiş, yüzünü görmek istememişti. Daha şimdiden Anşa'ya takmaya başlamıştı. Baba değil ne olursa olsun «El kızı»nı ezdirmeyecekti. Haftadan haftaya gittikleri Hatçabası, Hatçabaemm eri nasıldılar. Hatçabasının eri en çok. Tam erkekti. Onun da babası anası avradı Hatça'ya artık eksik lâf etmişlerdi de, merhabayı kesivermişti. Bundan böyle onun anası da, babası da, kardaşları da hep Anşa'ydı!

Gözlerini elindeki gazeteden tekrar kaydırıp da babasının bakışıyla karşılaşınca, çaresiz gazeteyi indirdi, indirdi ya babası hemen çiviye koyuverdi:

— Tor öküzün boyunduruğa baktığı gibi ne bakıyon?

Memed'in canı alabildiğine sıkıldı:

— Sen ne bakıyon?

— Cemâline vurgunum da ondan!

Oğlunu nefretle gözden geçirdi. Başını önüne eğmişti aksi aksi. Ucunu bırakmak istemedi. Dalına binecek, içini iyice boşaltacaktı. Karşılık vermezse mesele yoktu, verirse... «

— El kızına uyup uyup babaya surat etmeyi mi belledin İstanbul gurbetinde, terbiyesiz?

Memed elindeki gazeteyi bırakıp kalktı:

— Ben terbiyesiz değilim!

— Terbiyesizsin!

— Değilim.

— Terbiyesiz olmasan, babanı ayağının tozuyan kenarda koyup el kızının yanma gitmen. Bunca yıl seni dünyaya getiren, kahrını çeken o değeldi!

— Biliyorum.

— Lâfımı kesme, dinle. Senin bildiğin yanıldığına yetmez daha. İstanbul gurbetine çıkalı daha bir sene dolmadı. Bense en azından on, on beş yıldır gurbet beklerim. Senin gibi değil, gurbetçiyim ben gurbetçi! Senin belleyip bir kenara attığın duvarcılığı yıllar yılı kullandım, ekmeğinizi çıkardım da senin gibi el kapısına, elden arta kalmışlara nefsimi indirmedim!

Memed nefretle baktı:

— Aıuşa'yı karıştırma!

— Karıştırma evet. Karıştırmaymış. Ayı mı, kurt mu ne belli ne olduğu?

— Ayıysa da, kurtsa da benim bileceğim şey...

— İnsan olan bir insan kendi kendine iş yapmaz, anaya babaya sorar, danışır. Sen tut, yazının "e idiği belirsizini nikâhla, babaya mabaya haber verme. Seni doğurtup doğurup bu boya getiren o muydu?

— Hiç kimse el kızından doğmaz!

— Maşallah iyi akıllar bellemişsin. Bu kafay-nan burnun daha çok sürtülür!

Memed kıyıya bıraktığı gazeteyi yeniden aldı, ama elinde tuttu, okumuyordu. Kara kara yıkık kaş-larıyla karşılara sıkıntıyla bakıyor, babasına cevap vermiyordu. Karşılarda kabzımal dükkânları, dük-kânlarda sepet sepet, küfe küfe, sandık sandık, ku-tu kutu sebzeler, meyvalar. İstanbul'un irili ufaklı esnafı dökülmüştü hâl'e. Mallara bakılıyor, fiyat-ları soruluyor, işe uygun gelirse satın alınıp hamal-ların sırtlarına yüklenip hâl'den çıkılıyordu.

Yusuf, oğlunu uzun uzun payladıktan, içini bo-şalttıktan sonra:

— Beri bak, dedi.

Memed sıkıntıyla baktı.

— Ne var?

— Akşam gene ağaynan birlikteydik, sabahle-yin de birlikte geldik. Ağa da, hanım da senin ken-di partilerine yazılmam istiyorlar haberin olsun!

Memed'in yüzünden isteksizliğin sıkıntısı geçti.

Bunu sezen Yusuf üsteledi:

— Duydun mu? Yoksa burda ekmek yiyemen habarın olsun!

Memed omuz silkti.

— Ne omuz silkiyon lan? İşinden atar seni, baş-ka yerde de ekmek bulamazsın!

— Bulamazsam bulamayım..

— Bulamazsam bulamayım mı?

— Bulamayım, yazılmayacağım!

Yanma yaklaştı:

— Niye yazılmayacaksın?⁹
 — Yazılmayacağım işte. Bana ne partiden martiden?

Ellerini arkasında bağladı:

— Ulan sen böyle değildin ezelde, senin aklını tekmi bu Anşa orospusu mu çelidi?

Memed'in eli şimşek gibi kalktı:

— Anşa'yı karıştırma, Anşa orospu değil!

— Dimek yazılmayacan?

— Yazılmayacam.

— Anşa'yı ordan, seni de burdan attı mı nörürsünüz?

— Atarsa atсын. Biz zati durucu değiliz...

Yusuf'un ağzı açık kaldı. Demek durucu değillerdi? Bir bakıma iyi miydi ne? Anşa'nın yerine Ümmü, oğlunun yerine de kendi. Ooooh!

Kâtip gelince babayla oğulun tartışması kesildi. Memed yanına gitti, ağanın geldiğini, onu sordugunu söyledi. Ufak tefek kâtibin sol kolu hâlâ askıdaydı. Memed'in yüzüne bile bakmadan, onu adam yerine koymadan geçip masasına oturdu. Yalnız:

— Doktora, pansumana gittim, dedi. Bu adam kim?

Memed:

— Babam, dedi.

Kâtibin şakası yoktu:

— Ne istiyor?

Yusuf'un tepesi attı:

— İstedğim bir şey yok. Hüseyin ağayla birlik-

te geldik sabahnan. Kendi şu yandaki dükkâna geçti, arkadaşının yanına...

Kâtip masasından kalktı, ağasını görmek üzere yandaki dükkâna geçti. Yusuf bayağı öfkelenmişti. «Ne istiyor»muş? Dilenciymiş de sadaka için gelmiş gibi. Böyle mi bellemişti yani?

Boş masasına baktı, içinden: «Bok!» diye geçirdi.

XVIII.

Zeytinburnu'nun küçük futbolcuları kızgın güneşin altında futbol oynuyorlardı sözde. Kimbiler hangisinin annesi, oğlunun yalvarmalarına dayanamıyarak, eski paçavraları toplayıp oğluna sözde «Top» yapmıştı. Beyaz top, bezden top. Bu topun gerçek «Top»la hiçbir ilgisi ycktu. Kazara havalanıp yere düşse zıplamıyor, korner atışlarındaysa töbe gelmiyordu. Korner atışlarında topun şandele yatkın olması gerekirdi. Sağ, ya da solaçık topu korner köşesine usulünce koyacak, birkaç adım geriledikten sonra koşup topun dibine sıkı bir vuruş, top kalenin tepesine süzülecekti. Süzülecekti ki, içler, ya da santrfor faydalanabilsin.

Korner atışlarından başka penaltıya bile gelmiyordu. Mahalle takımının ünlü penaltıcısı Fişek Hasan bile caket, pantolonlardan ibaret kale direklerinin en yetişilemeyecek açısma var gücüyle topu dayandığı halde, top gene de kalecinin kucağına ar-

mut gibi gidiyor, son maçta olduğu gibi, küçük Sarıkanaryalar'ı bir golden ve şampiyonluktan ediyordu.

Çoğu yalınayak küçük futbolcular terden sırlıklamdılar.

Hatça'nın iki oğlu da ötekiler gibi, suya batıp çıkmışçasına yaş, yaş, ama cıva gibiydiler. Kimin gözü görüyordu sıcağı, teri. Pazar günü öğleden önce saat on'da kupa maçları vardı. Ataryemez'le. Sementin küçük Sarıkanaryalar'ı dokuzar kişilik iki takım halindeydiler şimdi. Dokuzardan on sekiz çocuk, canlarını dişlerine takmış, olanca hünerleriyle tükenmez soluklarını tek seçici Çingene Hamdi'yle umumî kaptana gösteriyorlardı. Pazar günü Ataryemez'e çıkacak takımı onlar yapacaklardı. Bugün iyi oynar, gözlerine girerlerse, Pazar günü takıma da girebilirlerdi. Lâf değil, Ataryemez'di karşılarındaki. Sementin lig şampiyonu. Lig şampiyonu bu yıl Ataryemez olmuştu, ama asıl şampiyonluk küçük Sarıkanaryalar'm hakkıydı. Hakem neredense Sarıkanaryalar'ın aleyhine bir penaltı yaratmış, penaltıdan yedikleri golle bir sıfır yenilmişler, iki puan kaybedip ikinciliğe düşmüşlerdi. Ne inekti o hakem. Herkes biliyordu, para yediğini, iki gün sonra Bakırköy sahasında tek seçici Çingene Hamdi ağzını burnunu hoşafa çevirmiş, ama neye yarar? Şampiyonluk geri gelmemişti.

Lig şampiyonluğu gitmişti, bari kupayı kazanırlar da, sementin afili, bitirim kızlarına madara olmaktan, ti'ye alınmaktan kurtulsunlardı. Onun için,

canlarını dişlerine takmış, sıcağa, tere, tekmeyle fi-lân boşveriyor sağa sola alabildiğine koşuyorlar, bir yaygara, bir şamata sıcak Zeytinburnu havasını dolduruyordu:

- Pas ulan, pas be!
- İneğe bak ineğe. O kadar çalım yaparsan tabî kaptırırsın!
- Bağırma, lan!
- Ulan at bana at be, pozisyondayım be, ohooo..
- Önüm kapalı nasıl atarım yahu?
- Şuuut!
- Tuh be, o zaviyeye mi atılır?

Sarıkanaryalar'ın değişmez orta hafiydi Hatçe'nin büyük oğlu. Küçükse sol açıktı, ama değişmez değil. Bugün karşı takımda sol açık oynayan öğretmenin oğlu Makara Cemal'le çekişme vardı aralarında. Hatçe'nin küçük oğlu cılız olmasa değişmez sol açıklık onun hakkıydı ama, cılızdı. Karşısına ayıcı bir sağhaf, ya da bek düşmeyegörsün. Tüy gibi geçerken herifler bir dokundular mı, solaçık yerde!

Ayağına babasının taa 6-7 eylül gecesı kimbilir hangi Beyoğlu ayakkabı mağazasından eline geçirdiği sol iskarpin teki, sağ içten aldığı derinleme bir pasla ayıcı sağhafı atlatıp kaleye yıldırım gibi inerken, inek bek, sağbek bir omuz, Hatçe'nin küçük oğlu da top da kornere âdeta uçtular. Güneşte alabildiğine sertleşen yer yer taşlı toprak, dizlerini parçaladı, kan içinde kaldı. Oyun alabildiğine sürüp gi-

diyor, onunla hiç kimse ilgilenmiyordu. Kan içindeki dizleriyle ayağa kalkarken:

— Yuh, dedi. Yuh be, ayı oğlu ayı!

İki yaş büyük, abisi yaşında, ama ağabeyisinin bile kafa tutamayacağı ayıcı sağbek bereket hiç alın-gan değildi, solaçığın sözlerine gülerek:

— • Ne var kardeşim? dedi. Bir şey mi söylüyor-sun?

Kaleye yaklaşan soliçi kesmeğe koştu.

Canı yanıyordu Hatçe'nin küçük oğlunun. «İnek!» diye geçirdi. «İnek oğlu inek! Bacaklara bak, belim kadar. Tabî, her sabah süt içerse...»

Aklından ayıcı sağ bekin DP'li bakkal babası geçti. Babası da kendi gibi, ayının biriydi. Babasına boyuna asılıyormuş illâki partilerine girsin diye. Girmiyor babası, zorla mı?

Kıyıdaki külüstür dolmuş çamurluğuna gitti. Yıllar yılı kimbilir kimin attığı çamurluk, yağmur yiye, güneşte kuruya çürümüştü, pas içindeydi, ama gene de işe yarıyordu. Dizleri yaralanan solaçık git-ti, üzerine çıkıp oturdu, bacaklarını aşağıya sallan-dırdı.

Dizler, iyice sertleşmiş toprakla taşların yüzün-den kan içindeydi. Duru, tatlı iki kan şeridi iki diz-den ayak bileklerine doğru sızıyordu. Kıcı siyah si-yah yamalı kısa lâcivert pantolonunun cebinden çı-kardığı bezle sildi. Kan man, bacağının sızısı mızısı vızgeliyordu. Tek seçiciyle umumî kaptanın pazar günü Ataryemez'e karşı oynayacaklarım bilse aldı-rış etmiyecekti, ama sanmıyordu. Ataryemez'liler

zaten çok kırıcıydılar. Koca koca çocuklar. Hamdi i âbi öğretmenın oğlunu oynatalım demişti. Bugün ne iyi gidiyordu, Hamdi âbi bile. «Ulan bizim keçiye i bak, amma kıvırır bel!» diye bağırmişti. Lâkin şu i ayıcı sağbek...

Sağbeke ters ters bakarken, gözü birden taa karşılardan gelmekte olan Ayşe ablasına ilişti: Elinde gene gazete kâadına sarılmış büyücek bir paket, istasyondan geliyordu. Neydi bugün günlerden? Perşembe mi? Tamam. Ayşe ablasının izin günü. Akşama Ayşe ablasının kocası Memed eniştesi de gelirdi. Babası, Memed eniştesi, Ayşe ablası, annesi, âbisi, Rıza usta filân, çaylar demlenir, cigaralar fora, ooh gece yarılarına kadar konuşurlardı. Çok seviyordu böyle geceleri!

Külüstür çamurluktan indi, bağırdı:

— Âbii!

Ortahaf âbisi duymadı. Hiç durmamacasına,] sağa sola koşuyor, en çok da Karşı takımın santrfo- İ runu marke ediyordu. Egzersiz meksersiz, saha kenarında tek seçiciyle umumî kaptan onlara bakıyorlardı.

— Âbiiii, âbi be!!

Kulağına kardeşinin sesi ilişkin değişmez ortahaf o sırada saha kenarına gelmiş, santrforu marke ediyordu. Durdu, aldırmadı. Marke ediyordu, boru mu? Taç atılacaktı...

— Ulan âbi diyorum be, âbiiii!!!

Atılan tacı kafayla kesip topu uzaklaştırdıktan j sonra:

— Ne var lan? dedi.

— Ayşe ablam geliyor!

Kardeşi o sıra Ayşe ablasının geldiğini değil de, başka bir şey haber verse, ya da sorsaydı, basardı küfürü, ama Ayşe ablaları geliyordu demek? Ayşe ablalarının gelmesi demek, kalıpla beyaz peynir, tereyağ, elma, armut, muzun gelmesi demekti.

İştahla sordu:

— Hani?

Parmağıyla gösterdi:

— Bak, taa orda!

Gördü, yüzünden memnunluğun aydınlığı geçti. Geçti ama, o kadar. Çünkü karşı santrfor markeden kurtulmuş, topu ayağına geçirmişti.

Koştı.

Küçük de Ayşe ablasına taraf koşmağa başladı. Yaklaşınca dikkat etti ki Ayşe ablası bugün gene sevinçli. Sevinçli olduğunu, yüzünün güleçliğinden anlamıştı. Memed eniştesiyle darıldıkları günler nasıl öfkeli, yüzü nasıl asık, kapkaraydı. Ama sonra barışmışlardı da karalık maralık, sıkıntı mıkıntısı uçup gitmişti.

Şimdi de öyleydi işte:

— Hoş geldin Ayşe abla!

— Hoş bulduk dilini dişini yediğim..

Ayşe bu iki kardeşi çok seviyordu. İstanbullu çocukları gibi, dilleri bir kibardı ki. Memed'le evlenmeden çok önce bu çocuklara, bu çocukların kibarlığına bakar, günün birinde evlenip, kendinin de bunlar gibi çocukları olmasını Allahtan dilerdi.

Ama analarıyla babalarının kaba, kubat dilleriyle eğlenecekler, onlarla alay edeceklermiş. Varsın et-sinler, varsın misafirlerin önünde onları mahcup et-sinlerdi.

Gözü birden çocuğun yaralı, kanları çizgi çizgi, kurumuş bacaklarına gitti:

— Ne oldu dizlerine kurban?

Çocuk umursamadı. Gözleri Ayşe ablasının elindeki pakette:

— Boşver, dedi. Ufakiş!

— Aboo.. Gene topta mı oldu?

— Boşver dedik ya!

Paketi Ayşe ablasının elinden aldı:

— Neler getirdin gene bize?

— Bilmiyon mu?

— Bilmiyon mu değil Ayşe ablacığım, bilmiyor musun de. Bu kadar zor mu bunun doğrusunu söylemek?

— Dilim dönmüyor.

— Bizim okulda olsan bizim bayan öğretmen-den sıfırı yerdin!

Ayşe'nin hiç gücüne gitmedi. Bugün kimseye, hiç kimseye kızmağa niyeti yoktu. Kızmağa niyeti olsa bile kızamazdı. öylesine iyi, öylesine öfkeden uzaktı. İçinde bir sevinç, bir ferahlık, aydınlık bir şeyler...

— Anan nörüyor?

Anladığı halde:

— Bir şey ördüğü yok, dedi.

— Amaaan sen de!

— Nörüyor. Ne yapıyor desene!

— Diyemiyom lan, diyemiyom işte!

Gene takıldı:

— Diyemiyorum, diyemiyorum işte. Ha! Ayşe abla, bu pazar Ataryemez'le iddialı kupa maçımız var. Eniştemi alıp gelsene!

Durdu, karşılık bekledi. Sanki Ayşe'nin fikri vardı da pek merakındaydı.

— Ha Ayşe abla? Gelecek misiniz? Lik maçlarında şampiyonluğu kaptırdığımıza ne bakıyorsun. Kupa maçında hezimete uğratacağız, şerefsizim!

Ayşe duyuyor, anlamadan geçiyordu. Ayşe'nin akli fikri karnındaydı. Çünkü günü geçmişti, gebe kaldığını sanıyor, seviniyordu. Hattâ gebe kalır kalmaz karnı da büyümüştü sanki. Büyümüştü de yürürken zorluk veriyordu.

Yüklü farzettığı karnını avucuyla okşadı.

Çocuksa kendi havasında, boyuna anlatıyordu:

— ... enayiler, hakemi tavlamışlar, bir penaltı. Tamam, gol. Bu sefer kül yutmayacağız ama. Şu ayağım... Bizim sağbek de ayının biri. Ulan ben hasım oyuncu muyum? Öyle çıkıyor ki. Ayşe abla!

Kendi havasında:

— Hı?

— İnsan her sabah tereyağıyla, sütle, peynirle kahvaltı yapsa...

?

— Ha Ayşe abla? Ayşe abla be, ne düşünüyorsun?

Kendine geldi:

- Ben mi?
- Sen.
- Hiç.
- İnsan diyorum, her sabah tereyağı, süt, beyaz peynirle kahvaltı yapsa, bizim sağbek gibi ayıcı olur değil mi?
- Ne bileyim ben?
- Hergele öyle ayıcı ki. Geçende bana çenele-rini kırarım dedi. Hastır lan dedim, baban DPlı di-ye mi kuruluyorsun? (Sordu) Ayşe abla, benim ba-bam ne DP li ne de CHP li. Hangi partiden?
- Ne bileyim ben?

Boy atmış günebakanlarla porsuk sarmaşıklı-rın güneşte tenbel tenbel yattığı tahta barakalar, ya da paslı teneke duvarların aralarındaki daracık yollardan geçip eve geldiler. Hatçaba evinin ufacık bahçesine gene leğenini yerleştirmiş, güneşin altın-da bitmez tükenmez çamaşırlarından birini yıkıyor-du.

- Anan gene çamaşır mı yuyor?
- Çocuk düzeltti:
- Yumuyor, yıkıyor.
- Amaan sen de.
- Aman tabi. Düzelteceğim senin dilini..
- Koca ağaç düzelir mi?
- Düzelir.
- Elinde paket, biraz koştu, seslendi:
- Anneee!

SPARTACUS

Hatçe çamaşır leğeninin başından terli terli baktı.

— Ayşe ablam geliyor!

Başını salladı kendi kendine, sonra gene işine koyuldu. Zaten bekliyordu. Bakalım kocasıyla kaynatasının çekişmesi neye bağlanmıştı? Geçen hafta hep birlikte gelmişler, babayla oğul birbirleriyle pek konuşmamışlardı. Hatçe'ye kalırsa, kaynata haksızdı. Kıranta herif ne istiyordu yalabuk oğlandan? Gazete, kitap okuyormuş, babasına evlâtlık etmiyormuş, ekmeğini yediği patronunun partisine girmiyormuş. Kocasının dediği gibi, aferindi oğlana. Ne diye girecekmiş? Girmezse işinden atarmış. Atsın. Bileğinde duvarcılık gibi bileziği olduktan sonra... Sonra çok öğüneçti kıranta herif. Kimse konuşmasın bir ben konuşayım. Varsa emmisi, yoksa emmisi, ikide birde «Emmim dirdi ki!» Kime neydi emmisinden?

Başını yeniden kaldırıp baktı, iyice yaklaşmışlardı. Bakalım Anşa'nın yeni havadisleri var mıydı? Olmaz olur mu? Anşa bu. Keyifliyse dilli düdük gibi...

Küçük oğlu elinde paket, koşarak yanına geldi:

— Bak anne!

— Kadının gözü pakete değil, oğlunun kan içindeki bacaklarına ilişti, telâşlandı:

— Noldu bacaklarına lan?

— Hiç.

— Nasıl hiç? Gel burıya bakayım!

İstemiye istemiye gitti:

— Yahu top oynarken diiştüm!

— Hay Allah gözünü kör etsin topun da, icad edenin de. Gel şöyle bakıyım!

Oğlunun 6 - 7 Eylül gecesinden kalma sarı sol tek ayakkabı bulunan bacağına bileğinden tutup leğene iyice çekti:

— Şu kanlara bak, tuuu...

Leğendeki sabunlu suyla hoyratça yıkamağa başladı. Çocuğun canı yanıyordu:

— Yavaş be, yavaş be yahu, ohoooü!

— Oho ya. Donuz, ohoymuş...

Bacağı, bacağın kurumuş kanlarını, kirlerini iyice yıkadı. Sonra ötekini. Bu sırada Ayşe de neşeyle girmişti bahçeden içeri:

— Hatçaba, Hatçaba kız. Ne duruyon, müjdeni istesene!

Oğluna sinirli, başını kaldırıp baktı:

— Ne oldu da?

— Nene ilâzım? İşte sen müjdeni!

— Kaynatangil Suvaz'a geri mi gittiler?

— Yok canım...

— Ya?

Bir kıyıdaki alçak tahta iskemleyi altına çekip oturdu:

— Başka. Başka ya, kaynatamın hiç çekileceği kalmadı Hatçaba. Derdi zoru ben. Ne yazının cılbaklığım kalıyor, ne de aç itliğim Memmed ona uymuyor şükür, uysa, al başını geç git!

— Dükkâna yerleşti değil mi?

— Yerleşti yerleşmesine ya, irahat dursa...

Hatçe'nin küçük oğlu elindeki paketin ucunu delmiş, az ilerde hem tereyağı parmaklıyor, hem de annesiyle Ayşe ablasının konuşmalarına kulak veriyordu.

— İrahat değil, dedi. Rahat.

Duymadılar. Duydular, aldırmadılar. Muhabbeti hemencik sardırılmışlardı:

— Nörüyor?

— Nörececek? Giden hafta da gördünüz ya, partimi, ocak mı neyse, ille yazılsın diye ağadan da hanımefendiden de çok zorlatıyor. Memmed bir kızıyor ki!

— Memmed değil, Memed!

— Eniştenin sözünü dinleyin, buralarda bir ev bulalım size kiralık, bir tek oda olsa da yeter. Çolunuz çocuğunuz yok. Geçin gelin. Sen fabrikada çalışırsın, Memmed de duvarcılık işi bulur, istanbul iş dolu!

— Ben de öyle diyom ya, bırak kendi akıl etsin. Sonunda babaynan oğul barışırlar, arada ben kötü olurum. Öyle değil mi ama Hatçaba?

— Doğru.

— Şimdi babasının zoru re? Ben. Niye? Güya oğlunu ben dolduruyormuşum. Oğlu işin içinde, içinde olduğundan da babasının iftirasını görüyor, benden taraf oluyor. Olsun. Oğlan bir gün kızar, yörü kız der bana, katar beni önüne, köşk de, dükkân da varsın kaynatamnan çocuklarının olsun!

— Kız dedin de, kız ne yapıyor?

— Ümmü mü? Görme.

— Görme değil, görme!

Anası kızdı:

— Dırlanıp durma da savuş git şurdan lan ha!
Ee?? f

— Yeni entariler yapıldı, ayakkabı alındı. Hanım da, bey de Ümmü diyorlar bir daha demiyorlar. Sokakta mokakta görsen töbe tanıyaman! (Sinirlendi) Tanıyaman ya, duuur, herkes Anşa değil. Yarın o bakkalın çırağı mırağı ardına bir düşsünler...

— Gafur'dan ne haber?

— Haa, bizim kaynata ne diyor geçende biliyon mu?

— Ne diyor?

— Diyor ki, Gafur mapıstan çıksın soracam diyor. Hem beni soracakmış, hem de Memmedi!

— Memmedin neyini soracakmış?

— Köyden Gafur'u deyi gelip de Gafur'un niye ortada koduğunu! Diyor ki, bir terbiyesizlik etmesen Gafur ağan seni ne diye ortada koşun diyor. Belâ herif canım. Amma bırak, böyle olduğu daha iyi. Ben ona ezelde bırak, getirme, yerlerinden oynatma dedim de bana küstüydü, biliyon! Şimdi bana hak veriyor amma, neye yarar? (Gününün geçtiğini hatırladı) Haa, dur hele kız, şeyun geçti!

Gözocuyla Hatçabasmm küçük oğluna baktı. Yere oturmuş, bacaklarını yanlara açmış, paketi bacaklarının arasına almış, yırtıktan tereyağını parmaklayıp duruyordu. Her parmak tereyağıyla bir parça daha güçlenip kuvvetlendiğini sanıyordu.

Ayşe oğlanı dalmış, kendi işiyle meşgul görünce sakınmağa lüzum duymadı.

— Duydun mu? Günüm geçti!

— Essalıdan mı?

— Vabalın boynuma.

— Kaç günün geçti?

— Üç .

— Belli olmaz daha.

— Niye be Hatçaba? Eskiden bir gün bile şaşmazdı..

— Bakma.

Cin gibi oğlan, sordu:

— Anne, gün geçmek ne demek?

Hatçe'nin aklı gitti:

— Kalk defol burdan lan!

Çocuk büsbütün ilgilenmişti:

— Ayıp bir şey mi yâni?

Leğenin başından üstüne hamle etti:

— Lan defol git şurdan eliyorum ha!

Oğlan paketi bırakıp ayağa kalktı:

— Ayıpsa niye konuşuyorsunuz? Ben de bizim bayan öğretmene sorarım!.

Hatçe leğenden bir avuç sabunlu su alıp oğluna attı:

— Türemiyesice seni!

— Sorarım, vallahi de sorarım, billâhi de sorarım!

— Lan ayıp oğlum, vallaha ayıp!

— Olsun, sorarım.

— Eh, o baban gelir akşam değil mi?

— Gelsin.

Boğulacak kadar hırslanan Hatçe leğen başından hışımla kalkıp çevrede taş aranırken, çocuk tek sarı pabucu, ince uzun bacakları, kısıcık pantolonuyla koşarak gecekonduarın arasında kayboldu.

Hatçe yerine oturduktan sonra gülerek:

— Piç, dedi. Veledi zina kıız. Şimdiki zaman çocuklarının tümü de veledi zina vallaha. Sorar mı dersin ?

Dalgın Ayşe:

— Kime?

— Öğretmen bayana.

Ayşe, allı morlu başörtüsünü ensesine itti:

— Yok canım sen de, sorar mı?

— Sorar kıız, vallaha sorar!

— Sorarsa sorsun.

— Ayıp bee!

Ayşe de iskemlesini leğene yanaştırıp Hatçabaşınm çamaşırına girişti. İki kadın, kalın bilekli elleriyle çamaşırları bir yandan güçlü güçlü yıkıyor, bir yandan da konuşuyorlardı:

— Ya Hatçaba, böyle işte!

— Demek herif Gafur'un mapisten çıkmasını bekliyor ?

— Bekliyor. Beklesin. Çiğ yimedim ki karnım ağrısın. Heye, it, ardımda çok dolandı amma ne ütü? Ne ütebilir? Benim için löyle böyle diyemez!

— Dirse ya? dedi Hatçe.

Sinirlendi:

— Allah gözünü kör eder dirse. işte siz de bili-

yorsunuz, benim ona meylim oldu mu? Olmadı. Diyemez, dese bile Memmed inanmaz. Memmed gibi yok. Allah istediğim gibisini verdi. Hani bakıyom da, çok huyu tıpkı eniştem. Eniştem gibi bu da hiç bir şeye kolay kolay inanmaz. Gafur'un dediğine inansa bile, yemin ederim, kitaba el basarım. Daha olmadı mı, ondan sonrasını Gafur düşünsün gayri...

Hatçe kuşkuyla baktı:

— Nörecen kız?

Gözleri dolu dolu oldu. Başörtüsünün ucuyla sildi, Hatçabasına karşılık vermedi. Herhalde bir şeyler yapması, vurup kafasını yarması gerekecekti. Allah yok muydu? Bilmiyor muydu tekmi gizlileri? Gafur'un eline eli değmiş miydi? Yalnız Gafur'un mu? Bakkalın parlak çırağının da. Hangi yadırgı erkeğin eline değmişti eli?

Hatçe usulüyle öğüt verdiyse de Ayşe'nin kulağına girmiyordu. Mapise atmak değil, assımlardı isterse. O türlü kızlardan olmuş muydu ki kaynatasına böyle böyle diyecekler? Dememeleri lâzımdı. Derlerse, ufaktan bir şeyler derlerse koca herifin nasıl dört elle sarılıp «Bizim gelin şöyleymiş, bizim gelin böyleymiş...» diye dünyaya yayacağını biliyordu. Rezil olurdu be. Rezil olunca da kocası: «Yaa, demek benim bilmediğim böyle böyle işlerin varmış..» diye yüz çevirir, çocuğu bile olsa, başını alıp giderdi.

İçini dertli dertli çekti. Hatçaba'sına baktı. Kadın kendini çamaşıra vermiş, dalıp gitmişti. Bu dünyada Memmet'den sonra da Hatçaba'sıyla kocasından başka sahibi, dayanağı yoktu. Memmed Gafur'-

un yalanıyla babasının ağzına bakar da onu bırakır-
sa, vallaha da vururdu Gafur'u, billâha da. Karnın-
dakinin babası olmadıktan sonra haramdı bu dünya!

Usullacık:

— Hatçaba, dedi. Kurban!

Sesi titrek, yumuşak, zavallıydı.

Hatçe şüpheyle baktı:

— Hı?

— Önce Allah, sonra Memmed, ondan sonra da
şahabım sizsiniz. Beni ortada komazsınız değil mi?

Hatça'nın içi parçalandı:

— O nasıl lâf kız, nasıl lâf o bacım?

— Bu Gafur'nan, kaynatamdan pek korkuyom.
Neden dirsən, Gafur zamanmıa ardımda çok düştü,
hiçbir şey ütemedi. Hattâ birinde beyefendiye de de-
dim de kızdı, alacağın olsun dedi. Kaynatam beni
ondan sorarsa Gafur bire bin katar, herifi cin atma
bindirir. O da Memmed'i inandırır vallaha!

Hatçe:

— Korkma, dedi. Yukarda Allah var. Tekmil
gizlileri bilir. Sonra, deliye bak. Biz neciyiz kız?

— Size de inanmazsa ya?

— Müslüman değil mi bu? Kitaba el basarız!

Ayşe gene de boynunu büktü, bir süre kendi
kendine, kendi yalnızlığı, garipliği, yetimliğine ağla-
dı. Sonra hem ağladı, hem de Hatçaba'smın çama-
şırlarına yardım etti. Çamaşınar bitip, serildikten
sonra iki kadın, evin bahçesine sofrayı serdiler, ha-
mur tahtasını üzerine koydular. Güneş devrilinceye
kadar bulgur pilâvı, turşu hazırlandı. Güneş iyice

devrilip, karanlık alacası Zeytmburnu gecekondu-larını yutunca, Hatça küçük gemici fenerini yaktı, gecekondularının duvarındaki her zamanki çiviye astı.

İstanbul'un sonbaharı uzun sürdüğünden, havada yağmur bulutları dolaşsa, arada yağmur serpeleyip geçse bile yaz, yazın sıcak günleri kolay kolay gitmiyordu.

Erkekler çok bekletmediler. Önce Hatçe'nin kocası, elinde üzüm paketiyle geldi. Paketi karısına verdi, karısının hazırladığı yere gitti, tahta iskemleye oturdu, ayaklarını yıkamağa başladı. Çalıştığı Emaye fabrikasının asit dairelinde ölesiye çalışan kadınlar yüzünden kuru usta, fabrika sahibiyle kötüleşmiş, işi bırakmıştı. Adamır işi bırakmadan önce söylediği sözler şimdi beynine Lalyoz gibi iniyor, düşündürüyordu. «Asit dumanı içinde kısırlaşan işçi kadınlar da insan. Onlar bu dünyaya en az sizin kadar yaşamak için geldiler. Onların ölümü bahasına viski içerken kalpleriniz sızlamıyor mu?» demişti kuru usta.

Hatçe geldi, kocasının ayaklarını yıkamağa başladı. Bu arada adamın sıkıntılı haline dikkat etmişti.

— Canın niye sıkkın? Ne var?

Adam her şeyi uzun uzun anlattı. Hatçe, kocasının çalışmakta olduğu Emaye fabrikasındaki çalışma şartlarının kötülüğünden haberi-ydi. Kocası her zaman anlatırdı. Bir asit dâiresi vardı, çevreye boyuna asit buharı saçılır, kadm işçileri zehirlemekle kalmaz, doğurabilme kudretinden keserdi. Hattâ al-

tı aydan çok dayanabilen kadın görülmezdi bu asit dâiresinde de, karısından bık'p, ayrılmağa karar vermiş birtakım kocalar, karıları ölsün, yeniden evlensinler diye karılarını bu asit dâiresinde çalıştırırlardı. Kocasını anlatmıştı Hatçe'nin, biliyordu.

— Gene asit dâiresi yüzünden mi çekişti usta? Adam başını salladı.

— Lâkin, dedi. Aşkolsun. Çok yiğit insan!

— Anşa'yı sormuyon ya?

— Hangi Anşa'yı? (Hatırladı) Bizim Anşa'yı mı? Geldi mi?

— Deha orda oturuyor, görmedin mi?

— Görmedim. Kaynatasıyla nasıl gidiyorlarmış?

— Sorma. Fıkara hep ağladı be..

— Niye?

— Kaynatası Gafur'un mapisten çıkmasını bekliyormuş.

— Nolacakmış çıkınca?

— Anşa'yı soracakmış..

— Neyini soracakmış Anşa'nın?

— El kapısında çalışıyor ya, ne yolda gezdiği ni...

— Vay mel'un, vay çıfıt herif. Demek Gafur'dan tahkikat geçecek? Adam Gafur'dan tahkikat geçer mi? Gafur doğruyu söyler mi? Gafur, adamın olacak işini bozar. Gafur bu!

— Onun için yakmıyor zaten fıkara ya. Gafur doğruyu söylemez, bire bin katar diye korkuyor. Ne dedi biliyon mu?

Ayaklarının yıkanması bitmişti. Karısının ge-

tirdiği bezle kurulayıp, 6 - 7 Eylül gecesi Beyoğlu talânmdan Zeytinburnu'ya getirilip el altından satılırken ucuzca satın aldığı, Maçka, Şişli, Nişantaşı apartmanlarındaki beyefendilerin giydiği zarif terliklerini ayaklarına geçirdi, ayağa kalktı:

— Ne dedi?

— Allah'tan, bir de Memmed'ten sonra şahabım sizsiniz, beni ortada komazsınız değil mi dedi!

Adamın içi burkulmuş, sarsılmıştı. Anşa gibi bir kız... Hani şurda kendi yok, Allahı vardı... Namus cihetinden değil Gafur, hiç kimse hiçbir şey söyleyemezdi.

O hızla Ayşe'nin yanına gitti:

— Bacı bacı, dedi. Kendini hiç üzme. Değil Gafur, hiç kimse sana namus cihetinden toz konduramaz. Evel Allah, sonra arkan biziz. Biz olmasak bile aslan gibi kocan var. Sen o oğlanı tanımamışsın daha. Ne dirlerse desinler, o seni muhannata güldürüp, zebun eder mi hiç?

Tam bu sırada, Zeytinburnu gecesinin elektrik ışıklarıyla benekli alacasından Memed de geldi, bahçe kapısından ağır ağır girdi. Elinde filede meyve, sebze. Ayşe sevinçle koştu:

— Hoş geldin Memmed!

Memed'in canı sıkkın olmalıydı, usullacık:

— Hoş bulduk, dedi.

Ayşe'nin aklı gitti:

— Ne o? Canın mı sıkılıyor ne?

— Bırak şimdi.

Önden yürüdü. Hatçaba'yla kocası karşıladılar.

Selâm, hoş beşten sonra sofraya başına geçilecekti ki, Ayşe:

— Ayaklarını yuyacan mı? dedi.

— Yusam iyi olur.

Az önce Hatçe'nin kocasının yıkadığı yere gittiler. Ayşe, tıpkı Hatçabası gibi kocasının terden pişik pişik, kirli ayaklarını hazla yıkadı.

— Ne diye sıkılıyor canın?

— Hiç canım.

— Babannan mı atıştın yoksa?

— Bırak.

— Benim için mi?

Onun içindi ama, «Senin için!» demekten çekindi. Esasında atışmalarının sebebi başkaydı. Gene şu VC. ye yazılmak işi. Ağaları Hüseyin Korkmaz zorlatıp duruyormuş. Memed VC. ye yazılsın, yazılmazsa burada ekmek yok ona diye. Memed de geçen, evvelki haftalar Hatçabası'nın kocasına sormuş, danışmış, enişte CHP. li olmadığı halde, «Girme» demişti. Bu sebepten girmiyordu, girmiyecekti de!

— Çok çok işi bırakırım, dedi.

Ayşe anladı:

— Haa, şu mesele için mi?

— Esası o mesele ya, seni karıştırdı. Tepem attı!

— Beni mi karıştırdı? Niye?

— Güya sen girme diyesiymişsin..

Ayaklarını yıkayıp kalktı. Ayşe güzelce kuruladı. Memed:

— Hatçabama söyliyek, enişteme de, bize burdan bir oda bulsunlar, dedi. Ne diyon?

Ne diyecekti Ayşe? İyi olurdu, güzel olurdu, taddından yenmezdi. Sevinçle koştu. Kalın camlı ufacık gemici fenerinin sarı ışığı altındaki yuvarlak ekmek tahtasını çevreleyip oturmuş Hatçabasıyla eri, çocuklarına âdeta müjde verdi:

— Müjde Hatçaba, enişte müjde, Memmed sonunda dediğime geldi!

Merakla sordular:

— Ne oldu?

— Söyliyek Hatçaba'ma da bize burda bir oda bulsun, dedi.

Memmed de ağır ağır gelmişti. Hatçe:

— Öyle mi Memmed?

Duymuştu zaten:

— Öyle, dedi. Baba maba... Bıktım usandım be...

Sofraya o da ötekiler gibi bağdaş kurup oturdu. İki kadın güle oynıya bulgur pilâvını, turşuyu, üzüm kabını, destiyle suyu getirdiler. Sofra başında, yemek yerken konuşmak gûnahtı. Buna gerçekten inandıklarından değil atadan kalma bir alışkanlıkla uymuşlar, konuşmuyorlardı. Konuşmuyorlardı ama hepsinin içinde de bu: Anşagıl in köşkü bırakıp Zeytinburnu'na yerleşmeleri. El kapılarında hizmetçilik etmektense, biri zenaatmı kullanarak duvarcılık yapar, öteki de yakın fabrikalardan birinde bir kadın işi bulur, sırt sırta verir geçinir giderlerdi.

Yemeklerini bitirip çekildikten, erkekler cigaralarını yaktıktan sonra yârenlik başladı:

Hatçe:

— Bu akıl iyi çocuklar, dedi. Vallaha da iyi bb akıl, billâha da. El kapısında hemikçilik ideceğini-ze...

Küçük oğul:

— Edeceğinize, diye annesini düzeltti.

Küçüğün büyüğü dirseğiyle dürttü:

— Kes lan!

Memed çocukları duymamış göründü:

— Doğru.

Hatçaba'nın kocası:

— Yarın birkaç kuruşunuz olursa, bu yakınlar-da elli altmış metre arsa alır...

Hatçe kocasını tamamladı:

— Bir gecekondur da siz oturtursunuz!..

Memed gülerken karısına baktı. Kadın anlayışlı anlayışlı başını salladı. Bunu gecelerce düşünmüş, hayaller kurmuşlardı. Babasıyla kardeşleri öbür odada ayrı baş çeker, ya da babasıyla şeytanları pek barışan Hüseyin Korkmaz'ın salondaki masası başında yârenliği sardırırlarken, onlar hep bu gecekondur üzerine konuşmuşlardı. Ayşe'nin bir kenarda birkaç kuruşu vardı. Bu birkaç kuruşu verince arsayı alamasalar bile borçlanırlar, ikisi de çalışacağına göre, nasıl olsa öderlerdi.

Hatçaba'nın eri:

— Orasını düşünmeyin, dedi. Zeytinburnu'nun içinde olmasa bile, şu yukarlarda, Beştelsizler'de, Ye-

şiltepe'de ucuz arsalar var. Birazını verirsiniz, birazını da yavaş yavaş...

Yakınlardaki DP. li bir radyo, derinleşmekte olan Zeytinburnu gecesine «Muhalefetin yanlış tutumunu beğenmeyip VC. ye geçen sayın yurttaşlar»m isimlerini okumağa başlamıştı. Hatçe'nin kocası gene her zamanki gibi içerlemişti. içerleyişi CHP. ya da MP. li filân olduğundan değil, çalıştığı fabrikanın ustalarından bâzılarıyla bir kısım işçilerin belirttiklerine göre, VC. lerin çalışan insanlara hiçbir şey veremeyeceği, yurda daha iyi yaşama getiremeyeceğine inanmasındandı. Sonra bu ocaklar kimin kesesinden kuruluyordu?

— Haydi içeri girelim!

Kalktılar.

İki kardeş dışarda, yalnız kalmışlardı. Büyük:

— Ulan, dedi. İkide birde, herkesin önünde an-neni bozma demedim mi sana?

— Yanlış söylüyor be âbi!

— Sana ne? Senden önce ben varım. Sen kendine bak!

Küçük bozulduysa da pişkinliğe vurarak:

— Bu pazar takım nasıl kuruluyor? dedi.

Mahalle takımının değişmez orta hafi omuz silkti:

— Sana ne?

— Niye be âbi?

— Nasıl olsa sen hava alıyorsun!

— Niye?

— Niyesi var mı be? Bir dokunuyorlar, paat yerde...

— Hamdi âbi mi söyledi?

— Kim söylediyse söyledi, sen yoksun!

Kardeşini sofra başında düşünceli bırakıp kalktı.

Küçüğün iyice canı sıkılmıştı. Yaralı dizlerine, ince bacaklarına baktı. Gerçekten de, hep sinir, hiç et yoktu. İnsan her sabah tereyağı, beyaz peynir, sütle kahvaltı etmeliydi ki. Peki ama, âbisi de onun bulabilip yediklerini yiyordu da o ne diye daha kalın kemikli, çok daha topluydu?

Havaya baktı. Kirli bulutlar. Allah mı öyle istemişti? Öyle istediye, niçin? Ne yapmıştı ona da bacaklarını ince yaratmış, ayıcı bekler çarptılar mı yıkılıyordu?

Babasıyla Ayşe ablasının kocası çıkınca düşünceleri silindi:

— Nereye baba?

— Sendikaya!

— Ben de gelim mi?

— Ne işin var?

— Nolur be baba?

Kapıda hemen annesi belirdi:

— İşin yok!..

Bu sefer ona döndü:

— Niye be anne?

Kadın parladı:

— Niyeymiş. Bütün gün it ayağı yimiş gibi seğirttiğin yetmiyor mu? Yat, keyfine bak, zebani!

«Yemiş» lâfına takılmıştı, az kalsın düzeltecekti, âbisini'hatırlıyarak vazgeçti:

— Amaaan, dedi. Erkenden yat. Tavuk muyum ben?

Kimse duymadı.

XIX.

Gafur hapisten öfkeyle çıktı.

Ne yaralayıp, yaraladığı adam yüzünden içeri düşüşü, ne îflâhsızın Yusuf'un çoluğunu çocuğunu toplayıp köşke yerleşiş, ne de hâl'deki kabzımal dükkânına, onun yerine geçip kuruluşu. Ona asıl koyan, öfkeden kudurtan Memed'di. Memed her şeyden önce Ayşe'yi almıştı. Babasıyla kardeşlerini getirmiş, köşke yerleşmişti ki, ttanbul'a dürülü yorganı, tahta bavuluyla gelip ortada bırakılmanın öcünü kat be kat almış oluyordu böylece.

Saat gecenin dokuzunu geçe, semt bakkalından içeri girdi.

— Selâmünaleyküm!

Yakışıklı çırak gene tezgâh gerisine içkisiyle mezelerini hazırlıyordu. Baktı, gördü, bakıp görme-siyle de dehşetli bir sevinç başladı gözlerinde:

— Vay, Gafur, çıktın ha?

Koştı, arkadaşıyla sarıldı, öpüştü. Sonra merakla sordu:

— iyi ama, yarın değil miydi tahliyen?

Gafur başını iki yana salladı:

— Yoo, bugündü.

— Yahu nasıl olur? Ben buraya yazdıldım. Yarın gelip seni hapisane kapısında bekliyecektim!

Duvarda asılı ceketinin iç cebinden aldığı kırış kırış defterinin yapraklarını çevirdi çevirdi, buldu, yanılmıştı:

— Tuu, yanılmışım. Bugünmüş...

Gafur umursamadı:

— Aldırma, çıktım ya!

— O kadar, dedi çırak. Çok bakalım...

Götürdü, defterini ceketinin iç cebine yeniden koydu, geldi:

— E, anlat bakalım arkadaş...

Gafur bayağı ağırlaşmıştı:

— Ne anlatayım? Havadis: sende...

Çırak iskemleyi altına çekip oturdu:

— Elim değip sana yazamadım. Seninkiler çekip gittiler.

— Kim?

— Memed'le karısı.

— Gafur'un içinden ulaşılmamış, ulaşılamamış Ayşe'yle Memed'e karşı duyulan kıskançlığın acısı bıçak gibi geçti:

— Anşa mı?

— Ayşe.

— Niye gittiler?

— Valla sebebini bilmiyorum ama, babasıyla arası açılmıştı galiba..

Gafur'un gözleri parladı:

— Babasıyanan arası mı açılmıştı? Vay anası-

m.. Dırnaksıza bak. Demek babasıynan. Nereye gittiler?

— Zeytinburnuna.

Gafur:

— Haa, dedi. Hatçabasıgil'in yanına. Şimdi oldu. Lâkin oğlana bak be! Demek babasıynan...

— Arası açıldı. Çek bakalım... işittiğime göre, Memed yapılarda duvar ustalığı yapıyormuş şimdi, karısı da Bakırköy'deki bir iplik fabrikasında çalışıyormuş. Senin anlıyacağım, ne babaya, ne de ağaya mudaraları kalmadı!

Kadehleri tokuşturup içtiler.

Gafur sevinmişti havadise.

— Bu işe bizim ağa ne dedi gayri?

— Yusuf birinde uğramıştı, anlattığına göre çok içerlemiş. Lâkin babasını görme. Deli oluyor Ayşe'ye. Benden sordu...

— Kimi?

— Ayşe'yi.

Gafur heyecanlandı:

— Ne diye?

Çırak göz kırptı:

— Yâni çakıyorsun ya? O biçim işte!

— Yere hatıraydın orospuyu!

— Dedim ki, iyisini Gafur bilir dedim, hapis-ten çıkınca sor dedim.

— iyi demişsin. Ne dedi?

— Ne diyecek, Gafur benim rahmetli karının hısını olur dedi, Gafur yiğit oğlandır. Şimdi anlıyo-

rum benim âsi oğlana niye el atmadığını dedi. Tam zamanında geldin, bugünlerde fiğası onu inşaatlarından birine gönderecek.

— Bizim bey inşaatçılığa mı başladı?

— Niye başlamasın?

— Eskiden işleri karısı koparır, kârıyla başkalarına devrederdi. Demek şimdi?

— Şimdi kendi yapıyor!

Gafur'un içinde umutların en büyüğü başlamış, Memed'le Ayşe'yi bile silmişti. Silmişti ya, eski ağası, kâtibini vurdu diye, kızmış mıydı acaba?

— Demek, dedi, işlerinin çokluğundan arıyamadı beni?

Çırak iri br hıyar turşusunu ağzına attı:

— Tabi gider ellerini öpersin değil mi?

Gafur içini çekti:

— Elleri değil, ayaklarını bile öperim ya, para eder mi bakalım.. Para edeceğini bilsem...

— Hüseyin bey iyidir, alçak gönüllüdür.

— Biliyorum.

— Çek kafayı, atla git!

— Hemen, şimdi mi?

— Tabi. Ne var?

Gafur kendini şöyle bir tarttı:

— Olur mu ki? dedi.

— Ne var olmayacak?

— Hanımefendi de evdedir...

— Olsun. Dahâ^ iyi..

— Demek Yusuf'lar...

— Ağanın inşaatına gidecekler!

- Dükkânda kim kalacak?
- Bilmiyorum.
- Yusuf'un yerine adam almamışlar mı?
- Bilmiyorum.

Tam bu sırada içeriye Ümmü girdi. Saçlar kısacık kesilmişti. Sırtında istanbul kızlarını hatırlatan zarif poplin bir entari, ayaklarında yüksek topuklu iskarpinler. Gafur baktı, tanıyamadı. Herhalde semte yeni taşınmış bir âilenin km, ya da beslemesi olacaktı. Olacaktı ya, kızın gözleri. Gözler iri iri, kara kara, bakınca insanın içini bir tuhaf eden, hattâ sarısan gözler.

— Bir kutu turşu! dedi.

Çırak bozmadı:

— Emredersin canımın içi!

Kız kıkırtıyla gülüverdi. Çırak:

— Tanı bakalım Gafur, dedi. Küçük hanımı tanıdın mı?

Gafur başını iki yana salladı:

— Nirden tanıyım?

Kıza döndü:

— Sen tanı bakalım kız!

Ümmü şöyle bir baktı, sonra bir Pervin, bir Mari, bir herhangi yırtık hizmetçi gibi omuz silkti:

— Nerden tanıyacağım elin adamını be?

— Dikkatli bak, elin adamı değil!

Dikkatle baktı, gene tanıyamadı. Huysuzlandı:

— Amaan ver turşumu be!

Teneke kutuyu uzattı:

— Demek tanıyamadınız? Yazık yazık. İnsan köylüsünü, anasının hısımini tanıyamaz mı?

Ümmü'nün içinde tanış bir şeyler kaynaşır gibi oldu. Yoksa, yoksa bu, Gafur, Gafur ağası mıydı?

Dikkatle baktı, göğsü heyecanla kalkıp kalkıp iniyordu:

— Yoksa Gafur ağam mı? dedi.

Çırak güldü:

— Kaldır ayağını üstüne bastın!

Gafur da tanır gibi olmuştu:

— Sen Ümmü müsün yoksa kız? dedi.

Ümmü'nün heyecanı son kertesine gelmişti.

— Dimek, dedi Gafur ağası?

— Gafur ağam ya, bu ne güzellik kız Ümmü? Şehir kızı olup çıkmışsın tekmi...

Gururlu bir gülüş.

— Dur gidip babama söyleyim!

Elinde turşunun yuvarlak teneke kutusu, dükkândan koşarak çıktı. Babası, babasından çok beyefendi zaten bekliyorlardı. Bugünlerde çıkması, gelmesi lâzım diyordu en çok da beyefendi. Yusuf inşaata gönderileceğine göre, dükkânda candan birisinin kalması lâzımdı. Bu da Gafur olabilirdi pekâlâ.

Ümmü heyecanla salondan içeri girdi:

— Gafur ağam mapisten çıkmış!

Salonda, masanın başmdaydılar. Hanımefendi de birlikte olduğundan, sofrabezini yere serip keyiflerince bağdaş kuramamışlardı.

Hüseyin Korkmaz:

— Hani, nerde? diye sordu.

— Bakkalda.

Karısına baktı. Hanımefendinin umurunda bile değildi. Aylarca önce Juju'larda tanıştığı pipolu avukatla Erol'ün dün gece Beyoğlu'ndaki bir içkili lokantada yumruklaşmalarını düşünüyordu.

Kocası:

— Çağırılım mı gülüm? deyince sertçe baktı:

— Bana ne soruyorsun canım? Lâzımsa çağır!

Ümmü'ye başıyla «Çağır» enlamma, işaret etti. Ümmü o hiç eksilmeyen sevinçle koştu. Hanımefendi zaten kocasıyla çevresindekilerin kabalığı, taşralılığmdan boğulacak halde, bir de bunlara yeni birisinin, bir dalkavuk, bir riyakârın eklenmek üzere oluşuna dayanamayacağı için sofradan kalktı, odasına geçti, az sonra omuzunda kırmızı dökari, çıktı.

Hüseyin Korkmaz'la îflâhsız Yusuf hemen ayağa kalkmışlardı. Buna da ayrıca içerliyen hanımefendi bakmadan kapıya yürürken, kocası memnun, ama bunu gizlemeğe çalışarak:

— Hava almağa mı gidiyon karıcığım? dedi.

İllâllah, illâllahtı bunlardan:

— Hayır, su almağa! ,

— İlâha karıcığım...

— Ne oldu?

— Şaka ediyon insannan da...

— Ya, demek şaka ediyorum? Bu yaşta bu zekâ...

Çıktı gitti.

Hüseyin Korkmaz'la îflâhsızın Yusuf'un sırtından gene sanki dağlar kalknrştı. Hanımefendinin

köşk bahçesinde daha karanlık, daha koyu bir gölge gibi geçip gidişini gözleriyle takip ettikten sonra:

— Ümmü gelsin de, dedi Hüseyin bey, şu sofrayı yere sersin...

İflâhsızım Yusuf başını salladı:

— Ne demezsin beyefendi, ne demezsin!

Çok geçmeden Ümmü, ardında Gafur, köşke geldiler. Gafur dehşetli çekingen, iflâhsızım Yusuf'la birlikte daha çok, ağasının azarlıyacağından korkuyordu. Öyle olmadı. Ne Ağ'a, ne de iflâhsızım Yusuf hiç oralı olmadılar. Hoş, beşten sonra Ümmü'ye sofrayı yere sermesi söylendi. Genç kız eteklerini savura savura sofrabezini yere serdi, bir şişe rakı getirdi, turşu kutusunu açtı, tereyağı, beyaz peynir, zeytin... Çilingir sofrası yere kuruluvermişti. Gafur, iflâhsızım Yusuf, Hüseyin Korkmaz, iki oğlan, Ümmü sofrabezinin çevresine bağdaş kurdular.

Kadehini dolduran Hüseyin Korkmaz:

— E, şerefine Gafur!

Gafur zaten çakırkeyifti, kadehini minnetle kaldırdı:

—ı Şerefın var olsun ağam, sağ ol!

İçilneğe başlandı. Kafalar bulundukça dereden tepeden konuşmalar yerini 3aha konuşulması gereklilere bırakıyordu. Hüseyin Korkmaz huyunca gene birden içtenleşiverdi:

— Şimdi Gafur, beni iyi dinle. Kâtibimle işçinin kavgaları beni şuncacık ilekadar (alâkadar) etmez. Neden dirsen...

Gafur heyecanla:

— Ağa, dedi. Ben onu niye dövdüm, niye furdum biliyon mu?

Hüseyin Korkmaz'm kocaman eli havaya kalktı:

— İlekadar etmez didim oğlum. Bana ne? Niye furdunsa furdun. Melmekette şükür kanun var, ni zam var. Kanun cezanı virdi, sen de şeriatın kestiği re boyun eğdin, girdin mapise, yattın çıktın. Bunu bi yana bırak. Ben senden memnunum oğlum. KâHbe gelince.. Kâtip hastaneden çıktı, geldi elime ayağıma düştü, acındım. Gene iş virdim. Sen de mapisten çıktığına gore, yapılacak bir şey var: Sizi barıştırmak!

tflâhsızın Yusuf'a döndü:

— Doğru değil mi Yusuf?

Bunu önce birçok sefer konuşup anlaştıktan için, Yusuf:

— Altun gibi bir lâf, dedi. Kinden ne çıkacak? Oian olmuş, geçen geçmiş meselâ. Emmim divdi ki, kanı kannan değil, kanı suynan yurlar dirdi. Sen emmiyi iyi bilirsin. Nasıl adamdı emmim?

Gafur çok az hatırladığı halde bozmadı:

— Aboo Yusuf ağa, dedi. Nasılı var mı?

— Diline sağlık. Onun için, ağamızın dediği kıymetli lâfları eyi belliyek. işte görüyok, bu dünya öyle bir dünya ki, kendi belinden inmiş, nefsi kendi belinden inmiş oğlundan bile hayır yok. Öyto değer mi ağa?

— Doğru, dedi Hüseyin Korkmaz.

— En biri benim Memmed meselâ. Nasıl avra-

dına uyup beni, kardaşlarım mardaşlarım çiğneyip gitti?

Gafur merakla sordu:

—Essah (Sahi) niye gitti?

Yusuf Hüseyin Korkmaz'a baktı, acı acı güldü:

— Ağam iyisini bilir..

Hüseyin Korkmaz rakısından sinirli ama iri bir yudum aldıktan sonra:

— Muhalif, dedi. Alçak ruhlu muhaliflerin zelirli aşısını yemiş de ondan. Ne didiydik biz ona? Avradınnan seni de V.C. ocağına yazak didik. Din-nf-medi. Aklının dikine getti. Amma ne oldu şimdi? Biz V.C. ocağını onsuz da açtık. Öyle değel mi Yusuf?

— Tabi ağam, onlarsız açılmaz mı?

— Açtık. Onların alacağı' parayı başkalarına virdik. Hemi de viririk. Allah başımızdaki^re zeval virmesin. Sevgili Başbakanımız ne didi? Vatanını sevenler Vatan Cephesine girer, sevmiyenier girmez. Vatanını sevenler girdi, sevmiyenier girmedi. Benim hanımı az çok bilir tanırsın. Burda, Angara'da az tanıdığı mı var? Tekmil Vekiller'nen oturur kalkar. Biliyonuz işte. O diyor ki, ben ağızlarından duydum diyor, her memleketin ileri gidenleri, o memleketteki V.C. dışında kalanların listelerini hazırlıyorlarmış. Neden, bilin bakalım!

îflâhsızın Yusuf aklievvelik sattı:

— İkramiye virecekler!

— Yoo, dedi Korkmaz. Boyunları furulacak!

— Essahtan mı?

— Essahtan tabi. Benim hanım gizliden didi bana. Ben de size diyom. Neden? Siz benim has aia-mimsiniz da ondan!

Uyuklamaya başlayan iki oğlanı ablaları Ummü kaldırıp odalarına götürdü. Yalnız kalmışlarda Hüseyin Korkmaz atmaya devam etti:

— Hem boyunları furulacak muhaliflerin, hem de avratları, çoluk çocukları ellerinden alınacak, malları mülkleri de hazineye irat kaydolunacak!

Yusuf yeniden kımıldadı:

— Allah kılınçlarını keskin etsin, dedi.

Gafur canı yürekten:

— Âmin!

Hüseyin Korkmaz havasım iyice bulmuştu:

— işte böyle, dedi. Ondan sonra dikensiz gül bahçesi, ilâç için ara, muhalif değil, gölgesini bile bulamıyacan melmekette. Bunu da bi yana bırakt'.k. Sen yarın, Allah izin verirse oenim hâldeki dükkâna gel. Sizi barıştırayım...

Gafur'un başı sertçe kalktı:

— Kâtipnen mi?

îflâhsızın Yusuf:

— Kanı kannan yumazlar Gafur, dedi. Kanı suynan yurlar!

— Biliyom amma..

— Amması mamması yok, dedi Korkmaz. Ben böyle istiyom!

— iyi amma, ağa, ben başısam bile, bakalım o barışacak mı?

Yusuf araya girdi:

- Orasına sen karışma!
- Yusuf ağa doğru söylüyor, sen karışma orasına. Sen dediğimi dinle, dükkâna gel, üst yanma karışma. Nasıl barışmaz?
- Barışmadı mı ağamız kuyruğundan tuttuğu gibi...

Gafur:

- Bilmiyom mu?
- Mâdem benim ne adam olduğumu biliyon, daha ne?
- Peki ağa, dedi Gafur. Sen ne türlü istersen o türlü olsun. Senin sözün kıldan ince kılıçtan keskin meselâ. Sen ağamın sözünü dinlemeyip de...

Yusuf sinirli sinirli:

- Bizim Memmed'nen avradı gibi., dedi.
- Sonunda pişman olacaklar ya, iş işten geçecek!

— Gececek ki geçecek..

Gafur Yusuf'a baktı. Yusuf da Gafur'a bakınca göz göze geldiler. Yusuf:

— Hep o avradını görüyon mu? dedi. Avradı da Zeytinburnu'ndaki Hatçaba'sıynan erinin ağzına bakıyor. (Hüseyin Korkmaz'a döndü) Ben o Hatça'gile bir gettim, bir konuştum, hemen ağnadım muhalif olduklarını. Bir daha da gettim mi? Getmedim. Niye? İnsan olan bir insanlara bir görüş yeter de artar da meselâ. İlle de erinin ağzı ağız değildi. Bizim Memmed'nen Anşa, tapıyorlar Allah vermiye. Nelerine taparlar bilmem ki!

Hüseyin Korkmaz:

— Benim hanıma hepiciğini anlattım, not aldı, dedi.

Gafur:

— Not aldıysa, tamam. Onnarın tozunu tozağını artırır!

— Bak hele bak. Sen benim avrat deyip geçiyon mu?

— Geçilir mi? dedi Yusuf.

— Töbe geçilmez. Niye? Benim hanım Başbakan yazır, Başbakan Parti Başkanlığına, Parti Başkanlığı İlçeye, ilçe nahuyeye, nahuye...

îflâhsızın Yusuf:

— Kumandara! dedi.

Gafur:

— Bitti!

Ümmü pembe entarisinin kloş eteğini savurarak gelmişti. Gafur'un içi hopladı. O hinoğlu hin bakka-lın çırağı buna da el atmış mıydı acaba?

Hanımefendinin köşke dönmesine yakın içkilerini bitirip sofrabezini kaldırdılar. Kahvelerini de içtikten sonra Gafur, Yusuf'larla birlikte Yusuf'ların odasına indi. Burada dah;, serbestti. Aklında Ümmü. Ümmü de Ümmü olmuştu. Ayşe olmazsa Ümmü. Pek pek on üç, on dördünde olması, aralarında ki yirmi yaş fark önemli değildi.

Yusuf'un uzattığı cigarayı aldı, Ümmü'nün çaktığı kibritten yaktı.

— Sağol.

Ümmü memnun, usullacık gülüverdi,

Yusuf kafasını haftalardır karıştırıp duran şeyi nihayet sordu:

— Gafur!

— Buyur ağa.

— Biz sennen, Ümmü'nün irahmetli anası tarafından hısım da oluruk değil mi?

— Ona ne şüphe Yusuf ağa?

— Şimdi bana dinin gibi doğru söyle: Bu Anşa'yı nasıl biliyon?

Gafur bu sorunun er geç sorulacağını gayet iyi biliyordu. Nasıl olsa sorulacağına göre, bir şeyler söylemeliydi. Cezaevinin uzayıp giden gecesi içinde hep bunu, bunun gibi nice nicelerini düşünmüş, vereceği karşılıkları hazırlamıştı.

«Nasıl bilecem? Orospunun biri!» anlamına gelecek biçimde gülümsedi.

Yusuf pirelendi:

— Ha Gafur? Nasıl biliyrn?

— Vallaha ağa, dedi. Ben kimsenin gıyabında atmak istemem. Bir insanın gıyabında atmak pek günah, bilion. Bizim köydeki Boyalısakal imamın vazılarını töbe unutmadım. Lâkin sen de ablamın erisin, uzaktan hısımız. Öküz ölmeknen ortaklık ayrılmaz meselâ. Anşa'yı benden çok bakkalın çırağına sormak ilâzım. Neden dirsenn...

Gözü Ümmü'ye kaydı. Göğsü gene heyecanla inip inip kalkıyordu.

Sözünün ardını getirdi:

— ... neden dirsenn, o bakkal çırağı. Ustasından çok bulunur dükkânda. Bu köşklerin tekmiil hız-

inatçıları, beslemeleri köşklerin erzak kayıtlarını ordan görürler. Onun için...

Başını salladı Yusuf:

— Doğru.

— Onun için, o bütün bu besleme, hizmetçıların daha iyisini bilir!

Yusuf kızma döndü:

— Duyuyon mu Ümmü? Gafur ağa gibi yok dimedim mi? İşte yüzü, Memmed bir terbiyesizlik yapmasa, Gafur ağa onu öyle yüzüstü bırakmazdı dimedim miydi kızım? Gene diyom, Gafur ağa gibi töbe yok. Anşa'ya gelince, bakkalın çırağı mirağı... Bana Gafur ağanın şuncacık sözü bile yetti!

Ümmü bakkalın çırağını düşünüyordu. Bir ikindiüstü, ağasıyla Anşa'nm çekip gittikleri günün ertesi, beyefendiye gene bugünkü gibi turşu gerekmişti. Bakkala ikinci gidişi. Anşa'yla gitmişlerdi birinde, ilk sefer. Yolda, «Bu bakkalın çırağı yılışığın biri. Sakın gülüp mulme!» diye sıkılmıştı. İşte Anşa'yla ağasının köşkten ayrıldıkları günün ertesi turşu almağa gitmişti. O sıra şu bitişik köşkün beslemesi Pervin de ordaydı. Şakalaşıyorlardı bakkalın çırağıyla. Turşu istemiş, çıkıp köşke dönecekti, birden yalnız kalıvermişlerdi Ümmü'yle. Pervin ne zaman, nasıl sıvışmıştı? Evet, yalnız kalmışlardı da, çırak, Anşa abasının dediği gibi yılmıştı: «Şekerim sen yeni mi geldin? Üritek, yavru ceylanım benim. Gözlere bakın gözlere. Kız içimi yakıyorsun, bakma öyle...»

Turşuyu alıp, kan ter içinde dükkândan çıkmış-

tı ama, o sözleri unutamamışb bir türlü. Sonraları ayağı alışı, hep de ırağın dükkânda yalnız olduğı saatleri kestirmeyi öğrenmişti. Neler yaptıkları bir yana, ırak Anşa ablasını anlatmıştı: «O mu? Onu Gafur'dan sormalı. Gafur iyisini bilir. Ben mi? Yok vallaha. Kim? Pervin mi? Sen başka Pervin başka. Neden dersen, Pervin letanbul kızı. Mari de. Her Pervin beyiyle iyi. Beyini avucunun içine almış, istanbul tarafında apartman katı tuturup...»

Birden babasına dikkat etti:

— Ne?

— Pervin diyom, dedi.

— Ne olmuş?

— Beyine apartuman katını tutturmadı mı?

Biliyordu bunu Gafur. Çırak mektubunda yazmıştı.

— Gözü açık kız, aşkolsun., dedi. Canım zaten bu el kapılarında çalışanlardan hayır gelmez. Ellenip sıkılmamış, her bir şey yapılmamış olmaz!

Gözü Ümmü'ye kayd, aklı başına geldi:

— Sözüm meclisten dışan, dedi. Sen üstüne alma Ummü. Sen benim canım, ciğerimsin. Sen irahmetli anaym yadigârisin bize. Öyle değil mi Yusuf ağa?

— Doğru Gafur. O bu değil ya, tam zamanında geldin. Ağa beni çoktan gönderirdi inşaatının başına ya, hep senin çıkmanı bekledi. Bu sözümü sakın ağaya dime. Neden dersen; ağa sana duyurmak istemiyor. Lâkin pek seviyor seni. ilk zamanlar sana gönül koduydum ya, şimdi anladım oğlumun dırnaksız-

lığını. Babasına karşı dırnaksızlık iden bir insan, başkasına ohoooo, öte bile geçer. Öyle değil mi ama?

— Doğru. Dimek sen inşaata gidecen encam?

— Gidecem.

— Çocukları da gotürecen mi?

— Oğlanları gotürecem ya, Ümmü burada kalacak. Dağ başlarında ne yapsın genç kız? Sonra, hanımefendi pek seviyor. Sırt mırt, pırtı mırtı alıyor. Şuna bak, çiçek gibi oldu. Köy yerinde böyle miydi?

— Olur mu?

— Burda kalır, oturup kalkma, ter tertip bel-ler. Sen de başında olduktan sonra, gözüm heç arımda kalmaz!

Gafur'un içi titredi. Hazla:

— Orasını sen heç düşünme, dedi. Ben burda olduktan sonra...

Ümmü lâfa söze karışmıyor, Gafur ağasını arada göz ucuyla inceleyiveriyord^ . Inceleyişi onu beğendiğinden filân değil, sahip çıkışından. Çünkü bakkalın çırağındaydı gözü. Komşu köşkün Pervin'i de çekilip beyinin İstanbul tarafında kiraladığı apartmana gittikten sonra, çırak düpedüz kendine kalmıştı. Böyle sanıyordu. Çırak da yeni tanıştığı hizmetçi, ya da beslemelere bu sanıyı vermekte öyle ustaydı ki!

Bir ara Gafur:

— E, dedi. Vakıt epey c-ldu. Ben nerde yatacam?

Ümmü ayağa kalktı. Yusuf:

— Memmetlerden boşalan odada, dedi. O oda seninmiş zati ezelde!

Ümmü'ye bakarak:

— Canım, dedi, neresi olursa olsun yatarım ben, bana bakmayın.

— Mapısta çok eziyet çektin mi?

— Yok canım. Paran olduktan sonra ne sıkıntı çekeceğiz?

— Sırtını mırtmı kim yurdu?

— Parayı verdin mi düdüğü çalarsın. Sırtın da yunur, ekmeğin aşm da sağlamlanır, yatağın da serilir. (Ümmü'ye baktı, güldü) Parayı veren düdüğü çalar. Anayı kızdan ayıran nedir Ümmü?

Ümmü anladığı halde omuz silkti:

— Ne biliyim ben?

Yusuf gene bilgiçlik sattı:

— Doğuza (Domuza) bak hele. Anayı kızdan ayıranın para olduğunu bilmiyon mu? Emmim dimez miydi ezelde?

Ümmü gene omuz silkti.

Gafur odasına çekilince yatağına - âdeti üzere - sırtüstü uzandı, ama hemen uykuya geçmedi. Ümmü fena takılmıştı aklına. Yalnız, kurt arkadaşı bakkalın çırağıyla gece, bakkal dükkânında konuşuşu hoşuna gitmemişti. Bu konuşmaya bakılırsa, oğlan kıızı çoktan kafese koymuş olmalıydı.

Bir cigara yaktı.

Görünüşe göre, Ümmü girmişti kafese. Akşam,

rakı içerlerken turşu almağa gelen Ümmü'yle çırağın konuşmalarını elinde olmıyarak hatırladı:

«Bir kutu turşu!»

«Emredersin canımın içi!»

Kızın kıkırtıyla gülüvermesi. Çırağın Gafur'a dönüp:

«Tam bakalım Gafur. Küçük hanımı tanıdın mı?» demesi.

«.....»

«.....»

O, bu değil ya, Ümmü de gerçekten bir Ümmü olmuştu. Köyde gördüğü zaman küçüktü, zayıftı, kı-lıksızdı. Şimdi? Kızın kara gözleri, kesik saçları, dolgun kalça, dolgun bacakları aklından geçti.

«... iyi ya, o itoğlu itle araları iyiye? Bunca zamandır boş bırakır mı? Töbe bırakmaz. Ulan Laz-oğlu... O değılden lâf almalı ağzından, kıza usulüyen anlatıp soğutmalı. Ne bu be? Ben sevip eller mi alacak her dâim? Ümmü tam da bana gore. Olsun olsun da yirmi yaş olsun aramızda. Erkeğin yaşına ne bakıyon?»

İçinden, içinin derinliklerindeki karanlıktan san-ki İflâhsızın Yusuf süzülüp çıktı da, başladılar tartışmaya.

«Ne bakıyon olur mu?»

«Olur tabî. Erkek çabuk eskimez ki...»

«Eskimesin. Sen kart herifsin, benim kızım daha...»

SPARTACUS

F. 28

«Biliyom. Ağzı süt kokuyor!»

«Mâdem biliyon, ne demeye ardından dolanıyon?»

«Ben dolanmasam başkaları dolanacak..»

«Kim?»

«Lazoğlu!»

«Lasoğlu da kim?»

«Bakkalın çırağı.»

«Bakkalın çırağı başka sen başka.»

«Niye?»

«Genç o. Ümmü'nün akranı!»

«Olduğuna ne bakıyon? Ümmü'yü almaz o. Oynar oynar...»

Bu arada Ümmü sanki meydana çıkıyor. O iri iri, o baygın baygın o kara kara gözlerini devirerek:

«Heye, oynar oynar...»

«Oynar oynar ya!»

«Niye oynasın?»

«Nörür belliyon ya?»

«Alır.»

«Almaz. Niye dersen, işte Pervin, işte Mari, işte Güldane...»

Yusuf:

«Anşa? Anşa'yı unuttun!»

«Doğru, Anşa. Anşa'yla da bi güzel oynadı, sonunda, oynanmış kızı oğlun bi güzel aldı!»

Dışarda açılan bir kapı Gafur'un düşüncelerindeki konuşmayı dağıttı. Cigarasını yatağı yanındaki tablaya koyup pencereye gitti: Ümmü!

Kapıya geldi, az bekledi. Babası filân çıkmayın-

ca, kapıyı yavaşça açıp çıktı. Ümmü ortalarda yoktu. Helaya gitmişti belki. Odalarının elektriği de sönük olduğuna göre, demek kardeşleri gibi babası da uyumuştur. Peki, nereye gitmişti bu kız?

Aklederek bahçedeki helaya gidip baktı. Yoktu. Çok iyi bildiği köşkün köşe bucağını araştırdı. Yok, yoktu. Acaba bakkalın çırağıyla mı buluşmağa gitmişti?

Yukarda bir şimşek çaktı bu sıra. Ortalık bir an mavi bir şimşek aydınlığıyla ısıyıp söndü. Gece-nin hayli ileri saati olmalıydı, hemen hemen bütün köşkerin pencereleri karanlık, radyoları kısaktı. Yalnız uzaklarda bir radyo, yumuşak Viyana melodileri döküyordu geceye, hafiften hafiften.

Mevsim sonbahar, sonbaharın da sonlarına doğru. Köşk bahçesinin kırmızı topraklarındaki üzümle-rin tam yenme zamanı. Bir an Ümmü'yü unutup kırmızı topraklardaki kütüklerin arasına emekledi. Gerçekten de olgun, dolgun salkımlar. Birini kopardı, aç kurt gibi yedi. Salkımın hafifçe tozluluğu filân umu-runda değildi. Hafifçe tozlu, toz kokulu, ama de-hişetli tatlı taneleri koçanından mısır dişler gibi dişle-yip sıyrılıverdi.

Yeni bir şimşek. Bu seferki az aşağıda çakmış-tı. Bulutlar, parçalanmış kirli bulutlar aşağılara ka-yıyorlardı. İkinci salkımı koparacaktı ki, daha aşağılardan üçüncü şimşek ve bahçe kapısından içeri hanımefendinin girmesi. Salkımı koparmaktan vazgeçti. Hanımefendinin hafifçe yalpalayan koyu gölgesini gözleriyle takip etti. Gölge içeri girmiş, küçük

tahta kapıyı kapayıp kırmızı kumlu yoldan taş merdivene süzölmüştü. Merdiveni ağır ağır çıktı, durdu. Çevresine bakınmış olabilirdi, r-or.ra içeri girip kapıyı kapadı. Az sonra da odasının penceresi aydınlandı ve dışarı vuran dikey dörtgen aydınlıktan telâşla fırlayıp kendilerini karanlığa atan iki insanın davranışlarını yakaladı. Artık şüphesi kalmamıştı Gafur'un. Ümmü'ydü bu. Bakkalın çığarıyla buluşmuş olacaktı. Ne olursa olsun, kiminle buluşursa buluşsun, baskın basanındı. Üzümlü, üzüm salkımının, tozlu üzüm salkımının tadını filân unutup kütüklerin arasından emekliyerek çıktı. Kız hanımının geldiğini görmüştü, nerdeyse odasına dönebilirdi. Ondan önce geldi, duvar çıkıntısının ardına gizlendi, beklemeye başladı.

İyice uzaklarda bir şimşek daha.

Çok beklemedi. Ümmü, korkak, ürkek bir gölge telâşıyla geldi ve Gafur ağasıyla karşılaşınca kireç kesildi gecenin karanlığında.

Gafur fısıldadı :

- Nerden geliyorsun?
- Sen misin Gafur ağa?
- Nerden geliyorsun?
- Babama dime olmaz mı ? Yalvarırım Gafur ağa, dime emi?
- Babama dimiyecen değil mi?
- O kimdi kız?
- O!
- Kim?
- O işte.

- Bakkalın çırağı mı?
 - Babama dimiyecen değel mi?
 - Bakkalın çırağı mı kız"
 - Ööf.
 - Demek o? Peki ne olacak bunun sonu?
- Karanlıkta omuz silken kcdan ses çıkmadı.
Bileğini tuttu :

- Ne olacak?
- Bilek sımsıcaktı. Sarstı :
- Hı?
 - ?

— Ona güvenilir mi kız? O senin gibi nice nice-
lerini...

- Ya, dedi Ümmü.
 - İnanmıyon mu?
 - Didi ki, babandan gelip isteyim mi didi, şimdi dur didim!
- Kandırmış seni deli soyka. Pervin'e de öyle didiydi o, Mari'ye de, Güldane'ye de. Onun sözüne inanılır mı kız? Hıı?

Bilek sımsıcak, hem de canlı canlı atıyordu. Boş eliyle kızın öteki bileğini de tutup sarstı :

- inanılır mı ona? Seni ziyan ider, ortaya düşürür tekmi. Yazık değel mi? Bu güzellik herkesin eline geçmez. Senin şimdi aklını başına alıp oturacağın sıra. Babana bir disem, seni hemen alır götürür. Diyim mi?

Bileklerden geçene bir korku serinliği.

- Diyim mi kız? Diyim de alıp götürsün mü?
- Dimen ki!

- Ne biliyon dimiyeceğimi?
- Dimen işte.
- Dirim!
- Dimen, bilmiyom mu?

Kızı birden kollarının arasına aldı. Ummü beklemiyordu. Çırpındı. Niye? İstemiyor, istemiyor işte. O onun. Alacam dedi o, babandan gelip isteyim dedi. Gelir, ister, alır. Pervin'e, Mari'ye, Güldane'ye ne bakıyor. Ümmü bu. Gelir ister, alır. Gelsin istesin. Varır hem de varır. Zaten dediydi az önce: «Gafur'a yüz verme Gafur gibi ırz düşmanı yok» dediydi.

— Bırak, bırak beni Gafur ağa. Vallaha bubama dirim, billâha dirim!

Gafur sarmış, boyuna öpüyor, bir yandan da:

— Di diyordu sıtmalı sıtmalı. Dirsene di. Ondan hayır yok sana. Sana benden hayır var, vallaha da billâha da benden hayır var sara!

— İstemiyom, istemiyom işte, seni istemiyom!

— Niye kız? Beni niye istemiyon? Niremi beğenmiyon? Ağanın didiklerini duymadın mı? Yarın dükkâna gidecem, yeniden girecem dükkâna. Seni babandan isterim. Allahın emriyren...

- Bırak kolumu, kolumu bırak be!
- Bana varacan mı?
- Varmıyacam.
- Niye?
- Niyeyse niye. Bırak kolumu!
- Ben de babana dirim..

Kesti attı :

- Dirsene di, bırak kolumu!

- Babandan korkmuyon mu kız? Öldürür seni!
- Öldürsün, bırak. Bırak be, ohoo...
- Kız benim neyimi beğenmiyon?
- Beğenmiyom işte, bırak!

Kolunu hırsla çekip kurtuldu, odalarına kaçtı. Gafur ardından gitmedi. Gitmedi ya, iyice içerlemişti. Geçen sefer önüne Memed çıkmış, Ayşe'yi elinden almıştı, bu sefer de bakkalın çırağı mı?

Odasına öfkeyle girdi, kapısını hırsla örtüp yatağına sırtüstü uzandı. Beğenmiyorlardı, ne Ayşe, ne de bu. Nesi eksikti? O da başkaları gibi başkaları kadar erkekti..

Cigarasını tablada hırsla söndürüp yüzükoyun uzandı yatağına. Az önce kolları arasında iri bir balık gibi kıvranan kızı istiyordu. Üç aylık kadımsızlığın açlığı şahlanmıştı, kadın istiyordu, kadın istiyordu, kadın!

XX.

Kadınsız geçen buhranlı gecenin sabahında hâlâ uykulu, köşkten fırladı, semt bakkalına geldi. Dükân kapalıydı. Bir kıyıya çömelip çırağın gelmesini beklemeye koyuldu.

Güneş doğmamıştı henüz ama, yakındı. Kırmızı kiremitli damlarıyla köşkler, bahçelerinin yeşilliklerine gömülü, uyukluyorlardı. Mavi, hafifçe mavi bir

serinlik vardı havada. Doğudan kopup kopup gelen pembeler mavileri kovuyor, pembeler çoğaldıkça havadaki serinlik azalıyordu.

Bugün hava sıcak olacaktı besbelli!

Gafur bütün bunların farkında bile değildi. Ümmü'nün, gecedен ötürü, babasına bir gevezelik edip etmiyeceğini düşünüyordu. Şayet gevezelik eder, babası da hamlık edip yüzüne vurmaya kalkarsa. «Yalan!» diyecekti, «sümme billâh yalan. Gece yarısı köşk bahçesinde bakkalın çırağıynan yakaladım, korktu, şimdi de bana iftira ediyor!»

Sinirli sinirli bir cigara yaktı.

«Dirim» diye geçirdi, «hemi de dirim. Babamın kızı değil ya kahpe! Bakkalın çırağının benden fazla nesi var? Herkese şapur şupur da bana yarabbi şükür mü?»

Az sonra çırak uykulu uykulu geldi. Gafur'u görünce :

— Vay, dedi. Ne o? Sabah sabah kovdular mı? Ayğa kalktı gülerek:

— Ne kovacaklar aslanım? Benim avradım mavradım yok ki!.

— Ne oldu?

— Ne?

— Ağa ne dedi?

— Ne diyecek? Oturduk karşılıklı rakı içtik. Gene eskisi gibi, gel, dükkânda çalış diyor!

Çırak avucunun içiyle arkasına vurdu :

— Bundan sonra gene eskisi gibi yaşıyacağınız desene..

Güldü :

— Sen zaten yaşıyorsun oğlum. Acıyan bize acısın...

Çırak da güldü :

— Kaçtan aşağı olmaz yani?

Gafur göz kırptı :

— Allah versin, bıçağın adamakıllı kesiyor!

Çırak dükkânı açtı, kepengi gürültüyle kaldırdı. girdiler. Her sabah temizlik yaptığı bezi aldı, ciddî ciddî sordu :

— Kanına mı dokundu?

— Yok canım, dedi Gafur. Bana ne?

— Bitti.

— Bir şey değil, acıyorum. Toy daha.

— Kim? Q.mu? O dersini almış oğlum. Beni bahçeye dâvet eden de o be. Tcymuş, anasının toyu!

Gafur şöyle bir düşündü, sonra :

— Ne halin varsa gör, dedi. Mesele o değil de, akşam senin yanından dönerken yakaladım, korktu. Babasına mabasına gevezelik iderse seni şahat gösteririm oldu mu?

Çırak buzdolabının filân tc zunu alıyordu şüphelenerek sordu :

— Yoksa sıkıştırdın mı kızı?

— Ben mi? Yok vallaha!

— Niye söylesin babasına?

— Ne biliyim ben?

— Ah ulan Gafur, yaman adamsın şerefsizim.

Hep hazıra konmak istersin. Neyse, baskın basanın. Sende payını al ne yapalım? Mal edecek değilim ya!

Elini uzattı :

— Tokan lan, erkek adamsın vallaha!

— İşine geldi değil mi?

— Soruyon mu? Haydi ısmarladık...

— Nereye?

— Dükkâna!

— Yusuf?

— Uyuyor o daha, boşver!

Hızla çıktı, uzaklardan bomboş gelmekte olan yeşil bir tramvaya atlayıp vapura indi.

Bu saatta vapur da تنها sayılırdı. İstanbul yakasındaki fabrika, ya da iş yerlerinde çalışan erkenci işçilerle esnaf, ağzı cigaralı, uykulu bir kalabalık halinde ikinci mevki salonu doldurmuşlardı.

Gafur da aralarına katıldı.

Unutmuştu Ümmü'yü. Dünü, dünün bu vakıflarını, dünün bu vakıtlarındaki cezaevini düşünüyordu. Bütün gece uyuyamamıştı. Geceleri uyku tutmamak bir hafta, on gün önceden başlamış, son günün gecesi dayanılamıyacak kertede artmıştı.

Cezaevinin yarı karanlık koğuşlarında bıraktığı tanış yüzler!

Sabahleyin çıkacak Gafur a hasretle bakıp sık sık iç çekmişlerdi :

«Yarın bu vakit Allah izin verirse...»

«Öyle mi Gafur? Ne yapacaksın çıkınca?»

«Abanoza git bizim yerimize!»

«Çıkınca burayı bizi unuttur...»

«Eeeeh, seni gören Allah bizi de görür elbet..»

«.....»

«.....»

Yatacak daha yılları olan'arın kederli bakışları. Zordu mapıslık be! Bundan böyle anasına, hattâ avradına söğseler.. nesine gorekti adam dövmek, adam vurmak. İnsan içerisini g^rüp, hiç olmazsa birkaç ay yatmadan dışarının değerini bilmiyordu.

Uzun uzun esnedi, yaşaran gözlerini avuçlarıyla sildi, sonra bir cigara yaktı.

Oooo, dünya vardı!

Şu kız babasına gevezelik etmezse, işi işti bugün İşti ya, bakalım kuru kâtip ne diyecekti? Ağası: «Sen karışma. Sizi barıştıtırırım ben!» demişti ya, kuru herif yanaşacak mıydı?

Sebze hâl'inden içeri bayağı heyecanlı girdi. Bildik, gördük, tanıdıklar... Her zamanki gibi küfeler dolusu sebzeler, sandıklar dolusu meyveler tartılıp teslim almıyor, ya da alıcıya teslim ediliyordu. Kimsenin kimseyi gördüğü yoktu.

Dükkâna yaklaştıkça heyecanı artıyordu. Birden durdu: Kâtibi görmüştü. Orda, dükkânın ağzındaki kantarın başında, tarttığı küfelerle sandıkları deftere geçiriyorodu. Yanına versa, «Selâmünaleyküm kâtip efendi!» dese, kâtip nasıl karşılardı? Yumruğu, ardından da bıçağı yeyince deliye dönmüş, yerlerde yuvarlanmıştı da, komşu dükkânlardakiler koşup kurtarmışlardı. Kurtarmasalar sağlama gebertecekti.

Gafur az daha sokuldu ve t irden dükkân komşuları tarafından keşfedildi :

— Vaay, Gafur!

- Geçmiş olsun be Gafur:
- Ne zaman çıktın?
- Ulan üç ayı peynir ekmek gibi yedin ha?

Kâtip de görmüştü, üç ay önceki dayakta yaralanmayı hatırlıyarak yüzü nefretle asılmıştı.

Dehşetli bir korkuya kapıldı ilkin. Adam neden gelmişti? Maksadı neydi. Kavga çıkarır, saldırırsa ne yapardı?

Dükkâna girdi, masasının yanında duran kopmuş bir iskemle bacağını eline aldı. Kalbi çarpıyordu. Bir yandan da düşünüyordu ki, maksadı kötü olsa hızla gelir, soluk aldırmadan yapacağını yapardı. Dükkân komşularıyla konuşuşuna dikkat etti, hiç de kötü bir maksadı yoka benziyordu. Gülüyor, söylüyor, şakalaşüyor...

Aldırış etmez görünerek işine koyuldu. Koyuldu ya, beri yandan da antenlerini germiş, konuşulanların zerresini kaçırmamacasına dikkatle dinliyordu. Anladığına göre, herif hapisten çıkar çıkmaz ağasına gitmiş. Ağası gayet iyi karşılamış, hattâ karşılıklı rakı içmişler. Dükkânda yeniden çalışmasını istemiş!

Kâtibin tepesi attı.

Demek dükkânda yeniden çalışacaktı?

Sinirli sinirli bir cigara yaktı.

Ağanın arzusuna göre yeidden aynı dükkânda çalışacaklardı ha? Yâni dayağını, bıçağını yediği, nefret ettiği adamla aynı dükkânda, burun buruna?

«Hayır!» diye geçirdi. «Olmaz öyle şey. Ya o, ya ben.»

— Kahveci oğlum, bir sade kahve getir bana!

«Olmadı mı? Basar giderim. Elbette giderim. Cahil köpekler, sizinle mi uğraşacağım. Şu üç ayda biraz para yaptım nasıl olsa, açarım bir yerlerde bir dükkân, ooooh. Giderken de karmakarış ederim hesapları. Ali'nin alacağını Veli'ye, Veli'nin borcunu Ali'ye. Dünya kadar bonom var, yırtar atarım. Tahsil et edebilirsen. Yahut hayır, öyle yapmam. Bonoları alırım yanıma, sahipleriyle anlaşır, üçün beşin yoluna baktıktan sonra yırtar atarım. Mahkemeye mi verir beni? Versin. Ne kıymeti var? Bonoların bende olduğunu neyle, nasıl ispat eder?»

— Selâmünaleyküm Hilmi efendi!

Baktı, Yusuf:

— Aleykümselâm, dedi.

— Gafur geldi mi?

Kahveci sade kahvesini getirmişti, yüzü buruştu :

— Gafur kim?

Yusuf güldü :

— Aboo, bilmiyon mu?

— Benim iti köpeği tanıdığımı sana kim söyledi?

Yusuf pişkinliğe vurmak için :

— İlâha Hilmi efendi, dedi. Dimek bizim Gafuru tanımıyon?

Kızdı :

— Tanımıyorum, tanıma* istemiyorum birader. Tanımağa mecbur muyum?

— Yok camım, ne dimeye mecbur olacaktımsın.

Sertçe sordu :

— Niye gelmiş?

— Vallaha bilmem. Bir azdan ağa gelsin sor..

Ağa gelince durum beli oldu: Yusuf, ağanın bir taahhüt işindeki inşaatına gidecek. Gafur da eskiden olduğunca dükkânda kalıp...

Kâtip elinden kalemi atıp kaltotı :

— O halde bana müsaade!

Hüseyin Korkmaz şaşırıldı:

— Dur hele Hilmi efendi, noluyor?

Kâtip kısa kesti :

— Ya o, ya ben ağa. Beni döğen, yaralıyan, millete rezil eden bir insanın ne yüzüne bakarım, ne de yüzüme bakmasını isterim. İşte dükkân işte hesaplarınız. Benden başka kâtip yok değil ya Koca İstanbul'da. Çok daha bilgilileri, muktedirleri var!

Hüseyin Korkmaz, kâtibin böylesine bir tepki göstereceğini hiç sanmamıştı. Dükkânın hesapları, bonolar, şu bu hep elindeydi. Hastahanede yattığı sıra işlerin onsuz ne hâle geldiğini bildiğinden, yanına yaklaşarak omuzunu okşadı :

— Sen buranın direğisin aslanım. Buranın işleri sensiz nasıl yürür? Madem istemiyorsun, isteme. Hiçbir yere gidemezsin!

— O halde o adamı buraya almak değil, burala-

ra uğramaktan menet. Aksi halde bu sefer de ben onu vururum, çoluğuma çocuğuma yazık!

— Canım lüzum yok böyle şeylere. Hani ben de dediydim ki kendi kendime, kanı kannan yumazlar, kanı suynan yurlar. Hilmi eferdi affeder, öteki de gelir özür diler...

Kâtip yanaşmadı. Kâtibin yanaşmaması ağayı kızdırdıysada, belli etmemeğe çalışarak komşu dükkâna geçti, Gafur'u arkadaşlarını yârenliğinden bir kıyıya çekti :

— Beni dinle Gafur, dedi. Bu kâtip sana karşı doğuz. Ne didinişe lâf kâr itmedi. Nuh diyor peygamber dimiyor. Şimdi beni dinle yavrum: Biliyon, dükkânın tekmil hisapları onun elinde, işleri yüzüstü kor cehennem olursa, işlerimiz karışır. Yeni bir kâtip buluncıya kadar sakalına göre tarak vurak ırzı kırığın. Sen şimdilik gez, dolaş, Mayışın mayış Köşk-teki odanda da yatar kalkar, yir içersin. Oldu mu?

Gafur'un canına minnet; maaşı maaş, yatacak kalkacak yeri sağlam, yiyeceği içeceği de garanti ol-
duktan sonra ne işi vardı dükkânda?

Sevinçle :

— Valaha ağa, dedi. Nasd bilirsen öyle olsun. Ben senin kapıyın zebun bir itiyim. Çalış dirsən çalışırım, çalışma dirsən çalışmam. Hattâ istersen get iş bul kendine, bana heç yük elma di, gidiyim!

Ağa sözünü kesti :

— Yook Gafur. Ben nirde, sen orda. Ben adamlarımın tekini bile kaldırıp atmam. Allah kerimdir, rahimdir. Senin rızkını da virir.

- Sağ ol ağa!
- Sen de sağol!

Gafur o günden sonra köşkte yatıp kalkmağa, yeyip içmeğe başladı. îflâhsızım Yusuf da ağanın Bilecik taraflarındaki inşaatına gidince, köşk büsbütün ona kaldı. Kcşk ve Ümmü. Üramü, çünkü kız ne o geceyi, ne de o geceden sonraları hiç kimseye açmadı. Bir yandan bakkalın çırağı, öte yandan Gafur. Gafur için samanlık seyran oluyordu.

Boş zamanlarındaysa, İstanbul kazan o kepçe!

Ümmü'ye her istediğini yapmakla, ağası Memed'den öcünü almış sayıyordu ilk zamanlar kendini. Sonraları yetinemez oldu bu kadarına. Memed'in haberi yoktu ki, hakaretinin değeri olsun. Yaptığı hakaretin değeri olmalıydı. Bir i amanlar tahta bavulıyla yorganı, İstanbul içinde sipsivri bırakılmanın öcünü, Ayşe'yi ve dükkândaki yerini almakla fazlasıyla çıkarmış farzettığı delikanlıyı bulmalı, bacısını baştan çıkardığını, gerekirse karısını bile elinden almasa da, ona da bacısına yaptığıнын tıpkısını yapabileceğini anlatmalıydı.

Bu duyu, içinde gittikçe kuvvetlendi, önüne geçilmez bir istek halini aldı: Ayşe'ye sahip olmak!

Zeytinburnu'ya dadandı.

DP. hattâ VC.'liydi. Ya da VC. lilerin bulunduğu kahvelerle sendika lokallerine girip çıkıyor, Hatçe'lerin evini bildiği halde uğramıyordu. Uğramıyordu çünkü, Hatçe'yle kocasının Memed'e Ayşe'yi nasıl sevdiklerini, onları gerekirse dişleri tırnaklarıyla

la koruyacaklarını biliyordu. Onun için, değil Hatçe'yle kocası, çocuklara bile görünmemeğe çalışarak semti günlerce gezdi, dolaştı: îflâhsızın Memed'le karısı Ayşe nerde oturuyorlardı?

Bir akşamüstü hiç beklemediği anda Zeytinburnu istasyonunda rasladı Memed'e. Üstü başı harç bulaşıkları içinde; işten dönüyor olmalıydı. Trenden henüz inmişti. Yorgun görünüyordu. Adamakıllı da zayıflamıştı. «Gebersin!» diye geçirerek, ona görünmeden, bir kıyıdan göz hapsine aldı. Memed'in dünyadan haberi yoktu. Başı önürde, kocaman postallarıyla battal battal yürüyordu.

Düştü ardına.

Memed hem yorgun, hem de düşünceliydi gerçekten de. Düşüncesinin sebebi, Hatçe'nin kocası, Zeytinburnu'nun epeyce yukarılarındaki düzlüklerde satılık arsalar vardı. Mâdem bir gecekondlu sahibi olmak istiyorlardı, paranın bir bölümünü Ayşe, birikmiş parasıyla ödesin, arsaya sanip olsunlar, sonra da Hacı Baha'dan gerekli briket, kireç, kum gibi yapı araçlarını aydan aya taksitle alsınlardı.

Memed hem dalgın dalgın yürüyor hem de girecekleri ağır borç yükünü düşünüyordu. Anşa'nın birikmiş parasıyla arsayı aldılar diyelim, gene yarıdan çok borçları kalacaktı. Aydan aya arsaya taksit ödeyecekler, Hacı Baba'ya borçlanıp, gene aydan aya, gene taksit. Arsa ve Hacı Baha'nın borçları dünya kadar tutacaktı. Çalışıyordu ama, ya hastalanır da çalışamazlarsa? Ya borçlarını zamanında ödeye-

mezlerse? Ödeyemediler mi, arsa ellerinden gidiyordu. Arsa ellerinden gittiği gibi, verdikleri para da yanıyordu.

İstasyondan çıktı. Zeytinburnu gecekonduları arasındaki daracık yollardan hep o düşünceli haliyle geçti. Ardında, onu uzaktan izleyip duran Gafur'dan habersiz, kırlara düştü. Buraları Gafur bilmiyordu. Demek taa buralara gelmişlerdi? İyice تنها yerler. Değil avrada dolanmak, adam boğazlansa kaynar giderdi.

Memed ne Gafur, ne de yukardaki yusuvarlak, pırlıl pırlıl ayın farkında, yürüyor, habire yürüyordu. Aydan aya yetmiş lira veriyorlardı daracık bir odaya. Aybaşı geldi mi kirayı sıkıysa götürüü odanın göçmen sahibi berbere vermesinler. Ertesi sabaha bırakmıyor, gece yarısı da olsa hemen geliyor, açıyor du ağzını. Onun için, boğazlarından kesip, kirayı ayın ilk günü denkleştiriyorlardı.

«Arsayı alalım bitsin gitsin!» diye geçirdi. «Kıraya verdiğimizizin biraz fazlarını arsayla Hacı Baha'ya veririz dişimizi iyice sıkarak, ne yapalım? Sonunda iyi kötü bir ev saabı oluruk...»

Beştelsizler'deki derme çatma evlerden birine girdi.

Ayşe, kapıda karşıladı:

— Hoş geldin!

— Hoş bulduk.

Kocası gene sıkıntılıydı. Sakıntısının nereden geldiğini bilmiyor değildi ama, ne yapabilirdi? Şu arsa-

ya peki deyiverse, Hacı Baha'dan da biriketi miriketi alsalar...

Kendileri gibi, sağda solda çalışan insanlara kiralanmış odaların bulunduğu avlunun karanlık pencerelerinin önünden geçerek, evlerine geldiler. Kapı yarı açıktı. Duvarlar bel vermiş. İçeri girdiler. Kısıklı bir küçük idare lâmbasının sarı sarı yandığı odada tek pencere yoktu. Burası aslında insanların oturması için değil, hayvan ahır olarak yapılmış, yıllar yılı ahır olarak kullanılmış, İstanbul'da istimlâk başlayıp da yıkım artıkça, şehirden sürülüp çıkanlara kiraya verilmeğe başlanmıştı, ilk zamanlar on beş liraya kiralanmıştı, istimlâkin bürdüğü insanlar çoğaldıkça, öteki odalar gibi, bu ahırın değeri arttı, en son yetmişe çıktı.

— Ayaklarını yuyacan mı?

— Yuyacam.

— Gel yu.

Elinde su ibriği, kocasını bekledi.

Memed her akşamki gibi, harç bulaşıkları içindeki pantolonunun paçalarını dizlerine kadar çemirledikten sonra kapının eşiğine oturdu, karısının dök-tüğü suyla ayaklarını yıkamağa başladı. Suyu bol harcıyamıyorlardı. Tenekesi yirmi beş, hattâ elliden-di. O da tek eşekle bilmem taa nerelerden getiren ak-si sakanın keyfine göre.

Memed suyun serinliğiyle ferahlıyarak karısına baktı.

Yukardaki ay, Ayşe'nin yüzünü mavi mavi aydınlatıyordu. Kocasını şu arsa işine bir peki dese, ah

deseydi! Kocasının elini aldı, karnına götürdü. Genç kadının karnı yüklüydü. Kocaman el, yüklü karnın üzerinde uslu uslu durdu bir süre.

— Oğlumuz, dedi Ayşe.

Memed elini çekti :

— Kız olursa ya?

— Oğlumuz, kızımız. Hepsi bir, hepsi de evlât değil mi?

— Doğru.

— Doğru ya...

— E...?

— Yavrumuzu şimdiden düşünmemiz lâzım!

Memed «Nasıl?» diye sormadı. Çok dinlemişti karısından. Doğumu hükümetin doğum evlerinden biri, ya da hastanede yapsa bile, çocuğa gene de öteberi lâzımdı. Öteberiden geçtim, çocukları dünyaya kira evinde değil, kendi evlerinde gözlerini açmalıydı.

Memed'in dizlerine tutundu :

— Öyle değil mi?

— Neyle?

— Çocuğumuzu diyom, kendi evimizde...

Memed zaten kararını vermişti. Başını sertçe kaldırdı karısına. Kadın kuşkulu, sordu :

— Ne baktın?

— Ay başına kaç gün var?

Ayşe bunu hiç aklından çıkarmıyor, gün gün sayıyordu :

— Yedi gün, dedi.

Memed müjdeyi verdi :

— Yedi gün sonra kurtuluyok!

Ayşe heyecanlandı. Sevinçten nerdeyse çıldıracaktı.

— Arsa işine peki mi diyon yonsa?

— Nörüm avrat? Düşündüm, taşındım... Heç olmazsa virdiğimiz taksitler bitince biz de eyi kötü bir ev şahabı olur, aylık derdinden kurtuluruk!

Genç kadın sevinçten ağlamağa başladı. Kocasının iki dizini kucaklamış, hıçkırıyordu. Demek encam razı olmuştu? Onların da ay başlarını düşünmeden, ev sahibi korkusundan uzak, barınacakları bir yerleri olacaktı?

— Hüs, hüs ağlama. Ağlayacağına sevin kız!

Yukardaki ayın cömertçe aydınlattığı yüzünde parlıyanı gözyaşları, kocasına minnetle baktı :

— Ooo, oh yarabbi. Sana şükürler olsun!

Memed karısının saçlarını okşıyarak :

— Kışa epey var daha, dedi. Düşündüm, aydan aya yetmiş viriyok nasıl olsa, yetmiş bir yetmiş daha katar... Öyle değil mi?

Kadın kocasının dizlerinden az uzaklaştı :

— Ben sana diyip durmuyor muydum? Nasıl olsa ödenir. Fabrikadan aldığım boğazımıza gitsin. Tahtaya giderim, çamaşıra giderim, senin kazandığın top gibi de yeter. Evin yapılışında ustıya mustıya para da vermiyeceğiz. Vallaha çabucak kurtuluruz. Çocuğumuz da...

Güldü :

Memed karısını kendine az daha çekti :

— Evimizde mi olur diyecen yâni?

— Evimizde olur.

- Doğru.
- Arsamıza bir kavuşak da bak...
- Nolacak?
- Kapanıp öpecem toprağı vallaha...
- Ben de.
- Ondan sonra sırt sırta verip...
- Kana kana çalışırız.
- Ben sana harç taşıyım, tuğla veririm.
- Briket daha iyi.
- Briket ne ki?
- Sen bilmen. O da tuğla gibi ya, büyük bö-yük...
- Daha çabuk mu örülür?
- Daha çabuk.

Ay başında arsalarına kavuştular.

Zeytinburnu'na, gelip geçen trenlere uzaklardan kuşbakışı bakılan bir tepe üzerinde küçücük bir toprak parçası. Bu küçücük toprak parçasına Ayşe'nin birikmiş parası verilmiş, arta kalanı için de aydan aya yetmiş lira ödenmesi uyuşulmuş, birtakım senetler, bonolar imzalatılmış, durum çeşitli kefillerle sağlama bağlanmıştı.

Ne olursa olsun, kiracılıktan kurtulmuşlardı ya. Artık ne aybaşıları ne ev sahibinin korkusu. Aydan aya yetmiş lira verdikleri ahırdan, arsalarına taşınmışlardı. Ne çıkardı? Gündüzleri güneş, geceleri kalabalık bulutlar, kalabalık bulutların arasında yanıp

sönen ay... Olsun, olsun. Ev sahibinden, kira derdinden kurtulmuşlardı ya!

Dehşetli bir heyecanla ağlamağa başladılar, sonra da karı koca kapanıp topraklarını öptüler.

Çevrelerinde, yıkılan istanbul'un evsizlik cehen-neminden kaçıp gelmiş insanlar. Daha önce gelmiş, barınaklarının temelini kazan, kazılmış temellere duvarları çıkmağa çalışan, ya da sadece briket gibi, tuğ-la gibi, kum, kireç, çimento gibi yarınki barınakları-nın araçlarını bekliyen insanlar, yağmurla, karla a-yazla çamurla savaşımağa ahdetmiş insanlar!

Kapanıp topraklarını öpen genç karı kocaya ba-kıyor, şaşmıyorlardı. Onlar da daha önce aynı his, aynı özlem, aynı hasretle bu topraklara gelmiş, bu topraklara kavuşmanın hasretini tıpkı tıpkısına on-lar gibi topraklarını öperek gidermişlerdi.

Gidermişlerdi ama, çok geçmeden de anlamışlar-dı toprağa kavuşmakla işin bitmiyeceğini. Toprağa kavuşmak işin başıydı henüz. Küçük bir arsaya sa-hip olmakla bitmiyordu. Hele Dacı Baba'dan briket, ya da tuğlalarını, kireç, kum, çimentolarını alsınlar hele temelleri kazmağa duvarları yükseltmeğe baş-lasmlardı. O zaman, işte o zaman anlıyacaktı dün-yanın kaç bucak olduğunu.

— Öğrenirleer, dedi Yugoslav göçmeni irfan. Öğrenirleer!

Yanıbaşmda karısı. Mavi gözleri, sarı saçlarıyla pembe pembe :

— Helbet üğrenecekler.

Geçen yılları düşündü. Yugoslavya'dan vapurla

gelmişlerdi. Vapur İstanbul limanına âdeta posa gibi atmıştı. İstanbul limanı, kim kime? Elde yok, avuçta yok. Altı çocuk. Büyük şehirdi İstanbul. Kalabalıktı. Kalabalıksa kalabalığın sıkışık^ğını arttıracak yenilerini istemiyordu. Karı kocayla altı çocuğu ite ite boş, dalgalı topraklar. İstanbul'a kuşbakışı bakılıyor-du burdan. Bir kazma, bir kürek, karı koca girişmişlerdi işe. Toprak barınak haline gelinceye kadar kazılmış, kazılan topraklar kıyıya kürek kürek atılmıştı. Barınaktı burası. Kirpilerin toprakaltı yuvalarına benzeyen bir barınak.

Genç kadın, mavi gözleri yaşlı, anlatıyordu :

— Bırakmadılar, toprak altında bilem bırakmadılar!

Kocası öfkeyle :

— Ama biz, dedi, biz. Ne yaptık?

— Duğru, yılmadık, yeniden kazdık toprağı!

Erkek kara, kuru, kavruk; uş ama ceviz kadar sert bir insan, Bakırköy fabrikasında çalışıyordu. Onlar da Ayşe'yle kocası gibi, dişlerinden tırnaklarından arttırıp burada küçük hir arsa uydurmuşlardı. Hattâ temelleri atmışlar, duvarları çıkmışlardı. Bir gece...

— Yeşilliler, diye içini çekti bir başkası.. Ağzında diş kalmamış, otuzluk bır adamdı. Gözlerini herkesten öfkeyle kaçırıyor, sustuğu zamansa canlı bir küfür halini alıyordu.

— Yıkarlar, dedi. Vazifeleri yıkmak!

Hınçla sustu.

Ayşe meraklanmıştı :

SPARTACUS

— Ne demiye yıkarlar?

Yugoslav göçmen kadın omuz silkti:

— Ee, tabî, vazife!

Kocası sertçe döndü :

— Ne vazife? Avanta! İsterler rüjvet!

Memed :

— Rüjvet ne demek? dedi.

Herkes güldü. Deminden beri söze karışmayan emekli, ama hâlâ dinç, gözlüklü öğretmen :

— Demek rüşveti bilmiyorsun? dedi. Nerelisin sen?

Memed, «Suvaz» değil, doğru doğru :

— Sivas, dedi. Sivas'ın köylüğünden!

— Sizin köyde rüşvet yok mu?

— Bilmem.

— Rüşvetsiz köy olmaz, rüşvetsiz şehir olmaz.

Öğrenirsin, sen de öğrenirsin delikanlı!

Sinirli sinirli uzaklaştı.

Arkasından :

— Öğretmen, dediler. Lâkın...

— Ciğerli, cevherli adam!

Bir başkası :

— Tapın ona, dedi. Tapın. Başımıza ne belâ geldi, bundan sonra da gelecekse onun yüzünden gelecek!

Ayşe ile Memed'in anlamadıkları bir tartışma başlamıştı. Ne vardı? Ne oluyordu? Öğretmen DP. ye, VC. ye girmiyor, başkalarının da girmemelerine ön ayak oluyorsa iyi ediyordu. Onlar da girmemişler,

bu yüzden köşkü, köşkün rahat ekmeğini bırakmamışlar mıydı?

Tartışma geçen günler içinde kızışarak sürüp gitti. Onlar da girmişlerdi bu tartışmaya çaresiz. Girmişlerdi ama onlarınki dalıa çok kıyıda kalıyor, evlerini bir an önce yapmağa bakıyorlardı.

Hacı Baha'dan briket, kum, kireç, çimento alındı. Arsadan başka, yarınki barınaklarının gerekli araçları için de aydan aya taksit ödeyeceklerdi. İki borcun birleşmesi, içinden çıkamayacakları kadar büyük görünüyordu, karı kocayı, bütün gece ayın altında kara kara düşündürüyordu.

— Ya ödeyemezsek? diyordu Memed.

Ayşe de aynı şeyi düşünse bile, kocasına destek olmak için :

— Öderiz, diyordu. Evelallahın izniylen öderiz!

— Çok korkuyorum!

— Korkma! Dişimizi sıkıp bir hafta içinde evimizi meydana çıkarırsak, ondan sonra kapımızı kilitler, ben de giderim işe. Çamaşıra giderim, tahtaya giderim...

İşi bırakmıştı Ayşe. Komşular her ne kadar birbirlerine, birbirlerinin mallarına göz kulak oluyorlarsa da, gene de bilinmez. İstanbul'un gözden sürmeyi çeken ıpsızleri vardı. Yazının yüzünde başıboş bırakılabilir miydi öteberilerini?

Bir gün Ayşe, patlıcan kızartıyordu. Yanma komşu kadınlardan yaşlı, kupkuru biri sokuldu :

— Kolay gelsin, kızım, patlıcan mı kızartıyorsun?

Ayşe güler yüzle buyur etti kadını :

— Patlıcan kızartıyorum teyze, buyur.

Kadın sağa sola baktı, usuüacık sordu :

— Temelleri kazdınız ha?

— Kazdık.

— Duvarları çıkmağa da başlarsınız öyleyse yakında...

— Allah izin verirse...

Kadın içini çekti :

— Verir inşallah. Verir ya...

Sağa sola baktı. Bir şey söylemek istiyor, çekiniyor gibiydi. Sonunda :

— Ali efendi gelip sizi gördü mü? dedi.

Ayşe şaşkın :

— Yooook. Kim o?

Kadın gene çevresini kolladıktan sonra :

— Gelir, dedi. Gelir sizi mutlaka görür. Bizi de gelip görmüştü de, hissemize düşen parayı vermiştik. Ne yapacaksın kızım, rahat çalışabilmek için lâzım, vermek lâzım.

— Ne vereceğiz teyze? Kime vereceğiz?

— Para kızım. Ali efendi gelir alır.almazsa duvarlara hiç başlamayın. Evinizi kursanız bile nafi!

— Para yeşillere mi verilecek?

— E tabi yavrum. Biz de verdik, herkes verir.

— Öğretmen?

Kadın kızdı:

— Gözü çıksın öğretmenin. Onun yüzünden başımız derde girecek. Hem sana bir şey söyliyeyim mi?

Onunla konuşmayın siz. Onun fikri bozuk, o Komünist!

— Ne demek o?

— Bilme daha iyi... Öylelerinden insana fayda gelmez. Allahı, peygamberi tanımazlar onlar. Onlar vatan millet düşmanı. Onların eni konu girecekleri yer it deliği, mapisane. Onlara uyanları hükümet mimliyor, yarın onlarla birlikte...

Ayşe anlamıyordu. Ona neydi? O, gecekondu-sunun bir an önce yapılmasına bakardı. Kış geliyordu. Ne kalmıştı şurda? Bir, iki ay sonra yağmurlar, ardından kar. Kondu'ları çabucak yapılmalı, başlarını sokmalıydılar.

Gece, kocakarının söylediklerini kocasına açtıysa da, aldırımıyordu Memed. O da karısı gibi, duvarların bir an önce yükselip çıkmasına bakıyordu. Ev biterse karısı da gene eskisi gibi Bakırköy fabrikasında çalışmaya başlayabilecek, üstelik sağda solda tahtaya gidecek, çamaşır yıkayacaktı.

Öte yanda Gafur'sa, ağasının kesesinden gezip dolaşıyordu. En çok da Ayşe'yle Memed'in civarında dolaşüyor, öğretmen'in baş çektiği bu kesim gecekondu-larla ilgileniyordu. Anılabığına göre, hem VC. ocağı açmaktan, hem de yeşillerle ötekilere «Haraç» vermekten kaçınıyor, hattâ çoğu zaman öğretmen'in ağzına bakarak, bayağı direniyorlardı :

— Ne VC. ocağı, ne de ite köpeğe haraç!

Gafur sordu birinde :

— Mâdem öyle diyorlar, niye evlerini başlarına yıkmıyorsunuz ?

Bıyıkaltından gülünerek taşlar sallanıyordu :

— Her şeyin bir vakti zamanı var.

— Nasıl yâni?

İşin «Nasıl»ı hiçbir zaman açık açık söylenemezdi. Fakir fıkaranın canları arı sckmuşçasına yakılır, ama arı hiçbir zaman görünmezdi.

Ne olursa olsun, Zeytinbumu'na, gelip geçen trenlere kuşbakışı bakılan tepenin üzerinde temeller kazılmağa, kazılan temellerdeyse duvarlar yükselmeye başlamıştı. Başka çareleri yoktu. Kış geliyordu. Fırtına, yağmur, kar!

Çalışıyordu, harıl harıl çalışıyordu ama, gece, gece yarısından sonra. Çünkü, gece yansından sonra yeşiller uykuda olurlar, keser ya da mala seslerini duymazlardı!

Gerçekten de duymazlar mıydı?

XXI.

Ayşe, çevredeki gecekondualarda tek tük başlayan keser sesleriyle uyandığı sıra, kocası yanbaşıda horul horul uyuyordu. Kulak verdi: Keser sesleri, evet. Demek «Yeşiller»den gizli çalışanlar işe başlamışlardı? Kendileri de onlardan. Dışlerinden tırnaklarından arttırdıkları parayla dörtte bir bölümünü verdikleri arsalarına iki gecedir gece yarısından sonra kaçak çalışarak, gecekondualarını oturtmaya bakıyorlardı. Hacı Baha'dan yüksek fayızla satın aldıkları briketler bir buçuk odalık gecekonduanın du-

varlarım henüz yarı bellerine kadar yükseltebilmişti. «Allah izin verirse» bu gece, bu geceden sonraki gecelerde de, gece yarısından sonra, başkaları gibi çalışıp «Kondu» yu kuracak, çatısını da oturtuktan sonra temelli kurtulacaklardı.

Kocasını uyandırması gerekiyordu ya, kıyamıyordu da. Sabahın erken saatlarında düşüyordu yollara. Akşam karanlıklarına kadar yapılarda duvarcılık, akşam elektrikli trenle e\ine geliyor, yıkanıp karnım da doyurduktan sonra vuruyordu kafayı. Üç, beş saat uyku, ondan sonra da şimdiki gibi, öteki gecekonducuların keser sesiyle uyanıp, küçük gemici fenerinin ürkek sarı ışığında arı gibi çalışmaları gerekiyordu.

«Kondu»larının henüz yarım adam boyu duvarları arasında serili yer yatağından havaya baktı. Ay yoktu. Atılmış pamuk yığınlarını hatırlatan kirli bulutlar. Eylül ortalarının artık yavaş yavaş derlenip toplanarak İstanbul göklerinde çalımla doluşmağa başlayan bulutları, yağmur bulutları. Biakaç ay sonranın yağmuru, karı, ayazını taşıyarak Yeşiltepe'li barmaksızlara ellerini çabuk tutmalarını hatırlatıyorlardı. Eller çabuk tutulmalı, «Yeşiller»le ötekilere rüşvet mi, avanta mı her neyse verilmeli, briket, tuğla, kerpiç üst üste konup duvarlar çıkılmalı, çatı oturtulmalıydı!

Dışarda çoğalan keser sesleri.

Keser sesleri korkak, keser sesleri çekingen. Hacı Baha'nın kerestelerine inen keserler bile korkuyordu «Yeşiller»den. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir ke-

ser, dünyanın hiçbir yerindeki hiçbir keresteye böylesine çekingen inemez. Zeytinburnu sırtlarındaki Yeşiltepe'de gecekonduları kurmağa çalışan keserler bile korkak, ürkek, çekingen!

Havada içten içe kaynayıp kabaran karanlık bulutlar...

Ayşe hâlâ horul horul uyumakta olan kocasını uyandıрмаğa "kıyamıyordu ama, uyanması, kalkıp başkaları gibi karısıyla birlikte işe girişi lâzımdı. Eylül ortalarından, bulutların tepede tehdit gibi homurtuyla dolaşmalarından geçtim, briket duvarlar bir an önce çıkılmalı. «Yeşiller» keser seslerini işitip yırtıcı kuşlar gibi yetişmeden çatı yerine oturtulmalıydı. Uykuya, yorgunluğa kalırsa, o da en az kocası kadar yorgun ve uykusuzdu. Kocası elinde mala, yapılarda bütün gün duvar örerken, o da sabahın erken saatlarında fabrikadaki işinin başına koşuyordu düne kadar. Fabrikada akşamlara kadar iş, sonra paydos, haydi Bakırköy, Yeşilyurt evlerinin silinecek, tahtaları, yıkanacak bekâr çamaşırları, sonra ev, kocasının ayakları, akşam yemeği şöyle bir uykusu...

Bütün bu yorgunluk, uykusuzluklarının acısını yakında çıkaracaklardı Allah izin verirse. Hatçabaşıl gibi. Onlar da bir zamanlar tıpkı böyle, ne gece, ne gündüz, sırt sırta verip çalışmışlar, ama şimdi? Şimdi rahattılar. Çocuklarını okutuyor, büyütüyorlardı. Ne ev sahibi, ne kira derdi. Hatça gene el çamaşırını yıkıyordu ya, o kadarı clacaktı artık. İş el çamaşırını yıkayıp, el tahtası silmeğe kalsın.

Keser sesleri!

Karnındaki de büyüyüp duruyordu. Elbette büyüyecek, günün birinde de. Gülüverdi. Doğumda Hatçabası yanında bulunurdu herhaide. «Bulunurum kız, korkma!» demişti. Korkmuyordu. Bulunmasa bile, Yeter ki şu «Kondu» meydana çıksın, karnındakinin vakti saati dolsun.. Bir karı, bir kocaydılar. Oooh, dünya onların. Ne kaynana, şimdi de ne kayınbaba, ne görümce, ne de kayınlar. Bereket, Memed de onları aramıyordu. Yıllar yılı tam da istediğini bulmuştu. Hatçabası gibi. «Kondu»larını da onlarınki gibi tamamlayıp artık yıkılamaz hain getirdiler mi... Yattığı yerde kımıldandı sabırsızca. Yıkılamaz hale getirmeliydiler. Horul horul yatmanın zamanı değildi.

Kocasını dürttü :

— Memmed, kurban Memmed!

Memmed hemen uyanmadı. Horultusu kesildi önce.

— Memmed, kurban!

Sanki kulak verdi, dinledi

— Ciğerim, Memmed!

Uykunun karanlık sularından yüze çıktı :

— Hıh!

— Kalk, kalk kurban. Dünya uyandı tekmi!

Memed uykulu gözleriyle havaya baktı, karanlık bulutları gördü. Şakası yoktu. Briket duvarlar çabucak yükselmeli, çatı çabucak oturtulmalıydı. Yalnız kara bulutların değil, avantalarını aldıkları halde gene de belli olmıyan «Yeşiller»in hiç şakası yoktu.

Davranıp kalktı:

— Ya Allah, ya bismillâh!

Karısının döktüğü suyla elini yüzünü yıkadı, sonra geçti dün akşamdan yanm kalan duvarın başına. Ne uyku, ne yorgunluk. Bu iş kendi işleriydi. Bu iş işlerin en gereklisi, doğacak çocuklarını karşılamak için gerekli hazırlıkların en gerekliyd.

Ayşe briketle harç taşıyor, Memed büyük bir alışkanlıkla briketleri yarım kalmış duvara sıralayıp duvarları yükseltiyordu.

— Kolay gelsin komşu!

Memed, yanbaşımdaki kaim camlı küçük gemici fenerinin sarı sarı aydınlattığı adama baktı: Orta boylu, kalın, tepe saçları dökük, yaşlıca bir adamdı. «Öğretmen» deniliyordu. Yeşillerle başının dertte olduğu söyleniyor korkuluyordu. Korkuluyordu çünkü hem muhalifti, hem de «Yeşiller»le ötekilere bir tek kuruş bile vermiyordu.

Memed:

— Eyvallah, dedi.

Adam ter içindeydi, cigara içiyordu:

— Avanta verdiniz mi?

— Kime?

— Yeşillere, ötekilere...

Memed «Verdik» demeğe utandı:

— Vermemek olmaz ki beyim..

Bayağı kızdı:

— Faydası yok, hiç faydası yok. Avanta vermekle yıkmasalar hadi neyse diyelim. Yıkalar, gene de yıkarlar!

F. 30

Ayşe'nin aşağıdan uzattığı briketi aldı, yerine koydu:

— Hiç mi faydası olmaz dersin?

— Olmaz. Yıkarlar..

— Bu hafta sonuna kadar gelmeseler, kurtulduk demektir!

Acı acı gülümsiyerek sigarasının dibini yere attı:

— Onlar işlerini bilirler..

Çekti gitti.

İflâhsız Memed bayağı sevinmişti gidişine. Tanıyanlar çok aksi olduğunu, pire için yorgan yak-tığını, başkaları için başını derde soktuğunu, hattâ Yeşiller'le candarmalardan dayak yediğini söylemişler. «Bu olmasa işimiz yoluna girer!» demişlerdi.

Ayşe yeni bir briketi uzatırken usullacık sordu:

— Ne diyor öğretmen?

Memed briketi aldı:

— Hiç canım, şu meseleyi kim söylemişse duymuş...

— Yeşillere verdiğimiz mi?

— Harç getir. Heye.

Harç bulaşıkları içindeki tenekeyi aldı, gitti, harç koyup getirdi:

— Ona neymiş?

Memed tenekeyi yukardan çekip aldı:

— Ne biliyim ben?

Yeni bir briket:

— Kulağasmıyak biz ona.

Briketin alınışı:

— Hiç canım?

— Duvarlar yarın akşam biter değil mi?

— Allah izin verirse. Bir cigara getir ceketimin cebinden...

— Ellerim bulaşık lan.

— Olsun.

Gitti, kocasının iş ceketini yatağının yanından aldı, cigara paketiyle kibriti getirdi, uzattı:

— Al!

Yukarda dolanıp duran yağmur bulutları. Hava iyice serindi. Sağda solda kaçak gecekondurmakta olanların küçük gemici fenerlerinin sarı ışıkları. Herkes alabildiğine elini çabuk tutuyordu. Yeşillerle sivillerin, bir de DP. ya da VC. lilerin korkusu olmasa, arı gibi çalışan barınaksızlar istedikleri barınağı bir hafta içinde kuruverirlerdi ama, bırakmıyorlar ki!

Memed'in avuçları içinde cigara yakışına ötelerden bir başkası sanki karşılık verdi. O da yakmıştı. Memed görmedi. Huyu buydu. İşe başladı mı çevre silinir, alnında gittikçe artan ter tomurcukları, elleri makine gibi işlerdi.

Uzaklarda bir horoz öttü.

— Briket ver!

— Al!

Kocasının yanbaşı, ne güzel. Geceler hiç bitmese, uzasa, saatlarca uzasa, günlerce, haftalarca... Yarın çocukları da olunca.. Memed erkek istiyordu o kız. Erkek, kız. İkisi de evlât. Hatçabasının sözü bu da. «Evlâdın erkeği kızı mı olur» demişti.

Doğru. Erkek, ya da kız. Ama erkek olsa daha iyi. Erkek olsa. Hatçabasının oğlanları gibi, konuşmalarını düzeltse, top oynasalar. Hatçabasının küçük oğlan gibi, düşüp dizlerini kanatsa da, bağırıp çağırsa, oğluna, kıcına kıcına vursa şaplağı.

— Harç ver!

Uzatılan tenekeyi kaptı, gitti doldurup getirdi, verdi.

— Al!

Çocukları olunca kaynatası gelip görmek ister miydi acaba? Belki de isterdi. Korkuyordu, bu adamdan korkuyordu çaresiz. Bu günlerde hapisten çıkması gereken Gafur da çıktı, köşke gitti, kaynatasını gördü, ileri geri lâflar ettiyse namusu üzerine...

— Briket ver.

Verdi. Ettiye, kaynatası mücerret inanırdı. İnanınca olğuna fitnelik yapar, oğlu da... İnanmazdı belki ama, içten içten bozulur, kötü gözle bakar mıydı ola?

— Harç ver!

Bakarsa anlardı şıp diye. O zaman biliyordu onlara yapacağını. Memed'e değil, töbe değil Memed'e, ötekilere. En çok da Gafur'a. Deli kafasını kızdırdılar mı vallaha da billâha da yapacağını biliyordu.

— Briket ver!

«... deyyus oğlu deyyus dirim, ne dimişsin kaynatama? Ne dimişim diye so/sr. Daha ne diyeceksin, dirim, yakalarını bir destelerim, ondan sonra... Erkek Fatma gibi. Desinler, erkek Anşa desinler.

İnsan bu dünyada namusu için yaşıyor. Bunca yıl yaşadım, kim elime elini değdirdi? Kimse? Hele öyle bir fitnelik etsinler...»

— Harç ver!

«... ya Memmed'e fitnelik ederler de Memmed bana sezdirmez, beni içten içe orospu bellerse?»

— Briket ver!

Sanki böyle bir şey olmuş da Memed ondan saklamış gibi:

— Beri bak, dedi.

Memmed'in ağız kenarında ufalan sigarası:

— Ne var?

— Baban Gafur'un sözüne bakar da sana fitnelik yaparsa...

— Uzatsana briketi be!

— Al!

— N olur yaparsa?

— İnanır mısın?

Hep bakmadan, gözüne kaçan dumandan hep sakınarak:

— İnanmam ya, dedi, sen niye bunun üstünde duruyon?

Hırçın:

— Dururum tabi. Herkes bu dünyada namus için yaşıyor!

— Biliyom. Sen onlara bakma. Her dâim diyom, sen onlara töbe bakma. Onlar ağzı kara insanlar. Harç vir harç...

Köşten ayrıldılar ayrılalı Ayşe'ye böyle bir huy gelmişti. Ya Gafur bir şeyler derse, ya kayna-

tası inanırsa, ya Memed kendine açmasa bile içten içe inanır, ona orospu gözüyle bakarsa?

Sağlı sollu iki horoz yarışırcasına öttü. Memed başını çevirip güneşin doğacağı yere baktı. Sabaha çok vardı ama, oralar gene de bayağı aydınlıktı. Açık, çok açık bir kaysı sarısı.

— Briket ver!

— Al!

Çevredeki kondu'larda mırıltı halinde konuşmalar, arada keser, tuğlayı kıran mala sesi, kısık gü-lüşmeler, bir köpek havlaması. Bu, saatlarca sürdü. Bütün bir semt, semtin yeni yeni «Kondu»ları, yaklaşan kış ve suratsız ev sahiplerinden kurtaracaktı birçok aileleri. Ama hepsinin içinde de korku, o korku, Yeşiller'le sivillerin korkusu. Hiç belli olmuyordu. En umulmadık zamanda, yerden biter gibi bitiveriyor, kadınlarla çocukların ağlamalarına kulak asmıyorlardı.

Doğunun açık kaysı rengi hızla koyulaşıyordu.

Aysız, yıldızsız gecenin karanlıklarında uçuşan griler. Griler hızla çoğalıp griliklerini yitiriyorlardı. Çoğalan köpek ve horoz sesleri, işler ağır ağır tav-samağa başlamıştı. Ter içinde, sırılsıklam insanlar bu geceki kaçak çalışmalarını da bitirmiş oluyorlardı ama, öğretmen gibi eski, tecrübeliler korkmuyorlarsa bile, bütün bu sabahlara kadarki çalışmaların boşa gitmesinden çekiniyorlardı.

Gece, gecenin karanlıklarıyla birlikte bütün gece yukarda homurtuyla dolaşan kirli bulutlar da sıyrılmıştı. Memed duvardan yere atladı. Evinin

duvarları ikişer karış daha yükselmişti. Yarın da ikişer karış, öbür gün de. Sonra düze çıkmış olacaklardı. Dünya kadar para vermişlerdi kirece, kuma, çimentoya, briket. Hacı baba fayızcıydı ama, gene de Allah razı olsundu.

Öğretmenle Yugoslavya'lı göçmen konuşarak yanlarına geldiler. Öğretmen, dudağı kıyısında ufa-lan sigarasından yeni bir sigara yaktı:

— Bu geceyi de atlattık Bayrullah..

Çok ince, çok uzun Hayrullah mavi gözleriyle saf saf güldü:

— Atlattık şükür öğretmen.

— Ama hiç belli olmaz, öğleye doğru bir de bakarsın, ellerinde kazmalar...

— Tuğlaları, briketleri hep kırıyorlarmış, doğru mu?

— Hiç dinlemiyorlar.

— Bu hesapça Hacı baba...

— Hacı Baba avantada tabî. Zaten o pezevenk de onlardan. İhbarı asıl yapan o. Malûm ya, kırılan, mahvolan malzemenin yerine yenisini satacak.

Konuşarak uzaklaştılar.

Her sabah böyle, yanından göçmen Hayrullah, Beştelsizlere, kahveye iner, demli sabah çayını içer, Demokrat kahvecinin inadına, radyodaki VC. iltihaklarıyla alay ederdi. Ağzında dili iyice döndüğü, eli kalem tuttuğu için kahveciyle partililer pek üstüne düşmez, hattâ dobra dobra konuşmalarından ötürü severlerdi bile.

Gene öyle oldu. Kahveden içeri girdi:

— Selâmünaleyküm millet!

Başlar döndü, sevenler, sevmiyenler, isteyerek, istemiyerek selâmını aldılar. Sonra gene yolsuzluk, elektriksizlik, kanalizasyonsuzluk üzerine olan tartışmalarına koyuldular.

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Her zamanki gibi CHP. lilerle DP. liler kendi partilerini tutar, yeri gelince öğerlerken, MP. lilerle HP. liler de zaman zaman aracılık yapıyorlardı. DP. şöyleymiş, Başbakan şöyleymiş.. Nelerine gerekti Beştelsiz'lilerin? Onlar yolların yapılmasına, kanalizasyonlarına, elektriklerine, sularına bakarlardı. Bunlar yapılıyor mu, Allah razı olsunu yapandan!

Öğretmen:

— O kadar, dedi. Bizim millet olarak, halk olarak iktidarlardan istediğimiz, daha iyi yaşamaya bizleri ulaştırmaları. Bunu yaptılar mı, bırak gerisini!

Yugoslav göçmeni:

— Kralın asaletinden bize ne? dedi.

Kahveci atıldı:

— Kralından başlatma gene lan, tüyü bozuk!

Bir başkası:

— Onlarda da krallık cartayı çekti, dedi.

Göçmen:

— Kral, Başbakan, Cumhurreisi, diye ekledi. Bize ne? Biz bakarız geçimimize, öyle değil mi öğreten?

Taa dipte kırış kırık bir ihtiyar homurdandı:

— Kiralı da o bok, bilmem neyi de. Benim ya-

şım tamam doksan. Çok şükür. Devir Hamit devriydi ben onu bunu bilmem. Yoktu partiler ocaklar bu-caklar. Ekmek bereketliydi. Ne zaman çıktı bir ît-tihat-terakki, ondan sonra rahat yüzü görmedi mil-let!

Gençten biri:

— Atatürk? dedi. Atatürk?

Çeşitli partiden birçok insan sağdan soldan ce-vapladılar soruyu:

— O başka!

— Ona lâf yok.

— O, bahsimizin dışında...

Kahve arı kovanı gibi işliyordu. Erkenci işçi-lerden bir çoğu, uzak uzak öten fabrikalara yollanı-yorlar, kahve boşalır gibi oluyorsa da, değişen var-diyayla birlikte, çok geçmeden yeni müşterilerin şakacı, uğultucu kalabalığı kahveyi dolduruveriyor-du.

Öğretmenin gözüne birden gene o, geçenki adam ilişerek sordu:

— Yahu kim şu adam?

Göçmen, içeriye selâmünaleykümle giren adama baktı:

— Tanımıyorum, dedi.

Radio ajans haberini vermeğe başlamıştı. Ge-ne bir alay DP. icraatından, «Muhalefetin tutumu-nu beğenmeyip VC. ocaklarına minnetle kaydolan yurttaşlar»dan söz ederken, öğretmen radyoyu ka-

pattı. Demokrat kahve sahibi de dahil, kimse içermeydi öğretmenin bu hallerime. Çünkü halk, kendilerine gerçekten faydası dokunanlara, isterse kendi partilerinden olmasın, kızır'yordu. Öğretmen de öyleydi. Nice nice DP. li fakir fıkaranın dilekçesini bedava yazdığı gibi, Adliye ya da öteki dâirelerde işlerini parasız kovalamış, sıtmalılara kinin vermişti.

Kahveye geçen gün de gelen yabancı, öğretmenin radyoyu çıt diye kapatışına bozularak yerinden kalktı, radyoya yaklaştı, açtı:

— Neden kapatıyorsun?

Öğretmen ters ters baktı:

— Sana ne?

Kısa siyah bıyıklı, küstah yapılı adam:

— Ne demek bana ne? dedi. Ben DP. liyim, hem de VC. li. Burası DP. li kahvesi, kapatamazsın!

Kapatırsın, kapatamazsın derken uzıyan bir tartışma.

Öğretmen:

— Sen kimsin be? dedi. Sen buralı mısın da işimize karışyorsun?

— Nereli olursam olayım, karışırım elbette!

— Karışamazsın!

— Öyle bir karışırım ki... Yaptırdığın kaçak gecekondudan bile haberim var!

Öğretmenin tepesi attı:

— Olsun be, dedi. Elinden geleni geri koma!

Adam hırsla kalktı:

— Peki, bu akşam sıkı dur!

Kahveden hırsla çıktı. Arkasından bir süre susuldu. Sonra kim olduğu sorumlu ama hiç kimsenin tanıdığı yoktu. Tanınmayan adamsa, geceyarısından sonra sabaha kadar kan tere batılarak çalışılan tepedeki gecekonduların yolunu tutmuştu. Yukarda kuvvetli güneş, aşağıda basıldıkça fırın külü gibi pof pof eden toz.

Elleri arkasındaydı. Çocuklarla kadınların korkulu bakışlarına aldırış etmeden, elleri hep arkasında, bir boy gitti, durdu, çevresine bakındı. Birden Ayşe'yi görerek o yana yürüdü. Genç kadın hayli büyümüş karnıyla çatısız evinin kapısına çömelmiş, bulaşıkları yıkıyordu. Bulaşıkları yıkıyacak, sonra da kocasının işe gitmeden önce eski çuvallarla hazırladığı güneşliğin gölgesine serilip uyuyacaktı. Öyle uykusu vardı ki, gözleri biber ekelenmiş gibi yanıyor, midesi bulanıyordu.

Bir ara başını kaldırdı, ondan yana gelmekte olan adama baktı, bakmasıyla sanki bir an elektrik akımına kapılıp sarsıldı. Ayağa kalktı.

Beriki gülüyordu:

— Nirye kaçarsan kaç, seni gene bulurum!

Ayşe'nin kaşları kara kara yıkıldı:

— Bulduğunda ne var ki?

— Ne mi var? Ben istersem sana her bir fenalığı yapabilirim!

— Ne gibi?

— Kaynatan seni benden sordu, bu bir; ikincisi...

— ikincisi?

— Bu gecekonduları tekmil yıktırırım!

— Oşt, dedi Ayşe. Yazının iti. Sen kim oluyon da gecekonduları yıktıracan?

«Oşt, it!» hoşuna gitmiş olacak, gevrek gevrek güldü:

— Benim elimde her bir selâhiyet var!

— Ne selâhiyeti?

— Bildiğin selâhiyet, kumandan, âmir, memur selâhiyeti. VC. ye girdim tekmil. Mapisten çıkınca köşke vardım, ağamı gördüm. Kaynatan ağamın inşaatına gitti. Onu bunu bırak ya Anşa, görümcen var ya Ümmü?

Bütün öfkesine karşılık, Ayşe gene de merakla sordu:

— Nolmuş?

— Saçları kesildi, hanım yeni yeni fistanlar diktirdi, ayağında yüksek topuklu... Sokakta gör-sen töbe tanıyaman!

Öfkeyle:

— Yarın semte dilli düdük olur çıkar gayrı...

Oracığa çömeldi:

— Oldu bile. Epey oluyor, bir gece bakkalın çı-rağıynan köşk bahçesinde yakaladım!

— Sana neydi?

— Bana ne olur mu kız? Öşürümü aldım!

— İyi halt ettin. Kalk git burdan. Görenler olur, herkes ne der ne demez. Memmedin kulağına mullağına gider de...

Tınmadı bile. Bir cigara Çıkarıp yaktı.

Ayşe huysuzlaştı:

— Gafur, defol git burdan namusunla!

Alaycı:

— Gitmezsem ne yaparsın? Ulan Allahsızın kızı, nedir bu senin ettiğin? Biz sevdik, tuttun ellere vardın. O yabani oğlandan ne eksikim vardı benim?

Ayşe bulaşıklarının başından fırlıyacak gibi oldu:

— Yabani sensin, senin ebu ceddin yabani. Sen onu ağzına alacak adam değeîsin anladın mı?

Gafur da kızdı:

— Onun gibi elli dene it a ar benim cebimde!

— Oşt!

— Oşt ya. Ağam beni gene mayietine aldı. Hiç çalışmadan maaşımı bir tamam alıyorum. Senin Memmed'in el kapılarında...

— Alnının teriyle çalışıyor. Senin gibi kemikçilik etmiyor ya!

— Etmiyor heye. etmiyormuş.

— Etmiyor tabi. Benim yanımda sen Memmed'in kesip attığı tırnak olaman anladın mı? Bunca yıl şehredesin, hani okuman yazman? Hani avradın? Hani başını sokacak evin? Adam gibi dirliğin hani? Söyle. Yalan mı? insan olan bir insan, insanlığa heves eder. Boyundan poşundan utanmadan çoluk çocuğa saldırmaz. Hummarcılık sende, ırz namus düşmanlığı sende, itlik uğursuzluk sende...

Gafur oturduğu yerde doğruldu, sonra çömeldi. Bir küçücük taş parçası aldı, yere düşünceli düşünceli çizgiler çizmeğe başladı.

— ... senin kendine hayrın yok ki başkasına ol-

sun. O ağanın aklına turp sıkıymı ki senin gibi dırnaksızı gene tutmuş mayetine almış!

Gafur'un başı birden sertçe kalktı:

— Dırnaksız sensin, senin Memmed'in!

Ayşe de kalkmıştı:

— Sen Memmed'i ağzına alman!

— Niye? Menderes mi oldu bu?

— Benim yanımda Menderes'ten münderesten gönüllü. Menderes kim oluyor"

Elindeki taşı yere vurdu:

— Kız kessene!

— Kesmiyecem işte, kesmiyecem!

— Bi dirsem, cünhalı düşersin sonra!

— Hadi get burdan hadi.. Cünhalı düşermişim..

— Cünhalı düşersin tabi. Yer, gök Menderes'in yüzü suyu hürmetine duruyor, sen ne bilirsin, cahil kafa?

— Kalk git defol burdan hadi kalk git!

Komşu kadınlar, çocuklar filân toplanmaya başlamıştı :

— Peki, dedi. Alacağın o'sun, alacağınız olsun. Ben gene geleceğim. Gelip yurdunuzu yuvanızı tepenize yıkmazsam kahpe dölüyüm ben de!

O gün öyle geçti. Ayşe kocasına Gafur'dan söz açmadı. Zaten yorgun, bitkin, halsizdi adam. Bir de Gafur'u düşünmemeliydi. Hem neydi ona Gafur'dan? Gafur ona gelmişti. Kozunu paylaşmasını bilirdi gerekirse!

Ertesi gün korkunç bir haber yalayıp geçti gecekonduları :

— Yeşiller haber almış, yıkmağa geleceklermiş!

Gecekondular sahiplerinin kollan omuz başlarından kırıldı sanki. Ne yapacaklardı? Şimdi ne yapacaklardı? Yıkılınca da hani briketleri, tuğlalan, keresteyi meresteyi sağlam koşalar. Hayır, her şeyi kül ufak ediyor, bir daha işe yaramaz hale getiriyorlardı.

Arkasından bir başka haber;

— Bir VC. ocağı açılırsa...

Bunun ne olduğunu bilmeyenlerin yanında bilenler de vardı. Ama öğretmen, semtin sevgilisi, dostlar dostu öğretmen:

— Hayır! demişti.

Öğretmen mâdem «Hayır demişti, bunda elbette bir hayır vardı.

Tetikte, korkulu, çok korkulu bir günün gecesi gelip çattı.

İstanbul uzaklarda ışık içindeydi.

Barlarda pavyonlarda Roken-rol çılgınlıkları.

Gecekondular antenlerini germiş, küçük gemici fenerlerinin sarı ışığında duvarlar ağır ağır yükseliyordu. Duvarlar yükselirse, çatılarla üzerleri kapanırsa!

Birden nasıl olduğu anlaşılamayan bir gürültü. Yerden biter, gökten iner gibi Yeşilliler. Elllerinde kazmalarla yıkma ekibi. Çocuk çılgınlıkları, kadın yaygaraları arasında yıkma ekibinin yeni yüksel-

mekte olan yapılara dalıp toz "duman içinde her şeyi yerlere serişti.

Yıkıyorlardı, insan emeğine, diştten tırnaktan arttırılmış, göz nuruyla yoğurulmuş insan emeğine acımadan yıkıyorlardı. Ortalık çığlık çığlığaydı, ortalık duman duman.

Yukarıda kabarıp duran bulutlar.

Aşağıda hıçkırık.

Memed de mahvolmuşçasma çöküvermişti evinin yıkıntıları önüne. Ayşe yambaşında. Bir ara gözüne Gafur ilişti: El fenerloriyle ciplerin çapraz ışıkları arasında gülümsiyerek bakan, memnun yüzü. Ayşe kızdı, deli oldu hattâ. Kocasının, onun Memmed'inin böyle kadın gibi çöküp ağlamasını mı gösterecekti ona? Onun maksadı bu değil miydi?

Omuzundan tutup çekti:

— Kalk lan kalk. Gene yaparık, yenisini yaparık!

SPARTACUS

SON

Ardımızda bıraktığımız son on yıl içinde İstanbul'da geçen bu romanda Anadolu'dan kopup gelen yığınlar arasında Parti dalavereleri ile bir baltaya sap olup yolunu şaşırmışlar yanında İstanbul'un gecekondlu mahallelerini dolduran kalabalıkların sefaletini paylaşanları da bulacaksınız.

Her gün türlü entrikaların çözülüp düğümlendiği İstanbul sokaklarında yuva kurmuş gurbet kuşlarının serüvenlerini Orhan Kemal'in o kendine özgü güçlü anlatışı ile canlanmış bulacak, bu romanın onun en güzel eserlerinden biri olduğunu kabul edeceksiniz.

SPARTACUS